

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sanat Tarihi Anabilim Dalı

KARAMAN HATUNİYE/MELEK HATUN MEDRESESİ

İçten TANSEL

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2024

KARAMAN HATUNİYE/MELEK HATUN MEDRESESİ

İçten TANSEL

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler ENSTİTÜSÜ

SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2024

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H. Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

02/02/2024

İçten

İçten TANSEL

“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara ve kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları ve güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7. 2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Prof. Dr. Nermin ŞAMAN DOĞAN** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

İçten TANSEL

Işığım ve Gölgem,

Antalya'ya,

ÖZET

İçten TANSEL, *Karaman Hatuniye/Melek Hatun Medresesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2024.

Karaman Hatuniye Medresesi Karamanoğulları Beyliği döneminde inşa edilmiş bir yapıdır. Medrese, Karaman şehrinin merkezinde İmaret Mahallesi'nde inşa edilmiştir. Kaynaklarda yapının adı, banisine izafeten Hatuniye Medresesi olarak geçmektedir. Medresenin inşa, sanatçı kitabeleri ve vakfiyesi bulunmaktadır. Yapının kitabe ve vakfiyesinden banisi öğrenilmektedir. Medresenin banisi, Osmanlı padişahı Murad Hüdavendigâr'ın kızı Melek Hatun'dur. Melek Hatun, Karaman Bey'i Alâaddin Bey'in de eşidir. Yapı 1381-1382 yılında yaptırılmıştır.

Karaman Hatuniye Medresesi dikdörtgen planlı, açık avlulu, avlusu iki yönden revaklı, iki eyvanlı ve tek katlı bir yapıdır. Yapıda taç kapı hem dışa taşkın hem de beden duvarlarından yüksek inşa edilerek yapının girişi vurgulanmıştır. Medresenin ana eyvanı, yapının girişinin tam karşısında ve en büyük boyutlu eyvan olarak yapılmıştır. Yapıda medrese hücrelerinin ilk kez kubbe ile örtülmesi, Karamanoğulları'nın mimarimize getirmiş oldukları bir yeniliktir.

Karamanoğulları döneminde süs belli noktalarda toplanmıştır. Yapıda, taç kapı, ana eyvan, ana eyvanın iki yanındaki kubbeli odaların giriş kapıları, süslemenin yoğunlaştığı bölgelerdir.

Kullanılan motifler erken dönem yapılarında, Selçuklu'nun devamı olarak daha çok geometrik esaslı XIV. yy'da rumi, palmet ve dallardan oluşan bitkisel motiflerdir.

Anahtar Kelimeler: Anadolu, Beylikler, Karamanoğulları, Medrese, Süsleme

ABSTRACT

İçten TANSEL, *Karaman Hatuniye/Melek Khatun Madrasah*, Master Thesis, Ankara, 2024.

Karaman Hatuniye Madrasah is a building which was constructed in Karamanid principality period. This building was constructed in the center of Karaman. The madrasah is located in Imaret Street. In sources, the name of this building is referred to as Hatuniye Madrasah in reference to its constructor. The madrasah has its construction, artist inscriptions and deed. The constructor of this building is specified on the inscriptions and deed. The constructor of the building is Melek Khatun, the daughter of Ottoman Sultan Murad Hüdavendigâr. Melek Khatun is also the wife of Alaaddin Bey, the Karamanid ruler. The Madrasah was built in 1381-1382.

Karaman Hatuniye Madrasah is a one-storey building with a rectangle shape, an open courtyard which is in two ways and two iwans. The entrance is emphasized by keeping the crown gate protruded and higher than the main walls. The main iwan of the building is constructed in the opposite of the entrance and as the biggest iwan. Covering units with dome is an innovative perception at the time.

In Karamanids period, decoration is gathered in some points. In this building, crown gate, iwans and entrance gates of the domed rooms which are located in the both sides are decorated well. As the continuity of Seljuks, motives which were used in early period buildings are based on herbal patterns.

Key Words: Anatolia, Principalities, Karamanids, Madrasah, Decoration

TEŞEKKÜR

Bilgi ve sevgi dolu kalbiyle elimi hiç bırakmayan tez danıŐmanım Prof. Dr. Nermin ŞAMAN DOĞAN'a çalıŐmamıza katkılarından dolayı teŐekkürlerimi sunarım. Tez jürime başkanlık yapan Doç. Dr. AyŐe Pelin ŐAHİN TEKİNALP'e ve üyelik yapan Dr. Öğr. Üyesi Muhammet GÖRÜR'e yapıcı eleŐtirilerinden dolayı teşekkür ederim.

Arşiv çalıŐmalarım sırasında incelediğimiz medrese ile ilgili benimle paylaŐtıkları fotoğraflar, çizimler ve yapının onarım kararları için Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne teşekkür ediyorum.

Hayatımı ve seimlerimi manevi ve maddi olarak her zaman destekleyen akademisyen mimar annem FatoŐ TANSEL'e bana sunduğu güven ortamı için teŐekkürlerimi sunarım.

İçten TANSEL

Ocak 2024

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYANI	iii
ADAMA	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR DİZİNİ	xi
HARİTALAR DİZİNİ	xii
ÇİZİMLER DİZİNİ	xiii
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ	xiv
PLANLAR DİZİNİ	xvii
KESİTLER DİZİNİ	xix
TABLolar DİZİNİ	xx
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: KARAMAN'IN TARİHÇESİ	11
2. BÖLÜM: KARAMANOĞLU BEYLİĞİ'NİN SİYASİ VE KÜLTÜREL TARİHİ	40
2.1. KARAMANOĞLU-OSMANLI SİYASİ VE KÜLTÜREL İLİŞKİLERİ	51
3. BÖLÜM: HATUNİYE/MELEK HATUN MEDRESESİ	82

3.1. YAPININ YERİ VE ADI	82
3.2. TARİHLENDİRME.....	83
3.2.1. Kitabe	83
3.2.2. Vakfiye.....	86
3.3. MEDRESENİN YAPIM TARİHİ VE BANİSİ	89
3.4. YAPININ GEÇİRDİĞİ ONARIMLAR VE BUGÜNKÜ DURUMU	91
3.5. PLAN	91
3.6. DIŞ TANITIM.....	93
3.7. İÇ TANITIM.....	97
3.8. MALZEME VE TEKNİK.....	107
3.9. SÜSLEME	109
3.9.1. Taç Kapı	109
3.9.2. Öğrenci Odaları	130
3.9.3. Türbe Giriş Kapısı	132
3.9.4. Kışlık Dershane Giriş Kapısı.....	135
4. BÖLÜM: DEĞERLENDİRME.....	140
4.1. KARAMANOĞULLARI DÖNEMİ MEDRESE MİMARİSİ...141	
4.2. ANADOLU BEYLİKLERİ DÖNEMİ MEDRESE MİMARİSİ.152	
SONUÇ.....	177
KAYNAKÇA	181
EKLER.....	197
EK 1. 1917 TARİHLİ ŞEHİR PLANI (1917 YILINDA KONYA-KARAMAN-EREĞLİ BÖLGESİ) (BCA , 42E7/230..0.0.0/138.8..1.)	197

EK 2. KARAMAN HATUNİYE MEDRESESİ'NİN KONUMU (VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ARŞİVİNDEN)	199
EK 3. MELEK HATUN VAKFİYESİ	201
EK 4. KARAMAN HATUNİYE MEDRESESİ'NİN GEÇİRDİĞİ ONARIMLAR İLE İLGİLİ ALINAN KARARLAR (VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ARŞİVİNDEN)	209
EK 5. ORJİNALLİK RAPORU	223
EK 6. ETİK KURUL / KOMİSYON İZİNİ YA DA MUAFİYET FORMU..	225

KISALTMALAR DİZİNİ

Bkz. : Bakınız

cm. : santimetre

H. : Hicri

İÖ. : İsa'dan önce

m. : metre

M. : Miladi

MÖ. : Milattan önce

s.: sayfa

yy.: yüzyıl

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1. Karaman İli Haritası, (10.11.2023)

<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/68897>

Harita 2. Karaman Tematik Turizm Haritası, (29.07.2022)

<http://ridvanaydin.net/canakkale/neseli-haritalarim/print-turizm-kopyala-mail>

Harita 3. Karaman Hatuniye Medresesi'nin Konumu, (www.google.com, 04.02.2023)

<https://www.google.com/maps/place/Hatuniye+Medresesi/@37.1829313,33.2110333,116m/data=!3m1!1e3!4m5!3m4!1s0x14d98cff99286be5:0x2ba7017461f5bf4!8m2!3d37.1827429!4d33.2113634!5m1!1e4?hl=tr>

ÇİZİMLER DİZİNİ

Çizim 1. Kuzey cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden, 70001065-OC095)

Çizim 2. Doğu cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden, 70001065-OC095)

Çizim 3. Medrese, Kuzey cephe, Taç kapı (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, 700001065-OC033)

Çizim 4. Birinci Bordür (Fataha Bilget, 2010, s. 193)

Çizim 5. İkinci Bordür (Fataha Bilget, 2010, s. 193)

Çizim 6. Doğu kanat öğrenci odası, güneydoğudaki ilk oda kapısı, kemer köşeliği (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden, 70001065-OC020)

Çizim 7. Batı kanat öğrenci odası, güneybatıdaki ilk oda kapısı, kemer köşeliği (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden, 70001065-OC020)

Çizim 8. Beyşehir Eşrefoğlu Camii, Taç Kapı, 2. Bordür (Çilek, 2021, s. 39)

Çizim 9. Beyşehir Eşrefoğlu Camii, Taç Kapı, 3. Bordür (Çilek, 2021, s. 40)

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Fotoğraf 1. Karaman Hatuniye Medresesi, İnşa Kitabesi	83
Fotoğraf 2. Taç kapı, batı kemer köşeliği	85
Fotoğraf 3. Taç kapı, doğu kemer köşeliği	85
Fotoğraf 4. Kuzey cephe	94
Fotoğraf 5. Doğu cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden)	95
Fotoğraf 6. Batı cephe	96
Fotoğraf 7. Güney cephe	96
Fotoğraf 8. Avlunun ortasında bulunan ve üzeri kapatılan kare planlı havuz	97
Fotoğraf 9. Karaman Hatuniye Medresesi, giriş eyvanı	98
Fotoğraf 10. Karaman Hatuniye Medresesi, avlu, kuzeyden güneye bakış	99
Fotoğraf 11. Giriş eyvanı bitişiğindeki mekân (batı)	99
Fotoğraf 12. Ana eyvana çıkışı sağlayan merdivenler	100
Fotoğraf 13. Koridor	100
Fotoğraf 14. Giriş eyvanının doğusundaki öğrenci odasının girişi	101
Fotoğraf 15. Giriş eyvanının batısındaki öğrenci odasının girişi	101
Fotoğraf 16. Çatıya çıkan merdiven	102
Fotoğraf 17. Merdivenin sonunda çatıya açılan kapı,	102
Fotoğraf 18. Aynalı kemer	103
Fotoğraf 19. Sivri kemer	104
Fotoğraf 20. Karaman Hatuniye Medresesi, Ana Eyvan	105
Fotoğraf 21. Türbe Giriş Kapısı	106
Fotoğraf 22. Kışlık Dershane Giriş Kapısı	107

Fotoğraf 23. Kuzey cephe, Taç kapıda kullanılan devşirme malzeme, Ayrıntı	.108
Fotoğraf 24. Motifler, Delikler, Ayrıntı109
Fotoğraf 25. Bezemeli bordürler (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden)110
Fotoğraf 26. Medrese, Kuzey cephe, Taç kapı, Genel görünüm110
Fotoğraf 27. Birinci Bordür112
Fotoğraf 28. İkinci Bordür113
Fotoğraf 29. Üçüncü Bordür114
Fotoğraf 30. Dördüncü Bordür115
Fotoğraf 31. Beşinci Bordür116
Fotoğraf 32. Sütunce116
Fotoğraf 33. Sütunce, Kaval Silme, Kompozisyon117
Fotoğraf 34. Kemer117
Fotoğraf 35. Taç Kapı, Kilit Taşı118
Fotoğraf 36. Kemer Başlangıcı/Üzengi Taşı (Batı)119
Fotoğraf 37. Kemer Başlangıcı/Üzengi Taşı (Doğu)119
Fotoğraf 38. Taç Kapı, batı yan niş120
Fotoğraf 39. Taç Kapı, doğu yan niş120
Fotoğraf 40. Kabara, ayrıntı121
Fotoğraf 41. Stilize On İki Kollu Yıldız Kompozisyonları121
Fotoğraf 42. Gamalı Haç Motifleri122
Fotoğraf 43. Sütunce Başlıklarından Biri123
Fotoğraf 44. Yatay Şeritteki Süslemeler (Batı)123
Fotoğraf 45. Yan Nişlerden Birinin Mukarnaslı Kavsarasındaki Süslemeler (Doğu)124

Fotoğraf 46. Bitkisel Süsleme	125
Fotoğraf 47. Karamanoğulları'nın Kutsal Kuşu Doğan ve Yaşam Çiçeği	126
Fotoğraf 48. Tek Satırlık Sülüs Hatlı Kitabe	126
Fotoğraf 49. Mühr-ü Süleyman içinde "Allah" yazısı	127
Fotoğraf 50. Mühr-ü Süleyman içinde "Muhammed" yazısı	127
Fotoğraf 51. Çini izleri	128
Fotoğraf 52. İki Kare Pano Süslemesinden Biri	128
Fotoğraf 53. Üst Pencerenin Ortasındaki Yatay Pano Süslemeleri, ayrıntı	129
Fotoğraf 54. Sivri Kemerdeki Kompozisyon	129
Fotoğraf 55. Sülüs Hatlı Girift Kitabe	129
Fotoğraf 56. Doğu kanat öğrenci odası, güneydoğudaki ilk oda kapısı, kemer köşeliği	130
Fotoğraf 57. Batı kanat öğrenci odası, güneybatıdaki ilk oda kapısı, kemer köşeliği	131
Fotoğraf 58. Çiniler	134
Fotoğraf 59. Altıgen çini izleri	134
Fotoğraf 60. Örtü, Mukarnaslardaki Süsleme, Motif, Ayrıntı	137
Fotoğraf 61. Beyşehir Eşrefoğlu Camii, Taç Kapı, 2. Bordür	170
Fotoğraf 62. Beyşehir Eşrefoğlu Camii, Taç Kapı, 3. Bordür	171

PLANLAR DİZİNİ

- Plan 1.** Karaman Hatuniye Medresesi (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden, 700001065-OC019)
- Plan 2.** Ermenek Tol Medrese (Sözen, 1970, s. 132)
- Plan 3.** Aksaray Zinciriye Medresesi (Sözen, 1970, s. 35)
- Plan 4.** Alanya Obaköy Medresesi (Sözen, 1970, s. 136)
- Plan 5.** Niğde Ak Medrese (Sözen, 1970, s. 195-196)
- Plan 6.** Kayseri Huand Hatun Medresesi (Çayırdağ, 1998, s. 262)
- Plan 7.** Konya Sırçalı Medrese (Aslanapa, 2021, s. 81)
- Plan 8.** Sivas Gök Medrese (Kuran, 1969, s. 92)
- Plan 9.** Erzurum Hatuniye/Çifte Minareli Medrese (Sözen, 1970, s. 66, 68)
- Plan 10.** Eğridir DüNDAR Bey Medresesi (<https://www.kulturportali.gov.tr/>)
- Plan 11.** Korkuteli Emir Sinaneddin Medresesi (Binler, Kılıcı,1995, s. 174-175)
- Plan 12.** Kütahya Vacidiye Medresesi (Kalfazade, 2013, s. 410)
- Plan 13.** Kayseri Hatuniye Medresesi (Kayseri Kültür Envanteri, , s. 355)
- Plan 14.** Adana Ulu Cami Medresesi (Tanburoğlu, 2017, s. 128)
- Plan 15.** Kazırzade Külliyesi (Yüksel Caner, 2014, s. 38)
- Plan 16.** Karakadı Mecdettin Külliyesi (Yüksel Caner, 2014, s. 39)
- Plan 17.** Manisa Ulu Camii Medresesi (Gürbıyık-Çakmak, 2021, s. 540)
- Plan 18.** Beçin/Peçin Ahmet Gazi Medresesi
(<https://www.sanatin Yolculugu.com/becin-ahmet-gazi-medresesi/>
Son erişim tarihi: 12.Aralık.2023)
- Plan 19.** Balat İlyas Bey Medresesi (Demir, 2019, s. 161)

Plan 20. Peçin Yelli Medresesi (<https://www.turkiyenintarihieserleri.com/?oku=2182>)

Son erişim tarihi: 10.Aralık.2023)

Plan 21. Kastamonu İsmail Bey Medresesi (Hersek, 1993, s. 332)

Plan 22. Beyşehir Eşrefoğlu Camii (Koç, Mazlum, 2022, s. 872)

Plan 23. Yeşil Medrese (Demiralp, 1997, s. 66)

Plan 24. Muradiye Medresesi (Demiralp, 1997, s. 74)

Plan 25. Yıldırım Medresesi (Demiralp, 1997, s. 38)

KESİTLER DİZİNİ

Kesit 1. Güney cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden, 70001065-OC056)

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Beyşehir Eşrefoğlu Camii, Taç Kapıdaki Bordürlerin Genişlikleri

Tablo 2. Karaman Hatuniye Medresesi, Taç Kapıdaki Bordürlerin Genişlikleri

GİRİŞ

“Kimsenin alın yazısında ne bir eksik vardır; ne de bir fazla.

Kim kimin yerine yaşar? Kim kimin yerine ölür?

Nefise Sultan, başkalarını yaşatmak için yaşamayı diledi.

Öyle de oldu.

Yaptırdığı medrese ile yıllarca kandil oldu karanlıkta kalan gönüllere...”¹

Bu çalışmada Karaman ilinin merkezinde bulunan Hatuniye Medresesi'nin tanıtılması ve irdelenmesi amaçlanmıştır.

İncelediğimiz yapı Karaman'ın en anıtsal medreselerinden biridir (Sözen, 1970, s. 140). Medrese dönemin bir kadın banisi olan Melek Hatun tarafından inşa ettirilmiştir. Dolayısıyla, yapı Melek Hatun'un sahip olduğu siyasi ve ekonomik gücün göstergesi durumundadır. Melek Hatun'un I. Murat Hüdavendigâr'ın kızı ve Yıldırım Bayezid'in de kız kardeşi olması kendisine Karaman şehrinin merkezinde bu büyüklükte bir yapı inşa ettirme olanağı sunmuştur. Melek Hatun Karamanoğlu beylerinden Alaeddin Ali Bey ile yaptığı evlilikle siyasi ve ekonomik gücünü korumuş, hatta pekiştirmiştir.

Melek Hatun'un Osmanlı sülâlesinden olması ve Osmanlı mimarisinin kurallarının bu yıllarda yavaş yavaş yerleşmeye başlaması, sanatta da karşılıklı etkilerin sıklaştığını göstermektedir. Genel çizgileri ve planıyla bu yapı Selçuklu geleneğini yansıtmaktadır. Süslemesinde değişmeye başlayan motif ve kompozisyonlar, mimarisinde görülen bazı farklı uygulamalar Beylikler devri, Osmanlı sanatı arasında Selçuklu geleneğini de sürdüren bir yapıyla karşılaşmamızı sağlamaktadır.

¹ Dilay, 2012, s. 4.

Tezin Amacı:

Bu çalışmanın birincil amacı medrese mimarisinin tanıtılması, yapının taç kapısının şeritlerinde/bordürlerinde, sütun başlıklarında, sivri kemerli ters ve düz nişlerinde, mukarnalarında, rozetlerinde, kabalarında, kemer köşeliklerindeki üçgen panolarında, yatay dikdörtgen panolarında, kare panolarında ve sekiz kollu yıldız biçiminde kartuşlarının üzerinde yer alan süslemelerin belgelenmesi oluşturmaktadır. Bundan sonra çalışmanın benzerlerinden farklılaştırılması amacıyla medresede yer alan kitabelerdeki metinlerin bir değerlendirilmesi yapılacaktır. Ayrıca Beylikler, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait olan ve benzer plan özellikleri gösteren medreselerin benzerlik ve farklılıklarına göre bir karşılaştırılması yapılacaktır.

Yöntem, Konuyla İlgili Araştırma ve Yayınlar:

Çalışmamız kütüphane, arşiv araştırmaları ve alan çalışması olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilmiştir.

Alan çalışmasında Karaman kent merkezinde bulunan Hatuniye/Melek Hatun Medresesi incelenmiştir. Bu kapsamda yapının fotoğraflarından yararlanılarak yapının iç ve dış tasviri yapılmıştır.

Kütüphane ve arşiv çalışmaları, Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kütüphanesi, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi'nde ve Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde gerçekleştirilmiştir.

Karaman Hatuniye Medresesi bugüne kadar birçok yayında incelenmiştir. Bu yayınlarda medrese genel olarak tanıtılmış yapının banisi, plan tipi, devşirme malzeme kullanımı, süslemeleri ele alınmıştır.

Karamanoğulları ve Karaman şehriyle ilgili elimizdeki seyahatnamelerden ilki ünlü Arap seyyah İbn-i Battûta Tancî'nin seyahatnamesidir. Ünlü seyyah Karamanoğlu başkenti Larende'ye uğramış ve burada Karamanoğlu Beyi İbrahim Bey/Bedreddin ile görüşmüştür. Seyahatnamesinde bu bölümü “*Lârende [=Karaman] Sultanı*” başlığıyla anlatmıştır (İbn Batuta, 2004, s. 414).

“Onun adı Karamânoğlu Bedreddîn’dir. Daha önce öz kardeşi Musa Bek bu diyara hâkim bulunuyorken Mısır hükümdarı Melik Nâsır’ın verdiği bir bedel karşılığında tahtından inmiş, yerine Mısır’dan bir orduyla birlikte bir emir gönderilmişti. Daha sonra Sultan Bedreddîn şehri ele geçirerek, bir saray inşa ettirip devletinin payitahtı hâline getirdi. Sultan Bedreddîn’le av dönüşü şehir dışında karşılaştım. Atımdan indim; o da bineğinden indi. Selâm verdim. Selâmımı alıp beni kucakladı. Bu ülkede hükümdarların şöyle bir âdeti var: Uzaktan gelen biri onunla karşılaştığında beriki bineğinden iniyorsa o da iniyor! Gelen yolcunun gösterdiği saygı, bu sultanların da saygılı davranmalarını gerektirecek bir memnuniyete kapı aralar! Selâmın at üzerinde verilmesi iyi karşılanmaz. Memnuniyetsizliğe, ardından da yolcunun felâketine sebep olur! Yeri gelince anlatacağım gibi onlardan bazıları ile benim aramda bu tür olaylar geçmiştir. Sultan selâm verdikten sonra atına bindi, ardından ben de atıma bindim. Bana nereden geldiğimi sordu. Hâl hatır muhabbetinden sonra şehre birlikte girdik. Benim en güzel şekilde ağırlandı için çevresindekilere emirler yağdırdı. Gümüş tabaklar içerisinde leziz yemekler, nefis meyveler ve hoş tatlılardan başka; mum, elbise, binek hayvanı ve çeşitli armağanlar gönderdi. Onun yanında fazla kalmadım.” sözleriyle anlatmıştır (İbn Batuta, 2004, s. 414).

Seyyah incelemiş olduğumuz yapımız Karaman Hatuniye Medresesiyle ilgili herhangi bir bilgi vermemiştir.

Karamanoğulları ve Karaman şehriyle ilgili elimizdeki seyahatnamelerden ikincisi Evliya Çelebi'nin seyahatnamesidir. Evliya Çelebi, Karamanoğlu başkenti Larende'ye uğramıştır. Seyahatnamesinde bu bölümü “*Evsaf-ı kal'a-i Lârende yâni şehr-i Karaman dâr-i îman*” başlığıyla anlatmıştır (Evliya Çelebi, 1935, s. 311-317).

Anadolu'yu on yedinci yüzyılda adeta kasaba kasaba gezerek, gördüklerini yazan büyük Türk seyyahı Evliya Çelebi, 1082 H./1671 M. Muharrem'inde çıktığı Mekke-Medine seyahatinde Alâiye (Alanya)'dan Ermenek'e, buradan da Gaferyat (Kâzım Karabekir) üzerinden Lârende'ye (Karaman'a) varır. Buradan da tekrar güneye dönerek Mut yönünde yoluna devam eder (Eyice, 1971, s. 2-3).

“Karaman eyâleti tahtı budur. Lâkin Konya il, vilâyet ortası olmak ile vezirler anda utururlar. Amma eski taht burasıdır. Bu Lârende pâdişâhın has'ıdır..... senesi tarihinde Karamanoğulları kal'asını binâ idüb ma'mur etmiştir ve yüz akçalı şerefli kazadır ve nahiye köylerdir. Kadı'ya senevî yedi bin kuruş hâsıl olur. Bervech-i adâlet alaybeyisi ve çeribaşısı, Züemâ ve tîmar sahibleri hepsi Konya'da toplanırlar. Şeyh-ül-islâm'ı, nakîb-ül-eşrâfi ve kethudâsı ve yeniçeriserdârı ve dizdârı ve 150 neferleri vardır. A'yânı, eşrâfi, ulemâsı, sâlih kişileri, imamları, şeyhleri, hatipleri çok bir büyük ve eski şehirdir. Karaman sahrâsının ortasında havalesiz üç kat, bir katı Şeddadî iri taşla yapılmıştır. İç kal'anın derin ve enli hendektir. Batıya bakan tek bir kapısı vardır. Ağaç köprü ile geçilir. Üç kat demir kapılıdır. Bu kapının iki tarafında olan duvar taşlarının her birinde celi yazı ile Allah'ın güzel isimleri yazılmıştır. Kal'a dizdârı (kal'a kumandanı) burada oturur. İçinde küçük toprak dam örtülü 46 evden ve câmiden başka bir şey yoktur,”

“Bu iç kal'a dış tarafından bir kat daha kal'a ile çevrilmiştir. Bu orta hisar denilen müdevver ve sağlam bir kal'adır. Bunun da başka bir hendeği vardır. Cirmi (işgal ettiği yer) 1700 adımdır. Kulelerinin hepsinin sayısı 40'tır. İki kapısı vardır. Batı tarafındakine Yol Kapısı, kible tarafındakine Pazar Kapısı derler,”

“Bir de bu büyük şehri saran üçüncü kat büyük bir kal’ası vardır. Çepçevirme 7000 adımdır. Bu kal’anın 140 kulesi ve 9 kapısı vardır. Evvelâ Paşa Câmiiinde kibleye bakan Emildenli kapısı, doğuya bakan Seki Çeşme Kapısı, gene doğuya bakan Şam Kapısı, batıya bakan Kör Alaca Suluk kapısı, Hazreti Mevlânâ Vâlidesi Türbesi dibinde Parmak Kapı, güneye bakan Toplar Kapısı, Kible tarafında İmâret Kapısı, gene güneye bakan Emir Ahmed Kapısı, kible tarafında Tekke Kapısı’dır. Bu büyüklükte olan Ribat içinde 32 mahalle, 53 mihrab (câmi ve mescid), 7080 toprak ev vardır. Câmilerinin en cemaatı çok olanı Araste (Bedesten) içindeki Bostancı Câmii, Hazret-i Mevlânâ Validesi Camii’dir. Bu son câmiin içinde Mevlânâ’nın anası medfundur. Burası bir Mevlevî âsitânesidir. Kapısının üstünde tarih kitâbesi yazılıdır. Yeni Câmi ve Hacı Beyler Câmii minâresizdir. Hacıoğlu Câmii dahi minâresizdir. Kible kapısı üzerinde: ... Hadîs-i Şerîf-i yazılıdır. Nuh Paşa Câmii gayet san’atlı ve nakışlı kârgir yapı, kubbeli bir câmiidir. Kubbesi kurşun örtülüdür. Bunun mevzun minâresi hiçbirşehirden yoktur. Havlusundaki fıskıyesi ve şadırvanı selsebil gibi bol su akıdub cemaat abdestlerini tâzeleyib Cenâb-ı Hakk’a yaklaşırlar. Câmiiin kapısı üstünde: ... Âyet-i Karahisârî tarzında altunla ve lâciverde yazılmış ve süslenmiştir. Seyrine doyulmaz. Aydınlık ve ferah bir câmidir. Bu şehirde bundan başka kurşunlu câmi yoktur ve Dik Basan Câmii minâresizdir, Karabaş Câmii minârelidir ve bir tekkesi vardır. Ortahisar’ın Pazar kapısının iç yüzünde minâresi nâtamam Boyalıkadı câmiinin kubbesi yüksektir amma, kiremit örtülüdür. Kal’anın Pazarkâpısı üzeri kûfî yazı ile (Lâ ilâhe illallah) yazılıdır. Ve Kirişçi Baba Câmii vardır,”

“Zikrettiğimiz bu câmilerden maada 53 mihraba varınca mescidler ve birçok medreseler vardır. Mûsâ Bey Medresesi ve diğer medreseleri hepsinde cemâatle namaz kılınır. Hepsinde ma’mur olan Karamanoğlu İbrâhim Bey medresesinin üstünde tarih kitâbesi yazılıdır. Bir minâresi vardır. Burası gelene gidene hususî misâfirlere ve herkese açık ni’meti bol bir imârettir,”

“Hazreti Mevlânâ Vâlidesi’nin Medresesi gayet ma’mur, evkaflı ve talebeleri çoktur. Bu medresenin Simav’daki Kızıl Medreseden başka

başka benzeri yoktur. Amma bunun kapısının etrafındaki kat kat nakışlarmermer taşlara kazılmıştır. İbret gözile baktıkça insan hayran olur ve kapının ... Âyetel-Kürsî ve dahi üstünde Allah'ın güzel adları yazılmıştır. Elhâsıl bu medreseyi medhetmekte dil âciz kalır. Bu medrese minâresizdir,”

“Müfti Medresesi’inin kapısının üstünde hayır sahibinin adı yazılıdır ve Kazalpa Mahallesinde Şeyh Ali Sultan Mermer ve 50 şer tahtânî ve fevkânî hücreleri vardır ve her biri bir bağ ve bahçe içinde inşa olunmuştur,”

“Karamanda bir Dâr’ül Kurra ve iki vardır. Karaman’da şu üç imâret de vardır:”

“Karamanoğlu İmâreti, Vâlide İmâreti, Karabaş Tekkesi İmâreti,”

“Bütün halkı kırmızı boyalı kuzu kürkü giyib Mevlevî külâhı üzerine beyaz Muhammedî sarık sararlar. Lehçeleri Türk dilidir. Babayı alem kavimdir. Ümmetin en sâlih kişilerinden Evliyâsı vardır. Hepsi garib dostları kimselerdir. Âyan ve eşrâfî hânedan kimselerdir. Gece gündüz misafirsiz olmazlar, misafire çok ikram ederler, kapıları gece-gündüz misafirlere açıktır. Bütün kadınları sarı çizme giyüb üzerlerine beyaz car bürünürler. Ehl-i perde ve mestûre gezerler,” (Evliya Çelebi, 1935, s. 311-317).

Karamanoğulları ve Karaman şehriyle ilgili elimizdeki seyahatnamelerden üçüncüsü ünlü seyyah Kâtip Çelebi'nin seyahatnamesidir. Ünlü seyyah Karamanoğlu başkenti Larend'e'ye uğramıştır. Seyahatnamesinde bu bölümü “*Der beyan-ı Eyalet-i Karaman:*” başlığıyla anlatmıştır (Katip Çelebi, 1732, s. 614-615).

“Konya'nın doğu cenubunda arası bir menzil düz yerde kasabe ve kal'adır. Akar suyu ve bağ ve bahçeleri ve câmii ve hamamı vardır.

“Osmanlılardan evvel bu yerlere, Âl-i Karaman istilâ etmekle bu diyara Karaman denilmiştir. Daha evvel bu memleket ta denizde sona ererdi. Sonra Âl-i Osman mâlik oldukta ikiye bölmüşlerdir. Deniz tarafına (İçel) tabir ettikleri bir kısımdır ve hariç saydıkları bir kısımdır. Bu hariç olan kısmı ola bir kısımdan a’zam ve mu’tebiridir ki Pay-i Taht-i Memleket Konya Paşa sancağıdır ve bu kısmı yedi sancak itibar etmişlerdir. Bu sancaklar şunlardır: 1 – Aksaray, 2 – Aksaray, 3 – Beyşehir, 4 – Konya, 5 – Kırşehir, 6 – Kayseriyye, 7 – Niğde.” (Katip Çelebi, 1732, s. 614-615).

Karamanoğulları hakkında bilgi veren ilk müellif Moğol dönemi Türkiye Selçukluları tarihçisi İbn Bibi’dir (Şikari, 2021, s. 5-6).

Karamanoğulları ile ilgili en kapsamlı ve tek kronik Şikari’nin kaleme almış olduğu “Karamannâme” adlı eserdir. Günümüz Türkçesine çevrilerek çeşitli baskıları yapılan kitap 2021 yılında Murat Dursun Tosun tarafından yayımlanmıştır.

S. Ögel, 1958 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk Ve İslâm Sanatları Tarihi Enstitüsü’nün Yıllık Araştırmalar Dergisi’nin ikincisinde “Bir Selçuk Portalleri Grubu Ve Karaman’daki Hatuniye Medresesi Portalı” adlı makalesinde yapıyı ele almaktadır. Makalede Sivas Gök Medrese, Erzurum Çifte Minareli Medrese, Beyşehir Eşrefoğlu Camii’nin ve son olarak da Karaman Hatuniye Medresesi’nin taç kapıları benzerlikleri temel alınarak incelenmiştir.

M. Sözen, “Anadolu Medreseleri” başlıklı kitabının 140-144 sayfaları arasını Karaman Hatuniye Medresesi’ne ayırmıştır.

1969 yılında Aptullah Kuran’ın, Vakıflar Dergisi’nde “Karamanlı Medreseleri” başlıklı makalesi yayımlanmıştır. Çalışmada aralarında Karaman Hatuniye

medresesinin de olduğu sekiz Karamanlı medresesi inşa tarihi sırasına göre incelenmiştir. Makalenin sonuç kısmında Karamanlı medreselerinin bir analizi yapılmıştır. Burada Karamanlı, çağdaş diğer beylik ve Osmanlı medreseleri benzerlik ve farklılıkları bağlamında değerlendirilmiştir.

A. Durukan “Karaman’daki Hatuniye (Melek Hatun) Medresesi” başlıklı makalesinde medrese kısaca tanıtılmıştır (Durukan, 1989, s. 51-53, 92-93).

N. Şaman Doğan – Ebru Bilget “Karamanoğulları Medreselerine Tarihsel Bir Yaklaşım: Ermenek Tol, Karaman Hatuniye/Melek Hatun ve Niğde Ak Medreseleri” başlıklı çalışmalarında Karamanoğlu medreselerini plan, malzeme ve süsleme özelliklerine göre incelemiştir.

Ş. Turan, tarafından 1990 yılında yayımlanan “Türkiye-İtalya İlişkileri I Selçuklular’dan Bizans’ın Sona Erişine” adlı kitapta Türkiye-İtalya ilişkileri bağlamında Karamanoğullarının hâkim olduğu bölge ve ticari ilişkileri hakkında kapsamlı bilgiler aktarılmıştır.

O. Turan tarafından 2013 yılında yayımlanan “Selçuklular Zamanında Türkiye” adlı kitapta Selçuklu tarihi anlatılmış ve Selçuklu Karamanoğlu ilişkileri ekseninde kapsamlı bilgiler verilmiştir.

C. Kanat, 1991 yılında tamamlanan “Makrîzî’nin Kitâb es-Sulûk’unda Osmanlılar, Karamanoğulları ve Batı Anadolu Beylikleri İle İlgili Kayıtlar” adlı yüksek lisans tezinde Karamanoğulları beyliğinin tarihsel süreci hakkında bilgiler vermektedir.

Bu çalışma Giriş, Karaman'ın Tarihçesi, Karaman Hatuniye Medresesi, Değerlendirme, Sonuç, Kaynakça ve Ekler olmak üzere yedi bölümden oluşmaktadır.

Giriş: Bu bölümde konunun amacı, sınırları ve yöntemi hakkında bilgiler verilmiştir. Medrese ile ilgili yayınlar da tanıtılmıştır.

1. Karaman'ın Tarihçesi: Eski çağlardan başlayarak İlkçağ, Roma, Bizans, Selçuklu, Karamanoğulları, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde Karaman'ın tarihçesi sunulmuştur. Konumuzla bağlantılı olarak bölgenin, özellikle XIV. ile XX. yüzyıl arasındaki tarihi ayrıntılı olarak irdelenmiştir.

2. Karamanoğulları Beyliği'nin Siyasi ve Kültürel Tarihi: Karamanoğulları'nın kökeni ve kronolojik olarak beyliğe başkanlık yapan beyler verilmiştir. Bir alt başlıkta da Karamanoğlu-Osmanlı arasında Alâaddin Ali Bey döneminde başlayan ve beylik toprakları Osmanlı Devleti'nin topraklarına katılana kadar iki hanedan arasındaki siyasi ve kültürel ilişkiler anlatılmıştır.

3. Karaman Hatuniye Medresesi: Yapının kataloğunu oluşturan bu bölüm; *“Yapının Yeri ve Adı”*, *“Tarihlendirme (Kitabeler, Vakfiye)”*, *“Medresenin Yapım Tarihi”*, *“Yapının Banisi ve Baninin Hayatı”*, *“Yapının Geçirdiği Onarımlar ve Bugünkü Durumu”*, *“Plan”*, *“Dış Tanıtım”*, *“İç Tanıtım”*, *“Malzeme ve Teknik”* ve *“Süsleme”* başlıkları altında incelenmiştir.

4. Değerlendirme: Bu bölümde Karaman Hatuniye Medresesi'nin planı, mimari öğeleri, malzeme – teknik ve süsleme özellikleri Anadolu Selçuklu, Beylikler, Erken Osmanlı dönemi yapıları ile karşılaştırılarak iki ana başlık altında değerlendirilmiştir. Medresenin anlatıldığı bu bölümün girişinde, medreselerin ilk ortaya çıktığı komşu kültür çevrelerinden örnekler de verilmiştir.

Sonuç: Bu bölümde Karaman Hatuniye Medresesi'nin Anadolu Türk Sanatı ve Mimarisi içindeki yeri ve önemi belirtilmiştir. Medresenin plan, mimari öğeler, malzeme – teknik ve süsleme özellikleri açısından önemi vurgulanmıştır.

Kaynakça: Çalışmamızda “*Kaynakça*” başlığı altında çalışmada kullanılan kaynaklar alfabetik sırayla dizilmiştir.

Ekler: Bu çalışmada “*Ekler*” başlığı altında Karaman'ın 1917 tarihli şehir planı, Karaman Hatuniye Medresi'nin kentteki konumunu gösteren (Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden alınan) iki harita, Karaman Hatuniye Medresesi'ne ait vakfiyenin tam metni ve yine yapıda gerçekleşen onarımlar ile ilgili Vakıflar Genel Müdürlüğü'nde yapılan arşiv çalışması sırasında ulaşılan belgeler bulunmaktadır.

1. BÖLÜM: KARAMAN'IN TARİHÇESİ

Bu bölümde Karaman'ın coğrafi özellikleri tanıtılarak bölgenin Eski ve İlkçağ'daki önemi vurgulanmıştır. Karaman ve ilçeleri Eski Çağ, İlk Çağ, Roma, Bizans, Selçuklu, Karamanoğulları Beyliği, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde sürekliliğini koruyan yerleşimlerdir.

Karaman, İç Anadolu Bölgesinin güneyinde, Akdeniz Bölgesinin kuzeyinde toprakları bulunan bir ildir. İl sınırlarının büyük bir kısmı İç Anadolu bölgesinde, küçük bir kısmı ise Akdeniz bölgesinde yer almaktadır. Şehir Konya ilinin güneyinde (Karaman ilinin, kuzey, kuzeydoğu ve kuzeybatısında Konya vardır.), Antalya ilinin batısında (Karaman güneybatısından Antalya ile komşudur.) ve Mersin ilinin de güneybatısında (Karaman'ın güney ve güneydoğusunda Mersin ili vardır.) bulunmaktadır. Dolayısıyla Karaman Konya, Antalya ve Mersin illeriyle sınır komşusudur (Polat, 1999, s. 591; Uca, Ülker, 2013, s. 454; Eravcı, 2020, s. 41; **Harita 1.**).

Harita 1. Karaman

(<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/68897>

Son erişim tarihi: 10.11.2023)

Karaman şehri Konya havzasının güneydoğusunda Akdeniz kıyılarını Anadolu'nun iç kesimlerine bağlayan tarihî ticaret yolunun (Konya-Karaman-Mut-Silifke yolu) doğu yönü üzerinde Torosların kuzey eteklerinde ovaya doğru uzanan arazi üzerinde kurulmuştur. Şehir, Gülek ve Sertavul geçitlerinin iç geçiş hattındaki ana menzildir. Şehir bu konumundan, tarım ve hayvancılık potansiyelinden aynı zamanda geniş yerleşim alanlarının başkenti, pazarı olması nedeniyle ticarî faaliyetlerinin yoğunlaşması sonucunda Karamanoğulları döneminde şehir çok büyümüş ve bu oranda nüfusu da artmıştır (Kramers, 1955, s. 309; Tuncel, 2001, s. 444; Doğan, 2012, s. 20-50; Eravcı, 2020, s. 41-43).

Karadağ ve çevresi, kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda uzanan Orta Anadolu volkan kuşağının güneybatı ucunda/İç Anadolu Bölgesi'nin güneyinde, yarı kurak olan Karaman yöresinde yer almaktadır. Karadağ volkanik kütlesi 2.271 m. yüksekliğinde sönmüş bir yanardağdır, Konya ovasının güneyinde ve Karaman'ın da 48 km. kuzeyinde yükselen tepelere sahip bir dağ kitesidir. Lârende ve çevresi, verimli ovalara sahiptir (Eyice, 1971, s. 1; Uysal, Alodalı, Demirci, 1992, s. 79, 82; Tapur, 2009, s. 24; Uca, Ülker, 2013, s. 464).

Şehrin su kaynakları Toros dağlarından kaynaklı İbrala Deresi, Fisandon (Dereköy) ve Deliçay'dır. Ayrıca, şehrin doğusundaki Çavuş ve kuzeydoğusundaki Süleyman Hacı gölleri de Karaman'ın diğer su kaynaklarını oluşturmaktadır (Kramers, 1955, s. 309; Tuncel, 2001, s. 444; Eravcı, 2020, s. 41).

Karaman'ın Merkez, Ayrancı, Başyayla, Ermenek, Kazımkarabekir ve Sarıveliler olmak üzere altı ilçesi bulunmaktadır (Uysal, Alodalı, Demirci, 1992, s. 104; **Harita 1.-2.**).

Harita 2. Karaman Tematik Turizm Haritası

(<http://ridvanaydin.net/canakkale/neseli-haritalarim/print-turizm-kopyala-mail>

Son erişim tarihi: 11.08.2023)

Karaman, Klasik devirlerde Lykaonia bölgesinde Laranda olarak adlandırılmıştır. Karaman'ın klasik devirlerdeki isimleri Bizinidi, Talaranza ve Laranda'dır. Karaman'ın eski adı Lârende, Hitit döneminden XIX. yüzyılın ikinci yarısına kadar kullanılmıştır. Lârende, Hitit şehirlerinden "Lanta" ve "Lalanta" ile Laranta isimli bir merkezden geldiği ve şehrin adının tarihsel süreçte değişim yaşayarak özellikle Türk döneminde incelerek Lârende halini aldığı kabul edilmektedir. Osmanlı döneminde Lârende adının yanında Karamanoğullarından dolayı Karaman adı da kullanılmaya başlanmıştır. Klasik dönem Osmanlı belgelerinde ise "Lârende nam-ı diğer Karaman" şeklinde geçmiştir. Ayrıca şehir surla çevrili olduğu için "Mahmiye-i Lârende" olarak da adlandırılmıştır (Özsait, 1982, s. 343; Baykara, 1990, s. 16; Boynukalın, 1990, s. 7; Uysal, Alodalı, Demirci, 1992, s. 33; Tuncel, 2001, s. 444; Gümüştü, 2001, s. 2; Cengiz, 2008, s. 16-17; Uca, Ülker, 2013, s. 454; Eravcı, 2020, s. 41).

Günümüzde şehrin sadece bir semtinin adı olan Lârende, önceleri Karaman şehrinin tamamını ifade etmek için kullanılmıştır. Anadolu Selçuklu Devleti'nden

sonra Karamanoğulları Beyliği'nin hâkimiyetine giren Lârende, 1325 yılında bu beyliğin başkenti olması ile birlikte Karaman ismini almış ve bu tarihten itibaren değişmeden günümüze kadar gelmiştir. Kaynaklarda bu ismin, Lârende'ye vali olarak gönderilen “Lâla Kamereddin”in adının bozulmuş şekli olduğu ya da Karamanoğulları Beyliği'nin kurucusu “Nure Sofi” oğlu “Karaman Bey”den geldiği belirtilmiştir. Diğer bir görüş ise, Karamanoğulları'nın mensup oldukları Karaman Oymağı'nın ismini ilk önce kendilerine daha sonra ise yerleştikleri şehre verdikleri şeklindedir. Ancak, ilk çağ ve Selçuklular dönemi de dâhil olmak üzere şehrin “Laranda” daha sonra “Lârende” ismiyle anıldığına şüphe yoktur (Polat, 1999, s. 596-597).

Şehrin, Karamanoğulları'nın hâkimiyetine girmesiyle birlikte adı bu beyliğin adı ile, yani “Karaman” olarak değiştirilmiştir. Karamanoğlu Beyliği'nin Osmanlı Devleti'nin hâkimiyeti altına girmesiyle birlikte “Karaman” ismi “Lârende” şehrini ifade etmekten çıkmış, tamamen Karamanoğulları Beyliği'nin kurulmuş olduğu coğrafi alan olarak ifade edilmiştir. Konya bu coğrafyanın merkezi sayılarak “Karaman Eyaleti” tabiri kullanılmıştır. 1867 yılından itibaren vilâyet nizamnamesi ile Konya vilâyet yapılarak Karaman'da bu vilâyete bağlı bir kaza merkezi haline getirilmiştir. Böylece “Karaman” ismi sadece Karaman şehir merkezi için kullanılmaya başlanmıştır (Polat, 1999, s. 597).

Karamanoğulları'nın yerleştikleri bölge, Anadolu'nun en eski yerleşim bölgelerini, en eski uygarlıklarının yaşadığı bölgeleri kapsamaktadır (Dülgerler, 1995, s. 2; Eravcı, 2020, s. 41).

İl merkezinin 13 km kuzeydoğusunda yer alan höyüklerdeki kazılar ve özellikle Canhasan Höyüğü'nde yapılan bilimsel kazılar, Karaman ovasındaki uygarlığın sekiz bin yıl öncesine uzandığını göstermektedir (Temizsoy, Uysal, 1987, s. 8; Polat, 1999, s. 600; Uca, Ülker, 2013, s. 454).

Karaman ve çevresinde yapılan bazı yüzey araştırmaları ve kazılar kentin tarihine ışık tutmaktadır. Karaman Merkez ilçesi ve Ermenek ilçesi Karamanoğulları'na

başkentlik yaptığından dolayı bu yerleşimlerde beyliğe ait çok sayıda tarihi eser mevcuttur. Bugün bölgenin tarihini belgeleyen kazı buluntuları Karaman Müzesi'nde sergilenmektedir (Polat, 1999, s. 595-596).

Şehre ilk olarak ne zaman ve kimlerin yerleştiği konusunda kesin bir bilgi yoktur. Kalenin üzerinde oturduğu tepenin bir Neolitik dönem höyüğü olma olasılığı ve bu bölgede Lârende adına benzeyen Lalanta veya Lanta adında bir yerleşim yerinin bulunması, burada insanların M.Ö. 8000'li yıllardan beri yaşadıklarına kanıt oluşturmaktadır (Gümüşçü, 2001, s. 43; Doğan, 2012, s. 20-50; Eravcı, 2020, s. 41).

Şehir, önce Hititler'in hâkimiyeti altına girmiştir. Hititlerden sonra İ.Ö. 8. yüzyılda güçlü bir devlet olan Frigyalılar Karaman İli'ne egemen olmuştur. VI. yüzyılda Lidyalılar'ın ve V. yüzyıl sonlarında da Persler'in hâkimiyeti altına girmiştir. Anadolu'da Pers hâkimiyetine son veren İskender (MÖ. 336-323) ve haleflerinin, Roma ve 395'ten itibaren de Bizans devleti topraklarına katılmıştır (Polat, 1999, s. 601; Gümüşçü, 2001, s. 43; Tuncel, 2001, s. 444; Doğan, 2012, s. 20-50).

Romalılar devrinde yerel krallardan Derbe hâkimi Antipatros'un idaresine giren Karaman, Antipatros'un Galatyalı Amyntos tarafından öldürülmesi ile Galatyalılar'ın eline geçmiştir. Lârende Roma döneminde Lykaonia'ya bağlı küçük bir yerleşim birimi olsa da önemli bir ticaret merkezi haline gelmesinden dolayı dikkatleri üstüne çekmiştir (Polat, 1999, s. 601; Gümüşçü, 2001, s. 43; Doğan, 2012, s. 20-50; Eravcı, 2020, s. 42).

Bizans döneminde ise Hıristiyanlığın önemli şehirleri arasına girmesi ile dini ve ticari bir merkez haline gelmiştir. Ağırlık merkezi Kilikya, Likaonya - Karaman ile çevresinde- ve Kapadokya, yani bugünkü Orta – kuzeyde Hasandağ bölgesinde- ve Orta-Güney Anadolu olan bölgede, özellikle Karadağ üzerinde – Konya'nın güneyinde- bulunan Binbirkilise olarak adlandırılan IV. ve IX.

yüzyıllar arasında inşa edildiği sanılan pek çok manastır ve kilise vardır. Korikos'ta, Ova Kilikyası'nın, Alahan'da Kilikya'nın dağlık kısımlarının mimarlık tarihi açısından çok önemli verileri V. yüzyılın birinci yarısından itibaren karşımıza çıkmaktadır. Anadolu ve Suriye'deki Geç Helenistik ve Roma mimarilerini yeni işlevler içinde devam ettiren bu yapıların ölçüleri, oldukça karmaşık plan kurguları ve görece zengin bezemeleri, VII. yüzyıldan itibaren ortadan kalkar. Arap hücumlarına karşı savunma durumuna geöen bu bölgelerde sade, işlevsel ve bezemenin az yer tuttuğu bir mimari ortaya çıkar (Eyice, 1971, s. 1; Temizsoy, Uysal, 1987, s. 9; Uysal, Alodalı, Demirci, 1992, s. 33-34; Polat, 1999, s. 601; Kuban, 2021, s. 238). Karadağ'ın eteğindeki düzlükte Madenşehir denilen bir köy ve bunun etrafında Binbirkilise harabeleri bulunmaktadır (Eyice, 1971, s. 1). Halk tarafından Karadağ kitlesi üzerindeki örenlere yakıştırılan Binbirkilise adı, çokluğu ifade etmektedir (Eyice, 1971, s. 12). Binbirkilise yapıları 6-7. yüzyıllara aittir (Eyice, 1971, s. 134).

Şehir VII. ve IX. yüzyıllarda iki defa Müslüman Arap ordularının saldırısına uğramıştır. Türkler'in Anadolu'ya girişinin ardından Selçuklular'ın ve Danişmendliler'in eline geömiştir. II. Kılıçaslan döneminde (1155-1192) 1165 yılında Anadolu Selçuklu topraklarına katılan şehir III. Haçlı Seferi sonrasında Kilikya Ermeni Kralı II. Leon tarafından da ele geöirilmiştir. Fakat, II. Leon, 1216 yılında şehri Selçuklu Sultanı I. İzzeddin Keykavus'a (1211-1220) bırakmak zorunda kalmıştır (Tuncel, 2001, s. 444; Eravcı, 2020, s. 42).

II. Leon Alaaddin Keykubad ile işbirliği içinde Kayseri'yi kuşattıklarında veya I. İzzeddin Keykavus ile yaptığı antlaşma sonucunda egemen olduğu bölgeye geri döndüğu sırada, Selçuklu egemenliğindeki Lülüve adıyla geöen Luluva Kale'yi, Ereğli ve Laranda'yı (Karaman) işgal etmiştir. I. İzzeddin Keykavus, bölgeyi geri alabilmek için II. Leon'a savaş açmıştır (Ersan, 2014, s. 186-188). 1215 yılında Selçuklu saltanatı için kardeşler arasındaki taht kavgalarından faydalanan Ermeniler Laranda, Ereğli ve Luluva kasabalarını işgal etmiştir. Keykavus ise bu beldeleri istila etmiştir (Turan, 1998, s. 672). 1218'de II. Leon, Loulon ve Lausada kalelerini teslim etmek zorunda bırakılmıştır (Molin, 2001, s. 138). Karamanname adlı eserinde Şikari Melikşah'ın Lârende'de sekiz kapılı, 180 kubbeli (!) muazzam bir kiliseyi "mamûr eylediği"ni ve cami yaptığını,

“(...) Bir gün ava çıktı. Birkaç gün av ardınca yürüdü. Larende şehrine çıkageldi. Gördü bir harabe vilayet Amma âb ve havası güzel, hoş. Şâh’a bu diyar hoş gelip bunda bir kilisa gördü. Sekiz yerde kapısı var. Bir büyük binadır ki 180 kubbe üstünde idi. Melikşâh buyurdu. Larende’yi mamur eylediler. Etrafında vilayet çok idi. Cümle şehre gelip şöyle mamur ilayet eylediler ki evvelkinden daha mamur oldu. On üç yıl sakin oldular. (...)”

sözleriyle bildirmektedir (Eyice, 1971, s. 18; Şikari, 2021, s. 59-60).

Selçuklu sultanı I. İzzeddin Keykavus ve halefi I. Alâeddin Keykubad (1221-1237) uç şehri olarak Lârende’de kaleyi onartarak bölgede ilk Türk yerleşimini gerçekleştirmiştir (Tuncel, 2001, s. 444). I. İzzeddin Keykavus’un ölümü üzerine devlet büyükleri Alaaddin Keykubad’ı tahta çıkarmıştır. Alaaddin Keykubad’ın sultan olması ile Anadolu Selçuklu Devleti büyük bir gelişme göstermiştir. I. Alaeddin Keykubad, tahta geçer geçmez Eyyubi hükümdarı el-Melikü’l Adil’in kızı ile evlenerek Eyyubilerle bozulmuş olan ilişkileri düzeltme yoluna gitmiştir (Uyumaz, 2003, s. 5). Alaeddin Keykubad, daha sonra Alanya hakimi/tekmuru/Kyr Vart’ın kızıyla da evlenmiştir. Alaeddin Keykubad dönemi Selçuklu ülkesinin şehirleştiği, yeni şehirler yapıp Bizans’tan fethedilen kalelere Türklerin yoğun olarak yerleştiği bir dönemdir. Konya (Akşehir, Ereğli, Ulukışla, Larende), Niğde, Aksaray, Kayseri, Elbistan, Maraş, Malatya, Sivas, Tokat, Amasya, Niksar, Sinop, Kastamonu, Ankara, Çankırı, Kırşehir, Kütahya, Uluborlu, Isparta, Denizli, Aydın ve Antalya Sultan I. Alaeddin Keykubad tahta çıktığında Türkiye/Anadolu Selçuklu Devleti’nin idaresinde bulunan başlıca merkezlerdir (Uyumaz, 2003, s. 16).

Sultan II. Murad döneminden çok önce Moğol istilâsından dolayı Horasan ve Maverâünnehir bölgesinde bulunan Türkmen boyları yurtlarını terk ederek 1220 yılından beri, büyük çoğunlukla Anadolu’ya gelmiştir. Moğol istilâsı önünden kaçıp gelen Oğuz boylarından Salur ve Avşarlar ile I. Alâeddin Keykubad tarafından fethedilen İbn Bîbî’nin Ermen ülkesi dediği Isauria bölgesine gelen Oğuzlar arasındaki Karamanoğulları Türkleri, 1228 yılında Sultan I. Alâeddin

Keykubad tarafından Ermenek, Mut çevresine yerleştirildiler (İbn Bibi, 2016, s. 15-18; Kapaşahin, 2016, s. 238).

Karaman şehir merkezine Mevlâna (ö. 1273) ailesi gibi birçok şehirli aile ve tasavvuf ehlinin piri olan Taptuk Emre gibi kimseler yerleşerek şehirde Türk kültürünün kökleşmesine öncülük etmişlerdir. Selçuklular'ın çöküş dönemi sırasında 654 H./1256 M. yılında ise Karamanoğulları Beyliğinin eline geçen Karaman daha sonra beyliğin merkezi olmuştur (İbn Bibi, 1996, s. 15; Tuncel, 2001, s. 444; Uyumaz, 2003, s. 5, 16; Eravcı, 2013, s. 78-84; Baykara, 2016, s. 36).

Sinop-Antalya arasındaki ticari bağın daha güvenli ve hızlı olması düşüncesi ile harekete geçen Selçuklu sultanı Alaeddin Keykubad, tahta geçmesinden iki sene sonra iklimi, suyu ve yaylaları ile meşhur ve bir o kadar da stratejik ve iktisadi yönü ön planda olan Alâiye üzerine bir sefer düzenlemiştir (Özkan, 2016, s. 128).

Antikçağda Alanya için kullanılan Coracessium/Korakesion isminin tam olarak hangi anlama geldiği bilinmese de, bu ismin “Çıkıntı Yeri” ya da “Karga Yeri” anlamlarına geldiği tahmin edilmektedir (Umar, 1993, s. 462; Bozkuş, 2017, s. 42).

Mısır'da ele geçen papirüslerde, kent Helenistik dönemde Mısır'a şarap ve bal ihraç eden önemli bir liman olarak kayıtlıdır. Strabon bölgede kaliteli sedir ağaçlarının bulunduğunu ve buraların Marcus Antonius tarafından, filoların yapımı için Kloepatra'ya hediye edildiğini yazmıştır. Ayrıca kentte dört yılda bir yapılan Agon yarışmaları da kitabelere yansımıştır. Oba Medresesinin duvarında bulunan Yunanca bir kitabede:

“Aurelius Obrimianus kendi arzusuyla Isis oyunlarının Agonotet'i iken, ölmez hatırası olan babası Bindemis'in oğlu Aurelius Pbrimianus'un kurduğu her dört yılda bir tertip edilecek müsabakaların ilki münasebetiyle; Pasikrates'in oğlu Aurelius

Pasikrates, Korakesium İstişare Meclisi azası ve erkekler Pankration şampiyonu bu kitabeyi yazdırdı”

cümleleri geçmektedir (Hellenkemper-Hild, 2004, s. 587; Akdoğu Arca-Gökalp-Tüner Önen, 2011, s. 293; Strabon, 2012, s. 255-256; Lloyd-Rice, 1989, s. 75; Bozkuş, 2017, s. 43).

Bizans hâkimiyeti ile birlikte Rumca Kalon Oros ismini alan kent (Kalon Oros, Türkçe “Güzel Dağ” anlamına gelmektedir (Lloyd-Rice, 1989, s. 2; Konyalı, 1946, s. 58; Umar, 1993, s. 368; Bozkuş, 2017, s. 45).

Akdeniz’de ticaretin gelişmesi büyük olasılıkla Alanya’yı da etkilemiştir. Bu bağlamda, X. yüzyıl başlarında Costantinos Porfirogenitos eserinde, Kalon Oros’u, Kıbrıslıların deniz filolarının tedarik limanı olarak göstermiştir (Constantinus Porphyrogenitus, 1829, s. 659; Hellenkemper-Hild, 2004, s. 587; Bozkuş, 2017, s. 48). Kyr Vard, Alâeddin Keykubâd kendisinden teslim alıncaya kadar, 20 yıldan fazla Alanya’da hüküm sürmüştür (Bozkuş, 2017, s. 50).

Alaiye Limanı Türkiye Selçukluları için, Antalya ile birlikte Akdeniz ticaretine açılan önemli bir ithalat-ihracat kapısı olmuştur (Bedirhan, 2016, s. 19). Avrupalı ve Kuzey Afrikalı tüccarların genellikle buradan Türkiye’ye giriş yaptıkları, Konya yoluyla Kuzeydeki Sinop ve Samsun limanlarından kuzey ülkelere; karayoluyla da doğudaki ülkelere gittikleri dönem kaynaklarından öğrenilmektedir.

1333 yılında Alâiyye’ye gelen İbn Batuta şehrin halkının Türkmen olduğunu belirtmiştir. O dönemde Alâiyye’de gemi yapan tezgâhlar bulunmaktadır ve kent kereste ihracatında önemli bir role sahiptir. Güney Anadolu’da, Antalya’dan sonra Mısır, Kıbrıs, Rodos ve diğer şehirlerle ticari ilişkileri bulunan en hareketli liman Alâiyye şehri limanı olmuştur. Kahire, İskenderiye ve Suriye’den gelen tüccarlar Alâiyye’de alışveriş yapmıştır. Çok ağaçlık bir yer olan Alâiyye’nin suyu, bahçeleri ve kerestesi boldur. O dönemde Alâiyye’den İskenderiye, Dimyat ve diğer Mısır limanlarına kereste gönderilmektedir. Alâiyye’nin Kıbrıs, İskenderiye, Suriye ve Mısır ile ticari bağlantı içinde olması Memlûk Devleti ile ticari bağlantısı olduğunu ispatlamaktadır (Solak, 2012, s. 120; Bedirhan, 2016, s. 20).

Mısırlı ve Suriyeli tüccarlar Alâiyye ve Antalya yolu ile Anadolu'yu aşip Karadeniz limanlarına ulaşmaktadır.

Özellikle XIII. yüzyılda bölge ticaretinde İtalyan şehir devletlerinin etkisinin artmasıyla Kalon Oros ismi batı dilinde Candelore'ye dönüşmüştür. Aynı dönemde şehir için hem Alâiyye ismi kullanılırken hem de Candelore ismi kullanılmaya devam etmiştir (Hellenkemper-Hild, 2004, s. 588; Bozkuş, 2017, s. 58).

I. Alaaddin Keykubad, Alanya'yı fethederek, Türk denizcilik tarihinde önemli bir yeri olan Alanya tersanesini inşa ettirmiştir. Antalya yanındaki askeri ve ticari önemi büyük Kolonos Kalesi'ni karadan ve inşa ettirdiği Selçuklu donanması ile denizden kuşatarak Antalya Subaşı Ertokuş'un da aracılığıyla Rum hâkiminden almıştır (1223). Şehir ve kalesinin yeniden yeniden inşasından (1226) sonra sultanın adından dolayı "Alaiye" ismi verilen bu kale (Alanya) onun ve haleflerinin zamanında sultanların kışlık merkezi olmuştur (İbn Bibi, 1996, s. 16). Tersane liman Alaiye, Gorigos'un Ayas (Anadolu üzerinden Tebriz'e ve Karadeniz'e uzanan karayollarının merkezinde ve Levante ticaretinin en önemli merkezlerinden biri) yanındaki rolüne benzer yardımcı bir liman niteliği taşımaktadır (Turan, 1990, s. 106, 113; Uyumaz, 2003, s. 5).

Alâiye kadar büyük olmasa da bu dönemde bir diğer önemli liman kenti ise Ayas'tır. Ayas, Eskiçağda *Aigeia*, *Aigai* olarak adlandırılmıştır. Bu adlandırma Bizanslılar zamanında da devam etmiştir. İtalyan tacirlerin çoğu tarafından *da Laiazzo* (*Lajazzo*) ve *la Giazza*, Frenkler tarafından genellikle *Laias* olarak isimlendirilmiştir. Ortaçağda önemi artarak devam eden Ayas, Çukurova çevresinde kurulmuş olan Kilikya Ermenileri zamanında bölgenin en önemli ithalat ve ihracat limanı haline gelmiştir (Edwards, 1987, s. 2; Bedirhan, 2016, s. 20).

Avrupalı tüccarların Türkiye, İran ve Asya içlerine girişlerinde kullandıkları, Akdeniz'den Türkiye'ye açılan kapılardan birisi de Ayas (Yumurtalık) limanı olmuştur (Bedirhan, 2016, s. 20). Bu liman özellikle Moğol hakimiyeti döneminde Antalya limanı ile rekabet etmiştir. Bahsi geçen yol önce Kilikya Tabi Ermeni

Baronluğu'nun topraklarından geçmektedir. Bu yol daha sonra Konya, Kayseri, Sivas, Erzincan ve Erzurum gibi Selçuklu şehirlerinden geçerek o dönemin uluslararası ticaret yolu konumunda olan İpek Yolu'na bağlanmaktadır (İbn Şeddad, 1983, s. 161).

Ayas önemli ve büyük bir liman olduğundan buraya Cenevizli, Venedikli ve diğer Avrupa ülkelerine mensup tacirler gelmiştir. Bu liman doğu ülkelerine gitmek isteyenler için ilk uğrak yeri olmuştur. Deniz yoluyla Avrupa'dan buraya gelen tacirler, buradan Sivas ve Erzincan üzerinden Karadeniz'e veya Tebriz'e, oradan da Türkistan'a ve Hindistan'a kadar ulaşmışlardır. Tacirler, Ayas'ta baharat, çeşitli işlenmiş ipek, yün vb mallar alma olanağı bulmuşlardır.

Bunun yanında Mahmutlar-Gazipaşa'dan çıkan yol aynı zamanda Ermenek'e giden yolun da önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Bu yoldan Taşkent'e gelmeden bir kol Ermenek'e dönmektedir. Evliya Çelebi bölgeye yaptığı seyahatinde bu yolu takip etmiştir. Kuzey-güney doğrultusunda uzanan diğer yollardan farklı olarak yatay seyreden yol Antalya'dan başlayıp Manavgat'a oradan da Alanya üzerinden Ermenek'e uzanmaktadır. Osmanlı belgelerinde yol hakkında bilgiler bulunmaktadır. Örnek olarak 1483 tarihli bir belgede yol üzerinde Esen Gazi namıyla ünlü bir ailenin kervansaray inşa ettirdiği görülmektedir. Bu aile kendi alın teriyle yolun güvenliğini sağlayıp gelene gidene hizmet vermektedir. Bu durum 1483 tarihli belgeye şöyle yansımıştır:

“Zikr olan altı nefer kimesne, kimsenin raiyyetleri olmayub, hariç-i defter olub, Esen Gazi dimekle meşhur belde ki; Alâiyye ve Manavgat'tan ve Antalya'dan Larendeye giden yol üzerinde mütemekkin olub gelene ve gidene arak-ı cebinniyle hizmet edüb hasbin Allah karbansaray bünyad edüb harami havfından Müselmanları hıfz edegelmişler,” (Evliya Çelebi Seyahatnamesi, 2016, s. 171-176; Finkel, 2013, s. 101; Bozkuş, 2017, s. 89-90).

Genel olarak yolları incelediğimizde Alanya'dan, Bozkır ve Hadim vasıtasıyla Konya'ya, ayrıca Ortaçağ'da önemli bir demir madeni bulunan ve Karamanoğullarının merkezi olan Ermenek'e doğrudan karayollarının olduğu ve bu yolların ilk çağlardan itibaren kullanıldığı görülmektedir. Doğu-batı eksenli

olarak adlandırdığımız bir yol da Antalya'dan Alanya'ya doğru devam etmektedir ve diğer yollarla belli noktalarda birleşmektedir. Selçuklular bu yolların kesiştiği noktaya Şarapsa Han'ı inşa etmişlerdir. Dolayısıyla bu han sadece Alanya-Antalya arasındaki yolu değil, aynı zamanda Alanya-Konya arasındaki yolu da güvence altına almaktadır. Ermenek'e devam eden yol üzerinde ise önemli bir yapı bulunmamaktadır. Bahsettiğimiz bu karayolları bir liman kenti olarak Alanya'nın iç kesimlerle iletişimini sağlamaktadır (Evliya Çelebi Seyahatnamesi, 2016, s. 171-176; Finkel, 2013, s. 101; Bozkuş, 2017, s. 89-90).

Selçuklular Alanya'yı fethettikten sonra, hemen üst paragrafta bahsedildiği gibi şehre ulaşan yollara hanlar inşa ederek ticaretin güvenliğini ve devamlılığını sağlamışlardır. Alanya'nın imarına da önem veren Selçuklular şehrin savunma sistemini güçlendirmiş ve tersanenin yapımını tamamlamışlardır. Tersanenin Alanya'ya yapılması gemicilikte gerekli olan kereste, zift, katran ve demir gibi madenlere yakın olan bölgeyi Selçukluların iyi tanımlarıyla açıklanabilmektedir. Ayrıca bölgeye yerleştirilen halkın da *baltacı*, *bıçkıcı*, *çubukçu*, *dülgerân*, *ziftçi*, *katrancı* ve *demirci* gibi meslek gruplarına ayrılarak Ortaçağ ekonomisine uygun bir şekilde teşkilatlandırıldığı görülmektedir.

Ticareti yapılan ürünler genellikle bu meslek gruplarının ürettiği ve gemi yapımında hayati öneme sahip ürünler olsa da, dokumacılıkta kullanılan ürünlerin de ticareti yapılmaktadır. 1300'lerden itibaren ipek ve deri daha sonra ise ince yün, halı, safran ve mazı gibi ürünlerin satışının yapıldığı görülmektedir. Bu durum aynı zamanda şehirde dokuma sanayisinin de gelişmiş olduğunu göstermektedir (Bozkuş, 2017, s. 93). İbn Battûta 1333-1334'te Alanya'nın halkının tamamının Türkmen olduğunu belirtmiştir (İbn Battûta, 2014, s. 274; Bozkuş, 2017, s. 96).

Selçuklu tahtında olduğu bu dönemde I. Alaeddin Keykubad'ın en önemli faaliyetlerinden biri Moğol istilasına karşı önlem alması olmuştur. Bu istilaya karşı Harezşah hükümdarı Alaeddin Muhammed'in oğlu Celaleddin Mengüberti ile ittifak kurmayı denemiştir. 1223 yılı içinde Moğolların Kıpçak ülkesine yaptıkları sefer sonucu Karadeniz ticareti yolundaki güvenlik sarsılmıştır. Diğer taraftan Ermeni Kralı Leon'un 1219 yılında ölmesinden sonra onun yerine geçen Hetum, güneyden gelen tüccarların zarar görmelerine göz yummakta, bundan

dolayı güney yolunun güvenliği de azalmıştır (İbn Bibi, 1996, s. 16; Uyumaz, 2003, s. 5-6).

Alaeddin Keykubad, Anadolu'da bağımsız ve güçlü bir devlet olmak için bölgeden geçen uluslararası ticaret yollarına hâkim olmak ve yollar üzerinde ticaretin en iyi şekilde yürümesini istemiştir. Bunun için de yolların ve tüccarların güvenliğinin en iyi şekilde sağlanması gerekmektedir. Konya'da düğümlenen Selçuklu karayollarının eksenini Karaman-Aksaray-Kayseri üzerinden Sivas'a varan kervan yolu oluşturmuştur. Kuzey-güney ticaret yolları için zamanın en önde gelen yolu ise Antalya-Sinop yolu olmuştur. Bu nedenle I. Alaeddin Keykubad yolların güvenliğinin sağlanması amacıyla her iki yola birer sefer yapılmasına karar vermiştir (Turan, 1990, s. 106; İbn Bibi, 1996, s. 16; Uyumaz, 2003, s. 16, 21).

Bu bağlamda Alaeddin Keykubat ilk seferi Kırım'a düzenlemiştir. I. Alaeddin Keykubat 1224 yılında Kastamonu bölgesi uç beyini bu seferde görevlendirmiştir. Yeni kurulan donanma ile Kırım üzerine düzenlenen bu sefer sonucunda Sugdak şehri alınmıştır (1227). Suğdak, Karadeniz'in kuzeyindeki Kırım yarımadasında bir liman şehridir. Ayrıca, Suğdak Kıpçakların her türlü ihtiyaçlarını karşıladıkları önemli bir merkez olma özelliğine de sahiptir. Seferde Rus ve Kıpçaklar'ın birlikte yaptıkları saldırılar püskürtülmüş ve bölge kontrol altına alınmıştır. Bu sefer, Anadolu Selçuklu Devleti'nin kara ve denizde elde ettiği güce örnektir (İbn Bibi, 1996, s. 16; Uyumaz, 2003, s. 6, 23).

Kırım Seferi başarılı olduktan sonra I. Alaeddin Keykubat bu kez Kilikya üzerine bir ordu göndermiştir. Kuzeyden inen bir kol Silifke'ye kadar bütün İçel kalelerini, sahilden yürüyen diğer bir başka kol ise Anamur'u ele geçirmiştir. İbn Bibi'nin eserine göre Ermeni Seferi 1225 yılında yapılmıştır. Ermeni kralının başvurusu üzerine iki taraf arasında barış anlaşması ise 1226 yılında imzalanmıştır. Yapılan anlaşma ile Ermeni Kralı I. İzzeddin Keykavus zamanında yapılan anlaşmada kararlaştırılmış vergi miktarını iki katına çıkarmayı ve paralarını I. Alaeddin Keykubat adına basmayı, ayrıca gerektiğinde Selçuklu

ordusuna asker göndermeyi kabul ettiğinden dolayı Selçuklular'a tam olarak bağlanmıştır (İbn Bibi, 1996, s. 16).

Kırım ve Kilikya Seferleri'nden sonra Selçuklular'a bağlı olan Diyarbakır/Amid Hisn-ı Keyfa Artuklu beyliğinin hükümdarı Mesud daha az tehlikeli gördüğü Mısır Eyyubi hükümdarı El-Melikü'l-Kamil'e bağlandığından ve Moğollar'ın önünden kaçarak geldiği Selçuklular'ın doğu sınırlarında faaliyet gösteren Celaleddin Harezmsah ile birlikte hareket ettiğinden I. Alaaddin Keykubad doğuya bir sefer düzenlemek zorunda kalmıştır. Sultan Alaeddin Keykubad, ordusunu 623 H./Temmuz-Ağustos 1226 M. tarihinde Amid sahibi el-Melik Mesud'un ülkesine hareket etmiştir. I. Alaaddin Keykubad, bu sefer sırasında Kahta, Hisn-ı Mansur (Adıyaman) ve Çemişgezek kalelerini almıştır. (İbn Bibi, 1996, s. 17; Uyumaz, 2003, s. 26).

I. Alaaddin Keykubad, düzenlediği bu seferler sonrasında devletinin doğu sınırlarını güvenli hale getirmek için Mengüçük oğullarının idaresinde olan Erzincan, Kemah, Şebinkarahisar'ı topraklarına katmıştır (1228). Ayrıca, I. Alaaddin oğlu Keyhüsrev'i buraya melik Er Tokuş'u da bu yerlerde atabey olarak görevlendirmiştir. Alaaddin Keykubad, Selçuklu-Mengüçüklü ilişkilerini korumak için Mengüçüklü topraklarına saldırmıştır. Çünkü, Türkiye/Anadolu Selçukluları'na bağlı olarak altmış yıl (1165-1225) Erzincan Mengücek Beyliği'ni yöneten Behramşah 1225 yılında ölünce yerine oğlu Alaeddin Davudşah geçmiştir. Fakat, Alaeddin Davudşah'ın Selçuklu tahtına babası kadar sadık davranmayınca Alaadin Keykubad bu sefere çıkmak zorunda kalmıştır. Sonuç olarak, Divriği kolu hariç, Mengücekler 1228 yılında Selçuklu Devleti'ne bağlanmıştır (İbn Bibi, 1996, s. 17; Uyumaz, 2003, s. 27, 29).

Bu arada Celaleddin Harezmsah Selçuklu sınırlarına yaklaşmış ve Erzurum meliki Cihanşah da Ahlat Eyyubileri ile anlaşmıştır (İbn Bibi, 1996, s. 17).

Bu dönemde Trabzon, Abbasîlerin ilk zamanlarından itibaren İstanbul'dan çeşitli malların getirilerek Müslüman tüccarlara satışının yapıldığı bir şehir olmuştur. Arap tüccarlar ve onların ortakları başta Malatya vb. Fırat havzası şehirlerinden çeşitli malları Trabzon'a getirmişlerdir. Müslüman tüccarlardan bir kısmı geçici bir süre Trabzon'da kalırken bazıları da buraya yerleşmiştir. Selçuklulara bağlı olan (Trabzon Rum Devleti'nin (1204-1261) merkezi olan Trabzon da pek çok pazarın kurulduğu, önemli bir değiş tokuş ve İstanbul için transit ticaret merkezi olmuştur. Anadolu'nun ürünleri, kıymetli taşları, keteni, yünü ve özellikle Şebinkarahisar şapları İstanbul'a ve diğer yerlere Trabzon limanı aracılığıyla ihraç edilmiştir. Trabzon, Kafkasya ve İran için de önemli bir kapı görevi görmüştür. Birçok Müslüman ve Hıristiyan tüccar buraya gelerek mallarını satma ve başka yerlere aktarma imkanı bulmuştur. Dolayısıyla Trabzon limanı öncelikle bir antrepo görevi görmüştür. Ermeni, Rum ve Kafkasyalılar da burada ticaret yapmıştır. Farklı milletlerden tüccarlar Trabzon'da mallarını Anadolu içlerine ve hatta Ortadoğu ülkelerine aktarma olanağı olmuştur (Kramers, 1934, s. 37; Strange, 1966, s. 136; Tekindağ, 1997, s. 457-459; Heyd, 2000, s. 50; Bedirhan, 2016, s. 16, 21).

Bu sırada Trabzon kralı olan Andronikos'un Selçuklu idaresinden çıkıp Samsun ve Sinop limanlarına saldırması üzerine I. Alaaddin Keykubad, Karadeniz'e bir sefer düzenlemiştir. Fakat, şiddetli fırtınadan dolayı Trabzon'u kuşatma girişimi sonuçsuz kalmıştır (İbn Bibi, 1996, s. 17).

Moğollarla mücadele eden Celaleddin Harezşah ile Hıristiyanlarla mücadele eden Alaaddin Keykubad arasında başlayan iyi ilişkiler, Celaleddin Harezşah'ın Ahlat'ı uzun bir kuşatmadan sonra almasından ve şehre ağır şekilde zarar vermesinden dolayı bozulmuştur. Cesur, fakat siyasi kavrayıştan yoksun olan Celaleddin Harezşah, koruması altına aldığı Erzurum melikinin kışkırtmalarına kapılarak, Alaaddin Keykubad'a cephe almıştır (İbn Bibi, 1996, s. 17).

İki ordu arasındaki Yassı Çemen Savaşı, 1230 yılında Erzincan ili yakınlarında, Anadolu Selçuklu Devleti ile Harezşahlar arasında olmuştur. Savaş, Anadolu Selçuklu Devleti'nin galibiyetiyle sonuçlanmıştır (Uyumaz, 2003, s. 31).

Yassı Çemen Savaşı sonucunda Harezşah Devleti tamamen yıkılmıştır. Anadolu Selçuklu Devleti, sınırlarını Ahlat, Bitlis, Van, Malazgirt ve Tiflis'e kadar genişletmiştir. Ayrıca savaş, Harezşahlıları/kendilerini İç Asya'dan koparıp Anadolu'ya sürükleyen Moğollar ile de karşı karşıya gelmelerine neden olmuştur. I. Alaaddin Keykubad, elçilere verdiği bir ziyafette zehirlenerek 1237 yılında ölmüştür (İbn Bibi, 1996, s. 18; Uyumaz, 2003, s. 37-39).

I. Alaaddin Keykubad öldükten sonra Selçuklu tahtına kardeşi sultan II. Gıyaseddin Keyhüsrev çıkmıştır. II. Gıyaseddin Keyhüsrev 1237 ile 1246 yılları arasında Selçuklu tahtında bulunmuştur (Usta, 2019, s. 219).

Harezşahların ortadan kalkmasıyla Yassı Çemen Savaşı'ndan on üç yıl sonra gerçekleşen Köseadağ Savaşı (1243) ile Moğollar Anadolu'ya girerek Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılma sürecine girmesini sağlamıştır. Dolayısıyla Anadolu'da ikinci beylik dönemi başlamış ve buna bağlı olarak da irili ufaklı yirmiye yakın beylik kurulmuştur. Karamanoğlu Beyliği kurulan bu beyliklerden biridir ve Karaman şehri de bu beyliğe başkentlik yapmıştır. Karamanoğulları, en geniş sınırlarına ulaştığı dönemde Akdeniz kıyısına kadar neredeyse bütün Orta Anadolu'ya hâkim olan bir beylik olmuştur. Günümüzde Aksaray, Nevşehir, Niğde, Karaman, Konya ve komşuları olan diğer illerin bir kısmı ile İç İl, Taşili ve Alanya yörelerine yayılan oldukça geniş bir coğrafi alanda varlık göstermiştir (Uyumaz, 2003, s. 33; Çetinaslan, Yavuzylmaz, 2016, s. 608; Taş, 2016, s. 49).

Moğolların iki Türk Devleti olan Anadolu Selçukluları ve Harezşahlar arasına soktuğu düşmanlık, Moğol İstilaları'nın Anadolu'ya uzanmasını sağlayan önemli bir etken olmuştur (Uyumaz, 2003, s. 34).

1291 yılında Moğol zulmüne karşı uçlarda Türkmen ayaklanmaları başlamış, dönemin Selçuklu sultanı II. Mesud, Karamanlılar'ın başı çektiği bu Türkmen ayaklanmalarını önleyemeyince İlhanlı hükümdarı Geyhatu Han'dan yardım istemek zorunda kalmıştır (Kofoglu, 1997, s. 471).

687 H./1288 M. yılında Selçuklu Hükümdarı II. Gıyaseddin Mesud, Moğol ve Selçuklu kuvvetleriyle Lârende'ye saldırarak şehre zarar verdi. Lârende 799 H./1397 M. yılında Yıldırım Bayezid tarafından alınsa da 804 H./1402 M. yılında yeniden Karamanoğulları'nın hâkimiyetine geçmiştir (Tuncel, 2001, s. 445).

I. Alaeddin Keykubad, Kilikya Ermeni Krallığını üç taraftan gönderdiği ordularla sıkıştırıp küçültmüş ve fethettiği İsauria topraklarına da/İçel-İç İl bölgesine de Türkmenleri yerleştirmiştir. Sultanın bölgeye yerleştirdiği Türkmen toplulukları daha sonra Karamanlı Beyliği'nin kurulmasını sağlamıştır (İbn Bibi, 1996, s. 16; Uyumaz, 2003, s. 6).

Karamanoğulları'nın kökeni genelde Oğuzların, Üçok kolunun Salur veya Avşar boylarına dayandırılmıştır. Şikari Karamanoğulları'nın kökeninin Osmanlı-Karamanoğlu ilişkilerinde gösterdikleri mücadelecî tavırlardan dolayı savaştıcı bir topluluk olan Avşarlar ile bağlantılı olabileceğini belirtmiştir (Şikari, 2021, s. 5). Selçuklular çöküşe geçince Lârende, Karaman Bey liderliğinde 654 H./1256 M. yılında kurulan Karamanoğulları Beyliği'nin eline geçmiş ve daha sonra da bu beyliğin merkezi olmuştur. XIII. yüzyılın ortalarından (1256) XV. yüzyılın ortalarına (1474) kadar yaklaşık iki yüz yıl Niğde, Karaman, Konya, İç İl, Taşili ve Alanya yörelerinde Anadolu Beylikleri'nden Karamanoğulları Beyliği hüküm sürmüştür. Karamanoğlu Mehmet Bey (1261-1277) zamanında şehrin beyliğin merkezi olması sonucu şehrin mekânsal öğelerinde de ciddi bir gelişim gözlenmiştir (Eravcı, 2013, s. 78-84; Şeker, 2016, s. 42; Eravcı, 2020, s. 42).

Karamanoğulları döneminden kalan şehrin çekirdeğini oluşturan yapısal öğelerden bazıları Aktekke Camii/Mevlevihâne Camii-i Şerifi, Pir Ahmet/Kale Camii, Çelebi/Hassasi Mescidi/Camii, Hacıbeyler Camii, Kaya Halil Camii, Saadeddin Ali Camii, Siyahse Camii, İbrahim Bey İmareti ve Bedestenidir. Çalışmamızın konusunu oluşturan Hatuniye Medresesi, Emir Musa Medresesi, Alpgazi Hamamı, Emirşah ve Hatun Hamamı gibi eşsiz eserler yanında yapım yılı belli olmayan ancak Karaman dönemine ait olduğu ispatlanmış cami, mescit, hamam, medrese, zaviye, çeşme ve han gibi yapılar yanında şehrin içme su yollarının

(Lârende Nehrinin/harkın) bu dönemde yapılması şehrin zenginliğini ve mekânsal boyutunu göstermektedir (Eravcı, 2020, s. 43-44).

Bu bağlamda, Hisar yeniden onarılmıştır. Ayrıca, iç kaledeki saray yanında Karamanoğulları'nın yöneticileri için orta hisar alanında saray ve köşk gibi yeni yaşam alanları inşa edilmiştir (Eravcı, 2013, s. 78-84; Eravcı, 2020, s. 42).

Karamanoğulları döneminde şehirdeki bahçelerin sulanmasında kullanılan bir açık su yolu şebekesi de inşa edilmiştir. XVIII. yüzyılda bu akarsu şebekesi Lârende Nehri olarak da adlandırılmıştır. Bu nehrin Karamanoğlu İbrahim Bey İmareti'nin önünden aktığı bilinmektedir (Cengiz, 2008, s. 125-135; Eravcı, 2020, s. 50).

Lârende, Osmanlı idari teşkilatında merkezi Konya olan Karaman eyaletinin Lârende livasının merkezi olmuştur. Geniş bir çevrenin en büyük yerleşim merkezi olduğundan kentin yeni yönetim yapılanması ile yeni mekânsal kimlik kazanması daha kolay ve hızlı olmuştur. XVI. yüzyıl sonlarında yaşanan Softa İsyancıları, bu isyanları takip eden Celali İsyancıları ve devamında gelen yerel yöneticiler ve devlet adamlarının halka yaptıkları zulümler, ayrıca çok yaygın olan veba salgını, doğal afetler ve kıtlık gibi sebeplerden dolayı ölüm oranlarının artmasına ve doğum oranlarının da düşmesine neden olmuştur. Buna göre, 1642 yılında Lârende'de yaklaşık 3473 kişi yaşamaktadır. XVI. yüzyılın başından itibaren şehir giderek genişlemiş, yeni mahalleler kurulmuştur. Şehrin mahalle sayısına paralel olarak nüfusu da artmıştır. II. Bayezid döneminde (1481-1512) yaklaşık 2600 olan nüfus, 1584 yılında ise yaklaşık 7000'e yükselmiştir (Aköz, 1992, s. 122-123; Gümüşçü, 2001, s. 55; Kaynakçı, 2007, s. 73-78; Eravcı, 2020, s. 44, 46, 47).

Bir şehri oluşturan en önemli birimlerden biri mahalledir. Bu bağlamda, 1500 yılında şehirde 32 mahalle vardır. 84 yıl içinde bu sayı 32 mahalleye çıkmış ve daha sonra zamanla bunlara 6 mahalle daha eklenmiştir. Ali Fakih, Muhib Fakih, Şeyh Zeynel Abidin, Şeyh Alaeddin, Taşkesik, Cedid ve Hisar bu mahallelere örnektir (Gümüşçü, 2001, s. 102-112; Eravcı, 2020, s. 45).

1592 yılında şehirde büyük bir değişim yaşanmıştır. Sonuç olarak Yenlizade, Astala, Midelen, Gaziepir, Köhne Fikir Pazarı ve Köhne İlim Pazarı gibi mahalleler kurulmuştur (Gümüşçü, 2001, s. 102-112; Eravcı, 2020, s. 45).

Şehirdeki mahalleler adlarını çok çeşitli kaynaklardan almaktadır. Lârende’de Mescid-i Zeynel Abidin ve Mescid-i Muhib Fakih gibi mahalle adları bulunmaktadır. On dört mahalle önemli bir kişi ve bu kişinin yaptığı işle beraber o seçkin kişinin adıyla anılmaktadır. Mansurdede, Ali Fakih, Ahi Osman, Ali Şahane, Abbas ve Hoca Mahmud bunlara örnektir. Şehirdeki bir zaviyeden ya da o zaviyenin kurucusundan adını alan mahalleler bulunmaktadır. Uluzaviye, Kızıziaviye, Zaviye-i Mansur Dede, Zaviye-, Kirişçi Baba ve Zaviye-i Alaeddin mahalleleri örnek verilebilir. Şehirde bulunan darülhuffazdan adını alan mahalle Darulhüffaz-ı Hoca Mahmut olarak adlandırılmıştır. Kalan mahallelerin isimlendirilmesinde yer, mevki, nesne ve yapılan iş adlarından yararlanılmıştır (Gümüşçü, 2001, s. 102-112; Eravcı, 2020, s. 46).

Lârende’de bu yüzyılda sadece gayrimüslimlerin yaşadığı Zimmiyan/Gebzan adıyla kayıtlı bir mahalle de bulunmaktadır (Gümüşçü, 2001, s. 102-112; Eravcı, 2020, s. 46).

Şehre bu dönemde kimlik kazandıran diğer öğeler dinî yapılar ve eğitim yapılarıdır. 1530 yılında şehirde 4 cami vardır. Bu camiler bu dönemde şehrin merkez yapısını oluşturan seleflerinden kalan Cuma camisi işleviyle şehirde bulunan Alaeddin Bey, İbrahim Bey, Mader-i Mevlâna/Aktekke, Kirişçi Baba/Yunus Emre ve Yeni Minare camileridir. Fakat, mahalle aralarında 25 adet mescit ve 10 adet de zaviye bulunmaktadır. Kiçi, Mansur Dede, Hacı Abbas ve Kirişçi Baba zaviyeleri çevrelerinde oluşan mahallelere isimlerini de vermişlerdir (Gümüşçü, 2001, s. 55, 120-150; Eravcı, 2020, s. 44, 45).

Şehirde bir darülhatib, üç darülhuffaz, bir muallimhane, bir kalenderhane ve bir de haydarhane bulunmaktadır. Ayrıca, 936 H./1530 M. yılında şehirde yedi medrese vardır. Emir Musa, Halil Bey, Melek Hatun, Eskici, Şeyh Çelebi, Hacı Alaeddin

ve İbrahim Bey bu medreselere örnektir. Bu yüzyılda Karaman’da yedi medrese bulunması şehrin önemli bir kültür merkezi olma niteliğini koruduğunu göstermektedir (Gümüşçü, 2001, s. 120-150; Tuncel, 2001, s. 445).

Bu medreselerden çalışmamızın konusunu oluşturan Karaman Hatuniye Medresesi, Karamanoğulları beyliğinin yükselme döneminde beyliğin başında bulunan Alaeddin Ali Bey’in (1359-1397-98) eşi ile I. Murad Hüdavendigâr’ın (1362-1389) kızı ve Yıldırım Bayezid’in (saltanat 1481-1512) kız kardeşi olan Melek Hatun tarafından 1381-1382 yılında inşa ettirilmiştir. Melek Hatun, Osmanlı Devleti’nde padişah kızı ile kardeşi olarak Karamanoğlu Beyliği’nde ise beyliğe başkanlık eden beyin eşi olmasından dolayı hep ayrıcalıklı bir konuma sahip olmuştur.

Melek Hatun’un eşi Alaeddin Ali Bey Karaman’ın merkezinde kendine ait olan türbede yatmaktadır.

XVII. yüzyıl, olağanüstü tarihsel gelişmelerin yaşandığı bir yüzyıl olmuştur. Şehirde, XVII. yüzyılın ilk yarısında 26 mahalle vardır. Bu yüzyılda Karaman’da 6 yeni mahalle kurulmuştur. Çam Pazarı (Cam Pazarı), Zive, Şahruh, Bazar-ı Galle-i Köhne, Kiçi Zaviye ve Çardak mahalleleri örnek verilebilir (Kaynakçı, 2007, s. 73-78; Eravcı, 2020, s. 46-47).

Bu dönem Karaman’ında Hisar, Kirişçibaba, Alishahne, Hoca Mahmut ve Ahi Osman mahalleleri öne çıkmaktadır. Alishahne Mahallesi şehrin kuzey girişinde, Hacı Celal ve Ali şahne adlarıyla bilinen kapıların arasında bulunmaktadır. Kirişçibaba Mahallesi şehrin doğu girişinde Küçük Kapı ve Şam Kapılarının aralarında. Hoca Mahmut Mahallesi Karaman’ın doğu tarafındaki sekizinci kapısında, Ahi Osman Mahallesi ise şehrin ekonomik ve sosyal merkezi durumunda olan Uzunçarşı’nın yer aldığı caddenin yanında konumlanmıştır (Kaynakçı, 2007, s. 62-65, 117-121).

XVII. yüzyılın ilk yarısında şehirde yönetici sınıf çoğunlukla Hisar Mahallesi'nde yaşamaktadır. Hisar Mahallesi günümüzde Behçet Kemal Çağlar, Şehit İsa Kiriş, Turgut Özal Caddeleri ve Atatürk Bulvarı gibi isimlerle adlandırılmaktadır. Köhne Galle Pazarı ise şehir eşrafının yerleşmeyi tercih ettiği mahallelerden biridir. Kirişçibaba, Hoca Mahmut, Ahi Osman ve Alişahne mahalleleri bu yüzyılda şehrin diğer önemli mahalleleridir (Kaynakçı, 2007, s. 127-132; Uca, Ülker, 2012, s. 43; Eravcı, 2020, s. 48).

Karamanoğlu döneminde Konya'da çarşılar düzenli olarak kurulmuştur. Her zanaat erbabı çarşılarda belirli yerlere toplanmıştır (İbn Battuta, 1333-35, s. 312, Merçil, 2006, C.1, s. 384-385; Bozkuş, 2008, s. 57). Bu bağlamda, XVII. yüzyılda Karaman'da da ticari mekânlar içinde yer alan bedesten, çarşı ve han yapılarında hem sayı hem de nitelik açısından bir artış gözlenmiştir.

Şehirdeki çarşı düzeninin can damarı geniş cadde üzerine yayılan ve yakınında Ahi Osman ile Köhne Galle Pazarı gibi mahallelerin bulunduğu Uzunçarşı'dır. Doğu- batı doğrultusunda uzanan bu geniş caddenin kuzey ile güney yanlarına açılan sokaklarda her biri farklı iş kollarında mal ve hizmet üreten esnaf gruplarının faaliyet gösterdiği küçük çarşılar bulunmaktadır (Kaynakçı, 2007, s. 136-144; Eravcı, 2020, s. 48). Zanaat erbablarının belirli yerlere toplanması Konya'da olduğu gibi Karaman'daki Uzun Çarşı'da da uygulanmıştır (İbn Battuta, 1333-35, s. 312, Merçil, 2006, C.1, s. 384-385, Merçil, ... , s. 385; Bozkuş, 2008, s. 57).

Evliya Çelebi seyahatnamesinde, Uzunçarşı'yı,

“Karaman'ın bütün dükkânları bir ulu cadde üzerindedir. Sayısı 470 dir. Lâkin bedesteni yoktur amma zîkıymet bütün eşya vardır,”

sözleriyle anlatmıştır (Evliya Çelebi, 1935, s. 311-317).

Tarihî ticaret yolları üzerinde olması ve Karamanoğulları beyliğine uzun süre başkentlik yapması nedeniyle Karaman köklü ve gelişmiş bir kimlik kazanmıştır. Ayrıca, şehir içinde bahçe ve bahçelerin bulunması ve şehirdeki bu bağ ve

bahçelerden geçmişten beri vergi alınmaması Lârende'nin yeşiller içinde bir doğa şehri olmasını da sağlamıştır (Erdoğan, 1993, s. 479, 506; Eravcı, 2020, s. 50).

Evliya Çelebi seyahatnamesinde Larende'nin yeşil bir şehir olduğunu,

“Suyunun ve havasının iyiliğinden dolayı erkek ve dişi güzelleri pek meşhurdur. Bağ ve bahçeleri cihânı tutmuştur,”

sözleriyle bildirmiştir (Evliya Çelebi, 1935, s. 311-317).

Genel olarak Karaman'ın bütününe ilgilendiren her hizmet, vakıflar aracılığıyla yapılmıştır. Bu bağlamda Karamanoğlu İbrahim Bey ve Cem Sultan Vakıfları şehirde öne çıkan vakıflar olmuştur (Eravcı, 2020, s. 50).

Şehri zenginleştiren tarihî yapılardan Hisar, Mevlevihâne, Bedesten, İbrahim Bey İmareti, Emir Musa, Emir Şah Medreseleri ve çalışmamızın konusunu oluşturan Hatuniye Medresesi gibi birçok yapı XVIII. yüzyılda hâlâ ayaktadır. Ayrıca, ihtiyaç duyuldukça yeni yapılar da inşa edilmiştir. Özellikle bu yüzyıl içinde ve sonrasında şehir eşrafı ve ayanların yaptırdığı mescit, çeşme ve hanlar ile konaklar, şehrin yeni mekânsal öğeleri olarak öne çıkmaktadır. Bu yapılardan günümüze ulaşan Tartanzade'lerden Hacı Ahmet tarafından inşa ettirilen “Tartan Konağı” bu yapılara örnek verilebilir (Eravcı, 2020, s. 50-51).

Karaman, çeşmeleriyle ünlü şehirlerden biridir (Eravcı, 2020, s. 50). Evliya Çelebi seyahatnamesinin Karaman ile ilgili başlık altında şehirde yirmi üç çeşme olduğunu,

“Halkın ağzından duyduğumuza göre Karamanda 70 de Saray hamamı vardır. Karaman’lılar Saray hamamları ile övünürler. Karaman’ın 23 çeşmesi vardır. Çarşu içindeki çeşmenin tarihi budur:

Yâ İlâhî emr-i hayrîn eyle a’ mâlin cezîl

Eyledî hâce Muhammed çeşme-i âlî sebîl

Ehl-i diler cem’ oluben didiler tarihini

Çeşme-i hayvan mıdır yâ ayn-i ab-ı selsebil.

Sene 1003

belirtmiştir (Evliya Çelebi, 1935, s. 311-317).

Şehirde XVIII. yüzyılda iki de su değirmeni tespit edilmiştir. Değirmenderesi mevkiindeki Sakabaşı Değirmeni ile yeri belirlenemeyen Subaşı Değirmeni bunlara örnektir (Cengiz, 2008, s. 125-135; Eravcı, 2020, s.51).

XVIII. yüzyılda Karaman’da kırk dört mahalle vardır. Şehrin nüfusu, XVIII. yüzyılda önceki yüzyıllara göre azalmıştır (Tahmini nüfus 5180 ile 6300 arasındadır.). Karaman’ın nüfusundaki bu azalmada savaşların, eşkıyalık hareketlerinin ve göçlerin etkisi olmuştur (Cengiz, 2008, s. 348; Eravcı, 2020, s. 51).

Karaman, XIX. yüzyılın ikinci yarısında Konya vilayetinin merkez sancağı içinde Karaman kazasının merkezi durumundadır. Şehirdeki sanayi kuruluşları arasında birkaç kilim ile seccade dokuma tezgâhı, tabakhâne, tahin ve tahin helvası imalathanesi bulunmaktadır (Tuncel, 2001, s. 445).

XIX. yüzyılda şehirde nüfusun artışına bağlı olarak cami sayıları da artmıştır. Salnamelerde 1869-1871 yıllarında 37 cami, 61 mescit, 1883 tarihli salname de ise cami sayısı 18 olarak kaydedilmiştir. Mescitlerden ise hiç bahsedilmemiştir.

Ayrıca yedi olan hamam sayısı da dokuza yükselmiştir (Uca, Ülker, 2012, s.35-81; Eravcı, 2020, s. 52).

Evliya Çelebi seyahatnamesinde, Karaman'daki hamamlardan,

“Karamanda Minnetsiz Ev dediğimiz hanlar da vardır. Bunların en meşhurları Çarşı Hanı, Nuh Paşa Hanı, Sultan Alâ-ed-din Hanı’dır. Karamanda 6 hamam vardır. Ab-u havası lâtif, binâsı zarîf Nuh Paşa Hamamı, Karamanoğlu’nun Seki Çeşme Hamamı bunlardandır. Karamanoğlu Hamamı Kâdim san’atkârane yapılmış, suyu ve havası fevkalâde güzel bir hamamdır. Karaman Hocası Molla Fenârî Hazretlerinin nazargâhı hamamdır ki, hasta giren şifâ bulub çıkar ve Karamanoğlu Beylerinden Nâsuh Beyin hamamı, SüleymanBey’in hamamı, Seydî Hoca Hamamı nam ve has herkesçe meşhur olan hamamlardır.”

bahsetmiştir (Evliya Çelebi, 1935, s. 311-317).

XIX. yüzyılın ikinci yarısından Karaman’a ait fazla bilgi bulunmamaktadır. Fakat, Karaman, bu dönemde Konya vilayetinin merkez sancağı içinde Karaman kazasının merkezi durumundadır. Merkezî yönetim yapısındaki değişikliğe bağlı olarak vilayet sistemine geçiş ve belediye kurumunun ortaya çıkmasının Karaman’daki yansımaları çok net değildir (Eravcı, 2020, s. 52).

Vilayet nizamnamesi bağlamında Yeni Hükümet Konağı Sekiçeşme Mahallesi’nde inşa edilmiştir. Karaman Belediyesi, Cumhuriyet’ten önce 1877 yılında kurulmuştur. Eski Belediye Binası /Taş Bina Belediye Caddesi’ndedir. Yapı, 1888-1890 yılında aynı zamanda belediye meclisi azalarından bir olan Boynukalınzade’lerden Hacı Ali Ağa’nın müteahhitliğinde yapılmıştır. Burası günümüzde İsmet Paşa Caddesi olarak adlandırılmaktadır Ayrıca, posta-telgraf

birimleri de bu yapıda çalışmalarını yürütmüşlerdir (Mısırlıoğlu, 2008, s. 203; Bildirici, 2009, s. 5; Uca, Ülker, 2012, s. 52; Eravcı, 2020, s. 52.).

Bu dönemde Karaman kazasının komşu şehirlerarası yolları ile şehir içi yolları düzenlenmiştir (Eravcı, 2020, s. 52).

1514 yılında eyalet olan Karaman, 1867 yılında Konya Vilayeti'ne bağlı bir kaza olmuştur. 1929 yılında yapılan değişiklik ile Konya İli'nin bir kazası durumuna getirilen şehrin "Lârende" olan ismi "Karaman" olarak değiştirilmiştir. Son olarak 15 Haziran 1989 tarihinde çıkarılan 3589 sayılı yasa ile Türkiye Cumhuriyeti'nin 70. ili olmuştur. Konya'nın Ermenek ilçesi bu ile bağlanarak, Sarıveliler, Başyayla, Ayrancı ve Kâzımkarabekir gibi kasabalar ilçe haline getirilmiştir. Karaman, Cumhuriyet'in ilan edildiği ilk yıllarda Konya iline bağlı bir ilçenin merkezidir (Boynukalın, 1990, s. 21-22; Polat, 1999, s. 597; Sezen, 2006, s. ; Uca, Ülker, 2013, s. 454-455; Eravcı, 2020, s. 52; Duru, R, ... , s. 104).

Karaman'dan geçecek olan tren yolu hattında tren istasyonu yapımı 1903 yılında planlanmış ve Karaman'a demiryolu 1904 yılının Ekim ayında ulaşmıştır. Karaman'dan ilk tren geçişi 1319 H/ 1904 M. yılında gerçekleşmiştir. Tren yolu güzergâhı Konya, Halep ve Musul üzerinden Bağdat'a bağlanmıştır (Sapançalı, 1993, s. 42; Albayrak, 1995, s. 1-38; Çopur, 2004, s. 40; Uca, Ülker, 2013, s. 466; Eravcı, 2020, s. 52).

İstanbul-Bağdat-Hicaz Demiryolu inşaatı kapsamında yapılan Karaman İstasyonu tamamiyle Almanlar tarafından inşa edilmiştir. Çünkü, Alman İmparatoru Kayser II. Wilhelm, ikinci İstanbul ziyaretinde (1898) İstanbul-Bağdat Demiryolunun Alman firmalarına verilmesi sözünü almıştır. İstasyonun şehirle bağlantısının kurulması amacıyla İstasyon Caddesi açılmıştır (Duru, 2010, s. 245, 246).

XIX. yüzyılın sonlarında Haydarpaşa'dan başlayan demir yolunun Karaman'a ulaşması şehre canlılık kazandırır. Ayrıca, Karaman çevresindeki bazı

yerleşimlerin tarım ürünlerinin pazarlandığı bir merkez haline gelir. 6 Mayıs 1905'te Karaman'ı İ. Getrude Bell ziyaret eder (Tuncel, 2001, s. 445; Eravcı, 2020, s. 52; Duru, ... , s. 104).

Avusturyalı Mimar Alexandre Raymand'a 1917 tarihli şehir planı çizdirilmiştir (Bkz. **EK 1**). Haritada mekânsal öge olarak Karaman Kalesi öne çıkmaktadır. Hisarın güneyinden bir dere geçtiği ve üzerinde de bir köprü olduğu haritada görülmektedir (Uca, Ülker, 2012, s. 51-81; Eravcı, 2020, s. 53).

Hisar'dan kuzeydoğuya doğru yönelen/Dikbasan/Dilbasan/Fasih Camii ile At Pazarı'nın bulunduğu alana yani şehir merkezine doğru uzanan yola "Hisar Caddesi" adı verilmiştir (Uca, Ülker, 2012, s. 51-81; Eravcı, 2020, s. 53).

İstasyon Caddesi, Karaman'ın en önemli yollarından biridir. Caddenin şehir merkezine ulaştığı noktada Hacıbeyler/Nizam Camii, bu caminin kuzeydoğusunda hamam/Süleyman Bey Hamamı ve hamamın güneybatısında da Mevlevihane/Aktekke Camii bulunmaktadır (Uca, Ülker, 2012, s. 45; Eravcı, 2020, s. 53).

Cadde şehirle buluştuğu noktada/Hacıbeyler Camii'nin önünde ikiye ayrılmaktadır. Güneybatıya doğru gidilirse Hisar'a/Karaman Kalesi'ne ulaşılırken, kuzeydoğu yönüne doğru gidilirse Hamam, Mevlevihâne Camii-i Şerifi'nin/Aktekke Camii'nin arasından ve yakındaki pazarın önünden geçerek Çarşı Caddesi'ne ulaşmaktadır (Uca, Ülker, 2012, s. 47).

Hisar Caddesi'nin güneyinde bulunan ve "Necibe Sultan" olarak adlandırılan yapının önünden geçerek İstasyon Caddesi ile birleşen caddeye ise haritada adlandırılmamıştır. Ayrıca haritada bu caddenin İstasyon Caddesi'nin bir devamı olduğu da görülmektedir (Uca, Ülker, 2012, s. 51-81; Eravcı, 2020, s. 53).

Haritada “Necibe Sultan” olarak adlandırılan yapı çalışmamızın konusunu oluşturan Hatuniye/Melek Hatun Medresesi’dir. Hisar ile Necibe Sultan Medresesi arasında büyük bir alan ise mezarlık olarak gösterilmiştir. Hamam/Süleyman Bey Hamamı ile Mevlevihâne/Aktekke Camii arasından geçen yolun İstasyon Caddesi ile Çarşı Caddesi’ni birbirine bağladığı haritada görülmektedir (Uca, Ülker, 2012, s. 51-81; Eravcı, 2020, s. 53).

Mevlevihâne/Aktekke Camii ile At Pazarı Meydanı arasında gösterilen pazar, Buğday Pazarı olarak adlandırılmıştır. Pazarın doğusundaki Çarşı Caddesi’nin güneyinde yine At Pazarı ve bu pazar yakınında da Dikbasan/Dilbasan/Fasih Camii, Hassan Köylü Pavlu Hanı ve de Hassasi Mescidi bulunmaktadır (Uca, Ülker, 2012, s. 51-81; Eravcı, 2020, s. 53).

Haritada Karaman’da 1917 yılında üç han olduğu görülmektedir. Bu hanlar Balıkçıyan, Panosyan ve Hassan Köylü Pavlu hanlarıdır. Karaman’da sonra inşa edilen hanlardan bahsedilirken Vezir Hanı, Kervansaray Hanı, Deveci Hanı, Zencirli Han, Yeni Han, Karakulah Hanı ve Buğday Pazarı Hanı gibi isimler anılmaktadır (Sapancalı, 1993, s. 43; Duru, T, 2010, s. 236; Uca, Ülker, 2012, s. 51-81; Duru, R, baskı tarihi yok, s. 64; Eravcı, 2020, s. 53).

Çarşı Caddesi’nin kuzeyinde Panosyan Han, Belediye Caddesi, Belediye Binası (Taş Bina), Şadırvan Meydanı ve Kadiri Mescidi vardır (Uca, Ülker, 2012, s. 51-81; Eravcı, 2020, s. 53).

Balıkçıyan Hanı, Belediye Caddesi’nin kuzeyinde tam caddeye nazır bir yerde bulunmaktadır. Balıkçıyan Hanı’nın kuzeyinde Minare Camisi/Yeni Minare Camii/Ömer Efendi Camii ve bu caminin kuzeydoğusunda da Fenari Mescidi yer almaktadır.

Haritada Cami-i Şerif adıyla anılan Parmaklı Cami ise Yeni Hükümet Konağı ile Kadın Hapishanesi olarak işlev gösteren yapıların güneybatı köşesinde bulunmaktadır (Uca, Ülker, 2012, s. 51-81; Eravcı, 2020, s. 54).

Rüştiye Mektebi'nin haritada Sekiçeşme Mahallesi'nde inşa edilen Yeni Hükümet Konağı'nın yakınlarında olduğu görülmektedir (Uca, Ülker, 2012, s. 51-81; Eravcı, 2020, s. 54).

Haritanın en güney kısmında ise Paşa/Nuh Paşa Camii ve Demir Gömlek/Kemal/Kamil Paşa Türbeleri bulunmaktadır (Uca, Ülker, 2012, s. 51-81; Eravcı, 2020, s. 54).

Şehrin en önemli mekânsal öğelerinden bir diğeri de ticaret merkezleri olan pazar ve çarşılardır. Şehir sakinlerinin bulunduğu yerleşim alanları bu dinî ve ticarî öğeler etrafında kurulmuştur. Şambazarı, Ibruklu, Köhne Bazaristan, Köhne Tahıl Bazarı, Kirişçibaba ve Kadıdükkân gibi yerleşim alanları bu mahallelere örnektir. Lârende'de ham madde üretim sahaları genellikle şehir dışında yer alırken, sanayi ve hizmet üretim sahaları ise şehrin çarşısı durumundaki mahallelerdedir. (Gümüşçü, 2001, s. 120-150; Eravcı, 2020, s. 44-45).

Tahıl, tuz, kumaş çeşitleri, pamuk, halı, incir, su kapları, at, katır, kürek, koyun ve tulum peyniri Lârende şehirde ticareti yapılan ürünlerdir. Ayrıca, kirbas, kav (yılan derisi?), meyve, üzüm, kovan, bal mumu ve kumaş üretimi de şehrin ekonomik hayatında önemli yer tutmaktadır (Gümüşçü, 2001, s. 80-90; Eravcı, 2020, s. 44-45).

Bu ürünler yanında Karamanoğlu döneminde, Konya'da "*Kamereddin*" denilen kayısı ve çekirdeği tatlı badem üretildiği bilinmektedir. Kayısı ve badem Mısır ve Suriye gibi ülkelere ihraç edilmiştir. Dolayısıyla meyvecilik yapılmıştır (İbn Battuta, 1333-35, s. 312, Merçil, 2006, s. 384-385; Bozkuş, 2008, s. 57).

Bölgede koyun, keçi ve tiftik keçileri yetiştirilmekle birlikte at yetiştiriciliği de çok önemlidir. Konya, Aksaray, Larende arasındaki Konya Ovasında yetiştirilen Karaman atları hem ülke içerisinde, hem de uluslararası çapta meşhurdur. At ve at yetiştiriciliği bölgenin kuzeyinde yer alan Kapadokya’da da önemlidir (Güzel Atlar Ülkesi). Ayrıca, bölgenin güneyinde yer alan Antalya Eynif Ovası da günümüzde bile “Yılkı atları”² ile tanınmaktadır. Ancak ilerleyen yüzyıllarda at yetiştiriciliği bırakılarak küçükbaş hayvancılık tercih edilmeye başlanmıştır. Bununla birlikte köylerde ve Türk oymakları arasında “Karaman halısı” diye bilinen halılar dokunmaktadır (Marco Polo, 2003, s.75; Sümer, 2001a, s.459; Güler, 1993, s. 68; Sümer, 2001b, s.459, Bozkuş, 2008, s. 57).

² Yılkı Anadolu insanının kaderine, çaresizliğine, azı yetirme ve kanaatkârlığına hayvanlarını da dâhil etmesinin bir başka boyutudur. Her türlü kıtlık ve yetersizliği, tükenmişliği yaşayan bu insanlar beraber ürettiklerinin hepsine yetemeyeceği endişesiyle harman ve ekim sezonunun sonunda uzun, çetin kış ve bahar sürecinde hayvanlarını kaderlerine terk etmek zorunda kalmışlardır. Eynif Ovası ülkemizdeki yılkı atları bakımından en çok dikkat çeken alanlardan birisidir (Özoğul-Emiroğlu Aydın-Bulut, 2022, s. 271).

Anadolu’da Manisa Spil Dağı ve Yunt Dağı, Kayseri Erciyes Dağı etekleri, Madenşehir, Muş, Dinek, Karacaören, Karaman, Üçkuyu ve Karadağ köyleri ve Afyon Sorkun Çamoğlu Köyü Kocayayla’da yılkı atları görülmektedir (Özoğul-Emiroğlu Aydın-Bulut, 2022, s. 272).

Eynif Ovası yılkı atlarının kökenlerinin Osmanlı sipahilerinin atlarına kadar dayandığı iddia edilmektedir. Ormana köyü ağaları Osmanlı yönetiminden Eynif Ovası’nın tapusunu (7 tapu) Ormana’lı gençleri savaş döneminde sipahi ocağına yazdırma karşılığında talep ederler. Savaş bitip Osmanlı İmparatorluğu dağılıp, askerler memleketlerine dönerken atlarını da getirirler. Ancak bu bölgenin ağır arazi koşullarında yük ve çeki hayvanı olarak hızlı koşu atlarından daha güçlü atlara ihtiyaç olduğu için bu atlar ovaya salıverilir. O günden beri bu atların bu bölgede doğa koşullarına adapte olup, artarak varlığını sürdürmekte oldukları bilinmektedir (Özoğul-Emiroğlu Aydın-Bulut, 2022, s. 273).

2. KARAMANOĞLU BEYLİĞİ'NİN SİYASİ VE KÜLTÜREL TARİHİ

Anadolu Selçuklu dönem tarihçisi İbn Bibi, Selçukname'de Karamanoğulları ile ilgili,

“Karamanoğullarının babası (Karaman), hayatının ilk yıllarında Kamareddin vilayeti adıyla meşhur olan Ermen (Ermenek ve çevresi) nahiyelerinde yaşayan bir Türkmen kömürcü idi. Her zaman ora dağlarından Larende'ye (Bugünkü Karaman) kömür çeker, çoluk çocuğunun rızkını o işle sağlardı. Baycu Noyan'ın Rum'a ikinci gelişi sırasında çıkan karışıklıklar sırasında (1256 yılında) fitne fesatlara uyup fırsatı ganimet bilerek aynı milletten olan insanlardan bir topluluk meydana getirdi. Yol kesip haramilik yapmaya başladı. Merhum ve garip sultan İzzeddin Keykavus –Allah kabrini nurlandırısın- korunan memleketlerden (memalik-i mahrus) zorunlu olarak ayrılıp gurbetin yolunu tuttuğu sırada Sultan Rukneddin Kılıç Arslan –Allah onu rahmet elbisesiyle sarsın- ülkenin her iki parçasını da eline geçirince Karaman vaatler ve sözlerle itaat alanına çekti. Ona emirlik unvanı ile büyük bir ikta verdi. O onda sonra saygı ve haşmet noktasına yükseldi. Haklı veya haksız olarak konuşandan konuşmayandan çok miktarda mala eşyaya sahip oldu. Elde ettiği bu zenginlik sebebiyle Karaman ile kardeşi Bunsuz'un dimağına isyan etme, karşı gelme gibi boş hayaller yerleşti,” (İbn Bibi, 1996, s. 202).

Karaman Bey'in babası Nure Sofi'nin, Kamareddin İli'nde kömürcülük ile geçinen Türkmenlerden olup geçimini Larende şehrine kömür götürerek sağladığını belirtmiştir (İbn Bibi, 1996, s. 202; Baykara, 2016, s. 36). Bu veriler Ermenek çevresindeki bugün mevcut kömür yataklarını ve işletmeciliğini düşündürmektedir. Ayrıca, Mesalikü'l-Ebsar adlı esere göre bölgede demir madenlerinin de bulunduğu anlaşılmaktadır. Kömür gibi demirin bölge ekonomisi

için gelir sağladığı kesindir. Karaman ilinin sınır kalesi olan Niğde Ulukışla'daki Lulua Kalesi'nde de Lülüve adını taşıyan bir maden alanı bulunması da bölgenin yeraltı kaynakları açısından zengin olduğunu göstermektedir (Bozkuş, 2008, s. 56; Yılmaz-Sözlü, 2020, s. 75; Bkz. Lulua Kalesi, s. 67).

Şikari, Karamanname'de,

“Kalhanoğullarından Şirvan Han neslinden Oğuz taifesi beylerinden Sadeddin derler bir bey var idi. Şirvan vilayetinden gelip çıkmış idi. Çok kabile idi. Rast (doğru, düz) on bir oba idi. Konargöçerlerdi. Yazın Sivas ve Kayseriye yaylakları idi. Kışın diyar-ı Acem'e giderlerdi. Bunlara Oğuz taifesi derler idi. Ekserya (Çoğunlukla) Ermeni kâfirleriyle cenk ederlerdi (savaşarlardı). Beylerine Sadeddin, kardeşine İmâdeddin derlerdi. Bir bahadır yiğit idi. Oğlu var idi.”

Karamanoğlu aşiretinin Anadolu'ya yerleşimi ve aile hakkında da bilgi vermektedir (Şikari, 2021, s. 64).

Aksaray'ı incelediğimizde Karaman/Larende, Antalya ve Alanya kimi zaman *uc bölgesi* olarak kayıtlıdır. Bölge halkı da *Uc Türkmenleri* veya *Beyleri* şeklinde adlandırılmaktadır. Bu kayıtların, çoğu Alâeddin Keykubâd tarafından fethedilen Pamphylia ve Dağlık Kilikya bölgesine, fetih sonrasında yoğun bir Türkmen yerleşimi olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, çok sayıda Türkmen, Selçuklu idaresi zayıfladığında hoşnutsuzluklarını göstermekten çekinmemişlerdir (Bozkuş, 2017, s. 96).

Karamanoğlu beyliğini oluşturan toplulukların başında, Turgud/Turgutlu, Bayburtlu, Oğuzhanlı, Hoca Yûnuslu, Hocantulu, Bozkırlı, Bulgarlı, İğdir, Beydili ve Yuvalılar, Varsak, Şamlu, Kureyş, Kökez, Bulgar, Bozdoğan, Kosun, Tatar, Bayındır ve Bayburd/Bayburtlu gibi aşiret ve taifeleriyle birlikte Bayburdoğlu, Bayındır Bey, Bahşayış Bey, Bahtiyar Bey, Bozdoğanlı, Esenoğlu, Elvanoğlu, Firuz Bey, Göceroğlu, Kökezoğlu, Kaya Bey, Kosunoğlu, Kutlu Bey, Kutluşah Bey, Oğuz Bey, Oğuzoğlu, Turgud Bey, Turgudoğlu ve Yahşihanoğulları gibi aile

ve beyler bulunmaktadır. XIV. yüzyılın ikinci yarısında Alâaddin Bey İshaklı (Atabey), Iğın (Devletşâh), Beyşehir ve Niğde (Babuk Han) taraflarında oturan Moğol toplulukların ve bu toplulukların beylerinin Karamanoğlu hizmetine girmesini sağlamıştır (Sümer, 2001, s. 454-455; Yörük, 2016, s. 141-142; Şikari, 2021, s. 16).

Karamanoğulları'nın tarihi Nure Sofi (1230/31 – 1255) ile başlamıştır. Nure Sofi, 1238-1239 yılları arasında Ermenek civarındaki Karamanlıların başına geçmiştir. Karaman devletinin temelini atarak dini, siyasi ve ekonomik konularda devletini başarıya ulaştırmıştır (Uysal, Alodalı, Demirci, 1992, s. 44; Şikari, 2021, s. 6-7). Nure Sofi, Kilikya Ermeni Kralı Lampronlu Oşin'in oğlu He(y)tum'un idaresinde olan Hıristiyan bölgelere akınlar düzenlemiş ve aralarında Silifke ile Ereğli'nin de bulunduğu bir takım yerleri ele geçirmiştir. Bir taraftan kurucusu olduğu beyliğin arazisini genişletmiş, diğer taraftan da bölgedeki karışık durumda bulunan boyları ve kabileleri kendi nüfuzu altında toplayarak, Karamanoğulları devleti'nin temellerini atmıştır (Yılmaz-Sözlü, 2020, s. 80; Şikari, 2021, 6-7).

Savaş ülke ekonomisine katkı sağlayan bir unsurdur. Çünkü, savaşlardan elde edilen gelirler önemlidir. Özellikle gayrimüslimlerle yapılan savaşlar ülkeye yeni topraklar katmasının yanında oldukça fazla ganimet de elde edilmektedir. Bu dönemde, Karamanoğulları'nın savaştıkları başlıca düşmanlar Tarsus ve Adana'da bulunan Ermeniler'dir (Ebu'l-Farac, 1950, s. 595-596; Yaşar-Yücel, s. 203. Bozkuş, 2008, s. 57).

Nure Sofi, Moğol Beyleri'nden, Kayseriye Bey'i Cafer Bey'in kız kardeşi ile evlenmiştir. Cafer Bey, kız kardeşini Nure Sofi ile Sivas'a göndermiştir. Bu evlilikten Karaman Bey doğmuştur. Nure Sofi'nin türbesi Mut'un Sinanlı bucağındaki Değirmenlik denilen yayladadır (Sümer, 2001, s. 455; Şikari, 2021, s. 69).

Kerimüddin Karaman Bey, beyliğin kurucusu olan babası Nure Sofi öldükten sonra Karamanoğulları Beyliği'nin başına geçmiş ve beyliğin 1255/1256 ile 1261/1263 yılları arasında varlık göstermesini sağlamıştır. Karaman Bey, Bunsuz Bey'in ağabeyidir. Kilikya Ermenilerinin elinde bulunan Ermenek, Mut, Gülnar,

Mer'a (Mara) ve Silifke kalelerine saldırmış ve Ermenek'i ele geçirerek "Ermenek Beyi" unvanını almıştır (Şikari, 2021, s. 7).

Selçuklu Sultanı IV. Kılıç Arslan, Karaman Bey'in başarılarından çekindiğinden, kendisine karşı bir faaliyette bulunmaması için, fethettiği yerleri kendisine ikta olarak vermiş, kardeşi Bunsuz Bey'i Konya'ya getirtip Bunsuz Bey'e candarlık unvanı vermiş ve kendisini sarayında görevlendirmiştir (Şikari, 2021, s. 7).

Karaman Bey Selçuklu taht mücadelesinde Sultan IV. Kılıç Arslan'a karşı kardeşi II. İzzeddin Keykavus'u desteklemiştir. İki kardeş arasındaki savaşta, Moğol güçlerini yanına alan Kılıç Arslan, kardeşini yenerek, kardeşinin 1260 yılında Rum İmparatorluğu'na sığınmasına neden olmuştur. Bu savaştan sonra sultan, Larende'nin yönetimini kendine bağlı beylerden Hacı Beyler'e vermiş Karaman Bey ise, ani bir baskınla Larende'yi ele geçirerek Hacı Beyler'i öldürmüştür (Şikari, 2021, 8).

Karaman Bey eski İsauria ülkesi ile Silifke üzerine akınlar yapmıştır. Kilikya kralı Heytum'un birliklerini dağıtmış ve Heytum'un kardeşi Sempat'ın üzerine yürümüştür.

IV. Rükneddin Kılıç Arslan ile Karaman Bey arasında akrabalık bağları kurulmuştur. Fakat, Karamanlıların Selçuklularla olan iyi ilişkileri, Antalya, Ala'ye ve Denizli çevresindeki Türkmenlerin etkisiz hale getirilmeleri ve Türkmen reislerinden Mehmed ve İlyas Beyler'in öldürülmelerinden dolayı bozulmuştur. Karamanoğulları harekete geçmiştir. Başlarında Karaman, Zeynelhac ve Bunsuz Beylerin bulunduğu kuvvetlerle 660 H./1261-1262 M. yılı başlarında, Konya üzerine yürümüşlerdir. Karamanoğulları bu yürüyüşe, Konya'nın ileri gelenleri teşvik etmiş ve hatta halk kesimide taraftar olmuştur. Daha sonra, Selçuklu Emiri Muinüddin Pervane Kavle (Gevele) Kalesi önünde Karamanoğullarını yenerek Zeynelhac ve Bunsuz'u esir almıştır. Zeynelhac ve Bunsuz Beyler Konya'da idam edilmiştir (Dülgerler, 2006, s. 7).

Kerimüddin Karaman Bey, 1263 yılında Gölhisar önündeki kalede kale komutanının kendine verdiği zehirli rakıyı içerek ölmüştür. Mezarı Ermenek'e 18

km. uzaklıktaki Balgasun (yeni adı Bağbölen) Köyü'ndedir (Sümer, 2001, s. 455; Şikari, 2021, s. 8, 92).

Melik Arslan Nure Sofi'yle iyi anlaşığı gibi Nure Sofi'nin oğlu Karaman Bey'i de oğlu kabul etmiştir. Melik Arslan, Karaman Bey'e kızını vermiştir. Karaman Bey'in Mehmed ve Mahmud adlarında iki oğlu olmuştur. Karaman Bey'in Mehmed ve Mahmud dışında Kasım ile Halil adlarında iki oğlu daha bulunmaktadır (Şikari, 2021, s. 75, 93).

Karaman Bey'in ölümünden sonra yerine geçen oğlu Şemseddin I. Mehmed Bey 1261/1263 ile 1280/1283 yılları arasında beyliğin başında bulunmuştur (Şikari, 2021, s. 9).

Aksarayî'nin kayıtlarına göre ise 1276 yılında Moğollara karşı isyan eden Hatiroğullarından Şerefeddin Hatir, Rum erkanına sığınmak istemiş ve daha önce anlaşma yaptığı o dönemde Lulua adını taşıyan kalenin kutvaline (dizdar, kale muhafızı) başvurmuştur. Şerefeddin Hatir, kalenin imarı sırasında su, ekmek ve diğer ihtiyaç maddeleri sağlamış olduğundan kale sahibi ona yardım etmiştir. Ancak kalenin sahibi Sabıku'd-din, Şerefeddin Hatir ile yaptığı anlaşmaya uymayarak Moğol ordusu, kaleye ulaştığında ordunun vilayete zarar vermemesi için Şerefeddin Hatir'i Moğollar'a teslim etmiştir (Aksarayî, 2000, s. 82-83). Niğde Emiri Hatiroğlu Şerefeddin, Hatiroğlu Ziyaeddin ile Toruntay'ın oğlu Sinaneddin'i Memlûk Sultanı Baybars'a gönderdi ve Moğollar'a karşı onu Anadolu'ya davet etmesiyle Memlûk Emiri Bedreddin Bektut Elbistan'a geldi. Buradan Anadolu Beylerine ittifak mektupları göndermiştir (Solak, 2012, s. 110-111; Yılmaz-Sözlü, 2020, s. 80-81).

Memlûk sultanı I. Baybars 1277 yılının Nisan ayında Moğollar'ı yenerek Kayseri'ye girmiş ve Selçuklu Devleti'nde de "Cimri Olayı" patlak vermiştir. (Sümer, 2001, s. 455; Dülgerler, 2006, s. 7; Durukan, 2014, s. 395; Şeker, 2016, s. 43; Şikari, 2021, s. 9).

14 Zilhicce 675 H./ 19 Mayıs 1277 günü II. İzzeddin Keykâvus'un oğlu Cimri lakaplı Alâeddin Siyavuş, törenle Selçuklu sultanı ilan edilmiştir. Mehmet Bey sultanlık yarışında Alâeddin Siyavuş'u desteklemiştir. Karamanoğlu Mehmed Bey Alâeddin Siyavuş'un veziri olmuştur. (Sümer, 2001, s. 455; Şeker, 2016, s. 43).

İbn Bibi, Selçukname'de Cimri Olayını,

“O günlerde tarikat mensubu olmayı kendisine iş edinmiş, Türk kabileleri arasında dolaşarak kendini merhum ve meşhur Sultan İzzeddin Keykavus'un oğlu olarak tanıtan Cimri adında bir şahıs ortaya çıkmıştı. Karamanoğlu'nun söylediği sözleri duyan Cimri'yi tanıyan biri, onu yolda görünce hemen elinden tutarak Mehmed Bey'in yanına götürerek, -işte bu, Sultan İzzeddin'in torunudur, dedi. Ayrıca Suğdak'tan kaçıp gelmiş olan Taki lakaplı Sivaslı biri de –bu melik, Sultan İzzeddin'in oğludur. Adı ve sanı Gıyaseddin Siyavuş'tur. O orada bana yazı öğretti, diye şahitlik etti. Yalancı Taki'nin şahitliğiyle onların Cimri'ye güvenlerini daha da arttırdı. Kendilerini amaçlarına ulaşmış gördüler. Tam bir fikir ve görüş birliği içinde kendilerine komutan ve öncü yapıp ona biat ettiler,”

anlatmıştır (İbn Bibi, 1996, s. 204).

8 Zilhicce 675 H./13 Mayıs 1277 M. Perşembe günü Mehmed Bey, Konya'da kaldığı süre içerisinde düzenlediği bir divan toplantısında *“Bugünden sonra hiç kimse divanda, dergâhta, bargâhta, mecliste ve meydanda Türkçeden başka dil konuşmayacak,”* (Şimden Gerü Hiç Kimesne Kapuda Ve Divânda Ve Mecâlis Ve Seyrânda Türkî Dilinden Gayrı Dil Söylemeye) fermanıyla Türkçe'yi beyliğin resmi dili ilan etmiştir (Bozkuş, 2008, s. 34; Günler, 2015, s. 492; Şikari, 2021, s. 10). Bu olay Türk tarihinde bir ilktir. Bundan önce beratların Türkçe yazılmasına ne Selçuklularda ne de Moğollarda rastlanılmamıştır. Aslında bu kararın alınmasında birden çok etken olmalıdır. En başta Türkmenlerin çoğunun Arapça

ve Farsça bilmemesi gelmektedir. Bu ferman ile Türkçe dışındaki diller yasaklanmıştır. Girişimin sosyal sebepleri de bulunmaktadır. Bu bağlamda, ferman Türkmenlerin Anadolu’da hüküm süren yabancı idaresinden ne kadar bunalmış olduklarını göstermesi açısından da önemlidir (Bozkuş, 2008, s. 35-36; Cahen, 2002, s. 267; Kaymaz, 1970, s. 173).

Ayrıca, Ferman Karamanoğlu Mehmet Bey ve Karaman şehri ile özdeşleşmiştir. Oysa, karar Karamanoğlu Mehmet Bey Konya’da olduğu sırada düzenlenen bir meclis toplantısında alınmıştır. Bu kararın Konya’da alınmış olması şehir açısından önemlidir. *Mehmed* Bey, Moğollar tarafından öldürülmüştür (Sümer, 2001, s. 455; Şeker, 2016, s. 43; İbn Bîbî, CII, s. 209).

Karamanlılar’ın başına Mehmed Bey öldükten sonra Mehmed Bey’in kardeşi Güneri Bey geçmiştir. Güneri Bey’in ismi bir başka kaynakta “Günari” olarak geçmektedir (Anonim Selçukname, 1952, s. 44; Bozkuş, 2008, s. 42). Güneri Bey Türk geleneklerine göre ailenin yaşlısı ve bilgilisi olması dolayısıyla kardeşi Mahmud Bey’den önce tahta çıkmıştır (Bozkuş, 2008, s. 48). Bu uygulama Osmanlı’daki ekber ve erşed sistemini³ düşündürmektedir (Afyoncu, 2019, s. 88). Karamanoğulları beyliğinin yakın ilişki içinde olduğu Osmanlıların veraset sisteminden etkilenmiş olabileceğini söyleyebiliriz Güneri Bey 1280/1283 ile 1300 yılları arasında beyliğin başında olmuştur (Şikari, 2021, s. 11). Güneri Bey döneminde, Sahip Ata Fahreddin’e cephe açan Karamanoğulları, Eşrefoğulları ile işbirliği yaparak birkaç defa Konya önlerine gelmiştir. Larende ve Ereğli Güneri Bey zamanında Karamanoğlu topraklarına katılmıştır. Güneri Bey, 28 Recep 699 H./19 Nisan 1300 M.’de vefat etmiştir (Anonim Selçukname, 1952, s. 67; Sümer, 2001, s. 456; Şikari, 2021, s. 11-12).

³ Ekber ve Erşed Sistemi: I. Ahmed tahta çıktığında Fatih döneminden beri kullanılan kardeş katli ile ilgili “Kanunî Osmanî”yi uygulatmamış ve bir rivayete göre o sırada iki yaşında olan kardeşinin hayatını bağışlamıştır. I. Ahmed’in bu tavrı, ölümünden sonra tahta geçme biçiminin değişmesine ve “ekberiyet” ile “erşediyet”, yani hanedanın en yaşlı ve akli başında üyesinin tahta çıkması yönteminin benimsenmesini sağlamıştır (Eren, 1999, s. 137).

Mahmud Bey, Karaman Bey'in oğlu ve Mehmed ile Güneri Beyler'in kardeşidir. Mahmud Bey'in lakabı olan “*Bedreddin*” önemlidir. Çünkü, Bedreddin Mahmud Bey'den sonra Karaman beylerinin tuğralarına “Âl-i Bedrî” ifadesi yazılmıştır. Bu ifade ile Karamanoğlu beyleri Bedreddin Mahmud'u devletin kurucusu kabul etmiş olmuştur (Neşri, 1949, s. 49; Tekindağ, 1947, s. 38; Bozkuş, 2008, s. 49). Karamanoğulları'nın Alaiye kolunun tarihi 1293 yılında başlamıştır. Mahmud Bey, o yıl Frenklerin eline geçmiş olan Alanya'yı geri alarak burada Memlûk sultanı Eşref adına hutbe okutmuştur. Selçuklu Sultanı Gıyaseddin Mesud 1308 yılında Kayseri'de vefat etmiştir. Gıyaseddin Mesud'un vefatıyla Selçuklu saltanatı sona ermiştir. Hızlı hareket eden Mahmut Bey Konya'yı ele geçirmiş ve burada Karamanoğulları'nın bağımsızlığını ilan etmiştir. Bağımsızlığının meşruiyetini sağlamak için geleneğe uyarak Mısır'daki halifeden ferman almıştır. Mahmud Bey'in üç yıl kadar Konya'da kalmış ve şehrin zarar görmüş yerlerini onardıktan sonra Ermenek taraflarına gelmiştir. Mahmud Bey'in, 702 H./1302 M. tarihli Ermenek Ulu Camii ve 1312 tarihli Karaman'ın İbrala Köyü'nün kuzeyinde bulunan Mendik ve Kınık harabelerindeki cami kitabeleri bu tarihlerde Karaman hükümdarı olduğunu doğrulamaktadır (Sümer, 2001, s. 456; Şikari, 2021, s. 12-13).

Mahmud Bey döneminde Anadolu Selçuklu Devleti Moğollar elinde tamamen güçsüz kalmıştır. Moğollar ise Gazan Han'ın 1304 yılındaki ölümünden sonra Anadolu işlerini genel valilere terk etmiş ve bu valiler de merkezi dinlemeyerek sık sık ayaklanmışlardır. Dolayısıyla, Mahmud Bey'in saltanatı da büyük olasılıkla Moğollarla mücadele ederek geçmiş olmalıdır (Şikari, 2021, s. 13).

Mahmud Bey 707 H./ 1307-1308 M. yılında Kilikya Ermenileri ile savaşırken ayağından yaralanmış ve savaşı Karaman ordusu kazansa bile aldığı yara nedeniyle yedi gün sonra ölmüştür. Mahmud Bey'in, Şemseddin, İsa, Musa ve Halil adlarında dört oğlu bulunmaktadır. Mezarı Ermenek ilçesi'ne bağlı Balkusan Köyü'ndedir (Şikari, 2021, s. 13, 118-119; Sümer, 2001, s. 456).

Mahmud Han'ın yerine Mahmud Han'ın büyük oğlu Bedreddin'in geçtiği bilinse de aslında Mahmud Bey'den sonra Karamanoğlu tahtına oğlu Yahşi Bey çıkmıştır (Sümer, 2001, s. 456; Şikari, 2021, s. 13-14, 119). Yahşi Bey'in Konya'da olduğu sırada beyliğin güney kısmında Larende'de Mahmud Bey'in oğullarından Paşa

Musa Bey oturmaktadır. Musa Bey Geyhatu'nun zarar verdiği Larende'yi 711 H./1311-1312 M. yılında onarmıştır. Burada bir medrese yaptırmıştır. Kardeşi Bedreddin İbrahim Bey 1318'de onunla taht için mücadele etmeye başlamış ve Memluk sultanı adına hutbe okutup para bastırmıştır. Memlukluların desteğini alan Bedreddin İbrahim Bey Larende tahtına oturmuştur (Anonim Selçukname, 1952, s. 67; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, 2003, s. 9; Sevim-Yaşar, 1989, s. 316; Bozkuş, 2008, s. 53).

İbrahim Bey, büyük olasılıkla Konya'yı yeniden ele geçirmiş ve sonra Konya'da değil Karaman'da oturmuştur. İbrahim Bey, 733 H./1332-1333 M. yıllarında kardeşi Halil Bey lehine tahttan ayrılmış ve Ramazan 745 H./Ocak 1345 M.'de de ölmüştür (Sümer, 2001, 456; Şikari, 2021, s. 14).

Kardeşi İbrahim Bey'den sonra tahta çıkan Mirza Halil Bey hakkındaki bilgilerimiz oldukça sınırlıdır. Buna göre; Mirza Halil Bey, 1333 ile 1340 yılları arasında 7 yıl süreyle tahtta kalmıştır. Mirza Halil Bey Karaman'da oturmuş ve Ermenek'in idaresini de kardeşi Burhanettin Musa'ya vermiştir. Musa Bey, Ermenek'te türbesi, imareti, hamamı ile açık avlulu, iki eyvanlı ve taç kapısındaki süslemesiyle dikkat çeken 740 H./1339 M. tarihli Ermenek Tol Medrese'yi inşa ettirmiştir (Durukan, 2014, s. 396). Davut, İshak, Hızır, Süleyman ve Alâeddin Ali adlarında beş oğlu olmuştur. Mirza Halil Bey, 745-750 H./1344-1350 M. yılları arasında ölmüştür (Sümer, 2001, s. 457; Dülgerler, 2006, s. 10; Şikari, 2021, s. 15).

Halil Bey'in ölümünden sonra yerine kardeşi Bedreddin İbrahim Bey ikinci kez sultan olmuştur. İbrahim Bey'in bu durumu bildirmek için Kahire'ye bir elçi göndermiş ve kendisine Halife tarafından sancak gönderilmiştir (Dülgerler, 2006, s. 10; Şikari, 2021, s. 15).

Mirza Halil Bey'den sonra tahta Bedrettin/Bedrüddin İbrahim Bey'in küçük oğlu oğlu Fahreddin Ahmet Bey geçmiştir. Fahreddin Ahmed'in saltanatı -1340 ile Ocak 1350 yılları arası- uzun sürmemiş ve 751 H./1350-1351 M 1350 yıllarının

Ocak ayında vefat etmiştir. Bu bilgiler türbesindeki kitabeden öğrenilmektedir. Kardeşi Şemseddin ile Karaman'daki Emir Musa Paşa'nın/amcalarının Medresesi'nde defnedilmiştir (Kanat, 1991, s. 56; Şikari, 2021, s. 15).

1354 yılında Osmanlıların Eretnalı Beyliği'nden Ankara'yı ve Hamidoğulları'ndan da bazı toprakları alarak Karamanoğulları ile komşu olmaları çatışmayı kaçınılmaz kılmıştır (Tekindağ, 1954, s. 174; Armağan-Eren-Kara, 1996, s. 123, 126; Gümüştü, 2001, s. 40; Sümer, 2001, s. 457; İnalçık, 2010, s. 60; Emecen, 2012, s. 53-54; Aköz-Koç, 2016, s. 102).

Burhaneddin, Fahreddin Ahmet Bey'in ve Şemseddin Bey'in amcalarıdır. Müftü, şeyh ve vaizdir. 1356 yılında ölmüş ve Ermenek'te yaptırdığı Tol Medrese'nin bitişiğindeki türbesine defnedilmiştir (Şikari, 2021, 15-16).

Burhaneddin döneminde Ermenek Tol Medreses dışında da inşa faaliyetlerinde bulunmuştur. Bu dönemde inşa edilen sekiz yapının en önemlilerinden bir diğeri kendisinin Karaman'da 711 H./1311-12 M. yıllarında inşa ettirdiği Emir Musa Medresesi'dir (Durukan, 2014, s. 396).

Seyfeddin Süleyman Bey, 1356 ile 1361 yılları arasında beyliğe başkanlık yapmıştır. Seyfeddin Süleyman Bey ordu komutanlığını kardeşi Alâaddin Ali Bey'e verince bu dönemde bütün güç ve nüfuz Seyfeddin Süleyman Bey'in kardeşi Alâaddin Ali Bey'in elinde olmuştur (Şikari, 2021, s. 16).

Süleyman Bey iyi bir padişahdır. Hiçbir vakit namazını kazaya koymadığı, ehl-i Kur'ân hafızı olduğu ve kırk yıldır haftada bir hatim indirdiği belirtilmiştir (Şikari, 2021, s. 164).

Süleyman Bey, büyük tumar sahiplerinden Taceddin adlı bir kişi, Hacıbeyleroğlu Halil (Hacı Beyler'in oğlu), şeyhi Yunus, Kasım ve Karaman Beyler tarafından kendisine kurulan bir pusu sonucu katledilmiştir (Şikari, 2021, s. 165).

1361 yılında gerçekleşen ölümü sonrası Süleyman Bey, Karaman'da Mevlânâ'nın annesi Mümine Hatun'a ait olan ve Rebiyülevvel 772 H./Eylül M./1370 M. yılında onarılmış olan Akteke Zaviyesi'ne gömülmüştür. Akteke Zaviyesi, üç kubbeli son cemaat yeri bulunan ve pandantiflerle geçilen bir kubbeyle örtülü tek mekânlı bir yapıdır. Şikari, Süleymân Şâh'ın cenazesinin Divanoğlu Medresesi'nin yanında Kalemkiye Zaviyesi'nin türbesinde Hazret-i Mevlânâ'nın validesinin yanına gömüldüğünden bahsetmiştir (Durukan, 2014, s. 396; Şikari, 2021, s. 165).

Süleyman Bey'den sonra Alâaddin Halil ve Mirza Beyler 1333 ile 1348 yılları arasında Karamanoğlu tahtında bulunmuştur. Dönemlerinin en önemli mimari yapısı, kurucusu ve sanatçısı bilinmeyen açık avlulu, dört eyvanlı ve taç kapı süslemeleriyle Selçuklu geleneklerini devam ettiren Aksaray'daki Zinciriye Medresesi'dir (Durukan, 2014, s. 396).

Alâaddin Halil ve Mirza Beyler'den sonra Payas'dan İskenderun'a ve hatta Antalya'ya kadar kıyıları fethettiğinden dolayı Ebu'l-Feth unvanını alan Alâaddin Bey 1361 ile 1398 yılları arasında otuz yedi yıl süreyle beyliğe başkanlık yapmıştır. Alâeddin Bey döneminde beyliğin sınırları güneybatıda Silifke'den kuzeybatıda İshaklı'ya, batıda Beyşehir'den doğuda Develi Karahisar'ına (Yeşilhisar) kadar ulaşmıştır. Dolayısıyla 782 H./1380 M. yılında Karamanoğlu ülkesi başkenti Larende olmak üzere Gülnar, Anamur, Silifke, Mut, Ermenek, Hadim, Bozkır, Ereğli, Ulukışla, Niğde, Karahisar, Aksaray, Akşehir, Ilgın, Saidili (Kadınhanı), Konya, Beyşehir ve Seydişehir gibi yerleşim birimlerini içine almıştır (Sümer, 2001, s. 457-458; Durukan, 2014, s. 397; Şikari, 2021, s. 128).

Memluk dostluğu, Karamanoğlu tarihinde geleneksel hale gelmiştir. Fakat, Alaeddin Bey döneminde bu dostluktan vazgeçildiği görülmektedir (Şeker, 2016, s. 43).

2.1. KARAMANOĞLU-OSMANLI SİYASİ VE KÜLTÜREL İLİŞKİLERİ

Yerleşmiş oldukları bölgede Moğollara ve Ermenilere karşı ciddi mücadele ve muhalefette bulunan Karamanoğulları, Türkiye Selçuklularının ortadan kalkmasından sonra Lârende, Konya, Aksaray, Niğde, Afyon gibi belli başlı şehirleri hâkimiyetleri altına alarak kendileri için ciddi rakip olarak gördükleri Osmanlılarla, Orhan Bey döneminden başlayarak uzun yıllar mücadele etmişlerdir (Başkan, 2013, s. 109).

Karamanoğlu-Osmanlı mücadelesi, bazen barışçıl, baskınlar, karşı baskınlar, yıkımlar, sürgünler ve kanlı savaşlar ile Karamanoğullarına Osmanlılar tarafından tamamen son verilen tarihe kadar devam etmiştir. Yıldırım Bayezid, Çelebi Mehmed ve Fatih Sultan Mehmed dönemlerinde iki güçlü devlet arasındaki çatışma hız kesmemiştir. Son olarak taht mücadelesinde Cem Sultan'ı destekleyen Kasım Bey'in 1483 yılında gerçekleşen vefatı ile Karamanoğlu toprakları kesin olarak Osmanlı ülkesine katılmıştır. Yine de Toroslarda yaşayan Karamanoğlu topluluklarına Osmanlılar tam hâkim olamamış ve savaşımaya devam eden bu Türkmenler II. Bayezid, I. Selim ve hatta I. Süleyman'ın saltanatlarında bile çıkan birçok karışıklığa nedeni olmuştur (Tekindağ, 1963, s. 55; İnalçık, 1999, s. 73; Âşıkpaşazade, 2003, s. 252-253; Yörük, 2006, s. 179-180; Başkan, 2011, s. 111; Emecen, 2012, s. 90; Aköz-Koç, 2016, s. 103).

Orta Anadolu'da Karamanoğulları ile hâkimiyet mücadelesi sonucunda, *vassallık* politikası ile Türkmen dünyasını kendi bayrakları altında aşırı sıkı bağlar içermeyen bir konfederasyon şeklinde toplamayı isteyen Osmanlılar bu amaçlarına ulaşmıştır. Karamanoğulları mücadeleden çekilmemiştir. İki önemli olay – Karamanoğulları'nın yaptığı başarısız Gorigos Seferi ve Frenk Yazısı Savaşı yenilgisi- Osmanlı'yı lider kılmıştır (Aköz-Koç, 2016, s. 103).

Karamanoğulları tarafından savaşa çağrılan Türken beyleri başarısız olan Gorigos seferi ile hayal kırıklığı yaşamıştır. Frenk Yazısı Savaşı yenilgisi ile de Karamanoğulları'nın beylikler üzerindeki liderlik iddiaları tam anlamıyla çöküntüye uğramıştır (Tekindağ, 1954, s. 174; Armağan-Eren-Kara, 1996, s. 123, 126; Gümüüşçü, 2001, s. 40; Sümer, 2001, s. 457; İncalcık, 2010, s. 60; Emecen, 2012, s. 53-54; Aköz-Koç, 2016, s. 102).

Osmanlılar ile Karamanoğulları arasındaki liderlik mücadelesi Osmanlılar lehine çözülmüştür. Osmanlı'nın güçlü hâkimiyeti diğer Anadolu beylikleri ve Karamanoğulları tarafından kabul edilmiştir. Sonraki mücadeleler bu dengeyi, Ankara Savaşı gibi kısa süreli olaylar dışında, pek değiştiremese bile Karamanoğulları hiçbir zaman Osmanlılar ile savaşmaktan ve onlarla mücadele etmekten vazgeçmemiştir (Emecen, 2012, s. 54-55; Aköz-Koç, 2016, s. 103).

Karamanoğulları ile Osmanlılar arasında yapılan evlilikler diğer hanedanlar arası ilişkilerde de olduğu gibi, hanedanlar arası diplomasinin yoğun olarak yaşandığı durumlar olmuştur. Osmanlı sultanları Anadolu'nun Müslüman güçlerinin kızlarını hanedana gelin olarak aldıkları gibi sultan kızlarını da Anadolu beyliklerine gelin olarak vermiştir. Bu evlilikler ile Osmanlılar, Karamanoğulları'nın iç işlerine karışma fırsatı buldukları gibi onlardan toprak da almıştır (Başkan, 2007, s. 49; Parlaz, 2013, s. 59; Aköz-Koç, 2016, s. 104).

Osmalı-Karamanoğlu evliliklerden ilki çalışmamızda incelediğimiz Karaman Hatuniye Medresesi'nin kadın banisi Sultan I. Murad'ın (1461-62 – 1489) kızı ve Yıldırım Bayezid'in de (1389-1402) kız kardeşi Melek Hatun ile Karamanoğlu Alaeddin Ali Bey (1361-1398) arasında gerçekteleşmiştir. Bu evlilikten Niğde'deki Ak Medrese'yi yaptıran II. Alâaddin Ali Bey doğmuştur. Alâaddin Bey'e Emir Musa da kızını vermiştir (Ünal, 1986, s. 172; Sümer, 1989, s. 321-322; Durukan, 2014, s. 397; Aköz-Koç, 2016, s. 104-105; Şikari, 2021, s. 17-18, 129).

İki güç arasındaki bir diğer evlilik Karamanoğulları'ndan İbrahim Bey ile Osmanlı sultanı Çelebi Mehmed'in (1413-1421) kızı Sultan Hâtun arasında

olmuştur (Ünal, 1986, s. 172; Sümer, 1989, s. 321-322, Aköz-Koç, 2016, s. 104-105).

İki hanedan arasında bir başka evlilik II. Murad (1421-1451) döneminde sultanın üç kız kardeşiyle Karamanoğulları'ndan İbrahim, İsa ve Alaeddin Ali Beyler arasında gerçekleşmiştir. Bu evlilikten sonra İsa ve Alaeddin Ali Bey'ler Osmanlı kurumlarında görevlendirilmiş ve kendilerine Rumeli'nden de birer sancak verilmiştir (Ünal, 1986, s. 172; Sümer, 1989, s. 321-322, Aköz-Koç, 2016, s. 104-105).

Karamanoğlu-Osmanlı hanedanları arasındaki bir başka evlilik ise II. Mehmed'in (1451-1481) oğlu II. Bayezid (1481-1512) ile Karamanoğulları'ndan Nasuh Bey'in kızı Hüsnüşah Hatun'un evliliği olmuştur (Ünal, 1986, s. 172; Sümer, 1989, s. 321-322, Aköz-Koç, 2016, s. 104-105).

Kurulan bu akrabalık bağlarına rağmen Osmanlı ve Karaman beylerinin yayılcı ve hâkimiyet sahalarını genişletme odaklı politikaları, bu iki akraba devleti hep karşı karşıya getirmiş ve var olma mücadelesine girmelerine yol açmıştır (Ünal, 1986, s. 172; Sümer, 1989, s. 321-322, Aköz-Koç, 2016, s. 104-105).

Selçuklular ve İlhanlılar zamanında pek etkili olmayan Karamanoğulları, İlhanlılar'ın Anadolu'dan ayrıldıkları yıl olan 1336'dan sonra Ankara'ya kadar Konya ve çevresini ele geçirecek kadar güçlenmiştir. Osmanlı Beyliği'nin en büyük rakibi konumunda olan Karamanoğulları yine 14. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Niğde, Kayseri, Kırşehir, Ankara ve Antalya'nın doğusuna kadar tüm beldelere egemen olmuştur (Durukan, 2014, s. 395).

1354 yılında Osmanlıların Eretnalı Beyliği'nden Ankara'yı alması ve I. Murad'ın da Hamidoğulları'na ait Yalvaç ile Karaağaç gibi bazı yerleri satın alarak

Karamanoğulları ile komşu olmaları Karamanlı-Osmanlı ilişkilerinin bozulmasında etkili olmuştur (Sümer, 2001, s. 457; Aköz-Koç, 2016, s. 102).

Karamanoğulları ile Osmanlılar arasındaki siyasi, askerî ve sosyal ilişkiler 1361 yılında/XIV. yüzyılın son çeyreğinde/Alaeddin Ali Bey (1357-1398) döneminde başlamıştır (Aköz-Koç, 2016, s. 100). İki devlet arasındaki ilişkiler Osmanlıların Anadolu'da yayılarak Karaman sınırlarına dayanmaları ile gerginleşmiş, 1386 yılında ilk savaşın yapılmasıyla askerî ve siyasî mücadele dönemi başlamıştır. Fatih Sultan Mehmet zamanında yapılan seferler sonucunda büyük bölümü ele geçirilen Karaman ülkesinin, tam olarak II. Bayezid döneminde Osmanlı Devleti'ne katılmasıyla bir yüzyıldan fazla süren siyasî mücadele sona ermiştir. Oysa iki devlet arasında savaşlar olurken bile sürekli bir etkileşim ve paylaşım yaşanmıştır. Alâeddin Bey geleneksel Memlûk dostluğunu bırakarak Sultan Berkuk'a karşı bağımsızlık savaşı açan Ramazanoğulları'nı desteklemiştir. Fakat, Sivas, Kayseri, Tokat, Kırşehir ve dolaylarında hüküm süren güçlü bir devletin başında bulunan Kadı Burhaneddin ile iyi ilişkiler kuramamıştır. Daha sonra karşısına I. Murad ve Yıldırım Bayezid gibi güçlü hükümdarlar çıkınca başarısızlıkları birbirini izlemiştir. Alâeddin Bey'in düşmanca tavırları toprak kaybetmesi ve Moğol oymakları/toplulukları arasında itibarının zedelenmesi ile sonuçlanmıştır. Alâeddin Bey'in Timur'u Osmanlılar ve Memlûkler üzerine yürümeye teşvik etmesi öç alma duygusundan kaynaklanmıştır (Sümer, 2001, s. 457-458; Aköz-Koç, 2016, s. 100; Kapanşahin, 2016, s. 236, 239; Şikari, 2021, s. 16-17).

Karamanoğulları, Anadolu Selçuklu Devleti'nin mirasçısı ve devamı olduğu iddiasıyla Osmanlılarla sürekli mücadele etmiştir. Yine de, Karamanoğlu-Osmanlı devletleri arasında savaşlar olurken bile bir etkileşim ve paylaşım yaşanmıştır (Taş, 2016, 49; Şeker, 2016, s. 43).

1375 yılında Memlûk Sultanlığı'nın Ermeni Krallığı'na son vermesinden Memlûklerin bütün Çukurova'yı kendi topraklarına katmasından ve Orta Anadolu'daki Eretna Devleti'nde çıkan karışıklıklardan faydalanmak isteyen Alâeddin Bey, 1366-1367 yıllarında başta Konya olmak üzere Niğde Karahisar'ı

(Yeşilhisar), Aksaray, Akşehir, Iğın, İshaklı ve Kayseriye'yi Karamanlı topraklarına katmıştır. Kayseriye, Alâaddin Bey tarafından Karamanlı topraklarına katılmış olsa da kısa süre sonra Eretnalılar tarafından geri alınmıştır. Sahipleri olan Moğol beyleri öldükten sonra Beyşehir ve Seydişehir de Alâaddin Bey zamanında ele geçirilmiştir (Şikari, 2021, s. 16).

Alâaddin Bey'in Korikos/Gorigos (Kız) Kalesi'ni (Günümüzde Silifke ile Erdemli arasında bir yerleşim merkezidir.) fetih etme girişiminde bulunması beyliğin tarihindeki önemli bir olaydır. Ortaçağ Latin kaynaklarında adı çok değişik biçimde kaydedilen Gorigos (Corc, Corico, Courc, Curco, Corycus, Korghos) şehri, Katolik Ermeniler'in başpiskoposluk merkezi olarak ün kazanmıştır (Turan, 1990, s. 113; Bkz. Kız Kalesi). Silifke yakınlarındaki Korykos (Kızkalesi) limanının, Ayas limanına göre ikincil bir rolü olmakla birlikte liman Selçuklular, İlhanlılar (1256-1353) hâkimiyetine girdiğinde ve daha sonrada yıkılışa geçtiğinde önemini giderek artırmıştır (Bedirhan, 2016, s. 21).

Bu bağlamda, Korykos Limanı Cenevizlilerin ve Kıbrıs'ta kolonileri olan diğer ticaret yapan devletlerin Konya'ya ulaşmakta kullandıkları bir kapı görevi görmüştür.

Bu dönemde Kız Kalesi Kilikya Ermeni Krallığı'nın kontrolü altındadır. O dönem bu krallık özellikle Karamanoğulları için tehdit oluşturmuştur. Bu nedenle Karamanoğulları her geçen yıl toprakları küçülen Kilikya Ermeni Krallığı'nın sahip olduğu bu kaleyi ele geçirmek istemiştir. Bu noktada Türkmenlerin Kız Kalesi'nin alma düşüncesi Ermenilerle beraber Kıbrıs Krallığı'nı da rahatsız etmiştir. Çünkü Kıbrıs Adası'nın güvenliği Anadolu, Mısır ve Suriye ilişkileri ile yakından ilgilidir. Bu yıllarda Korykos'ta buğday, pamuk, hayvan ve meyve ticareti yapılmıştır.

Şehir Ayas (Yumurtalık)'tan sonra ülkenin önemli bir limanı olarak da bilinmektedir. Selçuklular döneminde ele geçirilemeyen Gorigos XIV. yüzyılda Karamanoğulları'na karşı uzun süre dayanabilmiştir. Bu bağlamda Hamitoğulları'ndan İlyas Bey, Şubat 1367'de Karamanoğlu Alâeddin Bey ile birlikte harekete geçmiştir. Konya'da toplanan 40.000 kişilik bir ordu Kıbrıs kralının kontrolündeki Gorigos üzerine yürümüştür. Ordunun bir kısmını

Hüsameddin İlyas ve Aydınoğlu İsa Bey'in yönetiminde Gorigos'a gönderen Alâeddin Bey, ordunun geri kalan bölümü ile Silifke'yi ele geçirdikten sonra çarpışmaların en şiddetli anında Gorigos Kalesi önüne gelmiştir (Turan, 1990, s. 113; Kofoğlu, 1997, s. 473; Şikari, 2021, s. 185).

Ordu karşısında zorlanan kale kumandanı Robert de Lusignan, Kıbrıs Kralı Pierre I. Lusignan'dan yardım istemiştir. Kral, kardeşi Jean de Lusignan komutasında Avrupa'nın en ünlü şövalyelerinin de katıldığı altı kadırğa ile birlikte önemli bir destek kuvveti yollamıştır. 28 Şubat 1367'de Gorigos sahiline gelen bu kuvvetler, Alâeddin Bey komutasındaki güçlerin ve Hamidoğlu İlyas Bey'in okçu kuvvetlerinin büyük gayretine rağmen karaya çıkmayı başarmışlardır (Kofoğlu, 1997, s. 473).

Bu zamana kadar Kıbrıs ve Haçlı kuvvetlerine ağır kayıp verdiren Alâeddin Bey, Kahire'den gelen Memlük emiri Yelboğa'nın öldürüldüğü haberini alınca Gorigos Kuşatması'na son vermiştir Gorigos, ancak XV. yüzyıl ortalarında Alâeddin Ali Bey'in torunu İbrahim Bey zamanında Karaman topraklarına katılmıştır (Mart 1367) (Turan, 1990, s. 113; Kofoğlu, 1997, s. 473).

Alâeddin Bey Murad Hüdavendigâr Balkanlar'da seferde olduğu sırada Karaağaç, Eğridir ve Yalvaç'ı işgal etmiştir. Osmanlı padişahı/I. Murad damadının yaptığı işgalleri savaş sebebi sayınca damadının üzerine yürümüştür. Alâeddin Bey barış isteğinde bulunmuş olsa da iki ordu Konya önlerinde karşılaşmıştır. Dolayısıyla, 1386 yılında İfrenk (Frenk) Yazısı denilen yerde yapılan savaşta Karamanlı kuvvetleri hazırlıklı ve deneyimli Osmanlı ordusuna yenilmiştir (Aköz-Koç, 2016, s. 103; Şikari, 2021, s. 18).

Bu yenilgi sonrasında, Konya Kalesi'ne sığınan Alâeddin Bey hanımı/Melek Hatun aracılığıyla kayınpederinden ikinci kez barış talebinde bulunmuş ve bu talebi Sultan Murad tarafından yine kabul edilmiştir. Bu doğrultuda yapılan antlaşmaya göre, Beyşehir Osmanlı idaresine geçmiştir. Fakat, Alâeddin Bey, kayınpederi Sultan Murad'ın 1389 yılında Kosova Savaşı'nda şehit düştüğünü duyar duymaz Beyşehir'i ele geçirmiştir (Şikari, 2021, s. 18).

Bu noktada, bazı beylikleri idaresi altına alan Yıldırım Bayezid'in yaklaşması üzerine Alâaddin Bey kendisiyle savaşmaya cesaret edemediğinden Ermenek'e çekilmiş ve ayrıca elçi göndererek de barış istemiştir (Şikari, 2021, s. 19).

Karamanoğlu bölgesinde idarî düzenlemelerde bulunan ilk Osmanlı sultanı Yıldırım Bayezid olmuştur (Aköz-Koç, 2016, s. 119).

1396 tarihli Niğbolu Zaferi sonrasında gücünün doruğunda olan Bayezid 1397 yılında Alaaddin Ali Bey'in üzerine yürüyerek Karaman Beyliği'ne son vermiş ve beyliğin bulunduğu yöreyi Osmanlı topraklarına katmıştır. Yıldırım Bayezid Karaman ilinin idaresini oğullarından Mustafa'ya vermiştir. Yıldırım Bayezid 1398'de Karaman beyini yenip öldürmüş ve topraklarını ele geçirmiştir (Turan, 1990, s. 227; Sümer, 2001, s. 458; Kapanşahin, 2016, s. 239).

Alâaddin Bey'in Karaman'da bulunan tarihsiz türbesi, onikigen prizma gövdeli, içten on iki dilimli bir kubbe, dıştan külâhla örtülü bir yapıdır. Yapı, özellikle taç kapı ve pencere bezemeleriyle dikkati çekmektedir. Türbenin bitişiğinde bulunan cami 1460 yılında vezir Gedik Ahmed Paşa tarafından yıktırılmıştır (Durukan, 2014, s. 398; Şikari, 2021, s. 275).

Alâaddin Bey'in beş oğlu olmuştur. Şikari, Alâaddin Ali Bey'in çocuklarını,

“Alaüddin'in beş oğlu var idi. İkiisi Osmanoğlu kızından (bunlar Mehmet ve Ali Beyler), Pirr Ahmed, Ali Beg ve Kasım gayriden”

sözleriyle anlatmıştır (Şikari, 2021, s. 259).

Kadı Burhaneddin Devleti'nin başkanlığını yapan Ahmed öldükten sonra Timur ordusuyla Anadolu'ya gelmiştir. Yıldırım Bayezid 1402 Ankara Savaşı'nda kendisine yenilince, Timur Batı Anadolu'yu almış ve Timur'un orduları Bursa'ya gelerek şehre zarar vermiştir (Şikari, 2021, s. 21).

Her şey normale döndükten sonra Timur'un, Karamanoğlu topraklarını Kayseri, Kırşehir, Sivrihisar ve Beyşehir ile birlikte Alâaddin Bey'in oğulları Mehmed ve Ali Beyler'e vermiştir. Bu dönemde II. Mehmed Bey, Hamid-ili'ni ülkesine kattıktan sonra Memlûklerin iç çekişmelerinden yararlanarak da Tarsus'u almıştır. Hatta Mehmed Bey, Karahisar ve Kütahya'yı da, bir rivayete göre ise Antalya'yı da ele geçirmiştir (Şikari, 2021, s. 21).

Selçuklular'ın elindeki Antalya, Avrupa ve Mısır'la olan ithalat ve ihracatta çok önemli bir durumundadır. Ayrıca, XIII. yüzyılda Selçuklular'ın elindeki Türkiye'den geçen kervan yolunun Akdeniz sahilindeki başlangıç limanı da Antalya'dır. Antalya 1361 yılında Kıbrıs kralı tarafından ele geçirilmiştir. Hamitoğulları'ndan Mehmed ve İlyas Beyler 13 Nisan 1362'de Antalya üzerine yürüseler de, Jacques de Nores'in savunduğu şehri bütün gayretlerine rağmen geri alamamışlardır (Turan, 1990, s. 106; Kofoğlu, 1997, s. 473).

Selçuklu Türkiyesi'nde kervanların işlediği yolları; doğu-batı, kuzey-güney ve kuzeybatı-güneydoğu olarak üç ana doğrultudadır (Turan, 1951, s. 447-457; Bedirhan, 2014, s. 371-402; Bedirhan, 2016, s. 16).

Türkiye üzerinde doğu-batı doğrultusunda uzanan bir kervan yolu bulunmaktadır. Bu bağlamda, Tebriz – Bargiri – Erciş – Malazgirt – Hınıs – Erzurum – Tercan – Erzincan – Sivas – Şarkışla – Kayseri – Aksaray – Konya – Adana – Ayas. Türkistan ve İran'dan Tebriz'e gelen bir yol, Aras nehri boyunca giderek Erciş'e ulaşır, Doğu Beyazıt ve Iğdır'dan Erzurum'a varır. Erzurum'dan Sivas'a gelir; yol daha sonra Sivas-Kayseri, Kayseri-Konya, Konya-Ayas ve Sivas-Ayas gibi kollara ayrılmıştır (Marco Polo, 2015, s. 19-20; Turan, 1998, s. 50-51; Bedirhan, 2016, s. 17).

Bir başka yol, Tebriz – Nahcivan – Iğdır – Pasinler – Erzurum – Tercan – Erzincan – Sivas – Şarkışla – Kayseri – Aksaray – Konya – Adana – Ayas'ı izlemiştir (Bedirhan, 2016, s. 17).

Bir diğer yol ise, Tebriz-Antalya, Alaiye (Alanya) Yolu'dur. Bu yol Tebriz'den Erzurum'a ulaşır ve Sivas, Kayseri, Aksaray, Konya üzerinden Antalya ile Alaiye

limanlarıyla Akdeniz'e açılır (Özergin, 1959, s. 87; İltter, 1978, s. 21; Bedirhan, 2016, s. 17).

Kuzey-Güney doğrultusundaki yollar Karadeniz ile Akdeniz limanlarını ve Türkiye'nin güneyindeki ülkeleri Kırım, Deşt-i Kıpçak ve Rusya'ya bağlayan yollardır.

Kuzey-Güney doğrultusundaki bir yol Sinop-Antalya, Alaiye (Alanya) yolu'dur. Bu yol, o dönemde Karadeniz limanlarını Türkiye içlerine ve Akdeniz limanlarına bağlamıştır. Sinop-Antalya, Alaiye yolunun ana güzergâhının geçtiği şehirler; Sinop-Ankara-Konya-Antalya, Alanya'dır (Bedirhan, 2016, s. 17).

Kuzey-Güney doğrultusundaki diğer yol Samsun-Ayas yolu'dur. Samsun'dan başlayan bu yol, Amasya'dan itibaren iki ayrı güzergâhı takip etmiştir. Bu güzergâhlardan biri; Amasya-Tokat-Sivas üzerinden, Erzurum-Sivas-Kayseri-Aksaray yoluna bağlanmış ve Aksaray'dan Ayas limanına ulaşmıştır Diğer güzergâh ise; Amasya-Yozgat-Kırşehir-Aksaray-Konya üzerinden Ayas limanına ulaşmıştır (Özergin, 1959, s. 117-122; Bedirhan, 2016, s. 17).

Bu dönemde Doğu-Batı ve Kuzey-Güney doğrultusunda uzanan yollar dışında Karadeniz limanlarını Ege limanlarına bağlayan yollar da vardır. Buna göre, Konya'dan başlayan bir yol, Gelendost-Eğridir-Isparta'dan Burdur'a ulaşmıştır. Diğer bir yol ise Konya-Beyşehir üzerinden Burdur'a ve Burdur'dan sonra; Denizli ile Alaşehir'e uğrayan yollar İzmir, Foça ve Efes limanlarından Ege Denizi'ne açılmıştır (Özergin, 1959, s. 123-128; İltter, 1978, s. 22; Bedirhan, 2016, s. 17-18).

Güneydoğu-Kuzeybatı doğrultusunda uzanan iki yol vardır. Bu yollardan biri Şam-İstanbul yolu'dur. Şam ve Antakya limanından başlayan bu yol Gülek Boğazı'nı geçerek Konya'ya ulaşmıştır, daha sonra bu yol kullanılarak Konya üzerinden de İstanbul'a gidilmiştir (Heyd, 2000, s. 333; Bedirhan, 1994, s. 15; Bedirhan 2016, s. 18).

Bu yollardan bir diğeri Ayas-İstanbul yolu'dur. Ayas'tan Konya'ya ulaşan bu yol; Konya-Ladik-Kadınhanı-Ilgın-Akşehir-Çay-Afyon-Kütahya üzerinden İstanbul'a varmıştır (Özergin, 1959, s. 141-144; İlder, 1978, s. 22; Bedirhan, 2016, s. 18).

Osmanlı ordusunun 1402 yılında yapılan Ankara Savaşı'nda Timur'a yenilmesi ve sonrasında I. Bayezid (Yıldırım) topraklarına kattığı Anadolu Beylikleri'nin, Timur eliyle yeniden geri verilmesiyle, Karamanoğlu-Osmanlı arasındaki ilişkiler tekrar başlamıştır (Kapanşahin, 2016, s. 240).

Timur Anadolu'dan çekildikten sonra Bayezid'in oğulları arasında taht kavgası çıkmıştır. Bayezid'in oğulları arasında çıkan taht kavgasından yararlanmak isteyen Mehmed Bey Bursa'ya saldırısı sırasında şehri yakmış ve kalesini de kontrol altına almıştır. Bu kentin yakılması Bursa Orhan Camii kitabesinde geçmektedir (Bkz. Abdülhamit Tüfekçioğlu – Erken Dönem Osmanlı Mimarisinde Yazı). II. Mehmed Emir Musa'nın katli haberini alması ve geri dönmese şehri kuşatabilecek güce bile sahiptir (Kanat, 1991, s. 40).

Alâaddin Bey'in kayınpederi Murad Bey/I. Murad Hüdavendigâr Edirne ile İstanbul arasında düşman tarafından şehit edilmesinden dolayı oğlu Bayezid Han Osmanlı tahtına çıkmıştır. Karamanoğulları'ndan Mehmed Han ile Osmanlılar'dan Bayezid Han'ın iyi bir ilişkileri olmamıştır. 1413 yılında Osmanlı sultanı ile Mehmed Bey savaşmış ve sonuçta Mehmet Bey yenilmiştir. İki hükümdar dört yılda yirmi altı kez ciddi şekilde savaşmıştır (Kanat, 1991, s. 51; Şikari, 2021, s. 256, 276).

Osmanlı siyasî birliğini yeniden kuran Çelebi Sultan Mehmed karşısında başarılı olamayan II. Mehmed Bey, 817 H./1414 M. yılında Beyşehir, Seydişehir ve Akşehir'i Osmanlılar'a geri vermek zorunda kalmıştır. 818 H./1415-1416 M. yıllarında Muhammed Bey Kirişçi b. Osman Konya hâkimi Muhammed b. Karaman ile savaşmıştır. Bu mücadelede Muhammed Bey Kirişçi b. Osman Muhammed b. Karaman'ı yenmiştir. Mustafa ile birlikte yakalanan Mehmed Bey, barışı bozmayacağına dair yemin etmesi üzerine Çelebi Sultan Mehmed tarafından oğluyla birlikte serbest bırakılmıştır. Dolayısıyla bu mücadele sonucunda, Muhammed b. Karaman'ın elinde yalnız Konya kalmıştır. Geri kalan topraklarını

ise Muhammed Bey Kirişci b. Osman almıştır. Karamanoğlu-Osmanlı ilişkileri bağlamında Osmanlı sultanı Çelebi Mehmed 1412-1413 yıllarından itibaren Karamanoğulları ile mücadele etmiş ve beyliğe ait olan toprakların büyük bir kısmını da ele geçirmiştir (Kanat, 1991, s. 41, 27; Sümer, 2001, s. 458; Şikari, 2021, s. 22).

817 H./1414-1415 M. yıllarında gerçekleşen Karamanlı-Osmanlı mücadelesini Moğol tarihçi Makrizi,

“Bu yıl Emir Muhammed b. Osman ve Emir Muhammed b. Karaman arasında savaş oldu ve İbn-i Karaman hezimete uğradı. Fakat kendisini kurtardı.”

sözleriyle anlatmıştır (Kanat, 1991, s. 57).

Bu sıralarda şehzade Mustafa Çelebi ölmüştür. Ayrıca, Gedik Ahmed Paşa da Toroslar'ı ve civarını kontrol altında tutmak amacıyla bir süre Larende'de oturmuştur. Gedik Ahmed Paşa Konya'yı ele geçirmiştir. Konya'yı ele geçirdikten sonra iç kaleyi onarmıştır. Gedik Ahmet Paşa'dan sonra, Mesih Paşa buradan sorumlu kişi olarak Konya'ya gönderilmiş olsa da halkın kendisinden hiç memnun kalmamıştır. Mesih Paşa, bir Cuma günü namaza giderken halk tarafından taşa tutularak öldürülmüştür. Bunun üzerine Karamanoğlu gelip yine Konya'yı ele geçirmiştir (Şikari, 2021, s. 30-31, 296-297).

Mehmed Bey 1423 yılında Antalya Kalesi'ni almaya çalışırken kale komutanının/dizdarının onu top ile vurması sonucu şehit düşmüştür (Şikari, 2021, s. 22). Mehmed Bey'in cenazesi oğulları tarafından Larende'ye götürülmüş ve orada defnedilmiştir (Şikari, 2021, s. 284).

Karamanoğulları'ndan II. Mehmet Bey'in (1398-1423) oğlu olan İbrahim Bey (1424-1464) uzun yıllar beylik tahtında kalmış, gerçek anlamda son Karamanoğulları beyidir. En büyük kendisi olmakla beraber İbrahim Bey'in kendisinden başka İsa, Halil ve Alâaddin adlarında üç kardeşi vardır. İbrahim halka adil davranmış ve bu doğrultuda vergileri kaldırmıştır.

Şikari İbrahim Han ile ilgili bir olayı Karamanname'de şöyle anlatmıştır:

“Bir gün İbrahim Han altı yüz yiğit ile Gökezoğlu’nu alıp Sultan Dağı’na ava gelip yedi gün dağları şikâr eyledi. Demirtaş ve Kutlu dört bin er ile karar verip Eber Gölü’nün kenarına eriştiler. Daima şehzâdenin fıstını gözlerlerdi. İbrahim Han, altı yüz dilâver ile üç yedek atıyla dağdan inip geçip giderken bin yiğit ile Demirtaş erişip yollarını kesti. Cenge başladılar. Ben han oğlu hanım. Bu bir şâhın kulu, gayret değil midir böyle itibarsız benim üstüme gele. Karaman beyleri gayrete gelip altı yüz dilâver Tekbir getirip kılıç çekip yürüdüler. İbrahim Han yüz yiğit ile bir yüksek yere çıkıp cengi seyrederdi. Demirtaş, İbrahim Han’ı görüp ikiyüz er ile üstüne yürüdü. İbrahim Han ol dilâverler ile ileri varıp Demirtaş ile bir süre cenk eyledi. Hemen İbrahim Han, Demirtaş’a bir ok gönderdi. Uluğundan vurubatin böğrüne mihlandı. At yıkıldı. Şâh-ı civan baht mecâl vermeyip yıkıp bağladı. Bin erden otuz üç adam kurtuldu. Kalanını öldürdüler. Demirtaş’ı Akşehir’e götürüp, İbrahim Han kethüdasıyla Konya’ya Mehmed Han’a gönderdi. Olmuşuna göre i’lâm kıldı. Mehmed Han Demirtaş’ı zindana koyup sultana macerayı bildirdi. Alâaddin, İbrahim Han’ın yiğitliğine aferin eyledi. İbrahim Han’ın yanına Moğol askerinden on dört bin er gönderdiler, amade oldular. Mehmed Han dahi yedi bin er ile hazırbaş olup Bulgar’ın sekiz bin sapan taşı atıcısı ile Oğuzoğlu’nu komutan edip gönderdiler. Kutlu, İbrahim Han kıssasını Bayezid Han’a bildirdi. Bayezid Han, Sinan Paşa derler bir vezirini serdar edip yirmi yedi bin er ile cenge gönderdi. Gelip Karahisar önüne yerleştiler. Dört bin er ile gelip Kutlu buluşup Karahisar’dan geçip İshaklu’ya yerleşip oturdular. İbrahim Han, Osman’ın askeri geldiğini duyup pederi Mehmed Bey’e haber verip kendisi on dört bin er ile gece erişip gece baskını yaptı.

Âlem savaş ile doldu. Sabaha dek çok adam öldü. Sabah olup Sinan Paşa gördü ki on altı yaşında bir delikanlı imiş, savaştan. Ama Rüstem'lere topuz dabesi ile karşılık verir. Bir gün iki gece İbrahim Han çok savaşır kırk adamla Sinan Paşa'nın başına dünyayı dar eyledi. Sinan Paşa dedi ki: Bu oğlan şimdi böyledir, yarın bununla bin kişi cenge kadir olamaz. Hâsıl-ı kelâm sekiz bin Bulgar askeri erişip dört bin er ile Turgudoğlu erişti. Yedi bin er ile Mehmed Han erişti. Üç gün cenk oldu. Cenk içinde Gökezoğlu Kutlu'ya rast gelip tutub hapis eyledi. Yedinci gün Osman askeri dağılıp, yenilip kaçtı. Karamanîler dönüp Akşehir'e geldiler. Yirmi yedi bin er ile Kosun'u, Oğuzhan'ı Turgud'u, İbrahim Han orada koyup, Mehmed Bey, Demirtaş'ı, Kutlu'yu dört er ile alıp Larend'e'ye gelip divana girip esirleri sultana arz eylediler. Demirtaş'ı ve Kutlu'yu sultan serbest bırakıp Kutlu'nun dört yerde yarası var idi. Larend'e'de öldü. Demirtaş diyar-ı Osman'a çıkıp gitti. İbrahim Han'ın on altı yaşında yaptığı yiğitliğe cümle Karaman ve Osman beyleri aferin dediler. Hâsıl-ı kelâm bir gün İbrahim Han bin yiğit ile Larend'e'ye gelip divana girip sultanın dizini öpdü. Sultan görüp şâd oldu. Ermenak'ı mansıp verip gönderdi. (...)" (Şikari, 2021, s. 268-270)

Demirtaş, Hamitoğulları'ndan İshak Bey'in babası Feleküddin Dünder Bey'i öldürtmüş ve İlhanlı hükümdarı Ebû Said Bahadır Han'ın gazabından korktuğundan dolayı da Mısır'a kaçmıştır. Demirtaş Memlük sultanı El-Melikü'n-Nasır Muhammed b. Kalavun tarafından öldürtülmüştür. Demirtaş öldürülmeden önce Eşrefoğulları Beyliği'ni de ortadan kaldırmıştır (Kofoglu, 1997, 472; Sümer, 2001, s. 456; Samur, 2016, s. 61; Şikari, 2021, s. 267-268, 270, 284).

İbrahim Bey'e önce Halep Bey'i kız verip-kendisinden de kız almıştır. Bundan sonra Bayezid İbrahim Bey'e kızını verdiğiinden bahsetmektedir (Şikari, 2021, s. 286, 290). İbrahim Bey'in, Konya'ya ve Larend'e'ye yaptığı imaretler olmuştur. İbrahim Han içlerinde tekkesi, camii, hangâhı, imaret, köprüsü ve hanları olmak üzere toplam altmış dört yapı yaptırmıştır. İbrahim Bey'in hayratının sonsuzdur (Şikari, 2021, s. 290).

İbrahim Han'ın Osmanoğlu kızından yedi oğlu olmuştur. İbrahim Bey'in büyük oğlu Kasım Bey, İshak, Alâaddin, Halil, Pir Ahmed, Yakub ve Küçük Mustafa'dır İbrahim Han Sultan Mehmed'in İstanbul'u fethettiği yıl vefat etmiştir. İbrahim Bey'in, veziri Ahmed Paşa'nın Fatih'ten aldığı zehir ile öldürülmüş olma olasılığı vardır (Şikari, 2021, s. 290-291).

Karamanoğlu-Osmanlı ilişkileri, İbrahim Bey'in döneminde yeni bir aşamaya gelmiştir. 1320'li yılların başlarından itibaren İlhanlı etkisinin azalması hem Osmanlılar hem de Karamanoğulları için bir dönüm noktası olmuştur. Güneyde Karamanoğulları Türkmen *uc* beylerinin en güçlüsü olup Moğollara karşı uzun süren bir mücadeleden sonra Selçukluların eski başkenti Konya'da kesin olarak yerleşmişlerdir. Karamanoğulları, kendilerini *Saltanat-i Rûm* yani Selçuklulara ait Anadolu Sultanlığının varisi ve diğer *uc* beylerinin hâkimi saymıştır. Bu amaçla diğer siyasi oluşumlar üzerinde bu hâkimiyet düşüncesini gerçekleştirmeye çalıştılar. Selçuklu mirası üzerindeki mücadele Osmanlıları ve Karamanoğullarını uzun süre ve müthiş bir mücadele ile karşı karşıya getirir. Karamanoğulları çoğu zaman zaman Osmanlılara karşı Hıristiyan devletlerle ittifaklara girmekten de çekinmemiştir. İlk dönemde Germiyanogulları ve Candarogulları, Karamanoğulları ile eşit güce sahip siyasi yapılardır. Zamanla peş peşe gelen başarılarıyla Osmanlılar diğer beylikler arasından sıyrılır (Denktaş, 2000, s. 8; İnalçık, 2010, s. 58; Emecen, 2012, s. 39; Aköz-Koç, 2016, s. 102).

İbrahim Bey döneminde Karamanoğulları sadece Osmanlılar ile bağlantı kurmamıştır. II. İbrahim Bey zamanında uluslararası ticaretin önemli bir bölümü Karamanoğulları'nın denetiminde olduğundan Kıbrıs, Ceneviz ve Venedik ile önemli ticaret anlaşmaları imzalanmıştır (Durukan, 2014, s. 400; Kapanşahin, 2016, s. 240).

Mehmed Bey'in ölümünden sonra Niğde'de bulunan kardeşi Ali Bey'in bütün Karaman iline hâkim olmuştur. Fakat, Ali Bey'in bu hâkimiyeti çok uzun sürmemiştir. II. Murad'ın kız kardeşiyle evlenen ve ondan aldığı yardımla Mehmed Bey'in oğlu İbrahim amcasını ikinci defa yenerek Ali Bey'i tekrar Niğde'ye dönmeye mecbur etmiştir. Ancak, İbrahim Bey amcası Ali Bey'in ölümü üzerine Niğde'yi tekrar idaresi altına almıştır (Şikari, 2021, s. 22).

Ali Bey'in Niğde Bey'i olduğu döneme ait olan ve kurucusu olduğu Ak Medrese adıyla tanınan medrese yapısının 812 H./1409-10 M. yıllarına tarihlenen açık avlulu, iki eyvanlı plan şemasına sahip yapı ön cephe düzenlemesi ile de ayrı bir önem taşımaktadır (Durukan, 2014, s. 398).

Karamanoğulları 1398-1423 yılları arasında fetret devri yaşamıştır. Bu dönem Osmanlı sultanı II. Murad'ın desteğini alan İbrahim Bey'in, başlattığı iktidar mücadelesinde diğer rakiplerine karşı üstünlük sağlayarak 826 H./ 1423 M. yılında Karamanoğlu tahtına oturmasıyla sonuçlanmıştır (Feridun Ahmed Bey, 1858, C1).

İsa Bey'in kısa süre beyliğe başkanlık yapmıştır. Karamanlılarda 1398-1423 yılları arasında bir fetret dönemi yaşanmıştır. Bu süreç II. Mehmed Bey'in oğlu İbrahim Bey'in Karamanlıların başına geçmesi ile sona ermiştir. Alâaddin Bey'in torunu ve Mehmed Bey'in de oğlu olan Taceddin II. İbrahim Bey 1423 ile 1464 yılları arasında 41 yıl süreyle beyliğin başında bulunmuştur. 840 H./1436-1437 M. yıllarında Anadolu'da Karaman memleketinin hükümdarı olarak İbrahim b. Karaman'dır. Kendisine Konya'yı başkent yapan İbrahim Bey Konya'daki Keykubad Sarayı'nda (Alâaddin Köşkü'nde) oturmuştur (Kanat, 1991, s. 74; Kapanşahin, 2016, s. 240; Şikari, 2021, s. 23).

İbrahim Bey, 1433 yılında Sırp ve Macarlar ile bir ittifak antlaşması yaparak Eğridir ve Isparta gibi Hamid-ili şehirlerini işgal etmiştir. Fakat, II Murad üzerine yürüdüğü için İç-il'e çekilmek ve barış istemek zorunda kalmıştır. 1435 yılında yapılan antlaşma ile İbrahim Bey Hamidoğulları topraklarının bir Osmanlı sancağı olduğunu kabul etmiştir (Şikari, 2021, s. 23).

İbrahim Bey'in Dulkadirililere karşı kazandığı zafer de önemlidir. Bu zafer sonrasında Kayseri, Ürgüp, Develi, Karahisar (Yeşilhisar) ve Uçhisar şehirleri ve kalelerini ülkesi sınırlarına katmıştır (Şikari, 2021, s. 23).

İbrahim Bey tüm gelişmelere rağmen, beyliğin başında olduğundan beri takip ettiği Osmanlı düşmanlığı siyasetinden vazgeçmemiştir. İbrahim Bey, takipçisi olduğu Osmanlı düşmanlığı siyasetine bağlı kalarak, Macarların 1442 yılında Osmanlılara saldırması paralelinde Beylerbeyi Turgutoğlu Hasan Bey

komutasında bir kuvvetle Osmanlılara ait Ankara, Beypazarı, Kütahya, Karahisar, Bolvadin gibi şehirler ile Hamid-ili'ni yağmalamış ve buralara çeşitli zararlar vermiştir (Şikari, 2021, s. 23).

Osmanlılarla İbrahim Bey döneminde en yoğun siyasi gelişmeler ilişkileri yaşamıştır. Timur Anadolu'dan gittikten sonra iki yıl diyar-ı Osman boş kalmış, daha sonra Bayezid'in oğlu Çelebi Mehmed ortaya çıkmış, dördüncü yılda Çelebi Mehmed Rumili'ne geçip kardeşini öldürmüştü, yedinci yıla kadar babasından kalan diyarı güç ile ele geçirmiş, sekizinci yıl Aydın, Saruhan, Hamid, Menteşe oğulları ile savaşmaya başlamış ve hatta Germiyan diyarı üzerinde bile hak iddia etmiştir (Şikari, 2021, s. 285).

İbrahim Bey, Osmanlıların kendisine amcası Ali Bey ile olan mücadelesinde yardım etmesinden dolayı henüz Mehmed Bey zamanında Karamanoğulları'nın elinde bulunan Hamid-ili, Beyşehir ve Otluk Hisarı gibi önemli yerlerin yanı sıra Ankara Savaşı'ndan sonra Timur tarafından bu beyliğe verilmiş olan Isparta ve Eğirdir şehirlerini de Sultan II. Murad'a vermiştir (Kapanşahin, 2016, s. 241).

İbrahim Bey, güçlenmeye başlayınca II. Murad'dan aldığı yardıma karşılık Osmanlı'ya vermiş olduğu arazileri geri almanın yollarını aramaya başlamış ve Osmanlı'nın zayıflaması için de Balkanlar'da Osmanlı ilerleyişini durdurmak isteyen Hıristiyan topluluklar/devletlerle ittifak kurma girişimlerinde bulunmuştur (Kapanşahin, 2016, s. 242).

Karamanoğlu-Osmanlı ilişkilerinin tekrar düşmanca bir durum alması, Venedik Cumhuriyeti'nin bu beylikle yeniden iletişime geçmesini kolaylaştırmış ve bu yaklaşımın bir ittifakla pekiştirilmesini sağlamıştır (Turan, 1990, s. 321).

Osmanlılar'ı kendine rakip gören Karamanoğulları onlara/Osmanlılar'a karşı Hıristiyan devletlerle/Macaristan ve Venedik ile ittifak yapmıştır. Venedik, İbrahim Bey'e ittifak önerisinde bulunma gereği duymuştur. İbrahim Bey, Kıbrıs Krallığı'yla da bir ticaret anlaşması yapmıştır. Kıbrıs Kralı II. Jean ile Karamanoğlu İbrahim Bey arasında 1432'de gerçekleşen bu anlaşmayla, her iki tarafın tüccarlarına karşılıklı ticaret özgürlüğü tanınmıştır. Aslında, İbrahim Bey,

bu ticari görünümlü askerî anlaşmayla Anadolu'nun güney sahillerini Osmanlı saldırısından korumak istemiştir (Turan, 1990, s. 320, 326; Aköz-Koç, 2016, s. 102; Kapanşahin, 2016, s. 242-243).

Varna Savaşı (1444) öncesinde Mezid Bey komutasındaki Osmanlı kuvvetlerinin Sibiu⁴ (Hermannstadt)'da yenilgiye uğramasından yararlanan İbrahim'in yeniden Ankara dolaylarına saldırması üzerine Haçlılarla Edirne Anlaşması'nı yapan II. Murad, Sultan Çelebi Mehmet'in ölümü üzerine 1421 yılında Osmanlı tahtuna oturan altıncı Osmanlı sultanı- hızla Karamanoğlu'na yönelmiş ve onu kendisine bir Sevgendnâme/Ahidname vermek zorunda bırakmıştır (1444) (Turan, 1990, 320; Kapanşahin, 2016, s. 237).

Yaptığı Sevgendnâme ile İbrahim Bey, Sultan Murad ile oğlu Mehmed'in “nefislerine ve canlarına ve ırzlarına ve dostlarına ve vilayetlerine ve vilayetlerindeki şehirlerine ve kalelerine... kullarına ve etabına” açıktan ya da gizlice hiç “düşmanlık” etmeyeceğine ve ettirmeyeceğine ve etmek isteyenlerle ortak olmayacağına söz vermiştir. Ayrıca, Osmanlılar'a düşman olan

⁴ Sibiu (Almanca Hermannstadt, Macarca Nagyzeben), Romanya'nın orta kesiminde bir ildir. Adını, Olt Irmağının kolu olan ve kentin güneybatısındaki Cibin Dağlarından doğan ırmaktan almıştır. İl merkezi, bir kültür ve sanayi kenti olan Sibiu'dur. Sibiu, Cibin Irmağı'nın kıyısındadır. Kent Romalılar tarafından Cibinium adıyla kurulmuştur. 12. yüzyılda buraya yerleşen Germen kabilesi Saksonlar, kente Hermandorf (sonradan Hermannstadt) adını vermiştir. Ortaçağ'dan kalma eski kent iki kesimden oluşur; yukarı kent bir yamaçta, aşağı kent ise Cibin Irmağı'nın iki yakasında yer almaktadır. Saksonların yaptığı kale 1241 yılında Tatarlar tarafından yıkılmıştır. Kale, 14. yüzyılda yeniden yapılmıştır. Yukarı kenti çevreleyen tuğla surlardan dolayı burası “Kızıl Kent” adıyla bilinmektedir. Surlar 1432, 1438 ve 1442'deki üç Osmanlı saldırısına karşı kenti korumuştur. Bu dönemde Sibiu, Transilvanya'daki Alman topluluklarının el sanatları ve kültür merkezi olmuştur. Sibiu, 16. ile 17. yüzyıllarda bölgeye askeri merkezlik ve iki kere de (1703-1791 ve 1849-1865) başkentlik yapmıştır. Sibiu, 1918'de Transilvanya'nın geri kalan kısmıyla birlikte Romanya'ya bırakılmıştır. Kentte 14.-15. yüzyıllarda yapılmış, Luthercilere ait çok büyük bir katedral, 1906'da Ayasofya model alınarak yapılmış bir Ortodoks katedrali ve 18. yüzyıldan kalma bir Katolik kilisesi vardır. Büyük bir sanayi bölgesi olan Sibiu'da inşaat malzemesi, takım tezgâhları, madeni ile deri eşya, kimyasal maddeler ile gıda maddeleri, kerestecilik ve tekstil ile tekstil makineleri üretimi yapılmaktadır. Kent ülkedeki kara ve demir yolu ulaşım ağlarının odağı durumundadır. Sibiu yakınlarında bir havaalanı da bulunmaktadır (Ana Britannica, 1989, c. 19, s. 342).

Müslümanlarla ve yabancılarla ilişki kurup, açık ya da gizli yoldan onlara adam gönderip mektup yazmamayı, hatta bu gibilerden kendisine “gelen mektupları ve haberleri” olduğu gibi Osmanlılar’a bildirmeyi kabul etmiştir. Bu Sevgendnâme il İbrahim Bey, İslam ülkelerinde kendisine karşı duyulan tepkinin de etkisiyle -“gaza” ile meşgul olan Osmanlı sultanları aleyhine Hıristiyanlarla işbirliğine yönelmesiyle Osmanlılar aleyhine olan bir ittifaka girmeyeceğine ve özellikle Hıristiyanlarla işbirliği yapmayacağına ant içmiştir (Turan, 1990, s. 320).

II. Murad, İbrahim Beyden aldığı sözkonusu Sevgendnâme ile, Venedik yöneticilerinin uzun zamandan beri gerçekleştirmeye çalıştıkları bir Karaman-Venedik ittifakını kesin biçimde engellemiş görünüyordu (Turan, 1990, s. 320-321).

II. Murad, İbrahim Bey’in bu olumsuz girişimleri karşısında Mısırlı âlimlerden fetva almış ve kalabalık bir ordu ile Karaman iline girerek burayı yağmalatmıştır. İbrahim Bey İç-il’e çekilmek zorunda kalmıştır. Eşini ve veziri Server Ağa’yı göndererek barış da istemiştir. Osmanlı padişahı Macarların Segedin Antlaşması’nı bozmaları nedeniyle İbrahim Bey’in barış isteğini kabul etmiştir (Şikari, 2021, s. 23).

1444 yılının Ağustos ayında II. Murad ile İbrahim Bey arasında yapılan anlaşmanın doğrultusunda bundan böyle Osmanlılara karşı hiçbir saldırıda bulunmamayı, oğlunu Osmanlılar’a rehin olarak vermeyi ve gerektiğinde asker göndermeyi kabul etmiştir. Bu şartlar aracılığıyla Karaman Beyliği Osmanlı Devleti’ne bağlanmak zorunda kalmıştır (Şikari, 2021, s. 23).

1452’ler Avrupası’nda Osmanlılar’a karşı bir ittifak oluşturmaya çalışıldığında, batılı Hıristiyanların müttefiki olacak İslam devletleri arasında Karamanoğulları (Cilicium Caramanus) da sayılıyordu (Turan, 1990, s. 321).

Karamanoğlu-Osmanlı mücadeleleri bağlamında 1466-1483 yılları en sert ve şiddetli çatışmaların yaşandığı dönemdir (Yörük, 2016, s. 145). Bu bağlamda,

tamamıyla siyasi hâkimiyet üzerine kurulan Karamanoğlu-Osmanlı mücadeleleri II. Mehmed döneminde hızlanmış ve ayrı bir önem kazanmıştır (Başkan, 2013, s. 109).

Karamanoğulları, Osmanlı ile Memlûk devletleri arasında tam bir tampon devlet olma durumunu sonuna kadar sürdürmüştür. Karamanoğlu-Osmanlı ilişkilerinin bozulmasının nedenlerinden biri I. Murad'ın Hamidoğulları'na ait Yalvaç ve Karaağaç ile bazı yerleri satın almalarıdır (Kanat, 1991, s. 51; Şikari, 2021, s. 18). II. Murad'ın ölümü üzerine artık kendini yaptığı Sevgendnâme'ye bağlı saymayan İbrahim Bey, yeniden Osmanlı topraklarına saldırmış, ayrıca eski Germiyan, Aydın ve Menteşe Beylikleri'nde de bazı hareketleri kışkırtmaya başladığından II. Mehmed ilk seferini Karaman'a yapmak zorunda kalmış ve İbrahim'i ele geçirdiği toprakları geri vererek barış istemek zorunda bırakmıştır (Turan, 1990, s. 321).

Karamanoğlu İbrahim Bey (1423-1464) dönemi, Osmanlı Devleti ile yapılan evliliklerle akrabalık ilişkilerinin geliştirildiği, Osmanlı ile bir var oluş mücadelesi verilen ve Osmanlı'nın düşman tutumundan dolayı Hıristiyan Batı dünyası ittifaklar kurulan bir dönemdir. Bu bağlamda İbrahim Bey ve Hıristiyan aktörler – Bizans, Papalık, Sırp, Macarlar ve Venedik Cumhuriyeti- Osmanlı'ya karşı diplomatik yollarla karşılıklı gönderilen elçiler aracılığıyla bir ittifak kurmuşlardır. İbrahim Bey sınırlarına yakın olan Hıristiyan devletlerle – Kıbrıs Haçlı Krallığı ile Ermeniler- mücadele ederken, sınırlarının uzağında bulunan Bizans, Macar-Sırp ve Venediklilerle de dostane ilişkiler geliştirmiştir. İbrahim Bey döneminde uluslararası ticaretin önemli bir bölümü Karamanoğulları'nın denetiminde olmuş ve İbrahim Bey Kıbrıs, Ceneviz ve Venedik gibi Osmanlı'ya karşı ittifak kurduğu Batılı Hıristiyan devletlerle önemli ticaret anlaşmaları imzalanmıştır.

İbrahim Bey'in beylik sınırlarının yakınındaki Kıbrıs Haçlı Krallığıyla kurduğu ilişkiler iki devletin hâkimiyet alanı çakıştığından olumsuz sonuçlanmıştır. Batı Hıristiyan dünyası ile dostluğu ise ortak düşman olan Osmanlı'ya karşı bir birleşmedir. II. İbrahim Bey'in Osmanlı'ya karşı kurduğu Batı Hıristiyan dünyası

ittifakı Karamanoğulları'nın Osmanlı düşmanlığını kazanmasına ve İslam dünyası gözünde kendisinin itibarının sarsılmasına neden olmuştur. Böylece Karamanoğlu beyliği giderek zayıflama ve hatta bir yıkılış sürecine girmiştir (Karaman, 2005, s. 43-68; Gümüşçü, 2001, s. 80-90; Taşkıran, 2016, s. 442, 467).

Karamanoğulları ile Osmanlılar arasındaki anlaşmazlık özellikle İbrahim Bey'in başa geçmesinden sonra açık bir savaşa dönüşmüştür. Osmanlı sultanlarının iç isyanlarla uğraştıkları ya da Balkanlara fetih seferleri düzenledikleri sıralarda onların egemenlikleri altındaki bölgelere saldırarak bazı yerleri ele geçiren Karamanoğlu, II. Murad'ın kendisine karşı harekete geçtiği zamanlarda ise tutunabilmek için müttefikler aramaya koyulmuştur. Dolayısıyla İbrahim Bey, Anadolu'daki Türk beylikleri dışında da kendisine yardım edebilecek güçlere yönelmiş ya da o yabancı güçlerden gelen işbirliği önerilerine olumlu cevap vermiştir. İşte gerek Venedik Cumhuriyeti'nin gerekse Karamanoğulları'nın "Türk Sultanı" diye anılan Osmanlı Padişahı'na karşı kendilerine müttefikler aramaları, sonunda bu iki devletin bir ittifak antlaşması yapmalarına kadar varmıştır (Turan, 1990, s. 319-320).

Beyliğin uluslararası/ticari ilişkilerinin başladığı İbrahim Bey döneminde Karamanlılar'ın en önemli ihraç maddeleri ipek, halı ve kilim başta olmak üzere her tür dokuma ürünleri yanında Konya kayısı'sının da dahil olduğu çeşitli meyveler, buğday, pamuk, şeker, bakır ile gümüş gibi madenler, evcil hayvanlar ve av kuşları, kereste, balmumu ile şap'tır (Durukan, 2014, s. 400).

İbrahim Bey inşa ettirdiği otuz üç yapıyla Karamanoğlu beyleri arasında en çok esere damgasını vuran banilerden biridir. Fakat, baniliğini üstlendiği yapıların büyük kısmı günümüze ulaşamamıştır.

İbrahim Bey, kendisine oğlu İşhak'ı veliyaht seçmiştir. İbrahim Bey'in ağır şekilde hastalanması sonrası İşhak Bey ancak Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın yardımıyla Karamanoğlu tahtına çıkabilmesi mümkün olacaktır (şikari, 2021, s. 24). Pir Ahmed Bey de hükümdarlığı başvurduğu yardım ile elde etmiştir.

Hükümdar olmak için Fatih Sultan Mehmed'den yardım istemiştir. Dolayısıyla, kardeşi ile benzer biçimde II. Mehmed'den gelen yardım sayesinde Konya'da hükümdarlığını ilân ederek beylik tahtına oturmuştur. Böylece, İshak ve Pir Ahmed Beyler arasında babaları İbrahim Bey'in ölümü sonrasında bir taht kavgası çıkmıştır. Karamanoğlu İbrahim Bey'in ölümünden sonra halefleri arasında çıkan bu taht kavgalarından yararlanan II. Mehmed dikkatini Karamanoğlu topraklarına yoğunlaştırmıştır (Başkan, 2013, s. 109; Şikari, 2021, s. 24).

Pir Ahmed Bey, 1464 ile 1474 yılları arasında beyliğe başkanlık yapmıştır (Şikari, 2021, s. 25). Bu dönemde hutbe Kasım Bey adına okunmuş ve sikke de onun adına basılmıştır. Pir Ahmed Bey, döneminde, Osmanlı baskısından kurtulmak için Memlûkler, Akkoyunlular ve Venedikliler ile işbirliği girişimlerinde bulunmaktan da çekinmemiştir. Akkoyunlular üzerine yürümeye karar veren II. Mehmed, Afyon'a geldiği zaman daha önce Karamanoğlu ve Dulkadairoğulları ile yapılmış olan bağlılık anlaşması gereği onları da sefere çağırmıştır (Başkan, 2013, s. 111). Karamanoğlu Pir Ahmed Bey, bu çağırışı reddetmiştir (Başkan, 2013, s. 111). Fatih önce, 872 H./1467-1468 M. yılında Konya üzerine yürümüş ve Konya, Gevele Kalesi ve Ereğli'yi ele geçirmiştir. Pir Ahmed Bey'i takip etmesi için Fatih Mahmud Paşa'yı görevlendirse de Mahmud Paşa Pir Ahmed'i yakalayamamıştır (Başkan, 2013, s. 111). Pir Ahmed Bey, Fatih'in bu hareketleri sonrasında direnemeyen Lârende'ye kaçmak ve sonra da Karataş'a çekilmek zorunda kalmıştır (Başkan, 2013, s. 111; Şikari, 2021, s.). Sonuçta Konya ve Karaman alınarak Osmanlı'ya bağlanmış ve Karaman halkı da İstanbul ile çeşitli yerlere göç ettirilmiştir.

Dönem tarihçisi Âşıkpaşazâde *Tevârih-i Al-i Osman*'da olayı şöyle aktarmaktadır:

“ *Andan sonra Padişah hükm itti Lârendeden İstanbul'a evler sürler ve Konya'dan dahî süreler. El hâsılı kelâm ehli sanâyîden bir niçe evler sürdüler. (Rum Mehmed Paşa Hünkâra) Sultanım Mahmud sürdüğü evleri teftîş edib ekserî fakürlerdir ve hem az ürdü ve gâzilerin sürmedi. Padişahda var imdi sen dahi göreyim ne kadar evler yazasın dedi. Bu Rum Vezir İstanbul'un intikâmını almaya gayette müştâk idi. Bu kez fırsat buldu el hâsıl kelâm Lârende'den ve Konya'dan ziyâde evler almaktan murâdı buydı. Evleri yıktırdı Mevlânâ hünkârın oğlanların bile sürdürdü ol emir Ali Çelebi'ydi. Hâsılı bu Rum*

Mehmed Padişah emrinden ziyâde evler sürdü,“ (Âşıkpaşazâde, 2003, s. 523).

Yıldırım Bayezid'den sonra Karamanoğlu bölgesinde ciddi düzenlemelerde bulunmuş olan bir diğer Osmanlı sultanı Karaman ülkesini Osmanlı ülkesine ilhak eden Fatih Sultan Mehmed'dir. II. Mehmed'in Karamanoğulları üzerine, sürgünle sonuçlanmış, 1467 ve 1472 seferleri bulunmaktadır (Başkan, 2013, s. 110; Aköz, Koç, 2016, s. 119). II. Mehmed'in 1467 yılında Karamanoğlu topraklarına düzenlediği sefer sonucunda iki amacı olmuştur. Bunlardan ilki rakibi olan Karamanoğullarının nüfus yoğunluğunu kırmak, ikinci amacı ise yeni fethedilen İstanbul'u kaliteli nüfusla şenlendirmektir (Tursun Bey, s. 67; Başkan, 2013, s. 113).

Sultan Mehmed Konya'ya geldikten sonra Karamanoğulları ile Osmanlılar arasında savaş çıkmıştır. Savaşta Karamanoğulları yenilmiştir. Sultan Mehmed Konya'ya yerleşmiştir. Sultan Mehmed, Karamanoğulları'nın saraylarını yıktırarak her kulesi göğe uzanan bir hisar inşa ettirmiştir. Sultan Mehmed, şehri yakmayı ve insanların tamamını öldürmeyi düşünmüşse de ulemâdan izin alamadığından bu isteğini gerçekleştirememiştir. Kente yaşayan insanları göçe zorlamıştır. Larende on bir yıl harabe olarak kalmıştır. Osmanlı fetih yöntemlerinden olmak üzere, yeni alınan bir yerin halkı nüfus kalitesi dikkate alınarak devletin farklı bölgelerine, kaliteli nüfus ise özellikle İstanbul'a iskân edilmiştir (Başkan, 2013, s. 107). II. Mehmed'in Karaman seferleri bu noktada ayrı bir önem kazanmaktadır. Çünkü bu seferler sonrasında İstanbul'a Karaman bölgesinden önemli miktarda nüfus getirilmiş ve getirilenler şehrin bazı bölgelerine yerleştirilmişlerdir (Başkan, 2013, s. 109). Fatih, Karamanlı kültürüne de zarar vermek amacıyla, Sadrazamı Mahmut Paşa'ya Konya ilindeki usta ve sanatkârların da İstanbul'a sürülmesi konusunda bir emir vermiştir (Şikari, 2021, s. 24-25, 30, 292, 297-299).

İstanbul'da Büyük Karaman'a (Çarşamba semti) Larendeliler, Küçük Karaman'a (Fatih semti) Konyalılar ve Aksaray semtine de Aksaraylılar yerleştirilmiştir. Karamanlı Hıristiyanlar ise Yedikule civarında iskân edilmiştir. Samatya ile Narlı Kapı arasındaki Hagios Konstantinos Kilisesi uzun süre Karamanlılar Kilisesi

olarak tanınmıştır (Başkan, 2013, s. 123). Karamanlı Hıristiyanlar daha sonra Fener ve Kumkapı semtlerine yayılmışlardır.

II. Mehmed'in Karamanoğulları üzerine çıktığı ikinci önemli seferini dönem kaynakları 875-876 H./147-1472 M. yıllarının bahar aylarına tarihlendirmektedir (Başkan, 2013, s. 113). Osmanlı kuvvetlerinin bölgeden ayrılmasından sonra Pir Ahmed Bey, Osmanlıların ele geçirdiği yerlere saldırmaya başlamış ve bir kısmını da geri almıştır. Bunun üzerine II. Mehmed bölgeye Rum Mehmed Paşa'yı, onun arkasından da İshak Paşa'yı göndermiştir (Başkan, 2013, s. 113-114). Veziriazam İshak Paşa doğrudan Lârende üzerine yürüyüp burayı almıştır. Böylece bölgedeki Karamanoğlu etkisi silinmiş ve şehirde kesin olarak Osmanlı hâkimiyeti kurulmuştur. 1470'li yılların başında Fatih Sultan Mehmet, Gedik Ahmet Paşa'yı Karamanoğulları'ndan şehrin anahtarlarını alması için Lârende'ye göndererek şehir büyük bir yıkıma uğratmıştır. Fatih'in şehirde yaptığı yıkım,

“Bizimle saltanat bahsin edermiş ol Karamânî

Hudâ fırsat verürse ger kara yere karam ânî”

sözleriyle anlatılmıştır (Gümüşçü, 2001, s. 42; Tuncel, 2001, s. 445; Taş, 2016, s. 48).

Dönem tarihçisi Âşıkpaşazâde *Tevârih-i Al-i Osman*'da olayı şu şekilde aktarır:

“Padişah Veziri Rum Mehmed'i göndürdi kim var vardı mescidlerin ve medreselerin yakıp yıkdı, atası evi gibi harâb eyledi ve şehrin avratını ve oğlanının soydurdı üryan itdürdi. Ol zâlim Rum hiç esirgemedi ol Müsülmânlara bunun gibi hakâretler itdürdi. Lârende'den Ereğli'ye çıkdı Ereğli'nün vilâyetini ve köylerini harâb itdürdi. Ol vilâyet halkı eyitdi: bu vilâyet hod Resûlünün vakfıdır

didiler sen bunu böyle harâb itdün yarın kıyâmet gününde Allah Resûlü'nün katına vardığın vaktin ne cevap virürsin didiler. Uyuz Beg dirler idi anun iline girdi. Karaman'dan aldığı haram kesbi taş arasında döküb gitdi Varsak dahi geldi bu konşumuz Karamanlu rızkıdır bu Rum ne keremli kişimiş didiler agzına söge söge divşürdiler,” (Âşıkpaşazade, s. 526-527).

Osmanlı kuvvetlerinin bölgeden ayrılmasından sonra Pir Ahmed Bey, Osmanlıların ele geçirdiği yerlere saldırmaya başlamış ve bir kısmın da almıştır. Bunun üzerine II. Mehmed bölgeye Rum Mehmed Paşa, arkasından da İshak Paşa'yı göndermiştir. İki yıl süren bu seferin, bölgenin ve Karamanoğullarının siyasi geleceği için önemli sonuçları olmuştur (Başkan, 2013, s. 113-114).

Bu seferin iki aşamalı olarak yürütüldüğünü söylemek mümkündür. Birinci aşama Rum Mehmed Paşa'nın Lârende, İç-il ve Ereğli merkezli olarak yürütmüş olduğu harekât; diğeri de İshak Paşa'nın Lârende ve Aksaray merkezli yürüttüğü seferdir (Başkan, 2013, s. 114).

Şikari olayı,

“Sultân Mehemmed gelüb şehre konu. Karamanoglu'nun sarâyların yıkub yerine bir hisâr yapıdı ki, her kulesi âsmâna erişdi. Diledi ki bu şehri yakub katl-i 'âm ede. Ulemâ icâzet vermeyüb İstanbul'un yeni almış idi. Murâd eyledi ki cümle halkı İstanbul'a süre. Defterile şehrin içinden otuz bir bin Müselmân evi, yedi bin kâfir sürgün eyledi. Andan geçüb Aksarây'ı sürüb İslâmbul'a getürüb üç yüz tefsir mütâla 'a eder şeyh vâ iz müftî 'âlim ve 'âbid sürüb İstanbul'da sâkin olmayub üç yıldan sonra kaçub gene geldiler. Sultan Mehemmed gazab edüb Gedik Ahmed Paşa'yı gönderdi. Gelüb Lârende'yi ateşe verüb yıkub yakub harâb eyledi. Yüz on yedi mahalle, dört câmi-'i selâtin, üç yüz yedi vakit mescidi, yigirmi tokuz hammam, dört medrese, otuz üç tekye, yedi hankâh cümle harâb edüb âteşe urub İstanbul'a gönderdi. Koyun kuzu sürer gibi oğlun ve uşağın önüne bırakub şeyh, 'ulemâ ve fukarâ feryâd ederken yigirmi otuz bin âdem Karatâğ dibine cem ' ”

edüb kendüsi gözlerine karşı ol zibâ sarayları köşkleri Câmî’-i Sultân ve Câmî’-i Nizâmşâhî, Câmî’-i Kâşîye, Câmî’-i Hasan Basrî, Câmî’-i Karaman cümle şehri yere berâber edüb andan sonra dönüb on yedi bin er ile bu denlü fukarâları yayk oğlu ile uşağı ile döge döge sürmege başladı,” (Şikari, 1946, s. 119-120; Karaman, 2005, s. 538-539; Şikari, 2021, s. 297-298).

Fatih, sonrasında Konya’da bir iç kale inşa ettirip bu kaleye bir dizdar ve kethüda da atamıştır. Pir Ahmed ve kardeşi Kasım Beyler 1470 yılının Haziran ayında, Konya’da yapılan bu iç kalenin dayanıklılığına rağmen Ereğli, Aksaray, Develi ve Niğde gibi eski Karaman şehirlerini ele geçirmiştir. 1471 yılında ise Karamanoğulları’nın bu hareketleri üzerine Osmanlılar da birkaç Karaman şehrini tekrar geri almıştır. Fatih Gevele Kalesi’ni yıkturmuş ve yeni oluşturduğu Konya vilâyetinin/ilinin idaresini de şehzade Mustafa Çelebi’ye vermiştir. Mustafa Çelebi, Fatih Sultan Mehmed’in ortanca oğludur. Manisa beylerbeyi olduğu sırada Fatih’in Karaman Seferi sonucunda 1466 yılında Konya’nın alınması ile merkezi Konya olan Karaman iline vali olarak bırakılmıştır. Fatih, Otlukbeli Savaşı’ndan (1473) sonra ise Konya valisi yaptığı şehzade Mustafa Çelebi ile lalası Gedik Ahmed Paşa’yı Karaman ilinin yeniden ele geçirilmesi ve fethi ile görevlendirmiştir. Yerine II. Beyazid’in büyük oğlu Abdullah atanmıştır. 1466’da bu göreve getirilmiş ve 1474 yılına kadar valilik yapmıştır. Şehzade Mustafa Çelebi’nin harekete geçmesi üzerine ondan çekinen Venedikliler, hızla Karaman sahillerinden çekilmiştir (Aköz-Koç, 2016, s. 121; Şikari, 2021, s. 25-26).

Pir Ahmed’in kardeşiyle arasında çıkan taht mücadelesinde destek almak için Uzun Hasan’ın yanına gitmesi Osmanlılar ile Akkoyunlular’ın arasının iyice açılmasına neden olmuştur. Bu dönemde Osmanlı Devleti Avrupa ve Anadolu’daki topraklarını daha çok genişletmiştir. Akkoyunlular ise Doğu Anadolu, Kafkasya, İran ve Irak üzerinde hâkimiyet kurmuştur. Dolayısıyla, sınırlarını genişleten iki Türk Devleti arasında artık büyük bir savaş kaçınılmaz hale gelmiştir (Şikari, 2021, s. 26).

Bu sırada Fatih’in halası/Karamanoğulları’nın anneleri, Uzun Hasan’dan yardım istemek üzere yola çıkmış ve vefat etmiştir (Şikari, 2021, s. 26). Böylece, Uzun

Hasan, Pir Ahmed ve Kasım Beylerin kışkırtmasıyla Karaman ili üzerine saldırılarda bulunmaya başlamıştır. Osmanlı-Akkoyunlu çatışması 11 Ağustos 1473'de Otlukbeli'nde yapılan savaş ile sona ermiştir. Bu savaştan sonra Akkoyunlular bir daha kendilerini toparlayamamış ve Fatih Sultan Mehmed, Akkoyunlu tehlikesini elde ettiği galibiyet ile engellemiştir. Oldukça güçlenen Fatih Sultan Mehmed, Otlukbeli Savaşı'ndaki galibiyetinden sonra Anadolu'da ve Rumeli'nde birçok sefer düzenlemiş ve pek çok zafer kazanmıştır. Bu başarılı seferlerine rağmen Fatih Sultan Mehmed, güneyde güçlü bir devlet konumunda olan Memlûklerle Osmanlı problemler yaşasa da onlarla yapacağı bir sıcak savaştan kaçınmıştır (Merçil, 2015, s. 274; Şikari, 2021, s. 26).

Bu olaylar sonrasında Karamanlılar'ın beyi olan Pir Ahmed'in kardeşi Karaman Fatih'e sığınmış bir diğer kardeşi Kasım Bey ise Niğde civarındaki Hasan Dağı'na çekilmiştir (Merçil, 2015, s. 274; Şikari, 2021, s. 26).

Bu dönemde, kısa süre sonra Pir Ahmed Bey'in diğer kardeşleri İshak ile Halil arasına da düşmanlık girmiştir. İshak ve Halil birbirleriyle savaşmış ve bu savaş sonunda Halil Bey kardeşi İshak Bey'e yenilmiştir. İshak Bey kardeşi Halil Bey'e Bıçakçı Köprüsü'nde yetmiş, burada iki kardeş yine savaşmış ve yedi gün sonra da İshak Bey kardeşi Halil'i katletmiştir. Bu katl Karamanoğlu tarihi içindeki ilk kardeşin kardeşi öldürmesi olayı olduğundan Karamanoğlu tarihinde bir dönüm noktası olarak kabul edilmiştir (Merçil, 2015, s. 274; Şikari, 2021, s. 292).

İshak Bey Dulkadirli'den yardım alarak Larende üstüne gelmiş ve kardeşi Kasım Bey ile altmış gün savaşmıştır. Kardeşi ile arasında çıkan bu savaşta İshak Bey kardeşi Kasım Bey'e yenilmiş ve Şam'a gitmiş hatta sığınmıştır. Şam Bey'i kendisini iyi karşılayınca bir süre orada kalmıştır. Şam Bey'i İshak Bey'e yardım verip yine kardeşi Kasım Bey ile savaşmasını da sağlamıştır. Yapılan savaşta Karamanoğulları üstün gelince Şam Bey'i de kaçmıştır. Varsak topluluğunun arasına düşen İshak Bey'i bir süre sonra bu topluluk öldürmüştür (Merçil, 2015, s. 273; Şikari, 2021, s. 294).

Bu sırada Karaman iline doğru yürüyen Gedik Ahmed Paşa Otlukbeli Savaşı'nda Zeynel Mirza'nın yanında sol kolda yer alan ve savaş sonrası İçel'e kaçan

Karaman Bey'i Pir Ahmed'i Larende civarında yenerek, Ermenek'i ele geçirmiştir. Pir Ahmed ise kısa süre sonra hastalanıp ölmüştür. Pir Ahmed, kardeşi Kasım Bey tarafından ataları Nûre Sûfî'nin mezarı yanına defnedilmiştir (Şikari, 2021, s. 26-27; Merçil, 2015, s. 274).

Pir Ahmed Bey'den sonra Karamanoğlu tahtına Pir Ahmed'in kardeşi Kasım Bey çıkmıştır. Tüm Karaman diyarı Kasım Bey tarafından ele geçirilmiştir. Kendisinin bu ölçüsüz hareketi sonrasında Osman(oğlu) ile Kasım Bey arasında savaş çıkmıştır (Şikari, 2021, s. 32, 294-295). 1474 yılında Osmanlılar'ın Karaman Beylerbeyliği olarak görevlendirdiği Bosnalı Mehmed Paşa da zaman zaman Kasım Bey ile savaşmak zorunda kalmıştır (Merçil, 2015, s. 274; Şikari, 2021, s. 31).

II. Bayezid dönemi (1481-1512) Fatih'in fetihçi politikalarının çeşitli iç ve dış etkenler sonucunda asgariye indirildiği yıllar olmuştur (Aköz-Koç, 2016, s. 120).

Karamanlılar'ın son direnç merkezlerinden biri olan Silifke de Kasım Bey'in yanında bulunan Osmanlı topçuları taraf değiştirip, Gedik Ahmed Paşa'ya teslim olmuştur. Develi ve Karahisar da, Karaman valisi Şehzade Mustafa tarafından alınmıştır. Karaman ilinin sınır kalesi olan Lulua (Lülüve) Kalesi⁵ de Osmanlılar'ın eline geçmiştir. Bu son başarısından sonra vefat eden, Şehzade Mustafa'nın yerine Fatih Sultan Mehmed'in küçük oğlu, Şehzade Cem (Şehzade

⁵ Niğde ilinin güneyinde bulunan Doğu Akdeniz ile bağlantısı nedeniyle stratejik bir konuma sahip olan Ulukışla (Şücaeddin) ilçesinde Çanakçı ve Gedelli köyleri arasında, yaklaşık 2000 m yükseklikte yer alan bir kaledir. Gabriel, kalenin Ulukışla'nın kuzeydoğusunda, Çanakçı Köyü ile Gedelli Köyleri arasında yüksek ve sarp bir tepe üzerinde inşa edildiğini bildirmektedir (Gabriel, 1931, s. 106; Yılmaz-Sözlü, 2020, s. 77). Kalenin Bizans kaynaklarındaki adı *Luluon* (inci) veya *Loulou*'dur (Yılmaz-Sözlü, 2020, s. 78). 19. yüzyıla kadar Osmanlı dönemine ait belgelerde yer alan ve stratejik konuma sahip bir kaledir. Lulua Kalesi, Antik Çağ'daki Kapadokya ve Kilikia bölgeleri arasında geçişi sağlayan ana yol üzerinde çevreye hâkim bir tepede inşa edilmiştir (Yılmaz-Sözlü, 2020, s. 75-76).

Gıyaseddin Cem Çelebi (Sultan) (1459-1495), Kastamonu sancağında bulunduğu sırada ağabeyi Şehzade Mustafa'nın ölmesi üzerine 1474 yılında sancak beyi olarak Konya'ya gönderilmiştir. 1481 yılına kadar bu görevde bulunmuştur. Sultan Mehmed, diyar-ı Karaman'ı oğlu Cem'e vermiştir. Dolayısıyla Cem Çelebi, gerek Karamanoğlu Kasım Bey, gerekse Karamanlı cemaatler tarafından desteklenmiştir (Uzunçarşılı, 1988, s. 161-179; Aköz-Koç, 2016, s. 121; Şikari, 2021, s. 27, 31, 299).

Cem üç yıl süreyle Konya'da oturmuştur. Kendisinin Konya'da bulunduğu bu dönemde, Larenden'in babası Sultan Mehmed tarafından nasıl zarar gördüğünü ve dolayısıyla halkın içine düştüğü perişanlığı da görmüştür. Cem'i bu gördükleri üzmüştür. Cem Sultan üç yıl Konya'da oturduktan sonra dört yıl süreyle de Larenden'de oturmuştur. Cem'in Larenden'in yeniden imar edilmesine de katkısı olmuştur. Buna göre; bir saray, bedestan (kapalı çarşı) ve bir miktar da çarşı pazar yaptırmıştır. İnsafı bir padişah olan Cem zulmü ortadan kaldırdığından ve kendilerine adaletli davrandığından dolayı Karaman halkı Larenden'ye geri gelerek mülklerini onarmışlardır. Daha sonra, Cem Sultan'a başka sancak verilince, Larenden'in idaresi Sultan Ahmed'e, Sultan Ahmed'den sonra ise Şehzâde Sultan Mehmed'e verilmiştir. En sonunda Larenden'in idaresi yine Cem Sultan'a bırakılmıştır. Bunda Cem'in, Karaman'da/Larenden'de doğmuş olması, şehir halkının Cem Sultan'ı çok sevmesi ve kendisinin Kasım Bey ile de çok iyi geçinmesinin etkili olmuştur (Eravcı, 2020, s. 43; Şikari, 2021, s. 300).

Cem Sultan'ın saltanat davasına düşmüş ve Kefe'ye geçmiştir. Bu girişimiyle bir şey elde edememiş ve babası Fatih'in ölümüyle çıkan taht kavgasında da yine Şehzade Cem yenilmiştir (Uzunçarşılı, 1988, s. 161-179; Dülgerler, 2006, s. 16; Şikari, 2021, s. 301). Cem Sultan, annesi Çiçek Hatun ve oğlu Murat ile Suriye'ye iltica ile Kahire'ye Memluk sultanı Kay(ı)tbay'ın yanına gitti (25 Ağustos).

Bu sırada, Kasım Bey, Cem Sultan'a haber göndererek, kendisi ile anlaşmıştır. Cem, tekrar Anadolu'ya girdiğinde Kasım Bey Cem'i Adana'da karşılamıştır. Bundan sonra, Mısır'a gitmesinden önce, Kasım Bey Kasım Bey ve Cem Sultan, 6 Haziran 1482 günü beraberlerinde Turgutlu, Varsak, Özer, Kosun ve Karaisali cemaatlerinin de dahil olduğu bir kuvvetle yeni Karaman valisi Bayezid oğlu

Şehzade Abdullah Çelebi ile Karaman Beylerbeyi Hadım Ali Paşa'yı Pervane Sahrası'nda (Mut yakınlarında) yenerek Konya'yı kuşatmışlarsa da bu kuşatmadan sonuç alamayan Kasım Bey II. Bayezid'in emri ile hareket eden Gedik Ahmet Paşa'nın gelmesiyle Silifke'ye/Taşili'ne /İç-il'e çekilmeye mecbur kalmıştır. Daha sonra Kasım Bey, Memlûk Sultanlığı'na sığındığından dolayı Fatih kendisinin geri verilmesini Memlûk Sultanı Kayıtbay'dan istemiştir (Dülgerler, 2006, s. 15-16; Şikari, 2021, s. 31).

Cem Sultan Hicaz'dan Kahire'ye döndükten sonra Karamanoğlu Kasım Bey ile Gedik Ahmed Paşa'nın maiyetinde bulunan Ankara sancakbeyi Trabzonlu Mehmed Bey'den Bayezid, Konya Ereğlisi'ne gelince, Cem'in Taşili'nde olduğunu haber aldı ve kendisiyle anlaşma yapmak için itimad ettiği bir adamını göndermesini istedi; o da kapıcıbaşı Sinan Bey'i yolladı, görüşüldü (Uzunçarşılı, 1988, s. 161-179).

Kasım Bey II. Bayezid'in, kardeşi Cem Sultan ile mücadele ederken kendisine karşı bazı ödünler vereceğini düşünmüştür. II. Bayezid Kasım Bey'e İçel ve Larende çevresini vermiş olsa da Cem Çelebi'nin Rodos'a sığınmasından sonra Kasım Bey, bu sırada II. Bayezid ile yaptığı anlaşmadan dolayı, Osmanlılar'ın korumasını kabul etmiştir. Yine de, Kasım Bey, her şeye rağmen öldüğü yıl olan 1483'e kadar İçel dolaylarına/İçel'in bir kısmında beylik yaparak egemen olmayı başarmıştır (Uzunçarşılı, 1988, s. 161-179; Şakiroğlu, 1993, s. 283-284; Dülgerler, 2006, s. 16; Şikari, 2021, s. 31).

II. Bayezid kardeşi Cem'e yardımcı olan Kasım Bey'i affetmemiştir. Kasım Bey'in taraflarını dağıtmış ve Karaman ilinin de, 1476 yılında kesin olarak Osmanlı topraklarına katmıştır (Şikari, 2021, s. 31).

Cem, 28 Şevval 886 H./Aralık 1481 M. yılında annesi ve haremi ile birlikte uzun süren bir Hac ziyareti yapmıştır. Hac ziyareti sonrası 21 Muharrem 887 H./Mart 1482 M.'de Kahire'ye dönmüştür. Hac ziyaretinden sonra Cem Sultan 26 Temmuz 1482 M. Pazar günü Rodos'a adasına gitmiştir. Düşmanlar önce Cem'i

karşılıyıp kendisine saygı göstermişlerse de daha sonra Cem Sultan'ı hapse atmışlardır. Cem'in Rodos'ta kaldığı dört yıl boyunca başına çok felaket gelmiştir. Cem Sultan Piye şehrinde 25 Cemaziyelevvel 900 H./25 Şubat 1495 M. Çarşamba günü sabaha karşı ölmüştür (Uzunçarşılı, 1988, s. 161-179; Şakiroğlu, 1993, s. 283-284; Şikari, 2021, s. 301, 308).

Karamanoğulları ile Osmanlılar arasında Kasım Bey döneminde gerçekleşen son olayda Arabistan'a sefere gittiği sırada Kasım Bey tarafından Sultan Selim'in yolu kesilmiştir. Bu sırada Kasım Bey Sultan Selim'in teçizatlarını almakla kalmayıp kendisinin çok sayıda adamını da öldürmüştür. Kasım Bey'in bu hareketleri üzerine Sultan Selim yine Larende'yi ele geçirmiş ve hatta Akşehir'e kadar olan yerleri de yağmalamıştır. Sonunda, Sultan Selim Arabistan Seferi'ni bitirince gelip Aksaray'a yerleşmiş ve Larende'ye de savaş için asker göndermiştir. Osmanlılar ile Karamanoğulları arasında savaş çıkmış ve Larende yine Osmanlılar'ın eline geçmiştir (Şikari, 2021, s. 309).

Osmanlılar Karaman Beylerbeyliği'ne Ali Paşa'yı atamıştır. Ali Paşa Kasım Bey'in iyi dostu olsa da büyük toprakları olan Ramazan adlı bir kimse ile Kasım Bey'in nasıl öldürülebileceği konusunda görüşmüştür. Kasım Bey, bir kardeşi ve üç oğlu ile birlikte II. Bayezid tarafından zehirlenerek öldürülmüştür (Şikari, 2021, s. 32). Kasım Bey'in kethüdası olan Hucantioğlu uygun kişi olarak seçilmiştir. Hucantioğlu'na yirmi bir miskal (Zamana göre değişiklik gösteren yaklaşık 1,3 veya 1,5 dirhem yahut 20 veya 24 kırat ya da 4,009 veya 4,80 gr. karşılığı olarak kabul edilen ağırlık ölçüsü birimi) zehir verilmiştir. Kasım Bey üç oğlu ve bir kardeşi ile Kestel Yaylağına çıkmıştır. Bunun üzerine Hucantioğlu da Kasım Bey'i öldürmesi için kendisine verilen zehri yanına alıp yaylağa gelmiştir. Yaylağa geldikten sonra Hucantioğlu, verilecek ziyafet için birkaç kuzu ve helva pişirmiştir. Bu sırada kendisine verilen zehri hazırlanan şerbete katmıştır. Kasım Bey, üç oğlu ve bir kardeşi ile veziri Hucantioğlu'nun hazırladığı yemeklerden yedikleri ve şerbetten içtikten sonra şehit olmuştur. Bu pusu sonrasında Kasım Bey, üç oğlu ve bir kardeşiyle Larende'de bulunan İbrahim Bey Türbesi'ne gömülmüştür. Kötülük cezasız kalmadığından başta Kasım Bey olmak üzere üç oğlunu ve yine bir kardeşinin de ölümlerine neden olan kethüdası Hucantioğlu ise Sultan Selim'in emriyle asılarak idam edilmiştir. Uzun bir yaşamı olan Kasım Bey

Sultan Bayezid devrinden itibaren başlayıp Sultan Selim'in de dönemini görmüştür (Şikari, 2021, 310-312).

Karamanlılar'ın son beyi Kasım Bey'in ölümünden hatta bu ölümün öncesinde 1473 yılında gerçekleşen Otlukbeli Savaşı'ndan sonra, Karamanoğlu toprakları Osmanlılar tarafından 1482-1483 yıllarında merkez Konya olmak üzere Karaman eyaleti /Osmanlıların İçel sancağı haline getirilmiştir. İki kardeş arasındaki taht mücadelesinde Cem Sultan'ı destekleyen Kasım Bey 1483 yılında ölmüş ve Karaman toprakları kesin olarak Osmanlı ülkesine katılmıştır. Karamanoğulları 1487 yılında ise tamamen ortadan kaldırılmıştır (Durukan, 2014, s. 395; Aköz-Koç, 2016, s. 103; Şikari, 2021, s. 32-33).

Daha sonra, 1500-1501 yıllarında Osmanlı il yazıcısı tımarların gelirlerini azalttığı için Karamanlı sipahilerin isyan çıkardıklarını ve İran'da yaşayan Kasım Bey'in yeğeni Mustafa'yı bey yaptıklarını belirtmiştir. Mustafa Bey ise Osmanlı kuvvetlerine karşı koyamadığından Mısır'a gitmiş ve 1513 yılında da gittiği Mısır'da ölmüştür (Şikari, 2021, s. 33).

3. BÖLÜM: KARAMAN HATUNİYE MEDRESESİ

3.1. YAPININ YERİ VE ADI

Harita 3. Karaman Hatuniye/Melek Hatun Medresesi'nin Konumu
(google/maps, 04.02.2023)

Medrese, Karaman ili merkezindedir. İmaret Mahallesi, Turgut Özal Caddesi no: 2'de yer alır (**Harita 3.**; Bkz. **EK 2.**).

Yapı genelde Hatuniye Medresesi olarak adlandırılmış ise de çeşitli kaynaklarda değişik isimlerle geçmektedir. Yapının adı bazı yayınlarda Nefise Sultan Medresesi (Tapur, 2009, s. 128), bazılarında Hatuniye Medresesi (Topal, 2007, s. 234; Duru, T., 2010, s. 254), Hatun Mescidi (Konyalı, 1967, s. 303) bazı çalışmalarda ise Melek Hatun olarak tanıtılmıştır (Sözen, 1970, s. 140; Sönmez, 1995, s. 313; Görür, 1999, s. 72; Dülgerler, 2006, s. 112; Fataha Bilget, 2010, s. 189; Aslanapa, 2014, s. 204).

Metinde tekrara gitmemek için “Karaman Hatuniye Medresesi” ismi kullanılacaktır.

3.2. TARİHLENDİRME

Yapının inşa ile sanatçı kitabesi ve vakfiyesi bulunmaktadır.

3.2.1. Kitabe

Medresenin kuzey cephe eksenindeki taç kapısının basık kemeri üzerinde 3,70 m. uzunluğundaki yatay dikdörtgen panoda sülüsle yazılmış üç satırlık inşa kitabesi yer alır (**Fotoğraf 1.**).

Fotoğraf 1. Karaman Hatuniye Medresesi, İnşa Kitabesi

Kitabenin Metni:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ
لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ
وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَذَّكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ. قِيلَ
رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلِمًا * أُمَّتِي كَانَتْ بِنِي إِسْرَائِيلَ وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ
مَنْ أَحْبَبَ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى اللَّهِ عَقْدًا مِنْ الشَّارِ قَالَ يَنْظُرِي الْمُتَعَلِّمِينَ مَنْ يَسْلُكُ طَرِيقًا
يَطْلُبُ فِيهَا عَلِمًا سَهَّلَ اللَّهُ طَرِيقَهُ إِلَى الْجَنَّةِ .

(Türkmen, 1992, s. 208)

— امر بعمارة هذه المدرسة المباركة الشريفة في أيام دولة الأمير الكبير
المؤيد المظفر علاء الدين خليل بن محمود بن قرمان خلد الله ملكته
سلطان خاتون بنت مراد بن ارخان بن عثمان معاون أهل الأيمنان بتأييد
الرحمان .

(Türkmen, 1992, s. 209)

— في سنة ثلاث وثمانين وسبعمائة .

(Türkmen, 1992, s. 209)

Kitabenin Okunuşu:

Bismillahirrahmanirrahim, şehida'l-lâhu ennehû lâ ilâhe illâ hûve'l- melâiketu ve ulû'l-ilmî kâimen bi'l-kıstı lâ ilâhe illâ huve'l-'azîzu'l-hakîm inne'd-dine 'inde'l-lâhi'l-islâm (Âl-i İmrân, 18, 19) kul hel yestevî'llezîne ya'lemûne ve'llezîne lâ ya'lemûne innemâ yetezekkeru ulû'-elbâb (Zümer, 39/9) innemâ yahşâ'llâhe min ibadihî'l-ulemâu (Fâtır, 35/28)

Kâle resûlu'llâh sallâllâhu 'aleyhi ve selem 'ulemâu ummetî ke enbiyâi Benî İsrâil ve kâla aleyhi's-selâm...

Emare bi-'imâreti hâzihi'l-medreseti'l-mubâreketi's-şerîfe fî eyyâmı devleti'l-emîri'-kebîri'l-müeyyedi'l-muzaffer 'alâi'd-dünyâ ve'd-đîn Halil bin Mahmûd bin Karaman hallada'llâhu mulkehû Sultân Hâtûn binti Murad bin Orhân bin Osmân mu'âvinu ehli'l-îmân bi-teyîdi'r-Rahmân fi sene selâse ve semânîn ve seb'a-miye (Fataha Bilget, 2010, s. 190).

Kitabenin Türkçesi:

“Bu mübarek ve şerefli medresenin yapılmasını büyük emîr, Tanrı tarafından te'yidedilmiş, muzaffer (din ve dünyanın yücesi) Karamanoğlu Mahmud oğlu Halil oğlu Alâ-ed-din'in – Allah mülkünü ebedi kılsın- hükümdarlık günlerinde; Tanrı'nın te'yidiyle îmanlıların yardımcısı olan Osman oğlu Orhan oğlu Murad'ın Kızı Sultan Hatun 783 yılında emretti” (Konyalı, 1967, s. 466).

Melek Hatun kitabede *“Osman oğlu Orhan oğlu, Murad kızı ve büyük emir dünya ve dinin yücesi muzaffer Karamanoğlu Mahmudoğlu Halil Bey zamanında”* şeklinde hem Osmanlı soyundan geldiğini, hem de Karamanoğlu himayesini vurgulamak istemiştir. Kendisi için *“Sultan”* unvanını kullanan Halil Bey'in bu yapıda Melek Hatun tarafından sultan olarak anılmamış olması da bunun bilinçli şekilde yapıldığını gösterir. Melek Hatun'un bu kitabe aracılığı ile gelmiş olduğu Osmanlı soyuna öncelik vermesi ve Karamanoğlu hükümdarına *“Sultan”* unvanını kullanmadan gönderme yapması son derece ilginçtir. Her ne kadar Karamanoğlu Alâeddin Bey'in eşi olsa da Osmanlı hükümdarı I. Murad'ın kızı olması onun gözünde Halil Bey'in *“Sultan”* olarak algılanmasını engellemiş olsa gerek. Halil

Bey kendi inşa ettirdiği yapıda sultan olarak nitelendirilirken, Melek Hatun kendi inşa ettirdiği yapıda bunu yok saymıştır (Fataha Bilget, 2020, s. 317).

Medresenin taç kapısında giriş kapısının basık kemer köşeliğinde düzgün olmayan altıgen panoların yüzeyinde sülüs hatla/sülüsle yazılmış sanatçı kitabesinde Mimar Hoca Ahmed bin Numan'ın adı yazılıdır (Konyalı, 1967, s. 467; Sözen, 1970, s. 140; Sönmez, 1995, s. 313; Görür, 1999, s. 91; **Fotoğraf 2.-3.**).

Fotoğraf 2. Taç kapı, batı kemer köşeliği

Fotoğraf 3. Taç kapı, doğu kemer köşeliği

Kitabenin Metni:

– رحم الله لمن قرأ سورة الفاتحة لمعدارها –
– وساعيا خواجه احمد بن نومان –

(Türkmen, 1992, s. 209)

Kitabenin Okunuşu:

Raham-Allah li-men kara'a suret-el-Fatihâ (Allah, Fatihâ suresini okuyana merhamet etsin.) li-Mi'mariha ve li-sa'ihâ Hoca Ahmed bin Nu'man (Sönmez, 1995, s. 313; Fataha Bilget, 2010, s. 191).

Kitabenin Türkçesi:

“Bu medresenin mimarı, yapmak hususunda koşanı *Numan oğlu Hoca Ahmed* için Fâtiha suresi okuyana Allah rahmet etsin” (Konyalı, 1967, s. 467; Fataha Bilget, 2010, s. 191).

3.2.2. Vakfiye

Vakfiye, “*Melek Hatun Vakfiyesi*”adı altında İ. H. Konyalı’nın, 1967 yılında basılan “*Âbideleri ve Kitâbeleri İle Karaman Tarihi*” adlı kitabının – sayfaları arasında yayımlamıştır. Ayrıca İ. H. Konyalı, 1968 yılında Vakıflar Dergisi’nde “*Bir Hüccet İki Vakfiye*” başlıklı makalesinde de medresenin vakfiyesini yayımlamıştır. Bu tezde Konyalı’nın çalışmasından faydalanarak vakfiyeden özetle önemli görülen bölümler aktarılmış, çalışmanın sonunda ekler başlığı altında vakfiyenin tam metni sunulmuştur (Bkz. **Ek 3.**).

Sık dokumalı bir bez üzerine yazılan tomar halindeki vakfiye ıslanmış, uzun süre nemli yerlerde kaldığı için üst kısımları kat kat ve katmer katmer çürümüş ve yer yer kopmuş ve delinmiştir. Bugün bize kadar ulaşan kısmı dokuz metre uzunluğundadır. Eni 35, yazı eni 27 cm/santimetredir. Dönemin sülüs yazısı ile yazılmıştır. İki tarafına kırmızı ile birer çizgi çekilmiştir. Birinci vakfiyenin iki eki ile bir ikinci vakfiyeden oluşmaktadır. 787 H. yılı Rabiulevvel’inin ortalarında düzenlenmiştir (Konyalı, 1967, s. 476).

Vakfiye Karaman’da Hatuniye Medresesi ile ilgili bir ailedeyken Karaman Halk Kütüphanesi müdürü Said Erdoğan Bey tarafından kütüphaneye alınmış ve içeriği bilinmeden saklanmıştır (Konyalı, 1967, s. 475).

Vakfiyeyi Konya hâkimi Mevlânâ Cemâl-ed-din Mehmed düzenlemiştir. Vakfiye metni eski Karaman topoğrafyası, Karaman meşhurları ve Karaman’ın yapıları hakkında bilgiler vermesi açısından büyük önem taşımaktadır. Vakfiyede Melek

Hatun'un kocası Kılıç ve kalem sahibi, Allah'ın âlemde gölgesi yüce sultan Alâ-ed-din şeklinde geçmektedir (Konyalı, 1967, s. 477).

Vakfiye vakfın gelirlerinin sayılması ile başlamıştır (Konyalı, 1967, s. 478-479). Buna göre;

1. Medreseye bitişik üzüm bağının tamamı.
2. Lârende'de bir değirmen ile ittisalindeki yer.
3. Lârende'de bir Şırlağanhâne.
4. Lârende'de Şireç hâne (Tahinhâne) nin tamamı.
5. Lârende'de Yoğun Duvar semtinde bir dükkânın dörtte üçü,
6. Lârende'de Gölcük mahallesindeki Bezirhânenin; samanlık, öküz ahırını ahşap ve kârgir aksamıyla beraber tamamı.
7. Lârende'de Sinle Köyü'ndeki bir dükkânın tamamı.
8. Lârende'de Su basan bir tarlanın tamamı.
9. Güderkgümü Köyü'nde iki yer.
10. Lârende'de Harbende ve Nur-ed-din bağları diye bilinen ağaçlı iki tarla.
11. Güdregümü Köyü'nde ziraate elverişli bir tarlanın tamamı.
12. Lârende'de Nemeksuvan semtinde bir kıt'a yerin tamamı.
13. Aynı yerde başka bir tarla,
14. Aynı yerde başka bir tarla,
15. Lârende'de Yeşiltepe semtinde yer.
16. Güdregümü Köyü'nde tohumluk yer.
17. Yine aynı köyde Davud ve Yenice Köylerine giden yol üzerindeki tarla.
18. Aynı köyde Tavus Yeri denilen tarlanın yarısı.

Vakfiyede Melek Hatun'un vakıf şartları sıralanmıştır (Konyalı, 1967, s. 479-480).

Hayatta olduğu sürece mütevellilik kendisininindir. Bundan sonra nesiller boyunca kıyamete kadar evlâdının, evlâdının evlâdının en iyisi evkafının mütevellisi olacaktır.

Karamanoğlu medreselerinin çoğunda vakfiyelerde belirtilecek kadar diğer mezheplere karşı katı bir tutum sergilenmiş Memlûklerle kurulan iyi ilişkiler sonucunda sadece şafi mezhebine karşı bir hoşgörü söz konusu olmuştur.

Vakfiyesinde medresenin müderrisinin nitelikleri belirtilirken, “*hanefi mezhebinden şeri bilgisi yüksek, usul, hadisve tefsir ilimlerini iyi bilen fazıl bir zat olacağını, eğer hanefi mezhebinden müderrisin bulunmaması durumunda müderrisin şafi olabileceği belirtilmiştir. Ancak, hanefi bilginlerinde bulunması gereken vasıfların kendisinde de olması gerektiği*” gibi şartlar aranmıştır (Konyalı, 1968, s. 108).

Medresenin iki müzakerecisi (muîdi), beş fıkıh ilmine vâkıf alimi, bir nâzırı, medresede cemaatle beş vakit namaz kıldırarak bir hanefî imamı, bir müezzini, bir süpürücüsü, kapıcısı olacaktır. Kapıcı ve ferraş dersâneleri, medresenin her tarafını süpürecek, ders okunacak yerlerin yaygılarını yayacak, kandilleri yakıp söndürecektir. Mütevellî her sene Receb ayının Reğaib Gecesinde, Şaban ayının ortası gecesinde, Ramazan ayının Kadir Gecesinde, Ramazan ve Kurban bayramlarının ikişer gecesinde zâferan, tahin, şıra ve baldan yapılmış on müdlük (batmanlık) helva yaptıracak yedirecektir (Konyalı, 1967, s. 480).

1483 yılında medresenin müderrisi padişahın emriyle Mevlânâ Tacüddin olmuştur ve evkafı Hatun Hamamı'nın yarı geliri ile üç değirmen, on beş zemin ve dört bağın gelirinden oluşmakla beraber 5330 akçeyi bulmuştur. Kaynaklarda Hatuniye Medresesi dışında bir de Hatun Hamamı adına rastlanmaktadır. Nitekim ikinci kale surları içinde yapılan kazılarda bu hamama ait kalıntılar ortaya çıkmıştır (Aköz, 2000, s. 103; Duru, T., 2010, s. 107).

Vakfiye metninde medresede eğitim verecek müderrisin mezhebi ile ilgili bilgi bulunmaktadır. Fakat, medresenin müfredatı ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Vakıf sahibi Ali Bey'in Niğde Ak Medrese'yi Allah'ın rızasını kazanmak için yaptırdığı medresenin vakfiyesinde yazılmıştır. Melek Hatun da yapı türü olarak medrese inşa ettirerek insanların eğitim almalarıyla Allah'ın rızasını ve takdirini kazanmayı amaçlamış olabilir. Bu iddiayı çalışmanın giriş bölümünün başındayer alan söz de desteklemektedir (Bkz. s. 1).

3.3. MEDRESENİN YAPIM TARİHİ VE BANİSİ

Taç kapısındaki kitabesinden ve vakfiyesindenmedresenin 783 H./1381-1382 M. yılında Murat Hüdâvendigâr'ın kızı ve Karamanoğlu Alâeddin Bey'in eşi Melek Hatun tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır.Melek Hatun'un bilinen isminin Nefise Sultan olduğu söylenmektedir. Nefise Sultan için "Sultan Hatun" tabiri de kullanılmıştır (Duru, T., 2010, s. 107).

Araştırmacılardan M. Ç. Uluçay "Padişah Kadınları ve Kızları" adlı kitabında Melek Hatun, I. Murad'ın (1461-1462 – 1489) adını bildiğimiz ikinci kızı olduğunu belirtmiştir. I. Murad'ın ilk kızı annesi Nilüfer Kadın'ın adından dolayı bu adı alan Nilüfer Hatun'dur. Nilüfer Hatun'un imar faaliyetlerine bakıldığında kendisinin sadece Bursa'da bir mescit yaptırdığı görülmüştür (Uluçay, 2012, s. 22).

Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey, I. Murad'a elçi ve hediyeler göndererek kızı Nefise Melek Hatun'u istemiş, padişah da vermiştir. Bu evliliğin tarihi çeşitli kaynaklarda 780 H./1378 M. ile 783 H./1381 M. yılları arasında değişmektedir.

1387 yılında çiftin düğünleri olmuştur (Konyalı, 1967, s. ; Ünal, 1986, s. s. 172; Uluçay, 2012, s. 22; Aköz, Koç, 2016, s. 104).

Karamanoğulları- Osmanlı siyasi ilişkilerinin olduğu bir ortamda Melek Hatun, eşi Karamanoğlu Alaeddin Ali Bey ile babası I. Murad Hüdavendigâr ve kardeşi Yıldırım Bayezid arasında kalarak, zaman zaman gergin ve barışçıl bir siyaset ortamında aracı rol üstlenmiştir. Özellikle Karamanoğullarının Anadolu'da sürdürdüğü ilerleme ve genişleme siyasetinde eşi Alâeddin Ali Bey, birkaç kez Melek Hatun sayesinde Osmanlılarla yaşadığı acımasız mücadelelerden kurtulmayı başarmıştır. Bu çerçevede Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey'in bitmek bilmeyen düşmanca hareketleri Yıldırım Bayezid'i kızdırdığından, yakaladığı Alaeddin Ali Bey'i öldürtmesi ve kız kardeşi Melek Hatun ile oğulları Alâeddin Ali Bey, Mehmed Bey ve Oğuz yanına alarak, Bursa'ya göndermesi ile sonuçlanmıştır (1397) (Uluçay, 2012, s. 22).

1402 yılında Ankara Savaşı sonrasında Timur tehlikesi geçtikten sonra Melek Hatun tekrar Karaman'a dönmüş ve burada ölmüştür. Karaman'da, 783 H./1381 M. yılında inşa ettirdiği ve çalışmamızın konusunu oluşturan Hatuniye Medresesi'nin içinde bulunan türbesine gömülmüştür (Uluçay, 2012, s. 22).

Bu medreseyi inşa ettirerek Melek Hatun Alaeddin Bey ile yaptığı evlilikle katıldığı Karamanoğlu beyliğinin sanatsal beğenilerini ortaya koymuştur. Medresenin mimarisinde yer alan çeşitli unsurlarla –öğrenci hücrelerinin üst örtüsünde kubbe kullanılması- Osmanlı ile olan bağıyı sürdürmek istemiş olabilir. Sonuçta Melek Hatun bu büyüklükte bir yapı inşa ettirerek önce beyliğin daha sonrada kendinin hem gücünü göstermek hem de kalıcılığını ispatlamak istemiş olmalıdır (Fataha Bilget, 2020, s. 311).

Melek Hatun'un Karaman'da yaptırdığı diğer yapılar olan Mescit ile Haydariye Zaviyesi ise günümüze ulaşamamıştır (Durukan, 2014, s. 397).

3.4. YAPININ GEÇİRDİĞİ ONARIMLAR VE BUGÜNKÜ DURUMU

Yapının uzun yıllar çeşitli onarımlar geçirmiştir. Bu sıralarda taç kapısının üst taşları düşmüştür. İçerisi girilmez duruma gelmiştir. Son yıllarda çokta başarılı olmayan onarımlarla kurtarılmıştır (Sözen, 1970, s. 140).

Yapıda 1987 yılında yapılan onarım kapsamında medresenin çatısındaki taş döşemede çürüyen taşlar değiştirilmiş, yapıda açılmış durumdaki derzler yenilenmiş, çürüyen içhücre sıvaları dökülmüş ve medrese bahçesinin taş döşeme tretuvarlarının su eğimlerine göre yapılması üzerine restorasyon çalışmaları gerçekleştirilmiştir (Bkz. **EK 4.**).

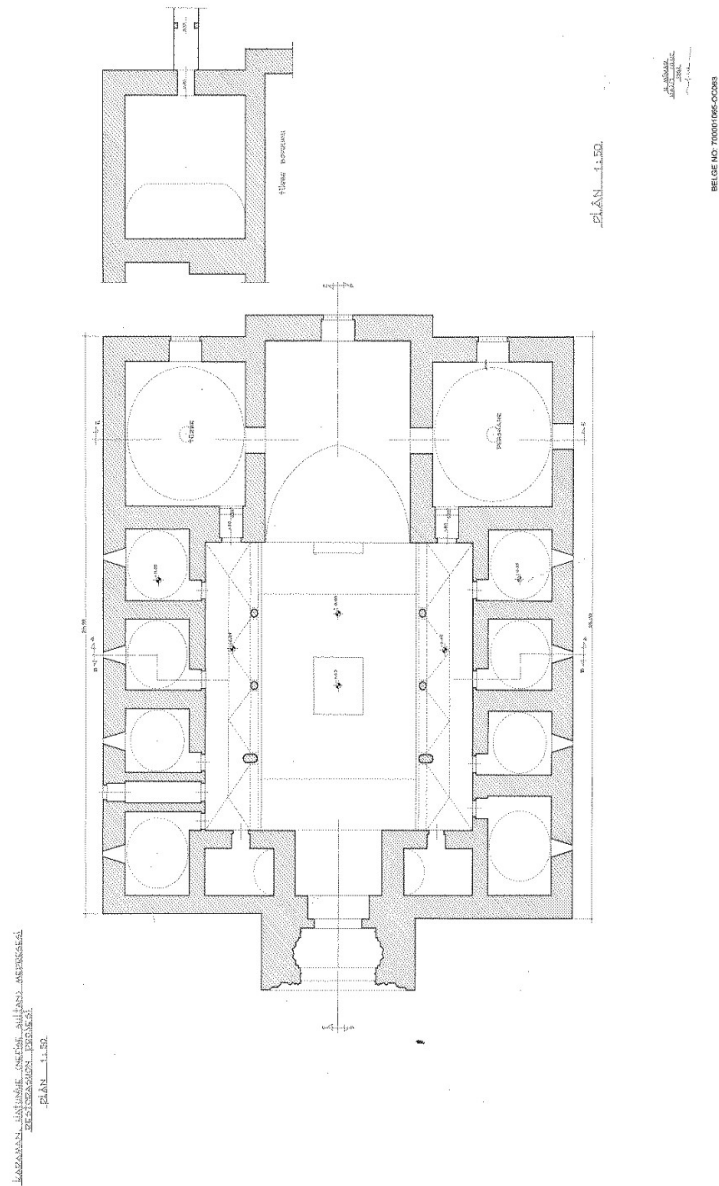
Medrese 2010 yılında hazırlanan restorasyon tadilat projesi ve raporunun onaylanması sonrasında proje kapsamında restore edilmiştir (Bkz. **EK 4.**).

Medrese bir zamanlar mahalle mektebi olarak kullanılmıştır. Ayrıca, medreseye mektepte görev yapan bir öğretmenin adına ithafen Macar Hoca Mektebi de denilmiştir (Konyalı, 1967, s. 474).

Yapılan alan çalışmaları sırasında yapıya günümüzde kültür-kongre merkezi ve sergi salonu işlevi kazandırıldığı görülmüştür.

3.5. PLAN

Karaman Hatuniye Medresesi kuzey-güneydoğrultusunda dikdörtgen planlı, açık avlulu, avlusu doğudan ve batıdanrevaklı, iki eyvanlı ve tek katlı bir yapıdır (**Plan 1.**).

Plan 1. Karaman Hatuniye Medresesi
(Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden, 700001065-OC019)

Kuzey cephe eksenindeki dışa taşkın taç kapıdan doğu-batı yönünde dikdörtgen planlı ve sivri tonoz örtülü giriş eyvanına ve buradan da kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlı avluya girilir.

Ortasında kare planlı havuz bulunan avlu, doğu ve batıdankaideler üzerinde yer alan üç sütuna atılan sivri kemerlerle biçimlenmiş revaklarla kuşatılmıştır.

Avlunun kuzey kanadı ekseninde giriş eyvanı ve bitişiğinde dikdörtgen planlı sivri tonozla örtülü birer mekân vardır.

Doğu ve batı kanatlar simetrik tasarlanmıştır. Bu kanatlarda kare planlı üzeri pandantifle geçilen kubbe ile örtülü dörder öğrenci odası yer alır. Öğrenci odaları birer mazgal pencere ile dışa, birer kapı ile avluya açılır.

Doğuda ve batıda yer alan öğrenci odalarının kuzeyinde kuzey-güney yönünde dikdörtgen planlı ve sivri tonozla örtülü dışarıyla bağlantılı birimler bulunmaktadır.

Avlunun güney kanadında eksende doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlı, dışa taşkın ve sivi tonozla örtülü ana eyvan yer alır.

Ana eyvanın doğu ve batısında kare planlı üzeri tromp geçişli kubbe ile örtülü türbe ve dersane odası vardır.

3.6. DIŞ TANITIM

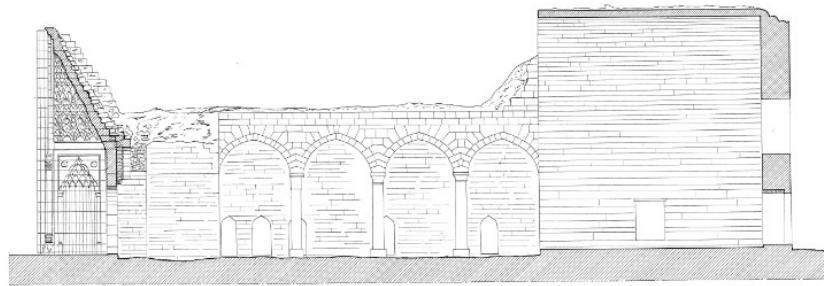
Bu bölümde plan tanıtımına izlenen sıra (kuzey/ön cephe, doğu-batı cepheler ve güney cephe) ile yapının cepheleri tanıtılacaktır.

Kuzey cephe ekseninde yer alan taç kapı beden duvarından dışa taşkın ve yüksektir (**Fotoğraf 4.; Çizim 1.**). On dört sıra mukarnas kavsaralı taç kapıyı dıştan farklı genişlikte beş bordür kuşatır. Sivri kemerle kuşatılan kavsara kemeri iki yandaki kübik kaideli, silindirik gövdeli ve çift katlı kenger yapraklı başlıklı sütüncelere oturur. Kavsara köşeliğinde birer rozet görülür (Çetinaslan, Yavuzylmaz, 2016, s. 618).

Taç kapıda çift renkli geçmeli taşlarla örülen basık kemerli giriş kapısının kemer başlangıcı ve kilit taşı bezenmiştir.

Fotoğraf 4. Kuzey cephe

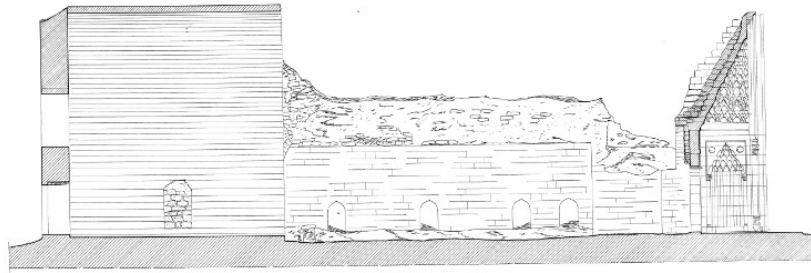
Çizim 1. Kuzey cephe

(Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden, 70001065-OC095)

Medresenin doğu ve batı cepheleri düzenleme açısından benzer özellikler yansıtır (**Fotoğraf 5.;** **Çizim 2.**). Bu cepheler eksenin güneyinde yükselerek kademe yapmaktadır. Kademeli bölüm içte ana eyvan ve bitişiğindeki kışlık dersane ve türbe mekânlarının cephelerini oluşturarak bu birimleri vurgulamaktadır. Doğu ve batı cephenin kuzey bölümlerinde üst seviyede eşit aralıklarla dizilmiş üç çörten bulunur. Ayrıca, cepheler saçak seviyesindeki düz silmelerle sonlanmaktadır.

Fotoğraf 5. Doğu cephe
(Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden)

Çizim 2. Doğu cephe
(Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden, 70001065-OC095)

Medresenin batı cephesinde cephenin güneyinde üst seviyede sivri kemerli ve geometrik bezeli şebekeli bir pencere görülür (**Fotoğraf 6.**).

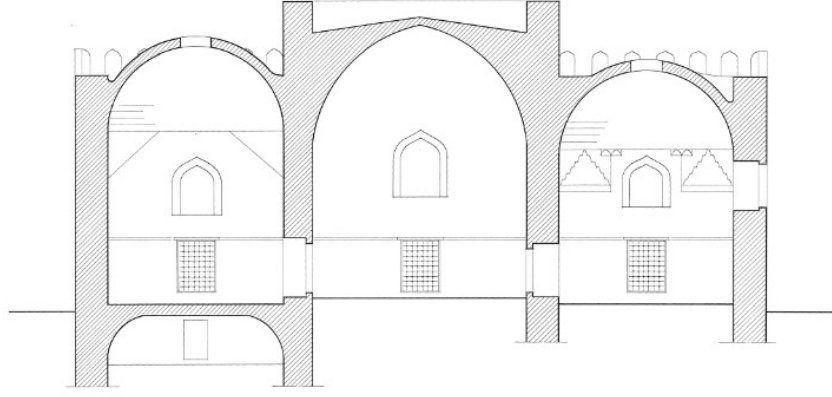

Fotoğraf 6. Batı cephe

Medresenin güney cephesi yapının en hareketli bölümü olarak karşımıza çıkmaktadır (**Fotoğraf 7.;** **Kesit 1.**). Eksende beden duvarlarında dışa taşkın ve yüksek olan orta bölüm/ana eyvan cephesidir. Bu kurgu ana eyvanın dıştan da vurgulanmasını sağlamıştır. Eyvanın cephesi altta dikdörtgen, üstte sivri kemerli bir pencere ile hareketlendirilmiştir. Ayrıca cephenin eksenini oluşturan eyvan saçak seviyesinde iki yana eğimli olan üçgen alınlık izlenimi veren düzenleme ile sonlanmaktadır. Güney cephede eksenin doğusu ve batısı da simetrik düzenlenmiştir. Bu bölümde eksende alt seviyede dikdörtgen, üst seviyede sivri kemerli, şebekeli birer pencere görülür. Cephe kademeli düz silme ile sonlanır.

Fotoğraf 7. Güney cephe

Kesit 1. Güney cephe

(Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden, 70001065-OC056)

3.7. İÇ TANITIM

Medreseye kuzey cephe eksenindeki taç kapıdan basık kemerli bir kapıyla girilir. Basık kemerli kapı, giriş eyvanı ile avluya açılmaktadır. Avlu yaklaşık 12,20 x 7,60 m. boyutlarındadır. Avlunun ortasında kare planlı bir havuz bulunduğu anlaşılmaktadır. Bugün havuzun üzeri karşılıklı olarak açılıp kapanan iki demir kapakla kapatılmıştır (**Fotoğraf 8.**).

Fotoğraf 8. Avlunun ortasında bulunan ve üzeri kapatılan kare planlı havuz

Giriş eyvanı sivri kemerle, eyvanın bitişiğindeki mekânlar da sivri kemerli kapılarla avluya açılır (**Fotoğraf 9.**).

Fotoğraf 9. Karaman Hatuniye Medresesi, giriş eyvanı

Kuzey-güney yönünde dikdörtgen planlı avlu, doğu ve batı yönden revaklı düzenlenmiştir. Revaklar avlu zemininde yüksek tutulmuştur. Avlu iki yönden kaideler üzerinde bulunanüçer sütuna atılan sivri kemerlerle biçimlenen revaklarla kuşatılmıştır. Kuzeydeki sütunlar oval, diğer ikisi silindirik gövdelidir. Revakların üzeri sivri ve haç tonozlarla örtülerek, revak kemerleri büyük ölçüde onarımlar sonucu özgünlüğünü yitirmiştir. Medresenin özgününde üzeri açık olan avlusu son yıllarda farklı kullanımlar nedeniyle camekânla kapatılmıştır (**Fotoğraf 10.-11.**).

Fotoğraf 10. Karaman Hatuniye Medresesi, avlu, kuzeyden güneye bakış

Fotoğraf 11. Giriş eyvanı bitişiğindeki mekân (batı)

Avlunun güney kanadına hâkim olan ana eyvan avlu zemininden yüksek tutulduğu için eyvana iki basamaklı merdivenle çıkılmaktadır (**Fotoğraf 12.**).

Fotoğraf 12. Ana eyvana çıkışı sağlayan merdivenler

Girişe yakın köşede 0,90x3,75 m. boyutlarında ve yapının dışarıyla bağlantısını sağlayan, üzeri ahşap tavan ile örtülü bir koridor yer almaktadır (Dülgerler, 2006, s. 113; **Fotoğraf 13.**).

Fotoğraf 13. Koridor

Giriş eyvanının doğusundaki ve batısındaki birer öğrenci odasının girişi/giriş kapıları sivri kemerlidir (**Fotoğraf 14.-15.**).

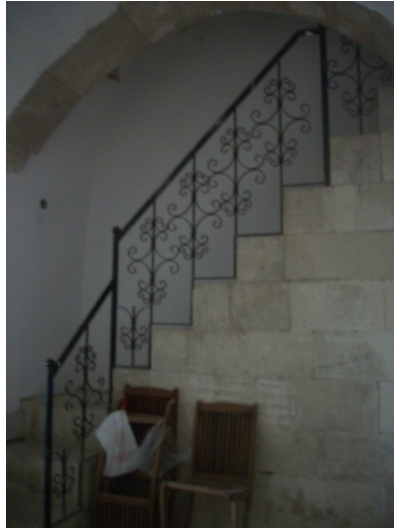

Fotoğraf 14. Giriş eyvanının doğusundaki öğrenci odasının girişi

Fotoğraf 15. Giriş eyvanının batısındaki öğrenci odasının girişi

Bugün yapının kuzeybatı köşesindeki odanın içerisinde, çatıya çıkış merdiveni bulunmaktadır (Dülgerler, 2006, s. 113; **Fotoğraf 16.-17.**).

Fotoğraf 16. Çatıya çıkan merdiven

Fotoğraf 17. Merdivenin sonunda çatıya açılan kapı,

Medresenin doğu ve batı kanadında bulunan dörder öğrenci odası simetrik düzenlenmiştir. Odalar doğu ve batı duvarlarındaki sivri kemerli kapılarla revaklara ve avluya açılmaktadır.

Avlunun doğu ve batı kanadındaki öğrenci odalarının kapısı sivri kemerlidir. Odaların enleri 3,10 m, uzunlukları/boyları, 2,80 m. ile 4,30 m. arasında değişen üstleri üçgen köşe bingileri ile desteklenmiş birer kubbe ile örtülmüştür. Yapıdaki bu odaların ışık almaları için ise birer alçak mazgal pencere yapılmıştır (Dülgerler, 2006, s. 113).

Doğu taraftaki türbeden ana eyvana (güneybatı) ve güney yönüne pencereler açılmıştır. Türbenin üzeri kubbe ile örtülmüştür. Türbede kubbeye geçiş, giriş kapısı üzerinde mukarnaslı diğer köşelerde tromplarla sağlanmıştır. Türbenin basık tonozlu alt katına medresenin dışındaki bir kapıdan girilmektedir. Türbeye girişi sağlayan ve avlunun doğu kanadındaki revaka açılan kapı dıştan sivri kemerliyken içtenaynalı kemerlidir (Sözen, 1970, s. 143; Dülgerler, 2006, s. 113; **Fotoğraf 18.**).

Fotoğraf 18. Aynalı kemer

Ana eyvanın batısındaki derslane mekânı güneybatıdan ana eyvana açılan ve güneyden dışa açılan/iki yöndeki pencereler aracılığıyla ışık almaktadır. Türbenin üstü gibi derslane (mekânının) üstü de kubbe ile örtülmüştür. Kışlık dershanede kubbeye geçiş mukarnaslı köşe dolgularıyla/üçgenleriyle sağlanmıştır. Kışlık dershaneye girişi sağlayan ve avlunun güney kanadındaki revaka açılan kapı dıştan ve içten sivri kemerlidir (Dülgerler, 2006, s. 113; **Fotoğraf 19.**).

Fotoğraf 19. Sivri kemer

Yapıda avlunun güney kanadı ekseninde zeminden 35 cm. yükseklikte yer alan ana eyvan ile ana eyvanın doğusunda türbe ve batısında dakışlık derslane bulunmaktadır. Bu mekânların hem daha fazla ışık alabilmeleri hem de ana eyvan ile ilişkilenmeleri için türbe ve kışlık derslaneden ana eyvana açılan pencereler yer alır. Bu yüzden eyvanın güney duvarı ekseninde dışa, doğu ve batı duvarları ekseninde bitişindeki mekânlara açılan birere pencere vardır. Giriş eyvanı ile aynı eksende konumlanan ve güney kanada hakim olan ve yüksek kurgulanan ana eyvan sivri kemerle avluya açılmaktadır. Türbe ve kışlık derslane mekânları avluya sivri kemerli kapılar ile açılmaktadır (Konyalı, 1967, s. 472).

Bitkisel süslemeli bir bordürle kuşatılan ana eyvan çift kademeli sivri kemerle avluya açılmaktadır. Ana eyvanın duvarlarındaki pencereler altta dikdörtgen, üstte sivri kemerlidir (**Fotoğraf 20.**).

Fotoğraf 20. Karaman Hatuniye Medresesi,
Ana Eyvan

Revakın zemini avludan 25 cm. yüksekte yapılmıştır. Revakların üzeri beşik tonozla örtülmüştür. Yalnız avlu yönünde, revak kemerleri uzatılarak, tonoz örtü kesilmiş ve örtüde bir hareket sağlanmıştır (Dülgerler, 2006, s. 113).

Türbe kapısı, dışı hafif taşkın ve sivri kemerlidir, dıştan ikisi bezemeli üç şeritle kuşatılmıştır. Sivri kemer ve üstteki söveler üzerinde bezemeli şeritler, köşelikler, bunların üzerinde ortada bezemeli kartuş ile iki yanda kitabelikler ve bezemeli birer kabara vardır. Batıdaki kırılmıştır. Bunların üzerinde bezemeli yatay pano, üzerinde yatay kitabe levhası, kitabenin iki yanında birer bezemeli kartuş ile ekseninde üstte bezemeli bir pano vardır (Görür, 1999; s. 75; **Fotoğraf 21.**).

Fotoğraf 21. Türbe Giriş Kapısı

Kışlık dersane kapısı, duvardan dışa hafif taşkın ve sivri kemerlidir, dıştan bezemeli iki şeritle kuşatılmıştır. Bunların üzerinde yatay bir şerit yer almaktadır. Kapının söveleri ve kemer köşelikleri bezemelidir. Bunların üzerinde ortada kitabe şeridi ile iki yanında kırk birer kabara vardır. Bunun üzerinde ortada üzeri dilimli, üste doğru sivrilen kartuş ile iki yanında dilimli kemerli ve üzeri iki yanda bezemeli kartuşlar, üzerinde kitabe şeridi ve iki yanında birer küçük bezemeli kartuş görülmektedir (Görür, 1999; s. 76; **Fotoğraf 22.**).

Fotoğraf 22. Kışlık Dershane Giriş Kapısı

3.8. MALZEME VE TEKNİK

Yapının cepheleri ve duvarlarında düzgün kesme taş, taç kapısında mermer malzeme kullanılmıştır. Ayrıca, taç kapının mermer kısımdan sonra belli yüksekliğe kadar beyaz mermer ile devam ettiği görülmektedir. Bunun üstünde ise sarımtırak kalker taşı vardır. Bir de yapının örtüsü, içte ve dışta taşla kaplanmıştır (Sözen, 1970, s. 141-142; Dülgerler, 2006, s. 113).

Medresenin inşasında sınırlı olmakla beraber yer yer devşirme malzeme de kullanılmıştır. Taç kapının yüzeyden dışa taşkın olan kuzey duvarının temelinde Yunanca kitabeli bir taş bulunmaktadır (Konyalı, 1967, s. 475; Dülgerler, 2006, s. 113; **Fotoğraf 23.**).

Fotoğraf 23. Kuzey cephe, Taç kapıda kullanılan devşirme malzeme, Ayrıntı

Avludaki sütunlar devşirmedir. Avludaki revakları oluşturan altı devşirme sütundan giriş yönündekiler ovalkesitli, diğerleri daire kesitli, kaideli, silindirik gövdeli ve başlıklıdır. Bunlardan iki taraftaki birinci sütunların; bir Hıristiyan manastırından veya kilisesinden alınmış mor renkli mermerler oldukları düşünülmektedir. Sütunların boylarının eşit olması için çeşitli yüksekliklere sahip olan kaide ve başlıklar kullanılmıştır (Konyalı, 1967, s. 469).

Yapının taş süslemelerinde kabartma, eğri kesim ve delik işi gibi teknikler kullanılmıştır (Görür, 1999, s. 74).

Mimartaç kapının parlaklığını artırmak için yaprakların ve dalların uçlarına birer delik delmiştir. Buralara kıymetli ve renkli taşlar kakıldığı düşünülmüştür. Fakat, bu taşlardan günümüze kalan olmamıştır (Konyalı, 1967, s. 467; **Fotoğraf 24.**).

Fotoğraf 24. Motifler, Delikler, Ayrıntı

3.9. SÜSLEME

Bu bölümde Karaman Hatuniye Medresesi'ndeki süsleme programı dıştan içe doğru mimari öğelerdeki dağılımına göre alt başlıklarla ele alınacaktır. Karaman Hatuniye Medresesi'nin taç kapısı, ana eyvanı, yapının ana eyvanının doğu ile batısında bulunan mekânlara girişi sağlayan kapıların ve bazı öğrenci odalarına girişi sağlayan kapıların üzeri süslenmiştir.

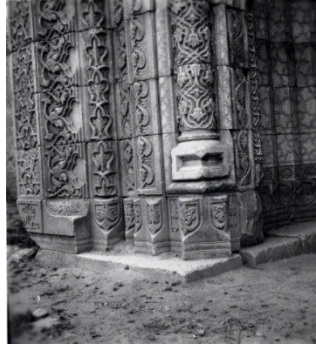
Medresede süsleme malzemesi olarak kesme taş ve mermer kullanımı göze çarpar (Görür, 1999, s. 74). Yapıda daha önce bahsedildiği ve Karamanoğlu Medreselerinin karakteristiği olduğu gibi süslemenin taç kapı, eyvan kemeri, türbe ve kışlık dersane odaları kapılarının girişlerinde toplanmış olduğu görülmektedir.

Karaman Hatuniye Medresesi'nde, geometrik, bitkisel, figürlü, karışık ve yazı olmak üzere beş çeşit süsleme türü uygulanmıştır. Buna göre; yapıda yer yer kullanılan kırık çizgiler ile geometrik motifler yanında genelde bitki motifleri, rumi ve palmetlerle yazı, medresenin bezeme programının ana şemasını oluşturmaktadır. Motifler yer yer zeminden kabartılarak, plastik bir etki kazanmaları sağlanmıştır (Görür, 1999, s. 77; Dülgerler, 2006, s. 113).

3.9.1. Taç Kapı

Medresenin kuzey cephe eksenindeki mukarnas kavsaralı taç kapısı beden duvarından dışa taşkın ve yüksektir. Taç kapı nişini on dört sıra mukarnas dizili kavsara örter. Basık kemerli giriş kapısı çift renkli (mor damarlı-beyaz) mermer, geçmeli düzenlenmiştir. Taç kapıyı dıştan farklı genişlikte ve kademeli beş

bezemeli bordür sırası dolaşır (Çetinaslan, Yavuzylmaz, 2016, s. 618; **Fotoğraf 25.**).

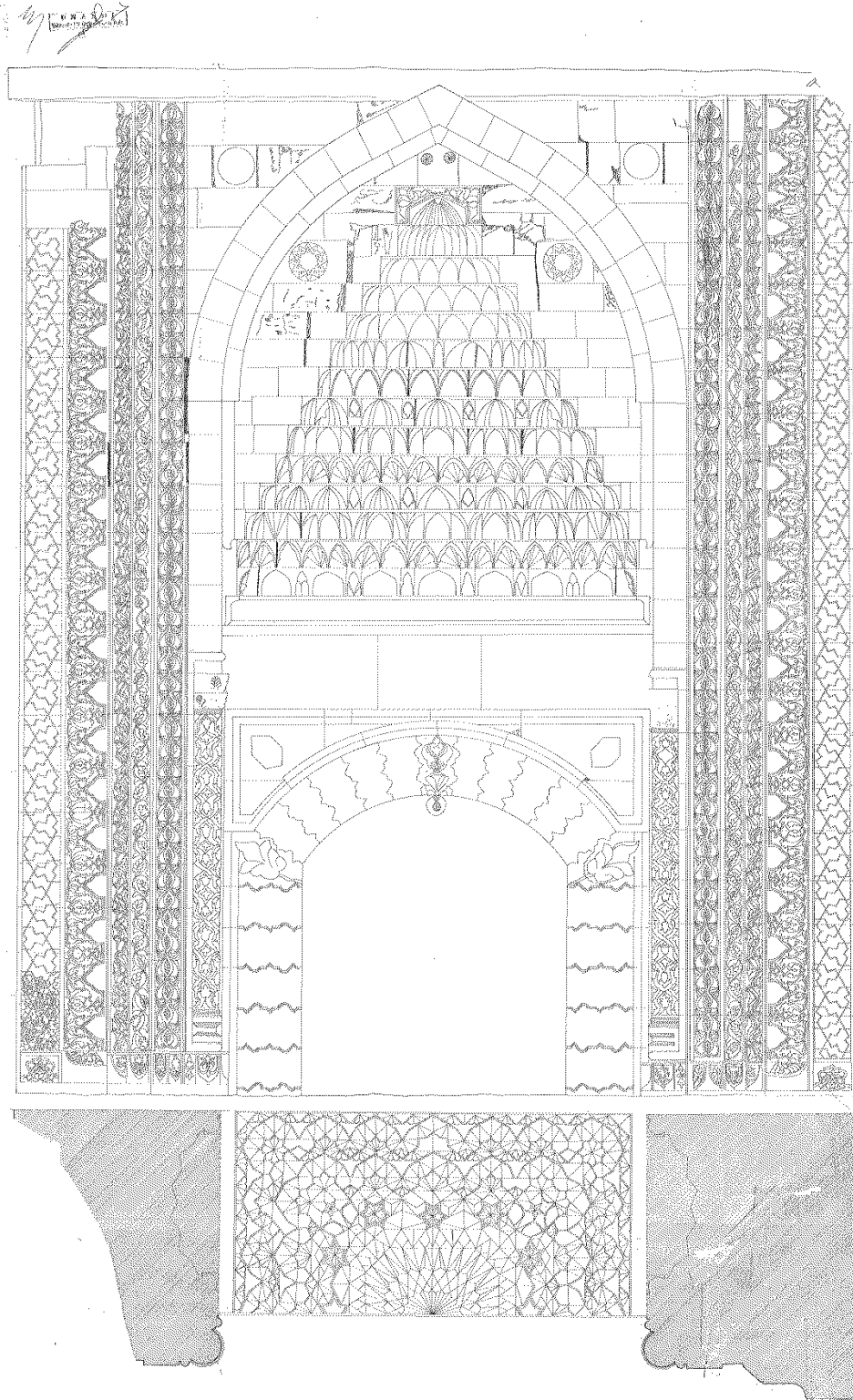
Fotoğraf 25. Bezemeli bordürler
(Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden)

Medresenin taç kapısı Karamanoğulları dönemi mimarisinin günümüze kadar gelen en anıtsal örneğidir (Konyalı, 1967, s. 464; Doğan Şaman, Fataha Bilget, 2011, s. 104; Çetinaslan, Yavuzylmaz, 2016, s. 618; **Fotoğraf 26.;** **Çizim 3.**).

Fotoğraf 26. Medrese, Kuzey cephe, Taç kapı, Genel görünüm

KONYA - KARAHAN HATUNİYE MEDRESESİ KAPISI, RÖLÖVESİ M: 1/10

BELGE NO: 700001065-OC033

Çizim 3. Medrese, Kuzey cephe, Taç kapı
(Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, 700001065-OC033)

Birinci Bordür:

Taç kapının en geniş olan birinci bordürü 0,43 – (43,5 cm) m. genişliğindedir. Dıştan birinci bordürde, köşeleri üçgen biçimli içe kırılan çokgen kesitlerinin kesişmesiyle biçimlenen geometrik çerçeveler içinde kıvrık-dal palmet kompozisyonu bulunmaktadır. Geometrik alanların yüzeyi bezeme - yüzey ilişkisi açısından uygun biçimde kıvrık dal ve palmet motifleriyle süslenmiştir. Bir başka deyişle geometrik yüzeylere uygun palmet dizilimi yer alır (**Fotoğraf 27.; Çizim 4.**).

Fotoğraf 27. Birinci Bordür

Çizim 4. Birinci Bordür
(Fataha Bilget, 2010, s. 193)

İkinci Bordür:

İkinci bordür 0,41 m. – (41,5 cm.) genişliğindedir. İçe bakan kısımları iki kademeli silmelerle oluşturulmuş iki dilimli kemerli nişlerin tekrarından oluşan süslemeleri, ikinci silmelerin tepede birleşerek oluşturduğu palmetlerin ucundan çıkan dallar çapraz olarak keserek iki yanda beş dilimli yaprak oluşturduktan sonra aşağı dönerek devam etmektedir. İki yandan gelen dalların ortada meydana getirdiği palmetin ucundan çıkan dallar iki yönde yukarı çıkarak bir önceki palmetin taç kısmına birleşen birer rumi ile sonlanmaktadır. Dilimli nişlerin arasında silmelerin çapraz olarak kesişerek yaptığı stilize küçük palmetin taç kısmından çıkan çapraz rumiler diğerlerinden daha büyük ve üst kısımları daha uzun birer palmet, daha önceki ters palmete çerçeve oluşturduktan sonra küçük palmetle bitmektedir. Burada sivri kemer-rumi-palmet kompozisyonlu karışık süsleme vardır (Görür, 1999, s. 90-91; Çetinaslan, Yavuzylmaz, 2016, s. 618; **Fotoğraf 28.; Çizim 5).**

Fotoğraf 28. İkinci Bordür

Çizim 5. İkinci Bordür
(Fataha Bilget, 2010, s. 193)

Üçüncü Bordür:

Taç kapının en dar olan üçüncü bordürü 0,18 m. (18 cm.) genişliğindedir. Üç ince silmeli dış bükey yayların oluşturduğu stilize palmet biçimli çerçeveler içinde, iki yandan gelen sapların birleşmesiyle oluşan dokuz dilimli palmetlerin üst yan yaprakları yukarı doğru devam eder. Çerçeveler arasında kalan boşluklarda birer palmet oluşturduktan sonra üstteki iç bükey boşluklarda birer rumi ile sonlanan dış bükey yay-palmet kompozisyonlu karışık süsleme görülmektedir (Görür, 1999, s. 90; Çetinaslan, Yavuzylmaz, 2016, s. 619; **Fotoğraf 29.**).

Fotoğraf 29. Üçüncü Bordür

Dördüncü Bordür:

Dördüncü bordür 0,20 m. (19 cm.) genişliğindedir. İki şeritli süsleme sarmal rumi ve palmet motiflerinden oluşmaktadır. Farklı seviyede iki düzenleme görülmektedir. Yedi yapraklı palmetler ile bunların taç yapraklarından çıkan dallar kıvrılarak diğer palmetin sapını oluşturmaktadır. Bunları çapraz olarak kesen ve palmetlerin karşısına gelen Rumilerden oluşan rumi-palmet kompozisyonu meydana gelmektedir (Görür, 1999, s. 84; Çetinaslan, Yavuzylmaz, 2016, s. 619; **Fotoğraf 30.**).

Fotoğraf 30. Dördüncü Bordür

Beşinci Bordür:

Beşinci bordür 0,27 m. (29 cm.) genişliğindedir. Dört sıra ince silmeyle çevrilen şeritte, ortada birleşen saplardan çıkan Rumilerin uçları birleşerek düğüm yaptıktan sonra, üstteki Rumilerin sapını oluşturmaktadır. Rumilerin saplarının iki yanındaki boşluklarda uçları aşağı gelecek şekilde birbiriyle birleşen beş dilimli yarım palmetler yer almaktadır. Yarım palmetlerin alt yapraklarının ortada rumilerin arasında yedi dilimli birer palmet oluşturan palmet-yarım palmet-rumi kompozisyonu vardır (Görür, 1999, s. 88; Çetinaslan, Yavuzylmaz, 2016, s. 619; **Fotoğraf 31.**).

Fotoğraf 31. Beşinci Bordür

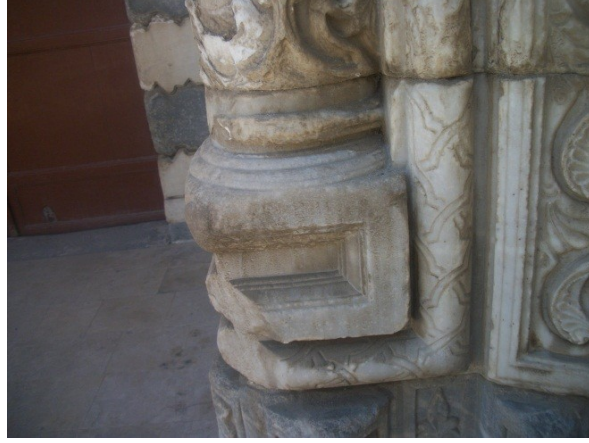
Sütunce:

Sütunceler üzerinde kıvrık dalların kesişmesiyle oluşan baklavaların alt ve üst köşelerinden çıkan sapların ucunda, alttaki ters, üstteki düz birer palmet motifi ile bunları kuşatan kartuş çerçeve yer almaktadır. Bu düzenleme yanlarda kaydırılarak devam etmektedir. Ortadaki baklavalar içinde ise ters palmetlerden oluşan dış bükey yay-palmet kompozisyonu bulunmaktadır (Görür, 1999; s. 90; **Fotoğraf 32.**).

Fotoğraf 32. Sütunce

Taç kapının iç köşelerindeki sütunceye çerçeve oluşturan kaval silmenin üzerinde, dış bükey yayların farklı açılarla birbirlerini kesmesiyle oluşan stilize palmet motifleriyle dış bükey yay-stilize palmetten oluşan karışık kompozisyon görülmektedir (Görür, 1999, s. 90; **Fotoğraf 33.**).

Fotoğraf 33. Sütunce, Kaval Silme, Kompozisyon

Kemer

Giriş kapısı basık kemerlidir ve kemerde mor damarlı ile beyaz mermerlerin geçmelerinden oluşan renkli taş süslemeler görülmektedir. Kemer köşeliklerinde düzgün olmayan altıgen plakalar üzerine sülüs hatla yapının mimarının ismi yazılmıştır. Kapı kemerindeki taşların üzerinde süsleme yoktur. Kilit taşı sağlamdır. Üzengi taşlarında süsleme bulunmaktadır (Görür, 1999, s. 86, Yavaş, 2015, s. 158; **Fotoğraf 34.**).

Fotoğraf 34. Kemer

Kemer Kilit Taşı:

Basık kemerli giriş kapısının kemer kilit taşının dış ve iç yüzeyi bezemelidir. Kilit taşının iç yüzeyinde ortası boğumlu bir konsol oluşturulmuştur. Bu konsolun dış yüzeyinde bir vazodan çıkan üst üste/kademeli palmet kompozisyonu yer alır. Palmetlerin dizilimi kilit taşının biçimine göre tasarlanmıştır (**Fotoğraf 35.**).

Fotoğraf 35. Taç Kapı, Kilit Taşı

Kemer Başlangıçları/Üzengi Taşları:

Kemer taşının yüzeyine uygun ölçüde tasarlanmış bir kademe üzerinde yer alan katmerli palmetler ile süslenmişlerdir (**Fotoğraf 36.-37.**). Ayrıca, katmerli palmetlerin yüzeyleri taç kapıyı çevreleyen ilk bordürde de boş bırakılmayarak bitkisel motiflerle bezenmişlerdir (Doğan Şaman, Fataha Bilget, 2011, s. 106).

Fotoğraf 36. Kemer Başlangıcı/Üzengi Taşı (Batı)

Fotoğraf 37. Kemer Başlangıcı/Üzengi Taşı (Doğu)

Kuvvetlerin buluştuğu en kritik noktalardaki taş blokları oluşturan üzengiler, katmerli palmetlerle süslenmeleriyle kemerin dayanım noktalarındaki işlevlerini plastik bir dille de dışa vurmaktadırlar (Mülayim, 2016, s. 282).

Yan Nişler

Taç kapının yan yüzlerindeki yan nişler çok cepheli ve altı sıra mukarnas kavsaralıdır. Yan nişler dıştan bezemeli bir bordürle kuşatılmıştır. Yan nişleri sınırlayan sütunceler kübik kaideli, silindirik gövdeli ve çift katlı kenger yapraklı bezekli başlıklıdır (**Fotoğraf 38.-39.**).

Fotoğraf 38. Taç Kapı, batı yan niş

Fotoğraf 39. Taç Kapı, doğu yan niş

Yan nişlerin kavsara köşeliğinde yüzeyi yıldız bezemeli birer kabara yer alır (**Fotoğraf 40.**).

Fotoğraf 40. Kabara, ayrıntı

Nişin yüzeyi çizgisel üslupta yapılmış kesişen kırık çizgilerle bezenmiştir (Fataha Bilget, 2010, s. 195). Nişin yüzeyini bezeyen geometrik şekil stilize on iki kollu yıldız olarak da adlandırılabilir (**Fotoğraf 41.**).

Fotoğraf 41. Stilize On İki Kollu Yıldız Kompozisyonları

Taç kapının yan nişlerinin iç köşelerinde yer alan sütuncelerin gövdelerinde, kırık çizgilerin birbirlerini çapraz olarak kesmesiyle gamalı haç motiflerinin tekrarından oluşan geometrik kompozisyon görülmektedir (Görür, 1999, s. 80; **Fotoğraf 42.**).

Fotoğraf 42. Gamalı Haç Motifleri

Taç kapının iç köşesindeki başlıklardan birincisinde, birbirine kıvrık dallarla bağlanan çapraz rumilerin aralarındaki kıvrık dallarla bağlanan palmetlerin ucundan çıkan dalların çapraz köşelerde palmete çerçeve oluşturduğu rumi-palmet kompozisyonu vardır (Görür, 1999, s. 84; **Fotoğraf 43.**).

Fotoğraf 43. Sütunce Başlıklarından Biri

Gövdeden dört ince silme ile ayrılan iki kademeli başlığın altında, birbirlerine saplarla bağlı alt kısımdaki palmetlerin uçlarından çıkan dallar aralarda küçük birer palmet oluşturmaktadırlar. Palmetlerin arasında, üstteki palmetlere çerçeve oluşturan rumiler yer almaktadır. Üstteki kademedeki dokuz dilimli palmetler arasında küçük, birbirine saplarla bağlı beş yapraklı palmetlerin dönüşümlü olarak uygulandığı bir kompozisyon vardır (Görür, 1999, s. 84-85).

Taç kapının yan yüzündeki on cephe nişin altındaki yatay şeritte; ortadaki dokuz dilimli palmetlerin altından çıkan sapların iki yönden birleşmesiyle oluşan palmetlere çerçeve oluşturan beş dilimli palmetlerin dönüşümlü olarak uygulanmasıyla oluşan palmet kompozisyonu vardır (Görür, 1999, s. 81; **Fotoğraf 44.**).

Fotoğraf 44. Yatay Şeritteki Süslemeler (Batı)

Yan nişlerin kavsaralarındaki panolar içinde, ortadaki küçük palmetin altından çıkan iki dal yandaki palmetlerle birleşmektedir. İki yandaki palmetlere çerçeve oluşturan iki palmet üstte birleşerek, ortadaki palmetin üzerinde görülen palmete çerçeve oluşturmaktadır (Görür, 1999, s. 81; **Fotoğraf 45.**).

Fotoğraf 45. Yan Nişlerden Birinin Mukarnaslı Kavsarasındaki Süslemeler
(Doğu)

Taç kapı içindeki nişlerin kavsaralarındaki mukarnasların aralarındaki panolarda, üstte ve alttaki bir düz-bir ters yerleştirilmiş iki palmetten çıkan dallar birbirlerini çapraz keserek yukarı doğru iki yana açılarak devam eder ve bir volütle sonlanır (Görür, 1999, s. 83).

Taç kapının yan nişlerinin kavsaralarındaki mukarnasların dördüncü sırasında köşelerde, ortadaki beş dilimli palmetin taç yaprağından çıkan iki dal yanlarda, ortada birleşen iki dalın ucundaki lotuslar ise üstte birleşerek küçük bir palmet oluşturmaktadır. Lotusların çerçeve oluşturduğu beş yapraklı palmetin ucundan çıkan iki dalın ucunda yer alan palmetlerin alt kısımlarının aşağı doğru dönerek palmetin çıktığı dallarla birleştiği palmet-lotus kompozisyonu görülmektedir (Görür, 1999, s. 87).

Yan nişleri dıştan kuşatan dar şeritte kıvrık dallardan çıkan ters ve düz dilimli rumi kompozisyonları yer alır (**Fotoğraf 46.**).

Fotoğraf 46. Bitkisel Süsleme

Kavsara:

Medresenin taç kapısı on dört sıra mukarnas kavsaralıdır. On dört mukarnas sırasından oluşan taç kapının mukarnaslı kavsarasının sekizinci sırasında eksenin batısındaki nişin içinde kanatlarını açmış olarak Karamanoğulları'nın kutsal kuşu doğan figürü görülmektedir. Kuş figürü, yelpaze biçiminde kuyruğu sarkmış, kanatları açık ve başı ayrıntılı şekilde işlenerek betimlenmiştir. Bu figürün doğusundaki bir başka mukarnas dışında ise yaşam çiçeği⁶ sembolü vardır (Konyalı, 1967, s. 75; Görür, 1999, s. 89; **Fotoğraf 47.**).

⁶ Yaşam Çiçeği: En eski yaşam çiçeği sembolü Mısır'da Abydos'taki Osirion Tapınağında karşımıza çıkar. Meyve ağacının evrelerini temsil eder. Tohumun ağacı, ağacın çiçeği, çiçeğin meyveyi ve meyvenin tekrar tohumu oluşturması anlamına gelen sonsuz döngüyü anlatır (Kamhi, 2020, s. 60).

Fotoğraf 47. Karamanoğulları'nın Kutsal Kuşu Doğan ve Yaşam Çiçeği

Yırtıcı bir kuş, belki burada beyliğin kutsal kuşu doğan, en tepede yanında da yaşam çiçeği yer aldığından beyliğin hâkimiyetine ya da devamlılığına vurgu yapıyor olabilir (Mülayim, 2016, s. 277).

Kuşatma Kemer:

Taç kapı kavsarasını çevreleyen/kuşatan sivri kemerin üzerinde on iki kollu yıldız içinde tek satırlık sülüs hatlı kitabe görülmektedir (**Fotoğraf 48.**).

Fotoğraf 48. Tek Satırlık Sülüs Hatlı Kitabe

Ayrıca, taç kapı kavsarasının köşeliklerindeki rozetlerin yüzeyinde Mühr-ü Süleyman'lar içinde "Allah" ve "Muhammed" yazıları yer almaktadır (**Fotoğraf 49.-50.**).

Fotoğraf 49. Mühr-ü Süleyman içinde “Allah” yazısı

Fotoğraf 50. Mühr-ü Süleyman içinde “Muhammed” yazısı

Eyvan:

Eyvanın duvarları özgününde 2,65 m, yüksekliğe kadar firuze renkli çinilerle kaplı olduğu kalan izlerden anlaşılmaktadır (Konyalı, 1967, s. 472; Dülgerler, 2006, s. 113; **Fotoğraf 51.**).

Fotoğraf 51. Çini izleri

Ana eyvanın güney duvarındaki üst seviyede görülen pencerenin alt köşelerinin her iki yanında birer kare pano içinde, on ikigenlerin iç içe geçmesi ve ekseninde de altı kollu yıldız kollarının uzatılmasıyla altıgen ve sekizgenlerin ortaya çıktığı bir geometrik kompozisyon bulunmaktadır (**Fotoğraf 52.**).

Fotoğraf 52. İki Kare Pano Süslemesinden Biri

Pencerenin ortasındaki yatay panoda, kırık çizgilerin iç içe geçmesiyle üstte ve altta yarım on iki kollu yıldız, aralarda yarım sekiz kollu yıldız ile düzgün olmayan altıgenler ve dörtgenler görülmektedir. On iki kollu yıldız kesitleri içinde, yarım on iki yapraklı güller de görülen yarım on iki kollu yıldız kompozisyonu bulunmaktadır (Görür, 1999; s. 79; **Fotoğraf 53.**).

Fotoğraf 53. Üst Pencerenin Ortasındaki Yatay Pano Süslemeleri,
ayrıntı

Ana eyvanın güneyindeki sivri kemerli pencerenin kemer yüzeyinde eksende, iki yana çapraz yerleştirilen yarım palmetlerin ucundan çıkan dallar içiçegeçerek yanlarda yarım palmetlerle sonlanmaktadır. Palmetin altından çıkan dallar palmetin üstünde tekrar dönerek yarım palmet olarak sonlanır ve yarım palmet-palmet kompozisyonu oluşturur (Görür, 1999; s. 84; **Fotoğraf 54.**).

Fotoğraf 54. Sivri Kemerdeki Kompozisyon

Ana eyvanın güney duvarında üst seviyede bulunan sivri kemerli pencerenin kemeri ile sövelerinde sülüs hatlı bir kitabe yer almaktadır (**Fotoğraf 55.**).

Fotoğraf 55. Sülüs Hatlı Girift Kitabe

Kitabenin Metninin Okunabilen Kısmı:

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم علموا العلم و من تعلمه حسبه لله و طلب العلم . . .

(Konyalı, 1967, s. 472)

Kitabenin Okunuşu:

Kâle resûlu'llâh sallâllâhu 'aleyhi vesselem,

Kitabenin Türkçesi:

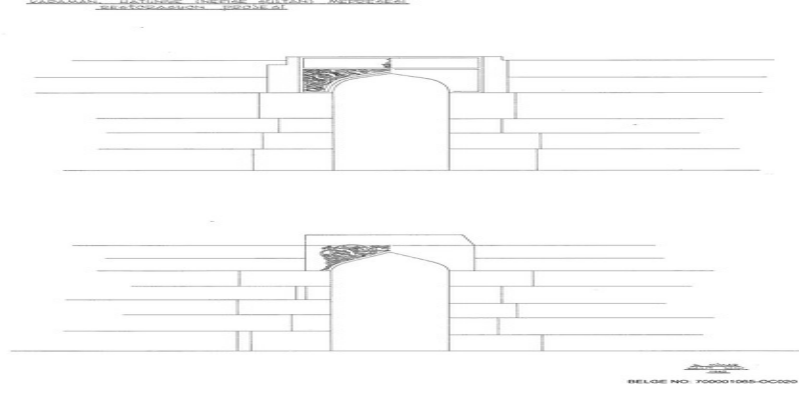
“Peygamber Aleyh-is-selâm buyuruyor, ”

3.9.2. Öğrenci Odaları

Doğu kanat öğrenci odalarından, güneydoğudaki ilk oda kapısının, kemer köşeliğinde köşelerdeki rumilerin çapraz yerleştirilmesiyle ortada yer alan palmetlere çerçeve oluşturulmuştur. Palmetlerin ucundan çıkan kıvrık dallar aşağı dönerek rumi ve ucundan çıkan birer palmetle sonlanmaktadır. Yukarıdaki kıvrık dallar ikiye ayrılmaktadır. Palmetlerin üst yapraklarından çıkan Rumilerin uçlarının aşağı doğru devam ederek iki yanda birer rumi ile sonlandığı rumi-palmet kompozisyonu bulunmaktadır (**Fotoğraf 56.; Çizim 6.**).

Fotoğraf 56. Doğu kanat öğrenci odası, güneydoğudaki ilk oda kapısı, kemer köşeliği

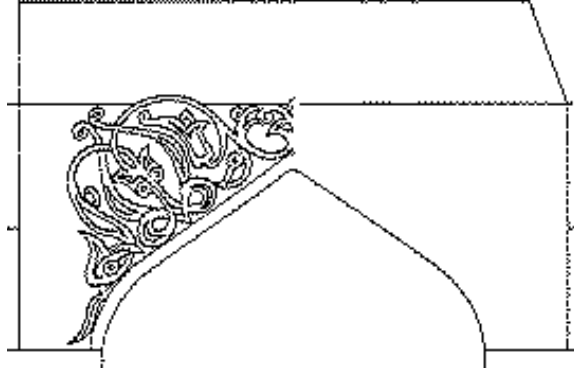
Çizim 6. Doğu kanat öğrenci odası, güneydoğudaki ilk oda kapısı,
kemer köşeliği

(Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden, 70001065-OC020)

Batı kanat öğrenci odalarından, güneybatıdaki ilk odanın kapısı, kemer köşeliği çapraz eksenlerindeki palmetin ucundan çıkan dallar iki yanda palmetlerle sonlanmaktadır. Palmetin altından çıkan kıvrık dallardan üstteki yukarı devam ederek ortada bir palmetin bir yanında bir rumi, diğer yanında ise beş dilimli palmetin ucundan çıkan dal kilit taşında bir palmete sap oluşturmaktadır. Altta devam eden kıvrık dal ikiye ayrılmakta, iki uç birer palmetle sonlanmaktadır. Ortadaki palmetlere çerçeve oluşturan katmerli uzun Rumilerin uçlarının üst köşelerde birleşerek bir palmete sap oluşturduğu rumi-palmet kompozisyonu görülmektedir (Görür, 1999; s. 87; **Fotoğraf 57.**; **Çizim 7.**).

Fotoğraf 57. Batı kanat öğrenci odası, güneybatıdaki ilk oda kapısı,
kemer köşeliği

Çizim 7. Batı kanat öğrenci odası, güneybatıdaki ilk oda kapısı,
kemer köşeliği
(Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden, 70001065-OC020)

Bezemelerin üzerindeki yatay şeritte sülüsle yazılmış tek satırlık kitabe mevcuttur.

Kitabenin Metni:

قال النبي عليه السلام أما
العلم فريضة على كل مسلم
و مسلمة

(Konyalı, 1967, s. 470)

Kitabenin Okunuşu:

Kâle aleyhu's-salâti ve's-selâm; el-'ilmu farîdatun 'alâ külli muslimin

(Fataha Bilget, 2010, s. 201)

Kitabenin Türkçesi:

“Peygamber Aleyh-is-selâm buyuruyor: ilim erkek-kadın her Müslümana farzdır.”

Bu söz kadın bir bani tarafından inşa ettirilen medresede kadın ve erkek öğrencilerin bir arada eğitim görmüş olabileceklerini düşündürmektedir.

3.9. 3. Türbe Giriş Kapısı

Türbe giriş kapısının sivri kemerinin yüzeyinde/kapının içten ilk bordürünü de oluşturan bölümde iki ruminin lotus-rumilerin çerçeve oluşturduğu palmet

kompozisyonu yer alır. Dizilim iki ruminin çevrelediği dilimli palmet-lotus motifi olarak devam eder (**Fotoğraf 21.**).

Kapının kemeri üzerinde eksende yedi dilimli palmet vardır. Kemer köşeliklerinde ise, eksendeki beş dilimli palmetin altından çıkan dala iki yanda çapraz yerleştirilen büyük boyutlu ve üzeri dilimli palmetler üstte birleşerek küçük bir palmet oluşturmaktadır. Bu palmetler ile ortadaki palmetin arasında, bir ucu ortadaki palmete çerçeve oluşturan, diğer uçları dilimli palmetlerden meydana gelen palmet kompozisyonu vardır (Görür, 1999; s. 81).

Kapıyı kuşatan dıştan birinci ve üçüncü şeritlerde, kırık çizgilerin kesişmesiyle oluşan baklava kompozisyonu görülmektedir (Görür, 1999; s. 79).

Yatay dikdörtgen panoda, üst üste iki palmetin üstteki yapraklarının ucundan çıkan ikiye ayrılmış dallar biri içe dönerek palmetle sonlanmaktadır. Çapraz yerleştirilen lotusların uçları birleşerek küçük bir palmet oluşturur. Lotusların taç yapraklarından çıkan dallar yukarıda birleşerek bir palmetle sonlanmaktadır. Alta inen dalların çerçeve ile birleştiği yerde yandan gelen dalla birleşen palmet-lotus kompozisyonu bulunmaktadır (Görür, 1999; s. 87).

Kapının söve ve kemeri üzerindeki şeritte, birbirine kıvrık dallarla bağlanan palmet-lotuslar ile palmetlere çerçeve oluşturan rumilerden meydana gelen palmet-rumi-lotus kompozisyonlu bitkisel süsleme vardır. Eksendeki sekiz kollu yıldız biçimindeki panoda, ortadaki loptan çıkan dallardan üstte olanlar ikiye ayrılarak rumilerle sonlanmaktadır. Altan çıkanlar ise yukarı dönerek son bulmaktadır. Lotuslar alttaki loptan çıkan dallardan üsttekilerin ucuna çapraz yerleştirilerek palmet oluştururken, alttan çıkan dallar ise altta rumi biçiminde sonlanır ve uçları tekrar içe dönerek yan yana gelen iki palmetle başka bir palmetten oluşan rumi-palmet-lotus kompozisyonu oluşturur (Görür, 1999; s. 88).

Türbenin içinin ve medresenin ana eyvanının bir zamanlar çinilerle kaplı olduğu belirtilmiştir (Konyalı, 1967, s. 473; **Fotoğraf 58.-59.**).

Fotoğraf 58. Çiniler

Fotoğraf 59. Altıgen çini izleri

Kitabenin Metni:

Üstteki:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ اِنْ الْفَضْلَ بِيَدِ اللّٰهِ يُؤْتِيْهِ مَنْ يَّشَاءُ اللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيْمِ

(Konyalı, 1967, s. 472)

Alttaki:

من صرف الوقت بغير مصرفه جعل في الحشر الجحيم مصرفه

Kitabenin Türkçesi:**Üstteki:**

“Bismillahirrahmanirrahim, Fazl Allah’ın elindedir. İstedığıne verir. Allah büyük fazl sahibidir.”

Alttaki:

“Vakfı yerinde harcamayan kimse; Haşrde kendisine Cehennemi dönecek yer gidilecek yer yapar.”

Söz vakfın iyi ve hayırlı yollara sarf edilmesi gerektiğini hatırlatmaktadır (Konyalı, 1967, s. 472).

3.9. 4. Kışlık Dershane Giriş Kapısı

Kışlık dershane kapısının sivri kemer köşeliklerindeki düzgün olmayan üçgen biçimindeki panolarda, üstte üç yapraklı palmetlerden çıkan kıvrık dallar üst köşede bir palmet, alt köşede ise çapraz yerleştirilen palmetlerle oluşturulan beş dilimli palmetle sonlanan rumi-palmet kompozisyonu bulunmaktadır (Görür, 1999; s. 81; **Fotoğraf 22.**).

Odanın kapısında üstteki yatay şeritte, birbirlerine saplarla bağlı çapraz palmetlerin dönüşümlü olarak yerleştirildiği ve üstte oluşan boşluklara altı yapraklı rozet çiçeklerinin yerleştirildiği palmet kompozisyonu vardır (Görür, 1999; s. 81).

Kapı kemeri ve söveleri üzerindeki şeritte; palmetlerin alt kısmından çıkan kıvrık dallar yukarı dönerek bir palmet ile ucundaki diğer bir palmetle sonlanmaktadır. Palmetin altından çıkan kıvrık dal da aynı şekilde önce diğerleriyle kesişerek çapraz yerleştirilen palmetlerle yeni bir palmet oluşturduktan sonra, ucu yine

çapraz yerleştirilen palmetlerle oluşturulan palmete, çapraz yerleştirilen ve diğerlerinden daha küçük birer palmet çerçeve oluşturur. Üstte uçlar birleşerek, küçük bir palmetten oluşan palmet kompozisyonu ortaya çıkmıştır (Görür, 1999; s. 81-82).

İki kitabe şeridi arasındaki bölümde, ortada üzeri yivli ve üste doğru inceli sivri uçları birleşen bir kartuş içinde yedi dilimli palmet motifi taç yaprağı içinde sekiz yapraklı gülbezek bulunmaktadır. Palmetin üst yapraklarından çıkan sapların ucunda iki yanda birer palmet yer almaktadır. İki yanda ortadaki iki dilimli kemerler üzerinde, taç yaprakları gülbezekli birer palmet ile palmetlerin üst yan yapraklarından çıkan dalların ucundan iki yanda on bir dilimli ters palmetler vardır. Doğudaki palmetlerin ilk dilimlerinde gülbezekler bulunmaktadır. Üstteki kitabenin iki yanındaki küçük kartuşta, loptan çıkan dal üzerinde üst üste iki palmetten oluşan süsleme görülmektedir (Görür, 1999; s. 82). Küçük dilimli kemerlerin alınlığında taç kapının kavsarasının köşeliklerindeki Mühr-ü Süleyman'ların içinde olduğu gibi sağda “*ya Allah*”, solda “*ya Muhammed*” yazılıdır (Görür, 1999, s. 93; Fataha Bilget, 2010, s. 199).

Kapıyı dıştan kuşatan ikinci şeritte yarım altı kollu yıldızdan oluşan geometrik süsleme, üstte köşelerin altında birer palmet, üstte ise yarım altı kollu yıldızlar üzerinde birer palmet ile aralarda yedi dilimli palmetlerden oluşan karışık süsleme yer almaktadır (Görür, 1999; s. 90).

Odanın kubbeye geçişlerini oluşturan trompların üzerinde; kuzeydoğu köşedeki trompun mukarnaslarının ilk sırasındaki ilk süslemenin bulunduğu pano tahrip olmuş, yalnızca bir palmet görülebilmektedir. İkincisi sivri kemerli niş içindedir, ortasındaki palmetin altından çıkan dallar altta dönerek yukarı çıkarken de diğer dallarla kesişmektedir. Bunların uzatılmış uçları üstte birleşerek küçük bir palmet oluşturmaktadır (Görür, 1999; s. 82; **Fotoğraf 60.**).

Fotoğraf 60. Örtü, Mukarnaslardaki Süsleme, Motif, Ayrıntı

Eksenin doğusunda yer alan ilk süsleme; ortada alttaki palmet biçimli kaidenin üzerine oturan beş yapraklı palmetin alt yapraklarından aşağı bakan birer palmettir. İkinci süsleme ise, bir dalın ucunda yer alan çapraz yerleştirilmiş bir palmettir (Görür, 1999; s. 82).

Kapısı, dışa hafif taşkın ve sivri kemerlidir, dıştan ikisi bezemeli üç şeritle çevrelenmiştir.

Kitabe Metni:

Üstteki:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
 قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ اللّٰهُ الصَّمَدُ
 لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهٗ
 كُفُوًا اَحَدٌ

(Konyalı, 1967, s. 470)

Alttaki:

قال النبي عليه السلام يشفع يوم القيمة ثلاثة الانبياء ثم العلماء ثم الشهداء

(Konyalı, 1967, s. 471)

Kitabenin Okunuşu:**Üstteki:**

Bismillahirrahmanirrahim, kul huva'llâhu ehad allâhu ehad allâhu's-samed lem yelid ve lem yûled ve lem yekun lehü kufuven ehad. (İhlas, 112/1-4)

Kitabenin Türkçesi:**Üstteki:**

Ey Muhammed! De ki O Allah bir tektir. Allah her şeyden müstağni ve her şey O'na muhtaçtır. O doğurmamış ve doğrulmamıştır. Hiçbir şey O'na denk değildir (İhlas 112/1-4) (Fataha Bilget, 2010, s. 200).

Alttaki:

“Peygamber Aleyh-is-selâm buyuruyor: Kıyamet Günü'nde şefa'at eden üçtür: Peygamberler, sonra âlimler, sonra şehitler.” (Konyalı, 1967, s. 471)

Üst şeritte Allah'ın varlığını ve birliğini vurgulayan İhlas suresi vardır. Alt şeritte yer alan hadise göre Kıyamaet Günü'nde âlimler peygamberlerden sonra ve şehitlerden önce gelecektir. Hadiste din âlimleri kastediliyor olmalı. Bir şeritte İhlas suresinin olması diğer bir şeritte ise bir hadise yer verilmesi müfredatını bilmediğimiz medresenin eğitim biçimi konusunda bize fikir verebilir. Bu bağlamda daha sonra mahalle mektebi işlevi görmesine de dayanarak medresede dini eğitim verilmiş olduğunu düşünebiliriz (Konyalı, 1967, s. 471).

Kışlık dersane mekânının giriş kapısının üzerindeki orta şeritte “Allah” ve “Muhammed” isimleri görülmektedir. Medresenin anıtsal taç kapısının kemer köşeliklerinde karşılıklı olarak “Allah” ve “Muhammed” isimleri bulunmaktadır. Medresenin taç kapısındaki bu kurgu kışlık dershaneye giriş kapısında da tekrarlanmıştır.

Medresenin taç kapısında, basık kemerli kapının üzerindeki inşa kitabesinde yer verilen Allah'ın varlığı ile birliği ve alimlerin önemi konularına kışlık dersane mekânına giriş kapısı üzerindeki şeritlerde de yer verilmiştir. Aynı konulardan

medresenin farklı yerlerinde bahsedilerek konuların öneminin pekiştirilmeye çalışıldığını düşünülebiliriz.

4. BÖLÜM: DEĞERLENDİRME

Çalışmamızda Karaman Hatuniye Medresesi'nin bugünkü durumunun belgelenmesi, yapının kitabelerinin ve süslemelerinin tanıtılması, kendisinden önce Anadolu Selçuklu döneminde inşa edilen açık avlulu medreseler arasındaki yeri ile öneminin tartışılması amaçlanmıştır. Bu bölümde önce medresenin bir yapı türü olarak ortaya çıkışından ve tarihsel gelişiminden kısaca söz edilerek iki ana başlıkta incelenecektir.

Medrese, gelişmiş bir kurum ve ona karşılık gelen bir yapı türü olarak Selçuklu döneminde ortaya çıkmıştır. Devletin Sünni politikasını yürütecek yeni idari ve dini sınıfı yetiştirmek amacıyla kurulmuştur. Medresenin bir plan tipi olarak önce Horasan'da belki de Budist manastırlardan (vihara) esinlenerek gelişmiş olması olasıdır. Medreselerin ilk ortaya çıkışlarında aşırı bir Sünni tarikat olan Karamiyya zaviyelerinden örnek aldıkları da ileri sürülmüştür (Kuban, 2009, s. 164).

Medreseler genelde ünlü bir bilim adamının, zaviyeler ise ünlü şeyhlerin, birincisi kendisinden feyz almaya gelen talebeleri ya da mollaları, diğeri müritleriyle birlikte kaldıkları, daha çok konut niteliğinde yapılardır (Kuban, 2009, s. 164-165).

Tek eyvanlı bir eve öğrenci hücreleri eklenerek kaba bir medrese ya da zaviye planı elde edilebilir. Bu hücreler açık bir avlu çevresinde de kapalı bir orta sofa çevresinde de düzenlenmektedir (Kuban, 2009, s. 165).

Medreseler daha büyük ölçeklerde sultanların, emirlerin ve vezirlerin büyüklüğünü ve dindarlığını simgelemek için yapıldıklarında avlu, eyvan, dersane gibi odalar, artan boyutlar ve bezeme istekleriyle orantılı olarak daha

anıtsal, dolayısıyla çoğu kez simetrik, taç kapı ve eyvanları vurgulanmış yapılar olarak inşa edilmiştir (Kuban, 2009, s. 166).

Anadolu'nun doğu ile bağları 13. yüzyılda Moğol egemenliğinde daha da fazla olmuştur. Moğollardan kaçan Türklerin Anadolu'yu Türkleştirmeleri asıl bu dönemde olmuş ve bağımsız Selçuklu döneminden daha anıtsal medrese yapıları, Sivas ve Erzurum'da görüldüğü gibi, doğuyla biçimsel ilişkiler içinde ve daha büyük boyutlarda bu dönemde yapılmıştır (Kuban, 2009, s. 167).

Anadolu Selçuklu mimarisinin gelişim çizgisi içinde medreseler özel bir gruptur. Medreselerde Selçuklu geleneği, araştırmacılara göre en çok Karamanlılarda canlı kalmıştır. Medreseler plan şemasına göre açık ve kapalı avlulu olarak iki grupta incelenmektedir. Anadolu'da Artuklu kültür çevresinde çalışmamızda incelediğimiz medresenin plan tipi olan açık avlulu medreselerin ilk örnekleri karşımıza çıkmaktadır. Artuklu Medreselerine Mardin Sultan İsa/Zinciriye Medresesi örnek verilebilir. Açık avlulu medreseler daha yaygın uygulanmıştır (Aslanapa, 2014, s. 204).

Ait oldukları yapıların önemli elemanları olan taç kapılar, taşıdıkları anlamlar, ifade ettikleri anıtsallıkla Anadolu Selçuklularının mimarî yaklaşım ve uygulamalarını gösteren, mimarlık anlayışlarını temsil eden elemanlardır (Caner-Bakırer, 2009, s. 14).

4.1. KARAMANOĞULLARI DÖNEMİ MEDRESE MİMARİSİ

Anadolu Beylikleri içinde Karamanoğulları Beyliği döneminde çok sayıda medrese inşa edilmiştir. Beylik bu anlamda öne çıkmaktadır. Karamanoğulları dönemi açık avlulu medreseler:

Açık Avlulu, İki Eyvanlı, Tek Katlı Medreseler:

Beyşehir İsmail Aka/Taş Medresesi (1368)

Karaman Hatuniye Medresesi (1381-1382)

Alanya Obaköy Medresesi (1359-1398)

Açık Avlulu, Üç Eyvanlı, Tek Katlı Medreseler:

Ermenek Emir Musa/Tol Medrese (1339)

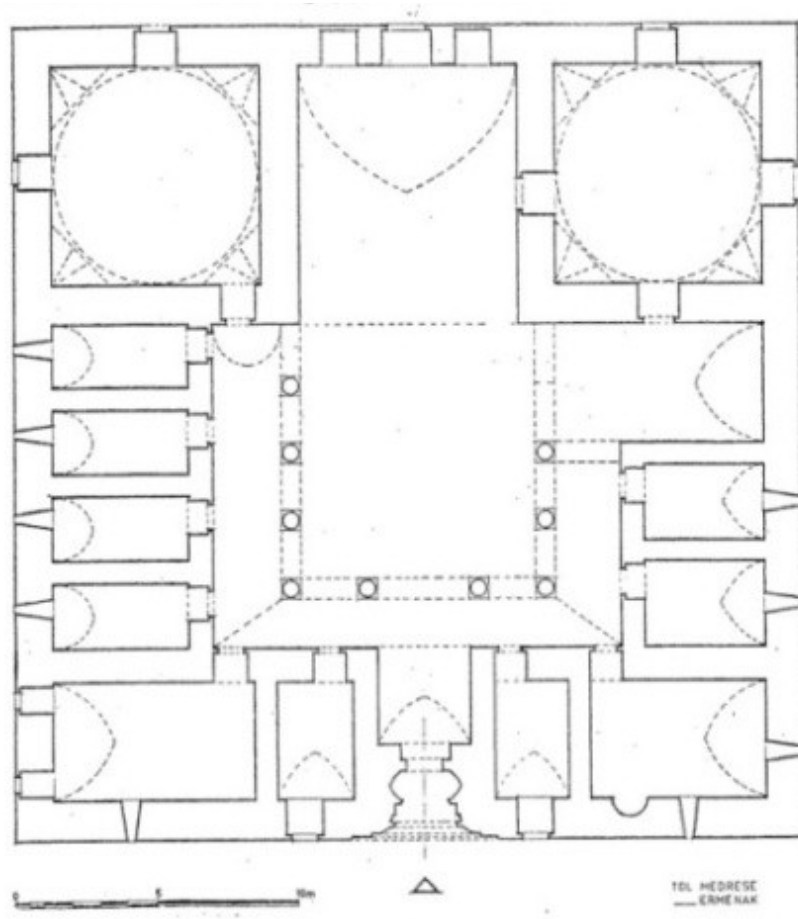
Açık Avlulu, Dört Eyvanlı, Tek Katlı Medreseler:

Aksaray Zinciriye Medresesi (15. yüzyılın ilk yarısı)

Anadolu Beylikleri içinde en geniş coğrafyaya yayılan Karamanoğulları Beyliği döneminde çok sayıda mimari eser, özellikle medreseler inşa edilmiştir. Beyliğin kuruluş, gelişme ve yıkılma sürecinde Ermenek, Karaman, Aksaray, Niğde, Beyşehir, Alanya Obaköy gibi yerleşimlerde medrese mimarisinin özgün örnekleri dikkati çeker. Selçuklu başkenti Konya'da medrese inşa ettirmemiş olmaları da ayrıca vurgulanmalıdır. Konya'da Selçuklu medreselerinin kullanılmaya devam edildiği düşünülebilir.

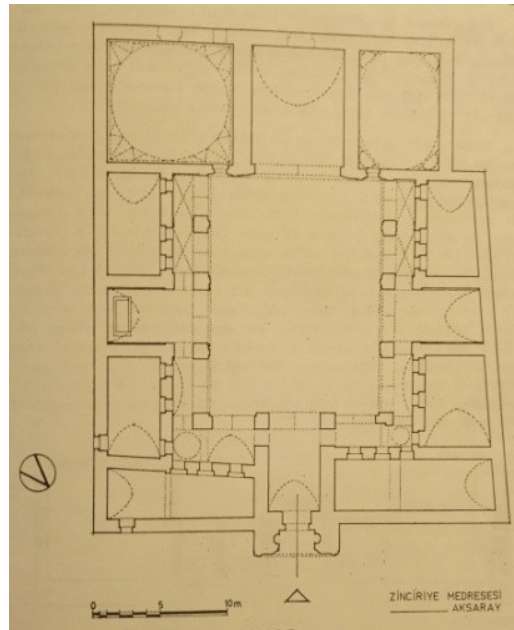
Bu başlık altında açık avlulu medreseler grubunda incelediğimiz Karaman Hatuniye Medresesi'ni benzer Karamanoğlu dönemi örnekleriyle karşılaştırmalı olarak değerlendirmeyi amaçlıyoruz.

Karaman Hatuniye Medresesi (1381-1382) açık avlulu, avlusu iki yönden revaklı, iki eyvanlı ve tek katlı bir medresedir. Karamanoğulları Beyliği döneminde inşa edilen medreselerin çoğu açık avlulu plan şeması yansıtmaktadır. Örnek olarak Ermenek Tol Medrese (1339-1340), Aksaray Zinciriye Medresesi (14. yüzyılın ilk yarısı) , Alanya Obaköy Medresesi (1373) ve Niğde Ak Medrese (1409-1410) gösterilir (Kuran, 1969b, s. 210, 220; Sözen, 1970, s. 4; Akalın, 1997, s. 503; Çiftçioğlu, 2001, s. 76; Dülgerler, 2006, s. 104-115; Kutlu, 2012, s.199-200; **Plan 2.-3.-4.-5.**).

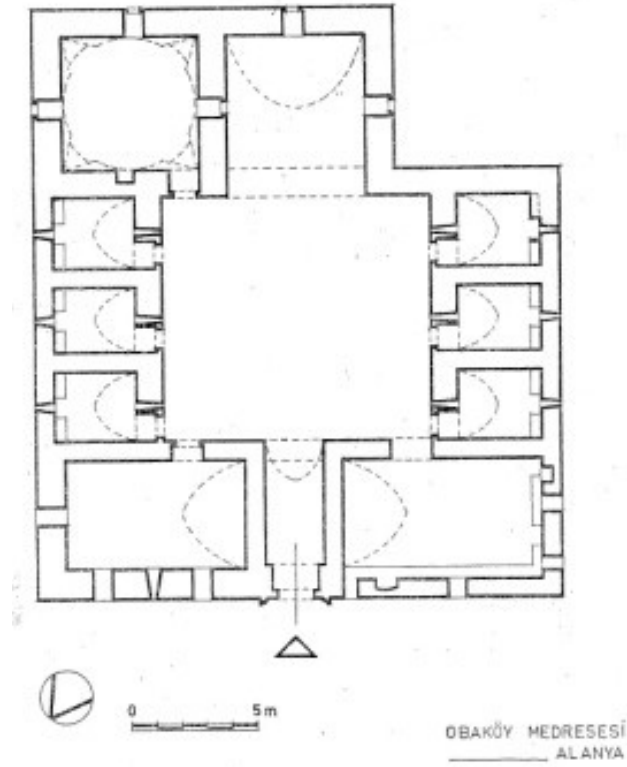
Plan 2. Ermenek Tol Medrese

(Sözen, 1970, s. 132)

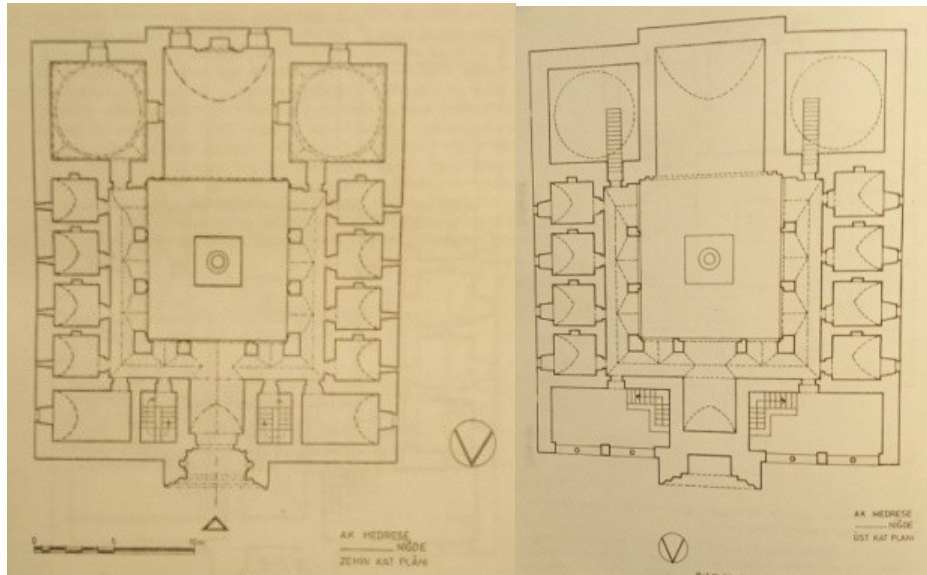

Plan 3. Aksaray Zinciriye Medresesi

(Sözen, 1970, s. 35)

Plan 4. Alanya Obaköy Medresesi
(Sözen, 1970, s. 136)

Plan 5. Niğde Ak Medrese
(Sözen, 1970, s. 195-196)

Karaman Hatuniye Medresesi giriş ve ana eyvan olmak üzere avlunun dikey ekseninde konumlanan iki eyvanlı düzenlemesi açısından bazı Karamanoğlu yapıları ile paralellik göstermektedir. Örnekler arasında Ermenek Tol Medrese, Alanya Obaköy Medresesi ve Niğde Ak Medrese sayılabilir (Kuran, 1969b, s.

210-211; Çiftçioğlu, 2001, s. 76; Özkarcı, 2001, s. 109-120; Dülgerler, 2006, s. 104-115; Öney, 2007, s. 17-20; Şaman Doğan, Bilget Fataha, 2011, s. 112-113; Kutlu, 2012, s. 199-201).

Karaman Hatuniye Medresesi'nin avlusu kuzey-güney yönünde boyuna dikdörtgen planlıdır. Karamanoğulları medreselerinde örneğimizde olduğu gibi aynı kurguda dikdörtgen planlı avlulu örnekler çok yaygındır. Örnekler arasında Alanya Obaköy Medresesi ve Niğde Ak Medrese sayılabilir (Akalın, 1997, s. 503; Şaman Doğan, Fataha Bilget, 2011, s. 95-118; Kutlu, 2012, s. 199-200). Aksaray Zinciriyiye Medresesi'nin avlusu doğu-batı yönünde dikdörtgen planlıdır.

Yapının kuzeyinde giriş eyvanı bitişiğinde iki mekân düzenlemesi bir başka örnekte de karşımıza çıkmaktadır. Ermenek Tol Medrese bu düzenlemeye örnek olarak gösterilebilir (Dülgerler, 2006, s. 104-115).

Karaman Hatuniye Medresesi'nde revaklardaki öğrenci odalarının kuzeydoğusunda yan çıkış kapısı ile sonlanan bir koridor bulunmaktadır. Medresenin avlusunu doğudan kuşatan revakın kuzeybatısında ise çatıya çıkışı sağlayan merdivenin bulunduğu merdiven sahanlığı yer almaktadır. Niğde Ak Medrese'de giriş eyvanına bitişik iki yanında yer alan revaklardan girilen kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlı ve tonoz örtülü üst kata çıkışı sağlayan merdiven sahanlığı bulunmaktadır (Dülgerler, 2006, s. 104-115).

Dikdörtgenin uzun kenarlarının önü çift yönden revaklarla kuşatılarak dikey eksenindeki giriş ve ana eyvanların vurgusu artırılmıştır. Ermenek Tol Medrese'nin kareye yakın dikdörtgen, Niğde Ak Medrese'nin yaklaşık kare planlı avluları üç yönden revaklarla çevrilerek Tol Medrese'de üçüncü eyvanın varlığı revakların ritmini değiştirmiştir (Şaman Doğan, Fataha Bilget, 2011, s. 113).

Karaman Hatuniye Medresesi avlusunun sütun ve kemerlerle biçimlenen düzenlemesi revaklı olması ve buradan öğrenci odalarına girilmesiyle Ermenek Tol, Aksaray Zinciriye ve Niğde Ak Medrese'ye benzerlik gösterir. Alanya Obaköy Medresesi revaksız avlu düzenlemesiyle farklı bir örnektir. Aksaray Zinciriye Medresesi'nde avluyu üç yönden kuşatan ve payelerle oluşturulan revak düzeni vardır. Niğde Ak Medrese'de görülen avlu revaklarında dikdörtgen payelere atılan sivri kemerlerle biçimlenen revak düzenlemesi - avluyu üç yönden kuşatan ve payelerle biçimlendirilen-, Karamanoğlu Beyliğinin bir diğer yapısı olan Aksaray Zinciriye Medresesi'nde karşımıza çıkar. (Kuran, 1969b, s. 210-211; Çiftçioğlu, 2001, s. 76; Özkarcı, 2001, s. 109-120; Dülgerler, 2006, s. 104-115; Öney, 2007, s. 17-20; Şaman Doğan, 2008, s. 274; Şaman Doğan, Fataha Bilget, 2011, s. 112-113, Kutlu, 2012, s. 199-201).

Karaman Hatuniye Medresesi'nde avlunun doğu ve batı kanatlarına yerleştirilen kare planlı ve kubbe ile örtülü dörderden sekiz öğrenci odası bulunur. Avlunun iki kanadında toplam sekiz öğrenci odası bulunması özelliği Niğde Ak Medrese ile benzerlik gösterir. Fakat, Niğde Ak Medrese'de odalar dikdörtgen planlıdır. Odaların üst örtüsünde de sivri tonoz kullanılmıştır. Diğer yapılar, avlu çevresine dizilen farklı sayıdaki öğrenci odaları ile örneğimizden farklıdır (Dülgerler, 2006, s. 104-115).

Karaman Hatuniye Medresesi'nde öğrenci odaları sivri kemerli kapılarla avluya açılmaktadır. Aksaray Zinciriye Medresesi'nde öğrenci odaları dikdörtgen biçimindeki kapılarla avluya açılır. Alanya Obaköy Medresesi'nde öğrenci odaları dikdörtgen biçimindeki kapılarla avluya açılır. Obaköy Medresesi eyvanlarında altta dikdörtgen, üstte sivri kemerli çift katlı pencere düzenlemesi vardır (Şaman Doğan, 2008, s. 278-279).

Aksaray Zinciriye Medresesi'nin revaklarında beşik tonoz, çapraz tonoz ve kubbe gibi farklı örtü elemanlarının kullanıldığı görülür. Aksaray Zinciriye Medresesi'nde, eyvanın bitişiğindeki mekânlar yaklaşık kare, köşe mekânları dikdörtgen planlı ve sivri tonozla örtülüdür. Aksaray Zinciriye Medresesi'nde

eyvanın bitişişindeki mekânlar ise basık kemerli kapılarla avluya açılır (Demiralp, 2006, s. 33; şaman Doğan, 2008, s. 277-279).

Karaman Hatuniye Medresesi'nin avlu çevresindeki öğrenci odaları ve kapalı bölümleri pencerelerle dışa açılmaktadır. Medresenin doğu ve batı kanadındaki öğrenci odalarına alt seviyede küçük dikdörtgen pencereler açılmıştır. Bu düzenleme Ermenek Tol, Alanya Obaköy Medresesi ve Niğde Ak Medrese'de de karşımıza çıkar (Dülgerler, 2006, s. 104-115; Bilget Fataha, 2010, s. 181-193; Özkarcı, 2015, s. 274-303). Karaman Hatuniye ve Niğde Ak medreselerde öğrenci odalarının aydınlık olması için mazgal pencereler kullanılmıştır.

Karaman Hatuniye ve Niğde Ak Medrese'nin avlularının ortasında bugün kapatılmış kare planlı birer havuz vardır. Ermenek Tol Medrese'de avlunun ortasında dikdörtgen havuz yer almaktadır (Kuran, 1969b, s. 210,216; Çiftçioğlu, 2001, s. 76; Dülgerler, 2006, s. 104-115; şaman Doğan, 2008, 278).

Karaman Hatuniye ve Niğde Ak medreselerinin ana eyvanları sivri tonoz örtülü ve dışa taşkındır. Beylikler dönemi medreselerinde dışa taşkın yapılan ana eyvan, giderek Erken Osmanlı döneminde kubbe ile örtülü bir birime dönüşmektedir (şaman Doğan, Fataha Bilget, 2011, s. 113).

Anadolu'daki Selçuklu-Beylikler dönemi medreselerinin bazılarında ana eyvana bitişik kare planlı ve kubbeli birimler dersane, mescit ve türbe gibi özel işlevli mekânlar olarak düzenlenmiştir. Karaman Hatuniye Medresesi'nde ana eyvanın doğusuna bitişik türbe batısı ise kışlık dershanedir (şaman Doğan, Fataha Bilget, 2011, s. 113).

Karamanoğulları medreselerinin bazılarında kışlık dersanelere türbe ya da kütüphane işlevi kazandırılmıştır. Bu geleneğe uygun olarak inşa edilen Ermenek Tol Medrese'de çalışmamızda incelediğimiz Karaman Hatuniye Medresesi'nde

olduğu gibi kışlık dersanelerden biri türbe olarak kullanılmıştır. Aksaray Zinciriye Medresesi kütüphane olarak kullanıma örnek gösterilebilir. Alanya Obaköy Medresi'nde ana eyvanın tek yönüne kare planlı mekân yerleştirilmiştir. Alanya Obaköy Medresesi bu düzenlemesiyle benzerlerinden farklıdır (Kuran, 1969a, s. 134-139). Niğde Ak Medrese'de ise ana eyvanın iki yanına bitişik kurgulanan kare planlı ve üzeri kubbe ile örtülü kışlık dersaneler görülmektedir (Kuran, 1969b, s. 211-212; Çiftçioğlu, 2001, s. 76; Dülgerler, 2006, s. 104-115; Şaman Doğan, Fataha Bilget, 2011, s. 113).

Karaman Hatuniye Medresesi'nde eyvanlar sivri tonozlarla, diğer birimler kubbeye örtülmüştür. Ermenek Tol Medresesi ile Niğde Ak Medrese'de öğrenci odaları sivri tonozlarla, ana eyvanın bitişindeki mekânlar kubbeye örtülüdür (Şaman Doğan, Fataha Bilget, 2011, s. 114).

Ermenek Tol, Karaman Hatuniye ve Niğde Ak medreselerinde ana eyvanın bitişinde yer alan kare planlı ve kubbe ile örtülü birimler ortaktır. Alanya Obaköy Medresesi'nde ana eyvanın doğusuna bitişik olan yalnızca bir mekân bulunur (Şaman Doğan, 2008, s. 276; Şaman Doğan, Fataha Bilget, 2011, s. 113).

Karaman Hatuniye Medresesi'nde ve Alanya Obaköy Medresesi'nde ana eyvanın doğu ve batısına bitişik kışlık dersane ve türbeden eyvana ve güney duvarından dışa üçer pencere açılmıştır. Ermenek Tol ve Aksaray Zinciriye Medreselerinin ana eyvanlarına birer pencere açılmıştır. Niğde Ak Medrese'de ana eyvanın doğu ve batısına bitişik kışlık dersanelerden eyvana ve güney duvarından da dışa pencereler açılarak incelediğimiz medresedekine benzer bir düzenleme yapılmıştır (Dülgerler, 2006, s. 104-115; Bilget Fataha, 2010, s. 181-193, Özkarcı, 2015, s. 274-303).

Ermenek Tol Medrese'de kuzey, güney ve doğu cephelerde dikdörtgen biçiminde mazgal pencereler yer alır. Ermenek Tol Medrese'de eyvanında altta dikdörtgen,

üstte sivri kemerli çift katlı pencere düzenlemesi bulunur (Şaman Doğan, 2008, s. 279).

Karaman Hatuniye medresesi düzgün kesme taştan inşa edilmiştir. Aksaray Zincirli ve Ermenek Tol medreselerinin inşasında düzgün kesme taş, Ak Medrese’de ise düzgün kesme taş, ana malzeme olarak kullanılmıştır. Alanya Obaköy Medresesi’nde sınırlı olarak düzgün kesme taş ile yoğun moloz taş kullanımı dikkati çeker (Kuran, 1969b, s. 216; Çiftçioğlu, 2001, s. 76; Dülgerler, 2006, s. 104-115; Kutlu, 2012, s. 199).

Karaman Hatuniye, Ermenek Tol, Aksaray Zinciriye, Alanya Obaköy ve Niğde Ak medreselerin cephelerinde ve avlu duvarlarında kesme taş kaplama malzemesi olarak kullanılmıştır. Karaman Hatuniye ve Aksaray Zinciriye medreselerinin yalnızca giriş cepheleri kesme taşla kaplanmıştır. Alanya Obaköy medresesi cephelerinde moloz taş kullanımı görülür (Şaman Doğan, 2008, s. 280).

Karaman Hatuniye Medresesi’nde kuzey cephenin ekseninde yapının beden duvarlarından dışa taşkın ve yüksek taç kapı bulunmaktadır. Karaman Hatuniye Medresesi’nin, Ermenek Tol ve Niğde Ak Medreseler’in ön cephelerinde cephe-taç kapı, taç kapı-elemanları oran ilişkisi farklılaşmış, genişlikleri daralan taç kapıların yükseklikleri artırılmıştır. Niğde Ak Medrese’de kuzey cephenin ekseninde iki katlı, yapının beden duvarlarından dışa taşkın ve yüksek taç kapı ile eksenin doğu ve batısında üst seviyede sivri kemerle kuşatılan duvarlara ve sütunlara oturan ikiz sivri kemerlerin üzerindeki daire pencerelerle biçimlenen galeri düzenlemesi farklı bir arayışı göstermektedir (Şaman Doğan, 2001, s. 211-214, 114). Örnekte taç kapı ve galeriler yapının çift katlılığını dışa yansıtmaktadır.

Karaman Hatuniye Medresesi’nin taç kapısı mukarnas dizisi özelliği bakımından Ermenek Tol, Aksaray Zinciriye ve Niğde Ak Medreselerle benzerlik göstermektedir (Kuran, 1969b, s. 210-211, 217; Çiftçioğlu, 2001, s. 76; Dülgerler, 2006, s. 104-115).

Karaman Hatuniye Medresesi, taç kapısının iki yanına yerleştirilen yan nişler ile Ermenek Tol ve Niğde Ak Medreselerine benzer özellik göstermektedir.

Karaman Hatuniye Medresesi kuzey cephe düzenlemesi ile önemli bir örnektir. Niğde Ak Medrese ise kuzey cephe düzenlemesi ile benzersiz bir örnektir (Şaman Doğan, 2001, s. 211-214).

Karaman Hatuniye Medresesi'nde süsleme, kuzey cephede taç kapıda, batı cephede üst seviyede yer alan pencerede, ana eyvanı kuşatan bordürde, ana eyvandaki bir pencereyi çevreleyen bordürde, ana eyvana bitişik olan türbe ile kışlık dershaneye girişi sağlayan kapıların çevrelerinde ve avluya açılan öğrenci odalarının birinde görülür. Karaman Hatuniye Medresesi, süslemenin avlu çevresindeki birimlere dağılımı başka bir deyişle geniş yüzeylere yayılımı açısından önemli bir örnektir. Karaman Hatuniye Medresesi'nin taç kapısı beş bordürle çevrelenerek süslenmiştir.

Aksaray Zinciriye Medresesi'nde bezeme, taç kapıda, giriş ile ana eyvan ve revakların kemer yüzeyleri ve köşeliklerinde, odaların kapı ve pencere sövelerinde görülür. Niğde Ak Medrese'de süsleme, taç kapıda, kuzey cephede galerilerde, avluda revakların sivri kemer ve payelerinin yüzeyinde, ana eyvanın mihrabında ve avluya açılan mekânların kapılarında görülür. Niğde Ak Medrese'de Karaman Hatuniye Medresesi gibi süslemenin avlu çevresindeki geniş yüzeylere yayılımı açısından önemli bir başka örnektir.

Karaman Hatuniye Medresesi'nde taç kapının kemer köşeliklerinde birer ve yan nişlerin üstünde de ikişerden toplam dört kabara bulunmaktadır. Medresede ana eyvanın bitişindeki mekânlara girişi sağlayan kapıların üzerinde de ikişerden toplam dört kabara vardır.

Niğde Ak Medrese taç kapı kemer köşeliğinde bulunan iki kabara Ermenek Tol Medresede de görülürken, Ermenek Tol Medresede yan nişlerin üstüne dörder kabara yerleştirilmiştir. Ermenek Tol Medrese taç kapısında görülen zencirek motifleri, Ak Medrese’de eyvan ve revakların kemer yüzeylerinde karşımıza çıkar. Niğde Ak Medrese ve Ermenek Tol Medrese taç kapıları, dar ve yüksek olması ve aynı zamanda yan nişler ve farklı dizilen kabaraalar açısından da benzerlik taşır.

Ak Medrese taç kapısının yan yüzlerindeki yan nişler ile mukarnas başlıklı köşe sütunceleri, Ermenek Tol Medresede de görülür. Süsleme diğer Karamanoğlu Medreseleri’nde olduğu gibi taç kapıda yoğunlaşır ve süslemeyi silmeler, mukarnaslar ile yazı oluşturur. Ayrıca Karaman Hatuniye Medresesi’nde olduğu gibi Niğde Ak Medresede de taç kapı ve avlu çevresindeki eyvan, dersane ve türbe gibi mekânların geniş yüzeylerine yayılan bir süsleme programı vardır (Sözen, 1965, s. 148-152; Sözen, 1970, s. 138; Bilici, 1985, s. 116-125; Aslanapa, 1990, s. 328-330; Özkarcı, 2001, s. 109-120; Şaman Doğan, 2001, s. 211-214; Dülgerler, 2006, s. 104-115; Bilget Fataha, 2010, s. 181-193).

Beylikler dönemi medreselerinde eyvan kemerinin bezemeli olması yaygın bir özellik değildir. Örneklerden Niğde Ak ve Aksaray Zinciriye medreselerinin ana eyvan kemerleri süslüdür (Şaman Doğan, 2008, s. 280).

Karamanoğulları Beyliği dönemi medreselerinin bazılarında çini kullanımı dikkati çeker. Karaman Hatuniye Medresesi türbesinde ve ana eyvan duvarlarında çalışmamızda önceden bahsedildiği gibi bir bölümü algılanan firuze renkli çiniler yer alır. Aksaray Zincirli Medrese’de yer yer çini kalıntıları görülür. Bunlar eyvanda ve taç kapıdaki mukarnasların arasında karşımıza çıkar. Ermenek Tol Medrese’nin, türbe sandukaları ve ana eyvanında da çini kullanıldığı bilinmektedir. Tol Medresede eyvanın bitişiğindeki kubbeli odada bulunan sandukada çini kullanılmıştır (Kuran, 1969b, s. 211; Sözen, 1970; s. 131Akalin, 1997, s. 503; Dülgerler, 2006, s. 104-115; Kutlu, 2012, s. 200).

Alaeddin Bey'in türbesinin iç mekânında Karaman Hatuniye Medresesi'nde Melek Hatun'un türbesinde olduğu belirtildiği gibi bugün döşemeden 2,34 metreye kadar sıvalı olan duvarların daha önce çinilerle kaplı olduğu kabul edilmektedir. Alaeddin Bey Türbesi'nin 1965 yılındaki restorasyonunda küçük parçalar halinde de olsa duvar çinisi olabilecek malzemeye rastlanması medresedeki türbede altıgen formlu çinilerden izlerin oluşturduğu gibi çini kullanımına işaret etmektedir. Aslında Alaeddin Bey Türbesi'nde duvarların alt kısmının taşla kaplanmaması bu yüzeylerin çini ile kaplı olduğu görüşünü desteklemektedir (Önkal, 2020, s. 69). Türbenin taç kapısında da incelediğimiz medresenin dershane mekânı giriş kapısında karşımıza çıkan karşılıklı "Allah" ve "Muhammed" isimlerini burada da görmekteyiz.

Yapıdaki kitabelerin içeriği bir eğitim yapısı olan medresenin işlevine tamamen uygundur.

Karaman Hatuniye medresesi ile Niğde Ak medrese'nin banileri arasında yakın akrabalık ilişkileri bulunmaktadır (Şaman Doğan, 2001, s. 211-214). Sözü edilen akrabalık ilişkileri mimari ve mimari süslemeden de okunmaktadır.

4.2. ANADOLU BEYLİKLERİ DÖNEMİ MEDRESE MİMARİSİ

Bu bölümde, açık avlulu ve tek katlı plan şeması yansıtan Karaman Hatuniye Medresesi'nin Anadolu'daki ilk ve çağdaş beylikler döneminde inşa edilen medrese örnekleriyle karşılaştırılması amaçlanmıştır.

İncelediğimiz Karaman Hatuniye Medresesi, açık avlulu, avlusu iki yönden revaklı, iki eyvanlı ve tek katlı bir plan şemasını yansıttığı için bu bölümde daha çok açık avlulu medreseler öncelenmiştir.

Anadolu'da Selçuklu ve Beylikler döneminde açık avlulu medreseler oldukça yaygındır.

Kayseri Huand Hatun Medresesi (1238)

Konya Sırçalı Medrese (1241-1242)

Kayseri Sahibiye/Sahip Ata Medresesi (1267)

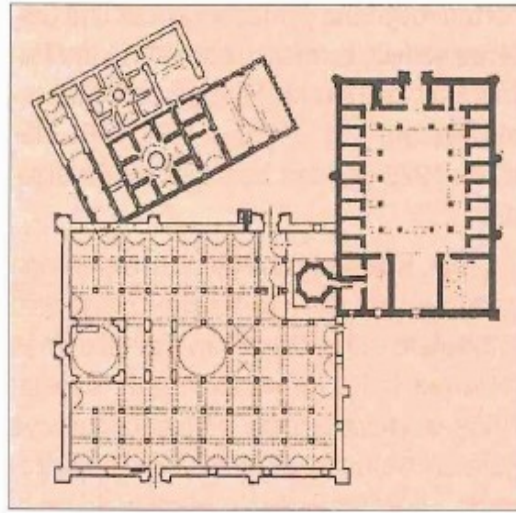
Sivas Gök Medrese (1271)

Tokat Gök Medrese (1275)

Erzurum Çifte Minareli Medrese (1291-1295)

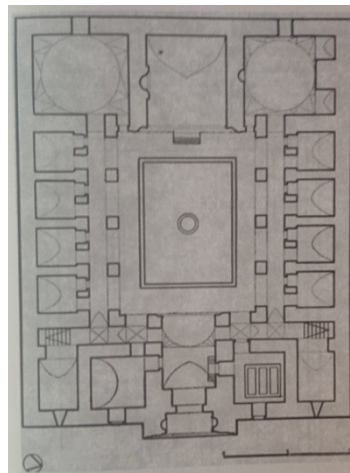
Karaman Hatuniye Medresesi hem açık avlulu hem de iki eyvanlı (giriş ve ana eyvan) kurgusuyla Selçuklu dönemine ait Kayseri Huand Hatun (1238), Konya Sırçalı (1241-1242), Sivas Gök Medrese (1271), Anadolu Selçuklu Devletinin son döneminde Erzurum'da inşa edilen Hatuniye/Çifte Minareli Medrese (13. yy sonu) medreseleri ile plan açısından örtüşmektedir (Şaman Doğan, Fataha Bilget, 2011, s. 112).

Örneğimizde olduğu gibi bir kadın banisi olan Kayseri Huand Hatun Medresesi, doğu-batı doğrultusunda dikdörgen planlıdır (**Plan 6.**). Giriş eyvanının güneyinde yer alan mekân mescittir. Avlu güney, batı ve kuzey olmak üzere üç yönden revaklıdır. Sivri kemerli revakların üst örtüsü tonozdur. Yazlık dersane işlevi gören ana eyvanın kuzey ve güney yanlarında birer kışık dersaneler vardır. Medresede süsleme taç kapıda ve eyvan kemerindedir. Çörtlenler aslan başı şeklindedir (Çayırdağ, 1998, s. 262).

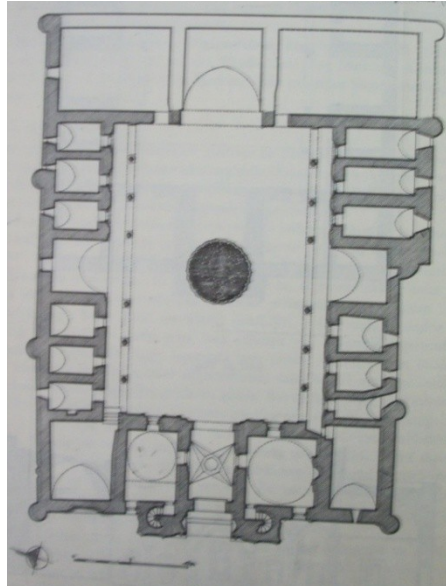
Plan 6. Kayseri Huand Hatun Medresesi
(Çayırdağ, 1998, s. 262)

Karaman Hatuniye Medresesi'ne özellikle giriş ve ana eyvan yönelimi ile benzerlik gösteren Konya Sırçalı Medrese, iki katlı, eyvanlı ve simetrik bir plana sahiptir (**Plan 7**). Girişin doğusunda, yüksekte bulunan türbede medreseyi yaptıran II. Alâeddin Keykûbad'ın lalası Bedreddin Muslih yatmaktadır. Ana eyvanın kuzey ve güney yanlarında, kubbe ile örtülü birer derslane odası vardır. Kesme taştan cephenin ekseninde dışa taşkın taç kapı, geometrik süslemeleri, kitabesi ve mukarnas süslemeli iki küçük penceresi ile farklı görünmektedir. Selçuklu yapılarından Konya Sırçalı medresenin ana eyvan kemeri bezemelidir. Konya Sırçalı medresenin ana eyvan kemeri çini mozaik tekniğinde süslemeler içerir (Şaman Doğan, 2008, s. 280; Aslanapa, 2021, s. 80-81).

Plan 7. Konya Sırçalı Medrese
(Aslanapa, 2021, s. 81)

Sivas Gök Medrese açık avlulu, iki katlı dört eyvanlı bir yapıdır (**Plan 8.**). Medresede üstü yıldız tonozla örtülü bir giriş eyvanı bulunur. Örneğimizden farklı olarak giriş eyvanının bitişiğinde kare planlı, üzeri kubbe ile örtülü ikişer mekân yer alır. Bu mekânlardan giriş eyvanının kuzey yanındakinin mescit güney yanındakinin ise dar ül kur'a olduğu tahmin edilmektedir. Her iki yan mekân da kubbe ile örtülüdür. Avlunun her iki yanı revaklıdır. Avludaki revaklar tonoz ile örtülmüştür. Yedi açıklıklı revakların orta açıklıkları yandakilerden daha geniş olup bunların gerisinde yan eyvanlar, eş genişlikteki yan açıklıkların gerisinde de üçer sivri tonozla örtülü odalar bulunur (Kuran, 1969, s. 93-94; Demiralp, 2006, s. 33-34; Şaman Doğan, 2008, s. 277-278, 280; Akkaya, Urfalıoğlu, 2022, s. 252-253, 259-260).

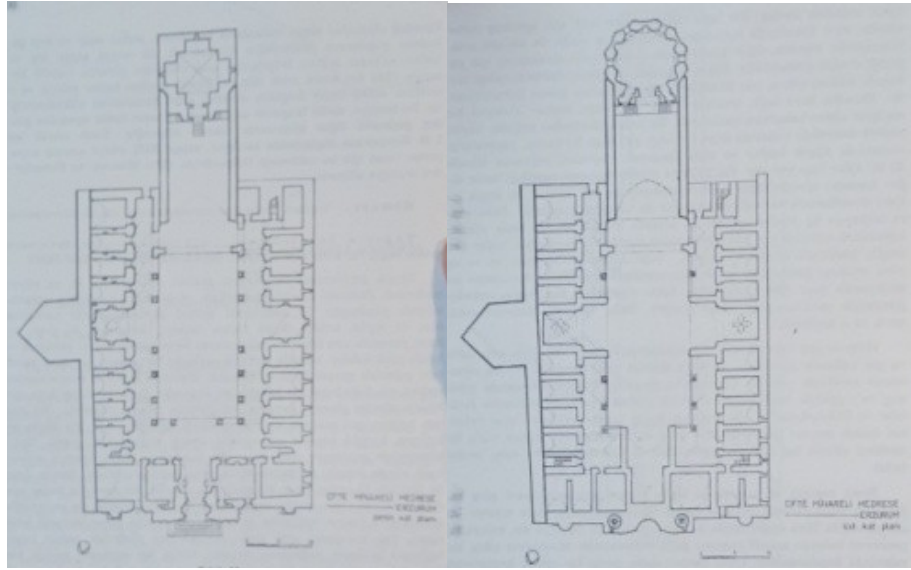

Plan 8. Sivas Gök Medrese

(Kuran, 1969, s. 92)

Anadolu Selçuklu döneminde İlhanlıların Anadolu'ya hâkim olduğu süreçte inşa edilen ve dönemin en büyük boyutlu açık avlulu medresesi olan Erzurum Hatuniye/Çifte Minareli Medrese de bir kadın yapısı olarak dikkat çeker. Erzurum Hatuniye/Çifte Minareli Medrese (13. yy sonu) açık avlulu ve dört eyvanlı planlamaya sahiptir (**Plan 9.**). Medresede taç kapıdan sivri tonoz örtülü eyvandan geçilerek dikdörtgen payelere oturan sivri kemerli revaklı avluya girilir. Revaklar avluyu iki yönden kuşatır ve revaklı avludan da öğrenci odalarına geçilir. Avlusu boyuna dikdörtgen planlıdır. Ana eyvan önündekiler dışındaki tüm revakları beşik tonozla örtülüdür. Erzurum Çifte Minareli Medrese'deki kışlık dersaneler

günümüze ulaşamamıştır (Demiralp, 2006, s. 32, 34; Şaman Doğan, 2008, s. 274; Aydın, 2012, s. 102).

Plan 9. Erzurum Hatuniye/Çifte Minareli Medrese

(Sözen, 1970, s. 66, 68)

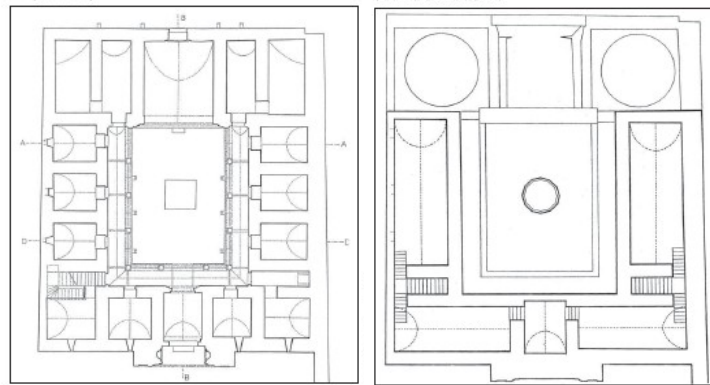
Erzurum Hatuniye/Çifte Minareli medresenin taç kapısını kademeli kuşaklar halinde çevreleyen plastik hacimli bitki süslemeleri vardır. Bitkisel bezeme, taç kapıda ve avlu sütunlarını birbirine bağlayan kemerlerde karşımıza çıkmaktadır. Bitkisel süslemelerde en fazla rumi ve palmetler kullanılmıştır. (Aydın, 2012, s. 102, 103).

Erzurum Çifte Minareli Medrese'nin taç kapısındaki 2., 3. ve 4. Bordürler ile çalışmamızda incelediğimiz Karaman Hatuniye Medresesi'nin taç kapısındaki 2., 3. ve 4. Bordürlerde aynı bitkisel süsleme motifleri kullanılmıştır. İki medresenin taç kapısındaki kaval silmelerde ve taç kapıyı taşıyan sütuncelerde de aynı bitkisel süsleme görülmektedir.

Anadolu'da (14. yüzyılın başı – 15. yüzyılın sonu) farklı coğrafyalarda kurulan Beylikler döneminde çok sayıda medrese inşa edilmiştir. Hamitoğulları Beyliği döneminde Eğirdir DüNDAR Bey Medresesi (1301-1302; **Plan 10.**), Antalya Korkuteli Emir Sinaneddin Medresesi (1319; **Plan 11.**), Germiyanogulları Beyliği döneminde Kütahya Vacidiye Medresesi (1314-1315; **Plan 12.**), Dulkadiroğulları

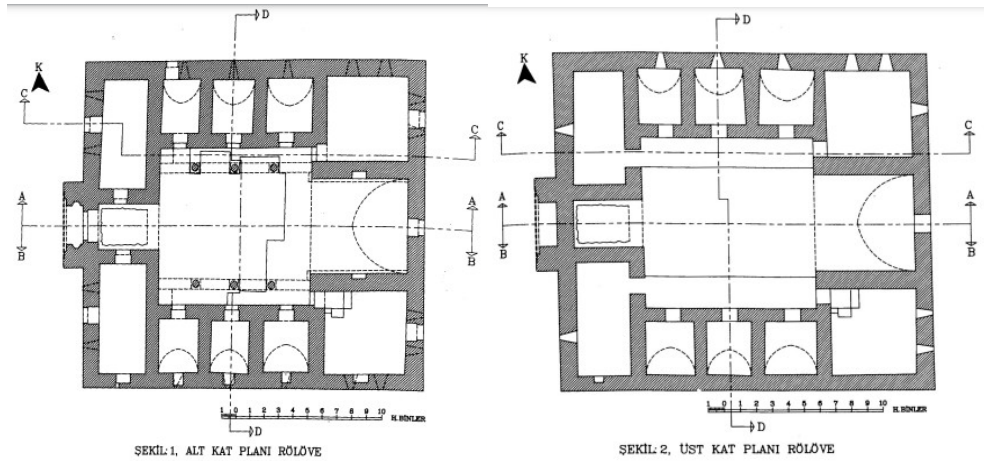
Beyliği döneminde Kayseri Hatuniye Medresesi (1432; **Plan 13.**), Ramazanoğulları Beyliği döneminde Adana Ulu Camii Medresesi (1540; **Plan 14.**), Aydınoğulları Beyliği döneminde Tire Kazırzade (14. yüzyıl) ve yine Tire’de Karakadı Mecdettin (14. yüzyıl) Medreseleri (**Plan 15.-16.**), Saruhanoğulları Beyliği döneminde Manisa Ulu Camii Medresesi (1378-1379; **Plan 17.**), Menteseoğulları Beyliği döneminde Pein Ahmet Gazi Medresesi (1375; **Plan 18.**), Balat Ulu Camii Medresesi (**Plan 19.**), Pein Yelli Medresesi (1344 ncesi; **Plan 20.**) ve Candaroğulları Beyliği döneminde Kastamonu İsmail Bey Medresesi (1475-1476; **Plan 21.**) olmak üzere Anadolu’da farklı devlet ve beylikler tarafından inşa edilen medrese örnekleri karşımıza çıkar.

Hamitoğulları Beyliği döneminde Eğridir’de inşa edilen Dündar Bey Medresesi (1301-1302) açık avlulu ve iki eyvanlı planlanmıştır (**Plan 10.**). Yapı bu kurgusuyla Karaman Hatuniye Medresesi’ne benzerlik gösterir. Kuzeyde bulunan ta kapıdan sivri tonoz örtülü giriş eyvanına oradan da dikdörtgen planlı avluya ulaşılır. Her iki yapıda da avludaki revaklardan ğrenci odalarına girilir. Karaman Hatuniye Medresesi doğu ile batı olmak üzere iki yönden revaklı iken Dündar Bey Medresesi  yönden revaklıdır. Dündar Bey Medresesi aralarındaki bu farklılığa rağmen planlamasıyla yapımızla benzerdir. Dündar Bey Medresesi’nde moloz taş, kesme taş ve devşirme malzeme kullanımı görülür. Medresedeki sütunlar ve sütun başlıkları da devşirmedir. Karaman Hatuniye Medresesi’nin avlusunda devşirme malzeme kullanımı görülmektedir. İki medrese bu açıdan da birbirlerine benzemektedir.

Plan 10. Eğridir Dündar Bey Medresesi, Alt ve st Kat
(şaman Doğan, 2008, s. 66-67)

Antalya Korkuteli Emir Sinaneddin Medresesi (1319) açık avlulu ve iki eyvanlı olarak planlanmıştır. Ana eyvanın iki yanına diğer birimlere göre daha büyük planlanan kare planlı ve üzeri kubbe ile örtülü kışlık dersaneler yerleştirilmiştir. Yapı planı ve mekân kurgusuyla kısmen Karaman Hatuniye Medresesi'ne benzemektedir (**Plan 11.**). Korkuteli Emir Sinaneddin Medresesi'nde revaklar tonoz ile örtülmüştür. Örtü malzemesi olarak taş kullanılmıştır. Kışlık dersane ahşap düz tavanla örtülüdür. Korkuteli Emir Sinaneddin medresesi'nin avlusu boyuna dikdörtgen planlıdır. Korkuteli Emir Sinaneddin Medresesi'nde eyvanın bitişiğindeki mekânlar basık kemerli kapılarla avluya açılır. Korkuteli Emir Sinaneddin Medresesi'nde avlunun doğu ve batı kanadında simetrik olarak düzenlenmiş doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlı ve sivri tonozla örtülü üçerden altı öğrenci hücresi yer alır. Korkuteli Emir Sinaneddin Medresesi cephelerinde ve avlu duvarlarında kesme taş kaplama malzemesi olarak kullanılmıştır. Karaman Hatuniye Medresesi'nin avlusunda olduğu gibi Korkuteli Emir Sinaneddin medresesinin avlusunda da devşirme sütunlar yer alır. Korkuteli Emir Sinaneddin Medresesi'nde sütun başlıkları bitkisel ve geometrik bezemelidir (Demiralp, 2006, s. 33, 36; Şaman Doğan, 2008, s. 274, 276, 279-280).

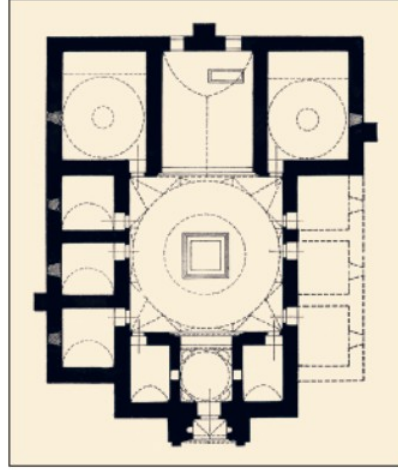

Plan 11. Korkuteli Emir Sinaneddin Medresesi

(Binler, Kılıcı, 1995, s. 174-175)

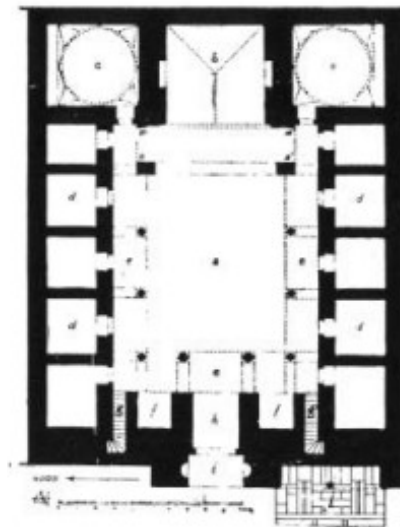
Korkuteli Emir Sinaneddin Medresesi'nin eyvanlarında altta dikdörtgen, üstte sivri kemerli çift katlı pencere düzenlemesi bulunur (Şaman Doğan, 2008, s. 279). Medresenin kuzey ve güney cephelerinde dikdörtgen biçiminde mazgal pencereler yer alır.

Germiyanoğulları Beyliği döneminde Kütahya’da inşa edilen Vacidiye Medresesi (1314-1315), Karaman Hatuniye Medresesi’ne iki eyvanlı plan kurgusu ve ana eyvana bitişik kare planlı ve kubbe ile örtülü mekân dizilimi açısından benzerlik yansıtır (**Plan 12.**).

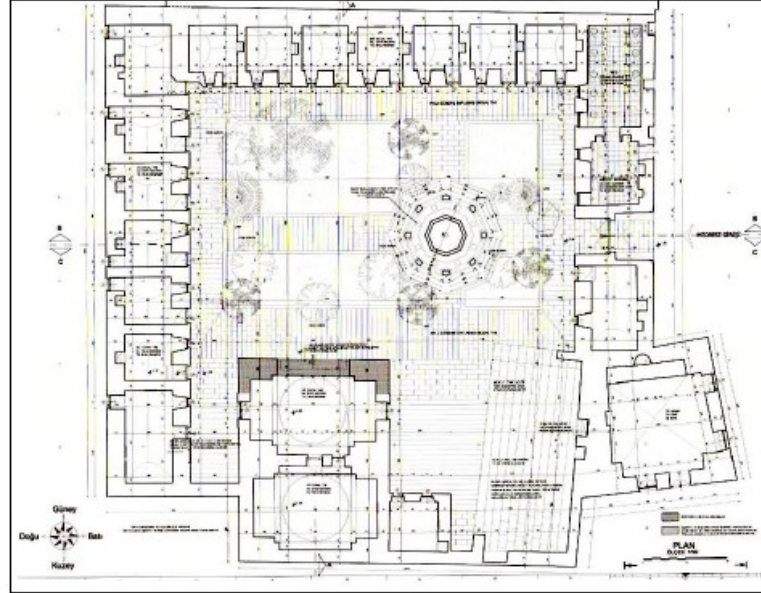
Plan 12. Kütahya Vacidiye Medresesi
(Kalfazade, 2013, s. 410)

Dulkadiroğulları Beyliği döneminde Kayseri’de inşa edilen Hatuniye Medresesi (1432) açık avlulu ve iki eyvanlıdır (**Plan 13.**). Yapı plan kurgusuyla kısmen Karaman Hatuniye Medresesi ile benzerlik göstermektedir. Karaman Hatuniye Medresesi’ndeki gibi Kayseri Hatuniye Medresesi’nde de revaklı avludan öğrenci odalarına girilmektedir (Demiralp, 2006, s. 32).

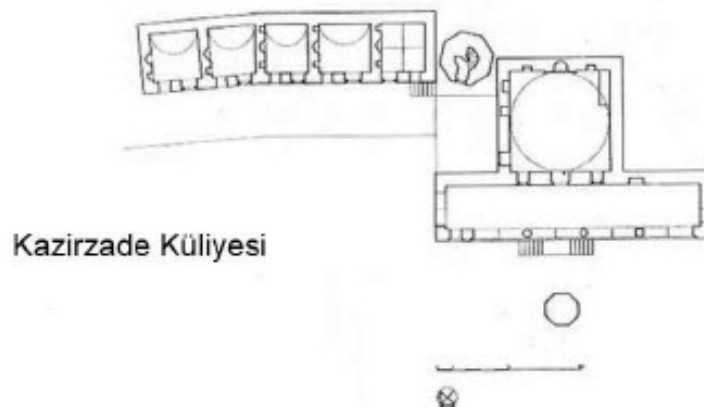
Plan 13. Kayseri Hatuniye Medresesi
(Arslan-Özbek, 2008, s. 355)

Ramazanoğulları Beyliği döneminde Adana’da inşa edilen Ulu Cami Medresesi doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlıdır (Tanburoğlu, 2017, s. 129-135; **Plan 14.**). Karaman Hatuniye Medresesi’ne açık avlulu plan kurgusu açısından benzemektedir.

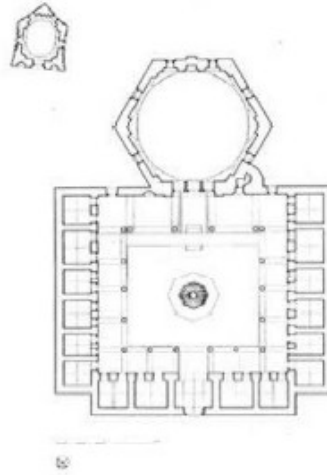

Plan 14. Adana Ulu Cami Medresesi
(Tanburoğlu, 2017, s. 128)

Aydınoğulları Beyliği döneminde Tire’de inşa edilen Kazırzade ve Karakadı Mecdettin Külliyesi’nde medrese bulunmaktadır (**Plan 15.-16.**; Yüksel Caner, 2014, s. 38-39). Karaman Hatuniye Medresesi ve Kazırzade ile Karakadı Mecdettin medreseleri açık avlulu plan tipi göstermeleri bakımından benzerdir.

Plan 15. Kazırzade Külliyesi
(Yüksel Caner, 2014, s. 38)

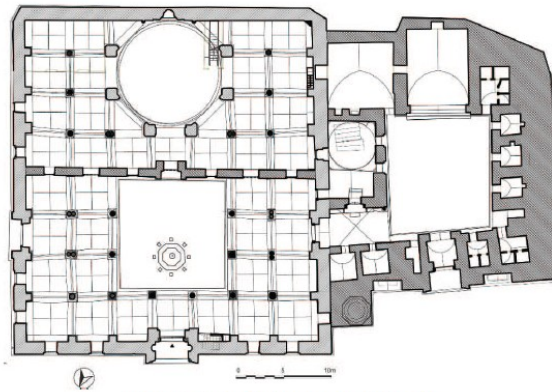

Karakadı Mevdettin Külliyesi

Plan 16. Karakadı Mevdettin Külliyesi

(Yüksel Caner, 2014, s. 39)

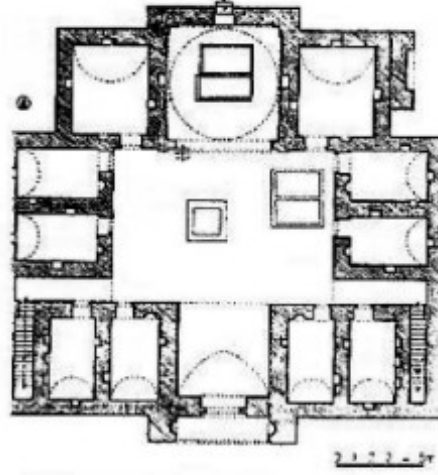
Saruhanoğulları Beyliği döneminde Manisa’da inşa edilen Ulu Camii Medresesi tek eyvanlı, açık avlulu ve iki katlı bir düzenlemeye sahiptir (**Plan 17.**). Karaman Hatuniye Medresesi’ne açık avlulu ve iki eyvanlı (giriş ve ana eyvan) olması açısından benzemektedir.

Plan 17. Manisa Ulu Camii Medresesi

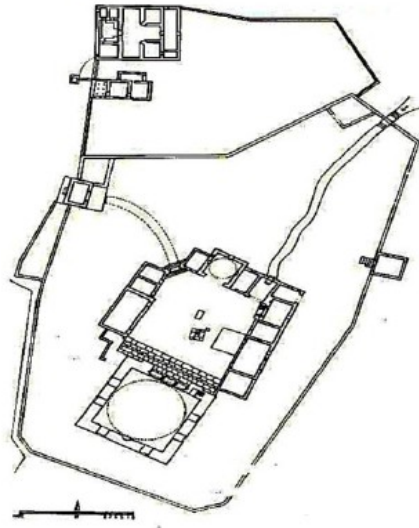
(Gürbıyık-Çakmak, 2021, s. 540)

Menteşeoğulları Beyliği döneminde inşa edilen Beçin/Peçin Ahmet Gazi Medresesi (1375-1376), açık avlulu, iki eyvanlı ve tek katlı bir yapıdır (**Plan 18.**). Medrese plan kurgusu açısından Karaman Hatuniye Medresesi’ne benzerlik yansıtır. Ancak planın asimetrik oluşu, ana eyvanın kubbeyle örtülmesi ve avlunun revaksız kurgusu ile de incelediğimiz Karaman Hatuniye Medresesi’nden farklıdır (Demir, Demiralp, Ünal, 2000, s. 43-44; Öney, 2000, s. 19; Demiralp, 2006, s. 34; Şaman Doğan, 2008, s. 280; Pektaş, 2011, s. 895; Bkz. s. 58).

Plan 18. Beçin/Peçin Ahmet Gazi Medresesi
(<https://www.sanatinyolculugu.com/becin-ahmet-gazi-medresesi/>
Son erişim tarihi: 12.Aralık.2023)

Balat İlyas Bey Medresesi'nin planı düzgün olmayan bir "U" şeklindedir. (**Plan 19.**; Durukan, 2000, s. 165-166). Medresenin, Karaman Hatuniye Medresesi ile açık avlu düzenlemesi benzemektedir.

Plan 19. Balat İlyas Bey Medresesi
(Demir, 2019, s. 161)

Yelli Medresesi açık avlulu ve üç eyvanlı bir plana sahiptir (Şaman Doğan, 2008, s. 274, 280; Pektaş, 2011, s. 895; **Plan 20.**). Yelli Medresesi, Karaman Hatuniye Medresesi'ne açık avlusu ve giriş eyvanı açısından benzerdir.

Yapıların ön cephelerine hâkim taç kapıları beden duvarlarından dışa taşkın ve yüksek inşa edilerek vurgulanmıştır.

Sivas Gök Medrese

Karaman Hatuniye Medresesi

Beyşehir Eşrefoğlu Camii

Medreselerin ve caminin taç kapıları mukarnas kavsaralı kurgulanmıştır. Kavsaralardaki mukarnas sırasının sayısı zaman içinde artmıştır. Bu bağlamda, Sivas Gök Medrese'nin taç kapısının kavsara kısmına on dört mukarnas sırası doldurulmuşken Beyşehir Eşrefoğlu Camii'nin taç kapısının mukarnaslı kavsarasında ise on mukarnas sırası kullanılmıştır.

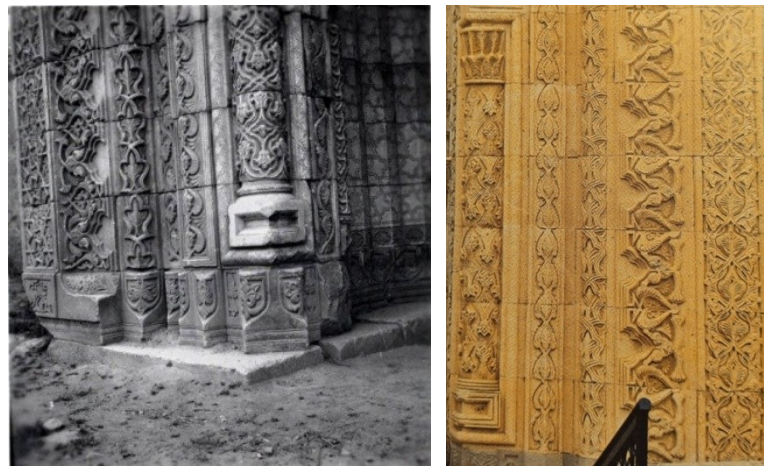
Sivas Gök Medrese Karaman Hatuniye Medresesi Beyşehir Eşrefoğlu Camii

Ayrıca mukarnas dişlerinin bezenmesinde kullanılan motiflerin de derinlik kazandığı görülmektedir.

Yapıların taç kapılarını çevreleyen farklı sayıda bordürün en dıştan içe doğru dizilimi ve bu bordürlerin bezenmesinde kullanılan motif repertuarı benzerdir. Karaman Hatuniye Medresesi, Gök Medrese'nin taç kapı süslemesinin etkilerinin görüldüğü geç dönem yapılarından biridir. Bu bağlamda, dışa taşkın anıtsal, beyaz mermer taç kapının dört sıra bordürü, Erzurum Çifte Minareli Medrese ve Sivas Gök Medrese taç kapılarının bordürlerini sade ve yavan bir üslûpla tekrarlamaktadır.

Sivas Gök Medrese

Erzurum Çifte Minareli/Hatuniye
Medresesi

Karaman Hatuniye Medresesi Beyşehir Eşrefoğlu Camii,

Sivas Gök Medresesi'nin taç kapısında görülen süslemeler hem çağdaşı hem de sonraki döneme ait yapıları derin bir şekilde etkilemiştir. Bunlardan en yakın örnek Erzurum Çifte Minareli Medrese'dir ki M. Rogers, bu yapının taç kapısında daha önce Sivas Gök Medrese'de denenilen birçok süsleme elemanının bulunduğunu belirtmektedir (Ögel, 1957, s. 119; Aslanapa, 2014, s. 204; Yavaş, 2015, s. 177-178; Akkaya, Urfalıoğlu, 2022, s. 259-261).

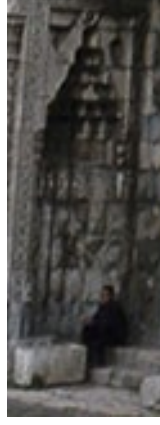
Sivas Gök Medresesi'nde bitkisel ve geometrik süslemenin ortak kullanıldığı kompozisyonlardaki en önemli yenilik 1-7 cm. arasında değişen derinliklerdeki motiflerdir. Bu kabarık motifler, mermer malzemenin de etkisiyle derin bir ışık-gölge etkisine yol açar. Selçuklu taş süslemesi yakından incelendiği zaman, Hatuniye Medresesi'nin örnek aldığı Gök Medrese ve Eşrefoğlu taç kapılarının Selçuklu eserleri arasında “plastik üslup” ları ile ayrılan bir gruba girdikleri anlaşılmaktadır. Taç kapı bezemelerinde neredeyse üç boyutlu, derin işlemeli bezemeler dikkati çekmektedir. Bordürlerde özellikle kabartma olarak işlenmiş rumi motifine yer verilmiştir. Kitabe ve ayet gibi çeşitli yazıların yer aldığı yazı şeritleri de bezeme unsurları arasındadır.

Sivas Gök Medrese'nin taç kapısının 1., 2. ve 4. Bordürleri ile çalışmamızda incelenen Karaman Hatuniye Medresesi'nin taç kapısının bordürlerinde aynı süsleme kompozisyonları bulunmaktadır.

Sivas Gök Medrese'nin taç kapısının 3. ve 5. Bordürü ile çalışmamızda incelenen Karaman Hatuniye Medresesi'nin taç kapısının bu bordürlerindeki kompozisyonlar bazı farklılıklar göstermektedir.

Sivas Gök Medrese'nin taç kapısındaki sütunceler ile çalışmamızda incelenen Karaman Hatuniye Medresesi'nin taç kapısını taşıyan sütuncelerde ve kaval silmelerde de benzer süsleme kompozisyonları vardır (Kuran, 1969, s. 93-94; Demiralp, 2006, s. 33-34; Şaman Doğan, 2008, s. 277-278, 280; Akkaya, Urfalıoğlu, 2022, s. 252-253, 259-260).

Yan nişler medreseler ve camide aynıdır. Sivas Gök Medrese'nin kavsara nişinin iki yanında yer alan mukarnaslı yan nişleri ongen formundadır.

Sivas Gök Medrese

Karaman Hatuniye
Medresesi

Beyşehir Eşrefoğlu Camii

Yapıların taç kapılarındaki giriş kapıları üzengi taşları - kemer başlangıç ile bitiş taşları - ve kemer kilit taşları bitkisel bezemelerle süslenecek öne çıkarılmıştır.

Sivas Gök Medrese

Karaman Hatuniye Medresesi

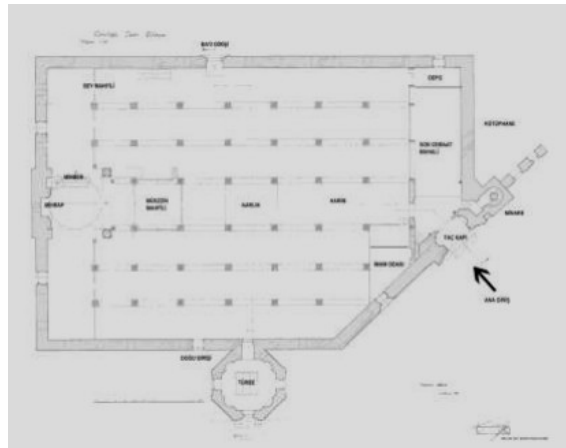

Beyşehir Eşrefoğlu Camii

Karaman Hatuniye Medresesi Beyşehir Eşrefoğlu Camii

Çerçeve örneklerinin büyük bir kısmı ve köşe sütunceleriyle Sivas Gök Medresesi'ye benzeyen bir başka yapı da Beyşehir Eşrefoğlu Camii'dir (**Plan 22.;** **Tablo 1.**).

Plan 22. Beyşehir Eşrefoğlu Camii

(Koç, Mazlum, 2022, s. 872)

Beyşehir Eşrefoğlu Camii'nin (1299) taç kapısının I. Bordürünün genişliği ile çalışmamızda incelediğimiz Karaman Hatuniye Medresesi'nin I. Bordürünün genişliği yakındır (**Tablo 1.-2.**).

Beyşehir Eşrefoğlu Camii'nin taç kapısının II. Bordürünün genişliği ile çalışmamızda incelediğimiz Karaman Hatuniye Medresesi'nin II. Bordürünün genişliği farklıdır. Beyşehir Eşrefoğlu Camii'nin taç kapısının II. Bordürü Karaman Hatuniye Medresesi'nin II. Bordüründen daha geniştir.

Beyşehir Eşrefoğlu Camii'nin taç kapısının III. Bordürünün genişliği ile çalışmamızda incelediğimiz Karaman Hatuniye Medresesi'nin genişliği oldukça yakındır.

Beyşehir Eşrefoğlu Camii'nin taç kapısının IV. Bordürünün genişliği ile çalışmamızda incelediğimiz Karaman Hatuniye Medresesi'nin IV. Bordürünün genişlikleri farklıdır. Beyşehir Eşrefoğlu Camii'nin taç kapısının IV. Bordürü Karaman Hatuniye Medresesi'nin IV. Bordüründen daha geniş tutulmuştur.

Tablo 1. Karaman Hatuniye Medresesi,
Taç Kapıdaki Bordürlerin Genişlikleri⁷

Karaman Hatuniye Medresesi				
I. Bordür (cm)	II. Bordür (cm)	III. Bordür (cm)	IV. Bordür (cm)	V. Bordür (cm)
43	41	18	20	27

Tablo 2. Beyşehir Eşrefoğlu Camii,
Taç Kapıdaki Bordürlerin Genişlikleri⁸

Beyşehir Eşrefoğlu Camii			
I. Bordür (cm)	II. Bordür (cm)	III. Bordür (cm)	IV. Bordür (cm)
42	50	20	30

Beyşehir Eşrefoğlu Camii'nin taç kapısındaki 2. (**Fotoğraf 61.; Çizim 8.**) ve 3. (**Fotoğraf 62.; Çizim 9.**) Bordürler ile Karaman Hatuniye Medresesi'nin taç kapısındaki 2. ve 3. Bordürler aynı süslemeler ile bezenmiştir.

⁷ Tablodaki veriler M. Çetinaslan-A. Yavuzylmaz'ın "Karamanoğlu Beyliği Medrese Taçkapıları" başlıklı makalesinden alınmıştır.

⁸ Tablodaki veriler Ü. Çilek'in "Beyşehir Eşrefoğlu Camii Taçkapısının Özgün Bezemeleri" başlıklı makalesinden alınmıştır.

Fotoğraf 61. Beyşehir Eşrefoğlu Camii, Taç Kapı, 2. Bordür
(Çilek, 2021, s. 39)

Çizim 8. Beyşehir Eşrefoğlu Camii, Taç Kapı, 2. Bordür
(Çilek, 2021, s. 39)

Fotoğraf 62. Beyşehir Eşrefoğlu Camii, Taç Kapı, 3. Bordür
(Çilek, 2021, s. 40)

Çizim 9. Beyşehir Eşrefoğlu Camii, Taç Kapı, 3. Bordür
(Çilek, 2021, s. 40)

Yapılan çalışmalarda Karaman Hatuniye, Sivas Gök Medreseleri ve Beyşehir Eşrefoğlu Camii taç kapıları kurgu, tasarım ve bezeme özellikleri açısından ele alınarak, süslemenin dili ve üslup özellikleri bakımından benzerlikleri tartışılmıştır.

Araştırmacılardan S. Ögel yaptığı çalışmada aynı zaman diliminde inşa edilmeyen Sivas Gök, Karaman Hatuniye Medreseleri ve Beyşehir Eşrefoğlu Camii taç kapısını ayrıntılı olarak irdelemiştir.

“Yüzeysel üslup” taki Selçuklu taç kapılarının geometrik örnek zenginliği içinde hiçbir zaman tek tek şekiller hak iddia edemez, ancak sonsuz görünüşler sisteminin bir parçasıdırlar. Süsleme yüklerine rağmen, Gök Medrese ve Eşrefoğlu taç kapıları sade örnekler tabakalarından, tek tek işlenen bitkisel şekillerden meydana gelir. Böylece Karaman döneminde gidilen yöne yaklaşırlar,” (Ögel, 1957, s. 119).

“Karaman Hatuniye Medresesi taç kapısını yapanın, iki Selçuklu eserinden (Sivas Gök ve Erzurum Çifte Minareli Medreselerden) aldığı formlardan bir sentez oluşturma fikri, Karamanoğlu döneminin arama ve deneme eğilimi ile açıklanabilir. Selçuklu taç süslemesinin ancak yeni bir üslup eşiğinde, Karaman Hatuniye Medresesi’nin taç kapısında bir kere daha geriye dönülmesi ile kesin bir sona vardığı söylenebilir,” (Ögel, 1958, s. 119)

Ayrıca Sivas Gök Medrese taç kapısı araştırmacılardan S. Mülayim tarafından incelenerek dönemi içinde özel bir örnek olduğu vurgulanmıştır.

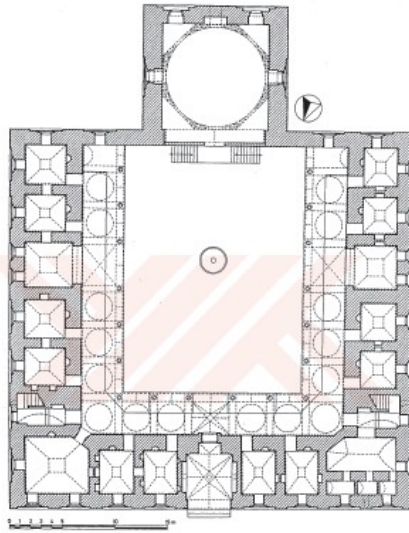
“... her zaman verimli ve çok yönlü tartışmaları üzerine çekmiş bir Selçuklu yapısıdır. Medresenin kütle kompozisyonu, mekânların düzeni, çifte minareli cephesinin proporsiyonları ve taş işçiliği, bu eseri, benzerleri ve çağdaşları arasında seçkin yere koymaktadır,” (Mülayim, 2016, s. 278)

Araştırmacılardan Ü. Çilek çalışmasında yapıların taç kapılarının süslemelerinde görülen bazı farklarla söz konusu medreselerin birbirlerinden farklı süsleme ayrıntıları barındırdıklarını belirtmiştir.

“... Taç kapının bezemeli bordürleri Sivas Gök Medrese (1271) ve Erzurum Çifte Minareli Medrese (1290)’nin bordürleriyle üslup benzerliği taşımaktadır. Birbirine yakın zamanlarda inşa edilen her üç yapının bezemelerinde de rumi motiflerinin kullanılması, desen kurgularının yakınlık göstermesi ve yüksek kabartma tekniğiyle işlenmesi benzerliğin temelini oluşturmaktadır. Eşrefoğlu taç kapı bordürlerinden bazıları Sivas Gök Medrese bordürleriyle yakın benzerlik göstermektedir. Erzurum Çifte Minareli Medrese bordürleriyle benzerliği ise oldukça azdır. İlk bakışta aynı gibi görünen bordürler; rumi çeşitleri, motif detayları veya desen kurgusundaki farklılıklarla birbirinden ayrılmaktadır. Bu durum daha önce işlenen bir desenin aynen kullanılmadığını, tasarımı yapan sanatkârın yan saplar ve motif detaylarıyla ortaya koyduğu eserde farklılık arayışında olduğunu gösterir. Aslında sanatkârın bu çabası mimari kuruluşu belli bir şema gösteren taç kapıların bezeme yoluyla farklılaşmasını sağlamakta ve böylece her taç kapıya kendine özgü bir kimlik kazandırmaktadır.” (Çilek, 2021, s. 48)

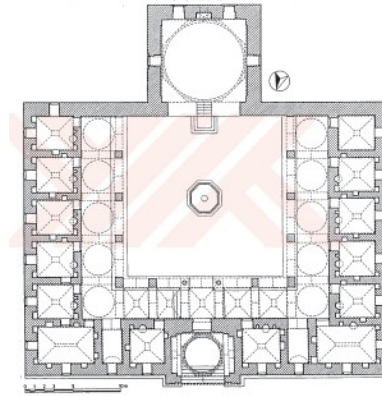
Erken Osmanlı Beyliği dönemi medreselerinde açık avlulu plan şeması oldukça yaygındır. Erken Osmanlı Beyliği’nin medreselerinde dışa taşkın ve kubbeli eyvan vurgusu daha güçlüdür. Bursa’daki Yeşil (1419) ve Muradiye (1426) medreseleri bu örnekler arasındadır (Şaman Doğan, Fataha Bilget, 2011, s. 113).

Yeşil medrese, kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen bir plana sahiptir (**Plan 23.**). Karaman Hatuniye Medresesi, Yeşil Medrese’ye kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen plan kurgusu gösteren avlusu ve revakları gerisinde konumlandırılan öğrenci odaları bakımından benzemektedir (Demiralp, 1997, s. 65-72).

Plan 23. Yeşil Medrese
(Demiralp, 1997, s. 66)

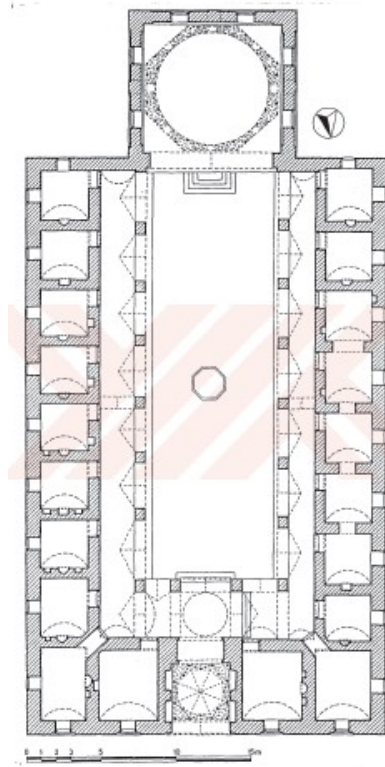
Muradiye Medresesi, dikdörtgen şekilli bir plana sahiptir (Demiralp, 1997, s. 73-79; Demiralp, 2006, s. 35; Şaman Doğan, 2008, s. 274; **Plan 24.**). Karaman Hatuniye Medresesi ile Muradiye Medresesi arasında plan kurgusu açısından benzerlik bulunmaktadır.

Plan 24. Muradiye Medresesi
(Demiralp, 1997, s. 74)

Yıldırım Medresesi kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlıdır (**Plan 25.**). Karaman Hatuniye Medresesi ile Yıldırım Medresesi arasındaki ilk benzerlik kuzey-güney doğrultusunda uzanan dikdörtgen plan kurgusudur. İki medresenin de taç kapılarının köşe noktalarında, daire profilli sütunceleri bulunması iki medrese arasındaki bir başka benzerliktir. Her iki yapısında da yan nişlerini örten kavsaraları mukarnaslarla doldurulmuştur. Her iki medresenin avlu revaklarının

gerisinde öğrenci odaları bulunmaktadır ve bu odalar her iki medresenin de revaklı avlusuna açılmaktadır. Karaman Hatuniye Medresesi'nde ana eyvana iki basamaklı bir merdiven ile ulaşılmaktadır. Yıldırım Medresesi'nde merdiven sayısı dördür. Her iki medresede de öğrenci odalarına giriş kapılarının üzerinde bulunan alınlıkların bazılarında taş ile yapılmış motiflerle bezenmiştir (Demiralp, 1997, s. 36-43; Demiralp, 2006, s. 35; Şaman Doğan, 2008, s. 274, 278, 279).

Plan 25. Yıldırım Medresesi
(Demiralp, 1997, s. 38)

Yapıda medrese odalarının ilk kez kubbe ile örtülmesi, Karamanoğulları'nın mimarimize getirmiş oldukları bir yeniliktir. Oysa, ana eyvanın yanındaki ve bazı noktalar dışındaki mekânlar çeşitli tonozlarla örtülmektedir. Karaman Hatuniye Medresesi'nde kubbeli öğrenci odalarının varlığı Erken Osmanlı ve Osmanlı medrese mimarisinde yaygınlaşacak olan revak, eyvan ve öğrenci odalarının bir başka deyişle tüm birimlerin kubbeye örtüldüğü medreselere ön örnek oluşturmaktadır.

Karaman Hatuniye Medresesi'nin taç kapısı Karamanoğlu döneminin en anıtsal taç kapısıdır. Taç kapının süsleme programı, kullanılan motifler ve bu motiflerin

işleniş seviyesi Sivas Gök, Erzurum Çifte Minareli Medreseler ile Beyşehir Eşrefoğlu Camii taç kapılarında da kullanılmıştır. Bu yapıların inşa yılları arasında geniş zaman farkları olsa da süslemede bir sanatçı alışverişi ya da süsleme ekolü olduğunu düşündürmektedir. Bu bağlamda yapılardaki süslemeler bir ustanın elinden çıkmış ya da bu ustanın yetiştirdiği aynı süsleme yöntemine sahip başka ustalar yapıların süslemelerinde etkin olmuş olabilir.

SONUÇ

Karamanoğulları Beyliği döneminde ilk başkentleri Ermenek'ten sonra Karaman/Larende önemli bir merkezdir. Bugün Karaman'daki tarihi doku incelendiğinde çok sayıda Karamanlı eserin olması kentin önemini vurgulamaktadır. Karaman Hatuniye Medresesi'ne ev sahipliği yapan Karaman, tarihî ticaret yolları üzerinde bulunduğundan köklü ve gelişmiş bir kimliğe sahip olmuştur. Şehrin içindeki bağ ve bahçeler Lârende'nin yeşiller içinde bir doğa şehri haline gelmesini sağlamıştır.

Anadolu beylikleri arasında Karamanoğulları Beyliği döneminde, en fazla eğitim yapısı inşa edilen bir süreci yansıtmaktadır. Bu durum onların eğitime verdikleri önemin bir göstergesidir. Osmanlı kaynaklarında, Aksaray, Karaman, Konya ve Niğde gibi şehirlerde birçok din ve bilim adamının yetiştiği yazılarak Karamanoğlu Beyliğindeki bilim ve kültür ortamına medrese eğitiminin etkisi gösterilmiştir.

İncelediğimiz Karaman Hatuniye/Melek Hatun Medresesi Karaman'daki en anıtsal yapı olarak dikkati çeker. Karaman Hatuniye Medresesi açık avlulu, avlusu iki yönden revaklı, iki eyvanlı, tek katlı planıyla 14.-15. yüzyıl beylikler dönemi yapıları içinde önemli bir örnektir. Özellikle Karamanoğulları-Osmanlılar arasındaki siyasi mücadelenin ivme kazandığı süreçte anıtsal bir medresenin Karaman'da inşa edilmesi bir anlamda farklı bir manifesto niteliği taşımaktadır. Ayrıca Karaman'da anıtsal bir medresenin varlığı, Karamanoğulları açısından önemlidir. Karaman Hatuniye Medresesi, yeri, konumu, kitabeleri, vakfiyesi, planı, banisi, mimari özellikleri ve bezemeleriyle öne çıkar.

Medresenin kitabeleri ve vakfiyesi mevcuttur. Medresenin taç kapısında bulunan üç satırlık inşa kitabesi, yapının tarihi ve banisi hakkında bilgi vermesi açısından dönemin önemli bir tarihi belgesi olma niteliğini taşır. Kitabesi ve vakfiyesine

göre Melek Hatun tarafından 1381-1382 yılında inşa edilmiştir. Medresenin taç kapısının kemer köşeliklerinde bulunan sanatçı kitabesi, yapının mimarının ismini verdiği için önemlidir. Bu kitabeye göre medresenin mimarı Hoca Ahmed bin Numan'dır.

Medresede taç kapıdan ana eyvana doğru, giriş eyvanı, avlu ve ana eyvan olarak devam eden bir doğrusal yönelim vardır. Ana mekânları hem hiyerarşik, hem görsel hem de işlevsel olarak bağlayan mekânsal bir örgütlenme bulunmaktadır. Dolayısıyla, medresedeki ana mekânlar arasında devamlılık sağlamaya yönelik bir çaba gösterilmiştir. Karaman Hatuniye Medresesi, ana eyvanın ağır bastığı ve giriş eyvanının önemini büyük ölçüde yitirdiği bir yapıdır. İlk bakışta planın bütünü içinde eyvan güçlü biçimde algılanmamaktadır. Ön yüzde taç kapı, arka yüzde ana eyvan vurgusu güçlüdür.

Karaman Hatuniye Medresesi plan özellikleri açısından Selçuklu ve Beylikler dönemi medresesiyle örtüşmektedir. Medresenin kuzey cephe ekseninde yer alan cepheden yüksek ve dışa taşkın taç kapı ile yapının girişi vurgulanmış bu taç kapının simetriğinde medresenin güney cephe ekseninde konumlanan yine cepheden yüksek ve dışa taşkın ana eyvan, Beylikler dönemi yapılarında görülen yeniliklerin, değişimlerin ve arayışların bir örneğidir.

14.-15. yüzyıllarda Anadolu'da etkin olan Beyliklerin en güçlüsü ve uzun ömürlüsü kuşkusuz ki birbirleri ile rekabet halinde olan Karamanoğlu-Osmanlı beylikleridir.

Karamanoğlu Beyliği mimarisinde uygulanan taş süslemede, süsleme programını bitkisel motifler oluşturur. Karaman Hatuniye Medresesi'nde bitkisel motifli taş süslemeler karşımıza çıkar. Süslemenin yoğunluğu, çeşitliliği ve üslup özellikleri Karaman beyinin eşi olan kadın banı Melek Hatun'un tercihini yansıtmaktadır.

Taç kapı, diğer Selçuklu taç kapılarıyla büyük benzerlikler göstermesine rağmen, Karamanoğulları döneminde değişen öğeleri de içinde saklamaktadır.

Karaman Hatuniye Medresesi taç kapısı ve diğer kısımlardaki süslemeleriyle, Anadolu taş işçiliğinin gelişmesinde Selçuklulardan sonra ulaşılan yeni noktaları bütün açıklığıyla göstermektedir.

Ayrıca taç kapı bezemelerinin yoğun olması ve çeşitliliği kadın banı/Melek Hatun'un tercihi ile ilişkili olmalıdır.

Melek Hatun'un Osmanlı kimliği ve Osmanlı mimarisinin kurallarının bu yıllarda yavaş yavaş yerleşmeye başlaması, sanatta da karşılıklı etkilerin sıklaştığını göstermektedir. Süslemesinde değişmeye başlayan motif ve kompozisyonlar, mimarisinde görülen bazı farklı mimari elemanlar bizi Beylikler devri sanatıyla, Osmanlı sanatı arasında Selçuklu geleneğini de sürdüren bir yapıyla karşılaştırmıştır.

Karamanoğulları döneminde süsleme belli noktalarda toplanmıştır. Yapıda, taç kapı, eyvanlar ve ana eyvanın doğu ve batısında yer alan kubbeli odaların – türbe ve kışık dersane- giriş kapıları, süslemenin yoğunlaştığı bölgelerdir. Dolayısıyla, incelediğimiz yapıda süslemeler medresede taç kapıdan avlu çevresine yayılan bir düzenleme gösterir.

Bitkisel bezemenin kıvrık dal – rumi – palmet – Lotus motiflerinin yaygın kullanımı görülür. Özellikle motiflerin yüksek kabartma yüzeyden taşkın işlenmesi ve yaprakların damarlarının verilme çabası belirgin bir özelliktir. Taç kapı bezemeleri motif çeşitliliği açısından çok zengindir.

Karamanoğlu ve Osmanlı beylikleri siyasi olarak çoğunlukla çatışmacı bir politika yürütse de evlilik yoluyla (kız alışverişi) kurulan akrabalık ilişkileri zaman zaman barışçıl bir ortam yaratmıştır. Karaman Hatuniye Medresesi Murat Hüdavendigâr'ın kızı, Yıldırım Bayezid'in kız kardeşi ve Karamanoğlu Alaeddin Ali Bey'in de eşi Melek Hatun, Niğde Ak Medrese ise Melek Hatun'un ve Alaeddin Ali Bey'in oğulları Niğde Emiri Ali Bey tarafından inşa ettirilmiştir. Karamanoğulları – Osmanlı yapılarının akraba olan banileri arasındaki ilişkiler (anne-oğul, dede-torun), inşa ettirdikleri yapıların mimarisini de etkilemiştir. Bu bağlamda, Karaman Hatuniye Medresesi ile Yıldırım Medresesi, Yeşil Cami ve Beyazıt Medresesi arasında da kesişmeler görölmektedir.

KAYNAKÇA

- Afyoncu, E. (2019). *Osmanlı Padişahları*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi, s. 88.
- Akalın, Ş. (1997). Hatuniye Medresesi. *İslam Ansiklopedisi* içinde (c. 16, ss 503), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 503.
- Akdoğu Arca, E. - Gökalp N. - Tüner Önen, N. (2011). Pamphylia Bölgesi'nin Mısır ve Kıbrıs ile Olan İlişkileri. *OLBA, XIX*, s. 287-312, s. 293.
- Akkaya, İ.-Urfalıoğlu, N. (2022). Anadolu Selçuklu Dönemi Sivas Medreselerinde Giriş Cephesi Bezemeleri. *Sanat ve Tasarım Araştırmaları Dergisi*, 3 (4), s. 241-264, s. 252-253, 259-261.
- Aköz, A. (1992). XVI. Asırda Karaman Kazası. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya, s. 122-123.
- Aköz, A. (2000). Tarihi Eserler ve Evkafı *Karaman Tarih Kültür Sanat*, Karaman: T.C. Karaman Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü, s. 92-119, s. 103.
- Aköz, A.-Koç, E. (2016). Vakıf Ve Tımar Sistemlerinin Tatbiki Ve Kurumsallaşma Açısından Karamanoğlu-Osmanlı İlişkilerine Farklı Bir Bakış. (M. Şeker, M. Mercan, Y. Kaya, C. Uncu Eds.) *Uluslararası Orta Anadolu ve Akdeniz Beylikleri Tarihi, Kültürü ve Medeniyeti Sempozyumu – II [Karamanoğulları Beyliği] bildiriler kitabı* içinde Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, s. 100-125, s. 100, 102, 103, 104-105, 119, 120, 121.
- Albayrak, M. (1995). Osmanlı-Alman İlişkilerinin Gelişimi ve Bağdat Demiryolu'nun Yapımı. *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarih Araştırmaları ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, VI, s. 1-38.
- Altın, A. (2004). *Karaman Tarihi Karaman ve Karamanlı'dan Özdeyişler*. Konya: Altınarı Ofset Yayınları.
- Anonim Selçukname (Anadolu Selçukluları Devleti Tarihi), (1952), nşr. ve Türkçe trc. F. N. Uzluğ, Ankara, s. 44, 67.
- Armağan, M., Eren, Ö., Kara, İ. (1996). *Osmanlı Ansiklopedisi*. İstanbul: İz Yayıncılık, s. 123, 126.

- Armutlu, H. M. (2001). *Karamanoğulları Tarihi*. Karaman: Karaman Valiliği Yayınları.
- Arseven, C. E. (1959). *Türk Sanatı Tarihi I*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Arslan, C., Özbek, Y. (2008). *Kayseri Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri*.
- Aslanapa, O. (1977). *XIV. Yüzyılda Mimari Yüzyıllar Boyunca Türk Sanatı (14. Yüzyıl)*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, s. 36.
- Aslanapa, O. (1984). *Türk Sanatı I-II*. İstanbul: Kervan Yayınları.
- Aslanapa, O. (1990). *Türk Sanatı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 328-330.
- Aslanapa, O. (1991). *Anadolu'da İlk Türk Mimarisi Başlangıç ve Gelişmesi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Aslanapa, O. (2011). *Türk Sanatı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Aslanapa, O. (2014). *Türk Sanatı*. İstanbul: Remzi Kitabevi, s. 204, 208
- Aslanapa, O. (2021). *Anadolu'da İlk Türk Mimarisi Başlangıcı Ve Gelişmesi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, 3. Baskı, s. 80-81.
- Âşıkpaşazâde (2003). *Tevârih-i Al-i Osman*. nşr. K. Yavuz- Y. Saraç, İstanbul, s. 252-253, 523.
- Aydın, T. (2012). Erzurum Çifte Minareli Medrese Taş Süsleme Örnekleri. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (23), s. 101-107, s. 102, 103.
- Baş, A. (2000). Osmanlı Dönemi Yapıları *Karaman Tarih Kültür Sanat*. Karaman, s. 213-230.
- Başkan, Y. (2007). *Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi (1400-1500)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, s. 49.
- Başkan, Y. (2013). Fatih Sultan Mehmed Döneminde Karaman Bölgesinden İstanbul'a Nakledilen Nüfus. *Tarih Dergisi*, 55, s. 107-134, s. 107, 109, 110, 111, 113-114, 116, 123.
- Baykara, T. (1990). *Anadolu'nun Selçuklular Devrindeki Sosyal ve İktisadi Tarihi Üzerinde Araştırmalar*. İzmir: Ege Üniversitesi, s. 16, 36.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA): 42E7/230..0.0.0/138.8..1.

Bildirici, M. (2009). *Tarihi Su Yapıları Konya Karaman Niğde Aksaray Yalvaç Side Mut Silifke*. Ankara: T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Yayını, s. 5.

Bilici, Z. K. (1985). *Karamanoğlu Beyliği'nin Mimari Tezyinatı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi: Ankara, s. 116-125.

Bedirhan, Y. (2016). Selçuklu Türkiyesi'nde Ticaret Yolları, Limanlar Ve Pazar Yerleri. *Turkish Studies*, 11, s. 13-28.

Binler, H.-Kılıcı, A. (1995). Sinaneddin Medresesi, *Vakıflar Dergisi*, 25, s. 165 - 196.

Boynukalın, İ. R. (1990). *Bütün Yönleriyle Karaman İli Ermenek-Kazım Karabekir-Ayrancı*. İstanbul, s. 7.

Bozkuş, M. A. (2008). *Türkiye Selçukluları Döneminde Karamanlılar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, s. 34, 35-36, 42, 49, 56.

Bozkuş, M. A. (2017). *Ortaçağ'da Alâiyye (Alanya) ve Alâiyye Beyliği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, s. 42-43, 45, 48, 50, 53, 57-58, 89-90, 96.

Cahen, C. (2002). *Türkiye'nin Doğuşu Anadolu Selçuklu Devleti*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi, s. 267

Caner, Ç.-Bakırer, Ö. (2009). Anadolu Selçuklu Dönemi Yapılarından Medrese Ve Camilerde Portal. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, 10 (10), s. 13-30, s. 14.

Cantay, G. (2002). Anadolu Türk Beylikleri Sanatı. *Türkler Ansiklopedisi* içinde (c. 8, ss. 15-29). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Cengiz, A. (2008). *XVIII. Yüzyılda Lârende (Karaman) Şehrinin Fiziki ve Sosyo - Ekonomik Yapısı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya, s. 16-17, 125-135.

- Cengiz, A. (2009). *XVIII. Yüzyılda Lârende (Karaman) Şehrının Fiziki ve Sosyo - Ekonomik Yapısı*". Karaman.
- Constantinus Porphyrogenitus. (1829). *De Cerimoniis Aulae Byzantinae Libri Duo*. s. 659.
- Çayırdağ, M. (1998). Huand Hatun Külliyesi. *İslam Ansiklopedisi* içinde (c. 18, ss. 261-262). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Çetinaslan, M.-Yavuzylmaz, A. (2016). Karamanoğlu Beyliği Medrese Taç Kapıları. (M. Şeker, M. Mercan, Y. Kaya, C. Uncu Eds.). *Uluslararası Orta Anadolu ve Akdeniz Beylikleri Tarihi, Kültürü ve Medeniyeti Sempozyumu Bildiriler kitabı* içinde (ss. 608-663) Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, s. 608, 618, 619.
- Çiftçioğlu, İ. (2001). *Vakfiyelere ve Tahrir Defterlerine Göre Karamanlı Eğitim-Öğretim Müesseseleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, s. 76.
- Çiftcioğlu, İ. (2006). Germiyanogulları Dönemi Kütahya Medreseleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, s. 161-180, s. 165.
- Çilek, Ü. (2021). *Beyşehir Eşrefoğlu Camii Taçkapısının Özgün Bezemeleri*. *Lale Kültür, Sanat Ve Medeniyet Dergisi*, 4, s. 34-50. s. 48.
- Çobanoğlu, A. V. (2001). İsmâil Bey Külliyesi. *İslam Ansiklopedisi* içinde, (c. 23, ss. 87-90), s. 88.
- Çopur, A. R. (2004). *Yaşanmış Bir Hayatın Romanı (Çocukluk ve Gençlik Anıları)*. Karaman: Karaman'ın Sesi Gazetesi Ofset Tesisleri, s. 40.
- Demir, H. (2019). *Anadolu Selçuklu Dönemi Külliye Düzenlemesinde Cami Ve Medrese'de Ortak Avlu Kullanımı*. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (30), s. 143-166.
- Demiralp, Y. (1997). *Erken Dönem Osmanlı Medreseleri*. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir, s. 36-43, 65-72, 73-79.

- Demiralp, Y. (2006). Osmanlı Öncesi Anadolu Medreselerinde Örtü ve Erken Osmanlı Medreseleriyle Karşılaştırma. *Sanat Tarihi Dergisi*, XV/2, s. 29-48, s. 32-36.
- Demiriz, Y. (2017). *İslam Sanatında Geometrik Süsleme*. İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Denktaş, M. (2000). *Karaman Çeşmeleri*. Kayseri: Kıvılcım Yayınları, s. 8.
- Diez E.-Aslanapa O.-Koman M. (1950). *Karaman Devri Sanatı*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Dilay, S. (2012). Kültürel ve Tarihi Açından Karaman'daki Hatuniye Medresesinin Yeri. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14/23, s. 1-4.
- Doğan, S. (2012). *Karaman Merkezdeki Kiliseler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, s. 20-50.
- Duru, R. (tarihi yok). *Karadağın Gizemli Konuğu Getrude Bell*. Karaman: Duru Sarrafiye Kültür Yayınları 3, Baskı MRK, Balkan Ciltevi.
- Duru, T. (2010). *Karaman Tarihi*. Karaman: Anadolu Manşet – Gazetecilik – Matbaacılık, Meram/Konya. s. 107, 245, 246, 254.
- Durukan, A. (1989). Karaman'daki Hatuniye (Melek Hatun) Medresesi, *Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi*, 1/4, s. 51-53,92-93.
- Durukan, A. (2014). Beylikler Dönemi Kültür Ortamından Bir Kesit, *Turkish Studies*, 9/10, s. 391-502. s. 395-398, 400.
- Dülgerler, O. N. (1995). *Karamanoğulları Dönemi Mimarisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul. s. 2.
- Dülgerler, O. N. (2006). *Karamanoğulları Dönemi Mimarisi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 104-115, s. 7, 10, 15-16, 112, 113.
- Dülgerler, O. N.-Karpuz, H. (2009). Konya ve Çevresindeki Selçuklu ve Karamanoğlu Medreseleri. (M. Demirci, Haz.). *Selçuklu'dan Osmanlı'ya Bilim, Düşünce ve Sanat, Prof. Dr. Mikail Bayram'a Armağan*, Konya: Kömen Yayınları, s. 1-33.

- Ebu'l-Farac, G. (Bar Hebraeus) (1950). *Ebu'l Farac Tarihi*. (Ömer Rıza Doğrul Çev.). Ankara, s. 595-596.
- Edwards, R. W. (1987). *The Fortifications of Armenian Cilicia*. Washington D. C.: Dumbarton Oaks Studies XXIII.
- Emecen, F. (2012). *Fetih ve Kıyamet*. (1. bs.). s. 39, 53-54-55, 90.
- Emiroğlu Aydın, F.-Ozoğul, B.-Bulut, İ. (2022). İbradı (Antalya) Eynif Ovası Yılkı Atları ve Türkiye'de Yılkı Atları Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Current Perspectives in Social Sciences*, 27(3), s. 270-281.
- Eravcı, H. M. (2013a). Karamanoğlu. *Konya Ansiklopedisi* içinde (c. 5, ss. 78-84). Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kùltür A.Ş Basımevi.
- Eravcı, H. M. (2013b). Karamanoğlu Döneminde Konya. *Konya Ansiklopedisi* içinde (c. 5, ss. 250-254). Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kùltür A.Ş Basımevi.
- Eravcı, H. M. (2020). Cumhuriyet Dönemine Kadar Karaman Şehirsel Yapısının Değişim Ve Dönüşüm Süreci. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5, s. 39-56, s. 41-43,44, 46-48, 50, 52.
- Eravşar, O. (2001). *Beylikler Devri Konya Yapıları Gez Dünyayı Gör Konya'yı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 159-175.
- Erdoğru, M. A. (1993). Karaman Vilayet Kanunnameleri. Ankara: Türk Tarih Kurumu, s. 479, 506.
- Eren, G. (1999). Ekber ve Erşed Sistemi. *Osmanlı Ansiklopedisi* içinde, (c. 12, s. 137).
- Eyice, S. (1971). *Karadağ (Binbirkilise) Ve Karaman Çevresinde Arkeolojik İncelemeler*. İstanbul, s. 1, 18.
- Evliya Çelebi Seyahatnamesi, 1935, İstanbul Devlet Matbaası, s. 311-317.
- Evliya Çelebi Seyahatnamesi, 2016, s. 171-176.
- Fataha Bilget, E. (2010). *Karamanoğulları Beyliği Yapılarında Mimari Süsleme*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, s. 181-193, 195, 199, 200, 201.

- Fataha Bilget, E. (2020). Karamanoğulları Beyliği: Baniler Ve Ünvanlar. *Near East Historical Review*, 10/3, s. 311-326, s. 311, 317.
- Feridun Ahmed Bey (1274 H./1858 M.). *Mecmua'î Münşeatü's-Selatîn-i Feridun Bey*. c. 1.
- Finkel, C. (2013). With Evliya Çelebi From Alanya to Ermenek-An Initial Exploration of The Central Taurus Stages of His 1671 Pilgrimage Itinerary *JTS/TUBA, Defterology Festschrift In Honor of Heath Lowry*, 40, s. 97-117, s. 101.
- Görür, M. (1999). *Beylikler Dönemi Mimarisinde Taş Süsleme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, s. 72, 74, 75, 76, 77, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90-91, 93.
- Görür, M. (2002). Beylikler Dönemi Mimarisinde Taş Süsleme Programı. *Türkler Ansiklopedisi* içinde (c. 8, ss. 46-54). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Gümüştü, O. (2001). *XVI. Yüzyıl Lârende (Karaman) Kazasında Yerleşme ve Nüfus*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, s. 2, 40, 42, 43, 55, 80-90.
- Günler, M. (2016). Türkmen Meselesi Bakış Açısından Karamanoğlu Mehmet Bey Ve Fermanı'nın Bir Değerlendirilmesi. (M. Şeker, M. Mercan, Y. Kaya, C. Uncu Eds.). *Uluslararası Orta Anadolu ve Akdeniz Beylikleri Tarihi, Kültürü ve Medeniyeti Sempozyumu – II [Karamanoğulları Beyliği] bildiriler kitabı* içinde Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, s. 492.
- Gürbıyık, C.-Çakmak, Ş. (2021). Yeni Bulgular Işığında Manisa Ulu Cami Ve Medresesi. *Sanat Tarihi Dergisi*, 30/1, s. 537-565, s. 547-549.
- Hellenkemper, H.-Hild, F. (2004). *Tabula Imperii Byzantini* 8, Lykien und Pamphylien, s. 587-588.
- Hersek, C. M. (1993). Ülkemizde Yapı Ölçeğindeki Restorasyonlarda Tefriş Ve Dekorasyon. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 36, 1-2, s. 321-333, s. 332.
- Heyd, W. (2000). *Yakındoğu Ticaret Tarihi*. (E. Ziya Karal, Çev.). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

- İbn Battuta (1333-35). *Seyahatname*. s. 312.
- İbn Battûta (2014). *Seyahatname*. s. 274.
- İbn Bibi (1996). *El-Evâmirü'l-Alâ'iyye Fi'l-Umûri'l-Alâ'iyye Selçukname*. c. I, s. 15-18, 202, 204.
- İbn Bîbî (1996). *El-Evâmirü'l-Alâ'iyye Fi'l-Umûri'l-Alâ'iyye Selçukname*. c. II, s. 209.
- İbn Bibi. (2014). *El-Evâmirü'l-Alâ'iyye Fi'l-Umûri'l-Alâ'iyye Selçukname I-II*. (M. Öztürk, Çev.). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- İbn Şeddad, (2000). *Baybars Tarihi Al-Melik Al-Zahir (Baybars) Hakkındaki Tarihin İkinci Cildi*. (2. bs.). (M. Şerefüddin Yaltkaya, Çev.) Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- İlter, F. (1978). *Osmanlılara Kadar Anadolu Türk Köprüleri*. Ankara.
- İnalcık, H. (1999). *Osmanlı Tarihine Toplu Bir Bakış. Osmanlı*. c. 1, s. 37-117, s. 73.
- Kamhi, T. (2020). *Kristal Geometri*. İstanbul: Destek Yayınları, s. 60
- Kanat, C. (1991). *Makrîzî'nin Kitâb es-Sulûk'unda Osmanlılar, Karamanoğulları ve Batı Anadolu Beylikleri ile İlgili Kayıtlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir, s. 27, 40, 41, 51, 56, 57, 74.
- Kapaşahin, M. (2016). Sultan II. Murad Dönemi Osmanlı Karamanoğulları İlişkileri. (M. Şeker, M. Mercan, Y. Kaya, C. Uncu Eds.). *Uluslararası Orta Anadolu ve Akdeniz Beylikleri Tarihi, Kültürü ve Medeniyeti Sempozyumu – II [Karamanoğulları Beyliği] bildiriler kitabı* içinde Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, s. 236-261, s. 236-243.
- Karagöz, A. (2001). *Karaman İbrahim Bey İmareti Yapı Topluluğu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Katip Çelebi (1732). *Cihannümâ*. Müteferrika Baskısı, s. 614-615.
- Kaymaz, N. (1970). *Pervâne Mu'inü'd-dîn Süleyman*. Ankara: AÜDTCF Yayınları, s. 173.

- Kaynakçı, A. G. (2007). *XVII. Yüzyılın İlk Yarısında Larende*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara. s. 73-78, 127-132.
- Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, (2000). *Müsâmeretü'l-Ahbâr*. (M. Öztürk Çev.). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 82-83.
- Koç, S-Mazlum, D. (2022). Beyşehir Eşrefoğlu Camii'nde Gerçekleştirilen Onarımların ICOMOS IWC 2017 Prensipleri Açısından Değerlendirilmesi. *VAKANÜVİS-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 7 (2), s. 872.
- Kofoğlu, S. (1997). Hamitoğulları Beyliği. s. 471, 473.
- Konyalı, İ. H. (1967). *Abideleri ve Kitabeleri ile Karaman Tarihi, Ermenek ve Mut Abideleri*. İstanbul: Baha Matbaası, s. 31-32, 75, 303, 464, 466, 467, 469-477, 478-480.
- Konyalı, İ. H. (1968). Bir Hüccet İki Vakfiye: Konya'da Atabekiye Medresesi Hücceti, Karamanoğlu Alâeddin Bey'in Vakfiyesi, Melek Hatun'un Karaman'daki Hatuniye Medresesi'nin ve Türbesinin Vakfiyesi, *Vakıflar Dergisi*, 12, s. 97-104.
- Kramers, J. H. (1955). Karaman. *İslam Ansiklopedisi* içinde (c. 6, ss. 309). İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kramers, J. H. (1993). Karaman. *İslam Ansiklopedisi* içinde (c. 6, ss. 309-310). İstanbul.
- Kuban, D. (2009). *Batıya Göçün Sanatsal Evreleri*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 164-167.
- Kuban, D. (2021). *Batıya Göçün Sanatsal Evreleri*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 238.
- Kuran, A. (1969a). *Anadolu Medreseleri I*, Ankara: Ortadoğu Teknik Üniversitesi Yayınları, s. 134-139.
- Kuran, A. (1969b). Karamanlı Medreseleri. *Vakıflar Dergisi*, 8, s. 209-223, s. 210-212, 216-217, 220.
- Kutlu, İ. (2012). Aksaray Zinciriye Medresesi. *Dini Araştırmalar Dergisi*, 15/41, s. 197-216, s. 199-201.

- Lloyd, S. – Rice, D. S. (1989). *Alanya ('Alâ'iyya)*. (2. Bs.) (Nermin Sinemoğlu, Çev.). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 2, 75.
- Marco Polo (2015). *Geziler Kitabı*. (2. bs.) (Ö. Cemal Güngören Çev.). İstanbul.
- Mecit, S. (2017). *Anadolu Selçukluları Bir Hanedanın Evrimi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Merçil, E. (2006). *Türk Devletleri Tarihi*. c. 1, Ankara: Türk Tarih Kurumu, s. 384-385.
- Merçil, E. (2015). *Müslüman Türk Devletleri Tarihi*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat, s. 273-274.
- Mısırlıoğlu, A. (2008). *Karaman Tarihi ve Kültürü Bir Zamanlar Karaman*. s. 203.
- Molin, K. (2001). *Unknown Crusader Castles*. A&C Black, Hambledon&London, s. 138
- Mülayim, S. (2016). İlhanlı Dönemi Anadolu Plastikinde Asya Çağrışımları Sivas Gök Medrese Taçkapısındaki Bir Gösterge Üzerine İrdeleme. *Selçuklu Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 1, s. 275-297, s. 277-278, 282.
- Neşri (1949). *Cihannümâ*. s. 49.
- Ögel, S. (1957). Bir Selçuk Portalleri Grubu Ve Karaman'daki Hatuniye Medresesi Portali. *Yıllık Araştırmalar Dergisi*, II, s. 115-127, s. 119.
- Öney, G. (1989). *Beylikler Devri Sanatı XIV-XV Yüzyıl (1300-1453)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Önkal, H. (2020). *Beylikler Devri Bey Türbeleri* (1. bs.). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, s. 69.
- Özergin, M. K. (1959). *Anadolu Selçuklular Çağında Anadolu Yolları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Özkan, S. H. (2016). Alâiye Beyliği'nin Ortaya Çıkış Sürecinde Alâiye Üzerinde Osmanlı-Memluk Ve Karamanoğullarının Egemenlik Mücadelesi. (M. Şeker, M. Mercan, Y. Kaya, C. Uncu Eds.). *Uluslararası Orta Anadolu ve Akdeniz Beylikleri Tarihi, Kültürü ve Medeniyeti Sempozyumu – II*

[*Karamanoğulları Beyliği*] *bildiriler kitabı* içinde Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, s. 126-137, s. 128.

Parlaz, S. (2013). Osmanlı Hanedan Evlilikleri Üzerine Bazı Notlar. *Tarih Okulu Dergisi*, XV, s. 57-89, s. 59.

Pektaş, K. (2011). *The Beçin-Yelli Madrasah*. s. 895.

Polat, B. (1999). Karaman İli Dini Tarihi ve Günümüz İnanç Coğrafyası. Karaman: Karaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, s. 591, 595-597, 600-601.

Ramsay, W. M. (1960). *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*. İstanbul, s. 371-372.

Rogers, Michael J. (1965). The Çifte Minare Medrese at Erzurum and the Gök Medrese at Sivas. *Anatolian Studies*, 15, s. 63-85.

Rogers, Michael J. (1971). Seljuk Influence on the Monuments of Cairo. *Kunst des Orients*, 7, Heft 1, Wiesbaden, s. 41-68.

Rogers, Michael J. (1972). The Date of the Çifte Minare Medrese at Erzurum. *Kunst des Orients*, 7, Heft ½, Wiesbaden, s. 77-119.

Sapançalı, H. H. (1993). *Karaman Ahval-i İctimaiyye Coğrafiyye ve Tarihiyyesi 1338 R./1341 H.*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 42.

Sevim, A.-Yücel, Y.. (1989). *Türkiye Tarihi (Fetih, Selçuklu, Beylikler Dönemi)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, s. 316.

Strabon, (2012). *Antik Anadolu Coğrafyası (Geographika: Kitap: XII-XIII-XIV)*. (Nezih Başgelen, Ed.). İstanbul, s. 255-256.

Sönmez, Z. (1995). *Başlangıcından 16. Yüzyıla Kadar Anadolu Türk-İslam Mimarisinde Sanatçılar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, s. 313.

Sözen, M. (1965). Oba Pazarı Çevresi Ve Oba Medresesi. *Sanat Tarihi Yıllığı*, 1, s. 148-152.

Sözen, M. (1970). *Anadolu Medreseleri: Selçuklular ve Beylikler Devri, I*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları, s. 4, 131, 138, 140-143.

- Solak, K. (2012). Memlûk Devleti ve Kuzey Anadolu. Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, c. 2, 3, s. s. 109-121, s. 110-111.
- Sümer, F. (2001). Karamanoğulları. *İslam Ansiklopedisi* içinde (c. 24, ss. 454-460).
- Şakiroğlu, M. H. (1993). Cem Sultan. *İslam Ansiklopedisi* içinde (c. 7, ss. 283-284).
- Şaman Doğan, N. (2000). Karaman'daki Yapıların Taş Süslemesinde Etkileşim, *Uluslararası Sanatta Etkileşim Sempozyumu Bildiriler* kitabı içinde, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, s. 230-235.
- Şaman Doğan, N. (2001). Bursa Murad Hüdavendigâr Cami ve Niğde Ak Medresenin Düşündürdükleri, (M. Denктаş ve Y. Özbek Ed.). *Prof. Dr. Zafer Bayburtluoğlu Armağanı Sanat Yazıları*, Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, s. 211-220, s. 211-214.
- Şaman Doğan, N. (2008). *Isparta'da Selçuklu ve Beylikler Dönemi Mimarisi*. Isparta: Isparta Valiliği, s. 274-280.
- Şaman Doğan, N. – Bilget Fataha, E. (2011). Karamanoğulları Medreselerine Tarihsel Bir Yaklaşım: Ermenek Tol, Karaman Hatuniye/Melek Hatun ve Niğde Ak Medreseleri, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 14, s. 95–118, s. 104, 106, 112-114.
- Şaman Doğan, N. (2012). *Anadolu Selçuklu Yapılarından Örnekler*. (R. Turan Ed.). Ankara: Grafiker Yayınları, s. 701-762.
- Şaman Doğan, N. (2013). Niğde'deki Türk Dönemi (13-15 Yüzyıl) Yapılarında Taç Kapı-Mihrap Tasarımı ve Bezeme İlişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 30/1, s. 115–139.
- Şeker, M. (2016). Karamanoğulları Beyliğine Genel Bir Bakış Ve Bazı Mülâhazalar. (M. Şeker, M. Mercan, Y. Kaya, C. Uncu Eds.). *Uluslararası Orta Anadolu ve Akdeniz Beylikleri Tarihi, Kültürü ve Medeniyeti Sempozyumu – II [Karamanoğulları Beyliği] bildiriler kitabı* içinde Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, s. 42-47, s. 42-43.

- Şikârî. (2021). *Karamannâme*. (Haz. M. Dursun). S. 6-7, 8, 9, 11-13, 14, 15, 16, 17-18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26-27, 30-33, 59, 64, 69, 75, 92-93, 118-119, 128, 129, 164-165, 185, 256, 259, 268-270, 275, 276, 284, 285, 290, 291, 292, 294-301, 308-310, 312.
- Tanburoğlu, N. (2017). Adana'da Yapı Toplulukları Ve Şehrin Gelişimi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, s. 129-135.
- Tanman, M. B. (2001). Karamanoğulları Mimarisi. *İslam Ansiklopedisi* içinde (c. 24, ss. 460-462). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Tapur, T. (2009). *Karaman Şehir Coğrafyası*. Konya: Çizgi Kitapevi, s. 24, 128.
- Taş, K. Z. (2016) Kuruluş Döneminde Osmanlı Sarayındaki Karamanlılar (M. Şeker, M. Mercan, Y. Kaya, C. Uncu Eds.). *Uluslararası Orta Anadolu ve Akdeniz Beylikleri Tarihi, Kültürü ve Medeniyeti Sempozyumu – II [Karamanoğulları Beyliği] bildiriler kitabı* içinde Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, s. 48-59, s. 48-49.
- Taşkıran, H. (2016). Karamanoğlu II. İbrahim Bey Ve Etrafındaki Dünya: Hristiyan Aktörlerle Münasebetler. (M. Şeker, M. Mercan, Y. Kaya, C. Uncu Eds.). *Uluslararası Orta Anadolu ve Akdeniz Beylikleri Tarihi, Kültürü ve Medeniyeti Sempozyumu – II [Karamanoğulları Beyliği] bildiriler kitabı* içinde Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, s. 442-473, s. 442, 467.
- Tekindağ, M. C. Ş. (1947). *Karaman Beyliği, XIII- XIX. Asır Cenûbi Anadolu Tarihine Ait Bir Tetkik*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, s. 38.
- Tekindağ, M. C. Ş. (1977). Karamanoğulları. *İslam Ansiklopedisi* içinde (c.6, ss. 316-330). İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Temizsoy, İ.-Uysal, V. (1987). *Karaman*. Karaman. s. 8-9.
- Texier, C. (2002). *Küçük Asya Coğrafyası Tarih ve Arkeolojisi III*. (A. Suat, Çev.). Ankara: Enformasyon ve Dökümantasyon Hizmetleri Vakfı Yayınları.

- Topal, C. (2007). *Karaman Kültür Envanteri* (2. bs.). Karaman: Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını, s. 234.
- Topel, C. (2005). *Karaman Kültür Envanteri*. Karaman: Anka Ajans, s. 43-68.
- Totaysalgı, R. G. (1944). *Karaman (Larende)*. Konya: Yenikapı Basımevi.
- Tuncel, M. (2001). Karaman. *Diyanet Ansiklopedisi* içinde (c. 21, ss. 444-445). İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.
- Turan, Ş. (1990). *Türkiye-İtalya İlişkileri I Selçuklular'dan Bizans'ın Sona Erişine*, İstanbul: Metis Yayınları, s. 106, 113, 227, 319-320, 321, 326.
- Turan, Ş. (1998). *Tarihi Akışı İçinde Din ve Medeniyet*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları, s. 672.
- Turan, Ş. (2020). *Türkiye-İtalya İlişkileri I Selçuklular'dan Bizans'ın Sona Erişine*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Tursun Bey (1977). *Târih-i Ebu'l Feth*. nşr. M. Tulum, İstanbul, s. 67.
- Tüfekçioğlu, A. (2001). *Erken Dönem Osmanlı Mimarisinde Yazı*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Türkmen, K. (1989). *Karamanoğulları Devri Kitabeleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Türkmen, K. (1992). Kitabeler Yapıların Temel Taşlarıdır. *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10 (8), s. 207-213, s. 208, 209.
- Uca, A.-Ülker, A. (2012). 1917 Tarihli Karaman Haritası ve Düşündürdükleri. *Karaman Ulusal Kültür ve Turizm Sempozyumu bildiriler kitabı* içinde. İstanbul: Karaman Belediyesi. s. 43, 52.
- Uca, A.-Ülker, A. (2013). 1917 Tarihli Karaman-Konya-Ereğli Haritası ve Değerlendirilmesi. *History Studies International Journal Of History*, 5(2), s. 443-470, s. 454, 464, 466.
- Uluçay, M. Ç. (2012a). *Padişahların Kadınları ve Kızları*, İstanbul: Ötüken Yayınları, s. 22.
- Uluçay, M. Ç. (2012b). *Haremden Mektuplar*, İstanbul: Ötüken Yayınları.

- Umar, B. (1993). *Türkiye'deki Tarihsel Adlar*. İstanbul, s. 368, 462.
- Usta, A. (2019). *Selçuklu Sultanları*, İstanbul: Yeditepe Yayınevi, s. 219.
- Uysal, A.-Alodalı, N.-Demirci, M. (1992). *Dünü ve Bugünüyle Karaman Kültür-Tarih-Coğrafya*. Konya: Karaman, Yunus Emre Kültür Derneği Yayınları, s. 33-34, 44, 79, 82, 104.
- Uysal, A.-Alodalı, N.-Demirci, M. (1992). *Dünü ve Bugünüyle Karaman Kültür, Tarih, Coğrafya, İlçe, Kasaba ve Köyler*. Konya: Arı Matbaacılık.
- Uyumaz, E. (2003). *Sultan I. Alâeddin Keykubat Devri Selçuklu Tarihi (1220-1237)*. İstanbul, s. 5, 16, 33.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1937). Karamanoğulları Devri Vesikalarından İbrahim Beyin Karaman İmaretı Vakfiyesi. *Belleten*, 1/1, s. 56-164.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1957). Osmanlı Tarihinin İlk Devirlerine Ait Bazı Yanlışlıkların Tarihi (Murad Hüdavendigâr Kızı ve Karamçavuşlu Alaeddin Bey'in Zevcesinin Adı Nedir?). *Belleten*, 21, s. 173-188.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1988). Osmanlı Tarihi. Ankara; Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1988). Osmanlı Tarihi Sultan Bayezid ve Cem Mücadelesi ile Neticesi. c. II, (12), s. 161-179.
- Ünal, H. R. (1982). *Osmanlı Öncesi Anadolu Türk Mimarisinde Taç Kapılar*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Ünal, T. (1986). *Karamanoğulları Tarihi*. Konya: Arı Basımevi, s. 172.
- Ünal, S. (2017). Karamanoğlu Beyliği'nin Sosyal-Kültürel ve Dinî Hayatı. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. XXII, 1, Elazığ, s. 117-152.
- Yavaş, D. (1993). Erzurum Çifte Minareli Medrese. *İslam Ansiklopedisi içinde* (c. 8, ss. 311-312). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yılmaz, L.-Sözlü, H. (2020). Niğde Ulukışla'da Lulua (Lülüve) Kalesi. *Seleucia*, (X), s. 75-96, s. 80-81.
- Yüksel Caner, Ç. (2014). Aydınoğulları'ndan Osmanlı'ya Tire Külliyesi (14.-16. Yüzyıllar). *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 21, s. 7-39. s. 21-22, 24.

İnternet Kaynakları

<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/68897>

(Son erişim tarihi: 10.11.2023)

<https://pbase.com/dosseman/image/35088690>

(Son erişim tarihi: 29 01 2023)

<https://pbase.com/dosseman/image/63220883>

(Son erişim tarihi: 29 01 2023)

<http://ridvanaydin.net/canakkale/neseli-haritalarim/print-turizm-kopyala-mail>

(Son erişim tarihi: 11.08.2023)

<https://www.sanatinyolculugu.com/becin-ahmet-gazi-medresesi/>

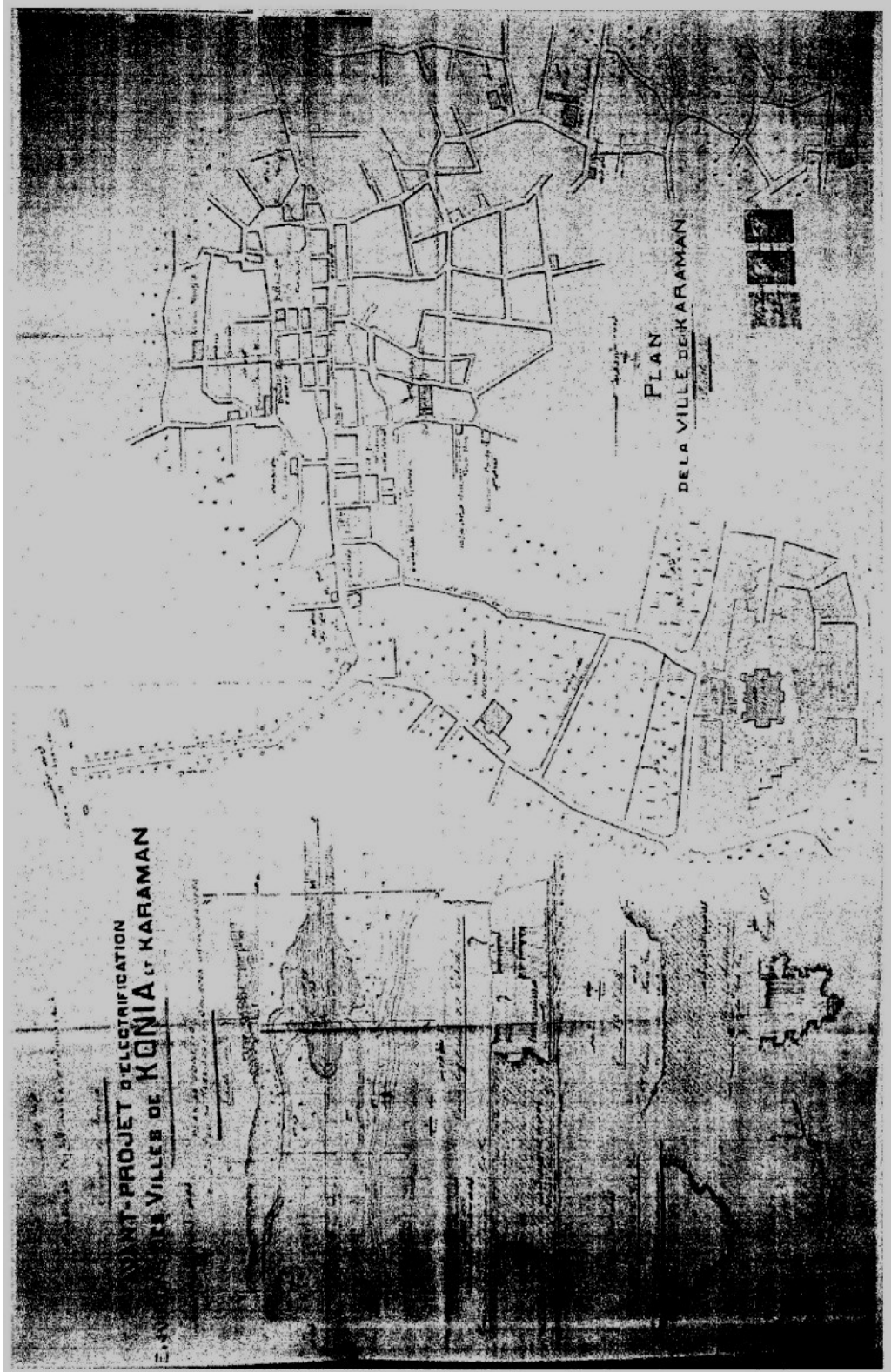
(Son erişim tarihi: 12.12.2023)

<https://www.turkiyenintarihieserleri.com/?oku=2182>

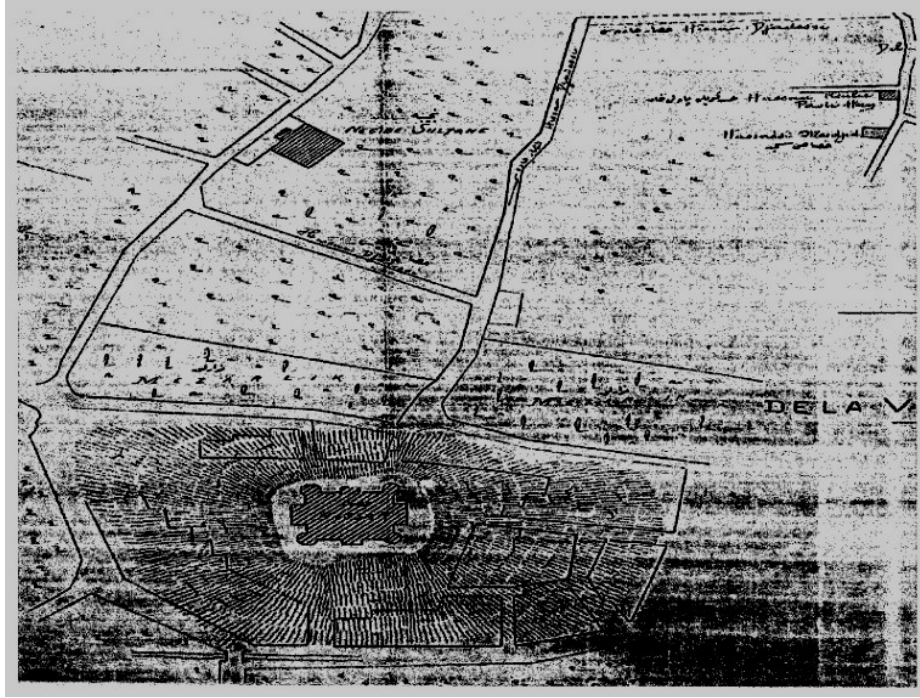
(Son erişim tarihi: 10 12 23)

EKLER

**EK 1. 1917 TARİHLİ PLANI
(1917 YILINDA KONYA-KARAMAN-EREĞLİ BÖLGESİ)
(BCA , 42E7/230..0.0.0/138.8..1.)**

EK 1. 1917 TARİHLİ PLANI
(1917 YILINDA KONYA-KARAMAN-EREĞLİ BÖLGESİ)
(BCA , 42E7/230..0.0.0/138.8..1.)

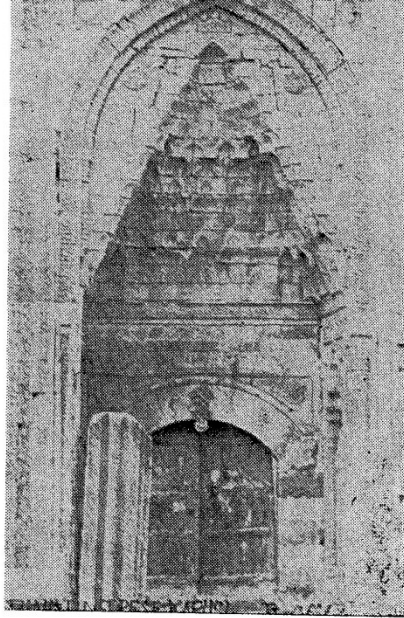
**EK 2. KARAMAN HATUNİYE MEDRESESİ'NİN KONUMU
(VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ARŞİVİNDEN)**

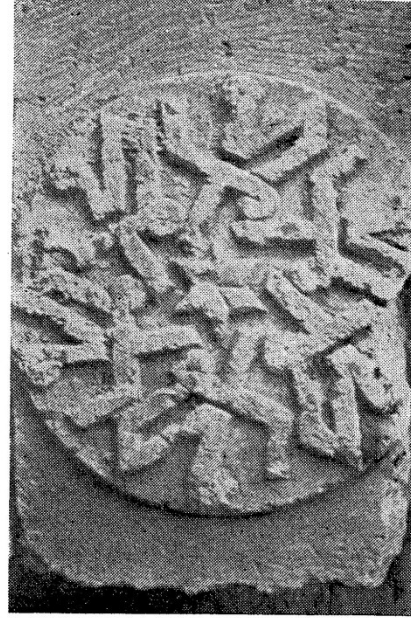
**EK 2. KARAMAN HATUNİYE MEDRESESİ'NİN KONUMU
(VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ARŞİVİNDEN)**

EK 3. MELEK HATUN VAKFIYESİ

Hatuniye Medresesinin ták kapısının eski hali.

Hatuniye Medresesinin duvarından sökülüp atılan kitâbe

yazılı idi. Ayaktaşı kaybolduğu için ölüm yılını tesbit edemedik. Burada *Abd-ul-lah Oğlu (Kutluşah Ağa)* yatıyordu.

Portalın solunda temelde Yunanca kitâbeli bir taş vardır.

MELEK HATUN VAKFIYESİ

Murad Hüdavendîgâr'ın kızı *Karamanoğullarından Mirza Habîl Bey*'in oğlu *Alâ-ed-din Bey*'in karısı *Melek Hatun*'un *Karaman*'daki medresesi, türbesi, zâviyesi ve oğlu *Karaman Bey* türbesi v.s. vakıflarının vakfiyesi şimdiye kadar bilinmiyordu. Biz bunu ilk defa geniş muhite, ilim âlemine sunuyoruz. Bu vakfiye *Karaman*'da *Melek Hatun Medresesi* ile ilgili bir ailede iken *Karaman Halk Kütüphanesi* müdürü *Said Erdoğdu Bey* tarafından kütüphaneye alınmış ve mahiyeti bilinmeden muhafaza edilmiştir.

Biz Vakıflar Umum Müdürlüğü, *Topkapı Sarayı Müzesi* arşivlerinde ve Başbakanlık Arşiv Umum Müdürlüğünde, *Defter Hâne-i Haakanî* ka-

EK 3. MELEK HATUN VAKFIYESİ

yıtlarında ve Kadim Kayıtlar Arşivinde şimdiye kadar böyle bir vakfiyenin varlığı hakkında bir işarete rastlamadık. Sık dokumalı bir bez üzerine yazılan tomar hâlindeki vakfiye ıslanmış, uzun müddet rutubetli yerlerde kaldığı için üst tarafına gelen kısımlar kat kat ve katmer katmer çürümüş, yer-yer kopmuş ve delinmiştir. Bugün bize kadar gelen kısmı dokuz metre uzunluğundadır. Eni 35, yazı eni 27 santimdir. Devrinin güzel bir sülüsü ile yazılmıştır. İki tarafına kırmızı ile birer çizgi çekilmiştir. Vakfiye birinci vakfiyenin iki eki ile bir ikinci vakfiyeden ibarettir. 787 yılı Rabi-ül-evvelinin ortalarında tanzim edildiği şöyle ifade olunmuştur:

و وقع الأشهاد بصحة هذه الحال في تاريخ منتصف شهر ربيع الاول
في سنة سبع و ثمانين و سبعمائة

Bu satırın altına aynı kalemle (Târihi doğrudur) anlamına صحيح تاريخه yazılmıştır.

Melek Hatun'un vakfının tesciline şunlar şahidlik etmişlerdir:

- 1 — *Hacı Mehmed oğlu Kemal.*
- 2 — *Mustafa oğlu İsa Fakih.*
- 3 — *Dayı* adıyla meşhur *İsa oğlu Ata-ul-lah (1).*
- 4 — *Kâtib* diye meşhur *Şeref-ed-din oğlu Şeyh İbrahim.*
- 5 — *Muin-üd-din oğlu Celâl oğlu Şeyh Ali.*
- 6 — *Melek Hatun'un* âzâdli kölelerinden *Abd-ul-lah oğlu Mübârek Ağa.*
- 7 — *İbrahim Dahhak oğlu Hacı Ahmed (2).*
- 8 — *Haydar oğlu Mevlevî Hasib.*
- 9 — Mürüvvet sahibi *Ahî Yusuf oğlu Ahî Ali.*
- 10 — *Şeyh Nusrat-ul-lah oğlu Mevlânâ Sofu.*
- 11 — *Hacı Sinan Yusuf oğlu Ahmed Paşa.*
- 12 — *Aksaraylı Hasan Zâhidî oğlu Hüseyin.*
- 13 — *Yusuf oğlu Hacı İshak.*
- 14 — *Hacı Hafız zâde Mahmud.*
- 15 — *Yusuf oğlu Emir Han.*
- 16 — *Bezci Rum Beyi oğlu Hacı Ali.*
- 17 — *Abd-ul-lah oğlu Ece Mehmed.*
- 18 — *Abd-ul-lah oğlu Hoca Balaban.*
- 19 — *Abd-ul-lah oğlu Hacı Mukbil.*
- 20 — *Abd-ul-lah oğlu Abd-ul-lah.*
- 21 — *Şâdgâm oğlu Hacı Halil Bey.*

(1) Bu zatın Karaman'da bir Buzhânesi vardır.

(2) Karaman'da Dahhak mahallesi vardır.

EK 3. MELEK HATUN VAKFIYESİ

- 22 — Bezci İbrahim oğlu Şems-ed-din Ahmed.
 23 — Hasan oğlu Zevvak (Çeşnigir) Hasan oğlu Ahmed Paşa.
 24 — Tebriz'li İbrahim oğlu Ali.
 25 — Bezci Musa oğlu Mehmed oğlu Hoca Ahmed.
 26 — Aruz اروز oğlu diye mâruf İlyas oğlu Hacı Beyi.
 27 — Dahhâk (1) oğlu Hüseyin oğlu Ali.

Son üç şâhidin adları altına şunlar yazılmıştır:

بان هذا الثبوت و السجل سجل اعدل القضاة و الحكام اعدل ولاة الانام
 المولى الا علم مولانا جمال الملة و الحق والدين محمد بن محمد حاكم مدينة قونية
 مدالله ظله علينا و على كافة المسلمين

Türkçesi şudur:

“Bu tesbit ve tescili; kaduların, hâkimlerin ve beşer valilerinin en âdili, en bilgini Konya Şehri hâkimi Mehmed oğlu Mevlânâ Cemâl-ed-din Mehmed yaptı. Allah gölgesini bize ve bütün müslümanların üzerine uzat-sın.”

Vakfiyeyi Konya hâkimi Mevlânâ Cemâl-ed-din Mehmed tanzim etmiştir.

Üst kısmı koptuğu için vakfiyenin daha sonra kimler tarafından tasdik edildiği anlaşılmamaktadır.

Vakfiye eski Karaman topoğrafyası, Karaman meshurları ve Karaman âbideleri bakımından büyük önem taşır.

Vakfiye ile Hatuniye Medresesi, medrese içindeki Melek Hatun türbesi, ittisalında Melek Hatun âile ve sülâle türbesi, anasından evvel ölen Karaman Bey türbesi, Alacasuluk zâviyesi vakfedilmiştir.

Vakfiyede ثاب كتابنا ile başlayan ikinci Zeyl vakfiyeden evvel birkaç satır yıkanmak suretiyle silinmiş ve buraya daha girift ve ince bir yazı ile dört satırlık ilâve yapılmıştır. Burası medrese müderrisine verilecek tahsisata aid bir kısımdır.

Vakfiyenin mukaddimesi ve vakfeden Hatun'un ve babasının adlarının yazılı bulunduğu kısmı kopmuş ve yok olmuştur. Vakfiyede Melek Hatun'un kocası Karamanoğlu Alâ-ed-din Bey şöyle anılmıştır:

ويدعون لدوام دولة السلطان المعظم ظل الله في العالم صاحب السيف و القلم
 الأمير ابن الأمير علاء الدنيا والدين خلد الله دولته و ابد مملكته

Vakfiyede Melek Hatun'un kocası (Kılıç ve kalem sâhibi, Allah'ın âlemde gölgesi yüce sultan Alâ-ed-din) şeklinde geçmektedir.

(1) Karaman'da Dahhak mahallesi vardır.

EK 3. MELEK HATUN VAKFIYESİ

Vakfiyede *Melek Hatun*'un medrese ve türbe yapılmadan evvel vefat eden oğlu *Karaman Bey* de şöyle anılmıştır:

على تربة ابنها سلالة السلاطين المرحوم نتيجة الامرا قرمانيك بن السلطان الاعظم
ملك رقاب الامم ملاذ العلماء امير العدل علاء الملة والحق والدين خلد الله سلطنته وابد دولته

“Merhum emirlerin neticesi (torunu), sultanların sülâlesi *Alâ-ed-din* oğlu *Karaman Bey*” in türbesi için de aşağıda izah edeceğimiz gelirler vakfedilmiştir.

Vakfiyenin sağlam kalan ve okunabilen kısımları vakfedilen gelirlerin sayılması ile başlamıştır. Biz de bu sıraya göre sıralamaya çalışacağız:

- 1 — Medreseye bitişik üzüm bağının tamamı.
- 2 — *Lârende*'de bir değirmen (1) ile ittisalindeki yer.
- 3 — *Lârende*'de bir Şırlağanhâne. Bunun sınırları üzerinde *Tâc-ed-din kızı Habîbe Hatun*'un mülkü ve büyük cadde vardır.
- 4 — *Lârende*'de *Şireç* (2) hâne (*Tahinhâne*) nin tamamı. Vakfiyede *Şireç* dükkânı (*Tahinhâne*) şeklinde dilimize çevrilmiştir. Bu tahinhâne yakınında (*Yeni Câmî*) adlı bir mâbed vardır. Tahinhânenin ve mescidin sonunda çarşı, sınırları üzerinde *Hacı beyler* vârislerinin ve *Âli Bey*'in mülkleri vardır.
- 5 — *Lârende*'de *Yoğun Duvar* semtinde bir dükkânın dörtte üçü, sınır üzerinde *Ömer Ağa*'nın, *Hızır* oğlu *Mehmed Bey*'in mülkleri vardır.
- 6 — *Lârende*'de *كولك* *Gölcük* mahallesindeki *Bezirhânenin*; samanlık, öküz ahır ahşap ve kârgir aksamiyle beraber tamamı. Hududu üzerinde *Emîr Ahur Sinan-üd-din Yusuf*'un ve *Kutlu Bey*'in mülkleri vardır.
- 7 — *Lârende*'de *Sinle Köyü*'ndeki bir dükkânın tamamı. Hududu üzerinde yol ve *Hacı Beyler* vârislerinin ve *Çıkrakçı Ali*'nin mülkleri vardır.
- 8 — *Lârende*'de Su basan bir tarlanın tamamı. Hududu üzerinde *Hacı İsmail*'in ve *Sake Hızır*'ın mülkleri vardır.
- 9 — *Güderkgümü* *كدر قمي* Köyü'nde iki yer. Sınırları üzerinde *Abd-ül-aziz*'in ve zimmi *Fasıl*'ın, *Haleb*'li *Emîr Âdil*'in kızı *Şahpaşa Hatun*'un, *Gümüş*'ün mülkleri ve Selçayı vardır.
- 10 — *Lârende*'de *Harbende* ve *Nur-ed-din* bağları diye bilinen ağaçlı iki tarla. Sınırları üzerinde *Hacı İsmail*'in, Büyük *Emîr Yakub Çelebi*'nin ve *Emîr Hızır Bey*'in mülkleri vardır.

(1) Değirmenin adı okunamadı.

(2) *Ahterî*'de (*Şireç*) kelimesi Şırlağan yağı ve şıra olarak izah ediliyor. Susam yağı yapılan veyahut üzüm sıkılan yerlere *Şirehâne* denilirdi.

EK 3. MELEK HATUN VAKFIYESİ

11 — *Güdrekgümü* كودر قكمی Köyü'nde ziraate elverişli bir tarlanın tamamı ki buraya *Fakih* tarlası derler. Sınırı üzerinde *Keşiş* ve *Doğan Ağa* üzüm bağları vardır.

12 — *Lârende'de Nemeksuvan* (1) semtinde bir kıt'a yerin tamamı sınırı üzerinde *Karaca*, *Osman Bey* ve *Subaşı Emir Yusuf zâde Mahmud* Beyler'in mülkleri vardır.

13 — Aynı yerde başka bir tarla, sınırı üzerinde *Hacı İsmâil*'in mülkü vardır.

14 — Aynı yerde başka bir tarla. Sınırları üzerinde *Kasap Mahmud*'un ve boyacı *Sinan*'ın mülkleri vardır.

15 — *Lârende'de Yeşiltepe* semtinde yer. Sınırı üzerinde nâib *Halepli Süleyman* oğlu *Ebû Bekr*'in, *Evrân* اوران in ve *Tozoros* توذوروس un mülkleri vardır.

16 — *Güdrekgümü* كودر قكمی Köyü'nde tohumluk yer.

17 — Yine aynı köyde *Davud* ve *Yenice* Köylerine giden yol üzerindeki tarla. Sınırları üzerinde zimmî *Fasil*'in *Künek* (2) oğlu *Bahadır*'ın mülkleri vardır.

18 — Aynı köyde *Tavus Yeri* denilen tarlanın yarısı. Bu tarla *Yenice Köyü* yolu üzerindedir. Sınırları üzerinde *Büyük Dere* ve *Halil*'in mülkü vardır.

Vakfiyede bundan sonra *Melek Hatun*'un bu sayılan şeylerin hepsini bütün teferruatıyla ve bütün haklarıyla beraber medresesine, *Şafîî* ve *Hanefî* âlimlere, fakıhlara ve vakfına nâzır ve mütevellî olacak, saltanatın gözleri ve memleket erkânının incileri olan evlâdına, evlâdının evlâdına vakfettiği yazılıyor. Bundan sonra *Melek Hatun*'un vakıf şartları aşağıdaki şekilde sıralanıyor:

1 — Hayatta olduğu müddetçe mütevellîlik kendisindedir. Bundan sonra nesiller boyunca kıyamete kadar evlâdının, evlâdının evlâdının en iyisi evkafının mütevellîsi olacaktır.

2 — *Melek Hatun*'un vakıf şartlarına medresesinin müderrisinin imam-ı â'zam *Ebu Hanîfe* mezhebinden şerî bilgisi yüksek, usûl, hâdis ve tefsir ilimlerini iyi bilir fâzıl bir zat olacaktır. Eğer *Hanefî* bir müderris bulunmazsa müderris *Şafîî* olabilir amma Hanefî bilginin de bulun-

(1) Bu vakfiyenin alt kısımlarında bu (Emekseven امكسون şeklinde geçer.

(2) Tarihî vesikalarda rastlanan bu kelimenin nasıl okunacağını tesbit edemedik. *Mevlânâ*'nın sandukasını da aynı adı taşıyan bir sanatkar yapmıştı. Orada bu ad (كناك) şeklinde yazılmıştır. Bu hususta (*Konya Tarihi*) adlı kitabımızın 671. sayfasına bakılsın.

EK 3. MELEK HATUN VAKFIYESİ

ması lâzım gelen vasıflar kendisinde bulunacaktır. Medresenin iki müzakerecisi (Muâdi), beş fıkıh ilmine vâkıf âlimi, bir nâzırı, bir müezzini, bir süpürücüsü, kapıcısı olacaktır. Kapıcı ve ferraş ders-hâneleri, medresenin her tarafını süpürecek, ders okunacak yerlerin yaygılarını yayacak, kandilleri yakıp söndürecektir.

Mütevelli her sene *Recep* ayının *Regâib* Gecesinde, *Şaban* ayının ortası gecesinde, *Ramazan* ayının *Kadir* Gecesinde, *Ramazan* ve *Kurban* bayramlarının ikişer gecesinde zaferan, tahin, şıra ve baldan yapılmış on müdlük (batmanlık) helva yaptırarak yedirecektir.

Vakfiyede bundan sonra *Melek* Hatun kendisi ve tâbileri için medresenin içinde bir odayı türbe olarak ayırdığı yazılmaktadır. Bu türbenin tâmir ve termîmi, türbedarları, hâfızları ve diğer müstahdemleri için gelir olarak şunları vakfetmiştir:

1 — *Lârende*'de *Subaşı Hoca Yunus* değirmeninini tamamı. Bunun sınırları üzerinde *Karadavud* oğlu *Mahmud Paşa*'nın mülkü, yol ve kendisinin vakfı vardır. Bu değirmen üç köşeli bir yer işgal etmektedir. Mütevelli de sağlığında kendisi olacak, vefatından sonra tevliyet medresesinde koyduğu şartlara göre evlâdının ve evlâdının evlâdının en iyisine verilecektir. Değirmenin gelirleri ile evvelâ türbenin -ihtiyaç hâlinde- tâmiri yapılacak sonra icabeden kandiller, fanuslar, kâfûrî mumlar alınacak, türbeye yayılan nefis yaygular -icâb ederse- yenilenecektir.

Vakfiyede bundan sonra medresede ve türbede hizmet alanlara ve mütevelliye verilecek para miktarları açıklanmıştır. Türbede kendisinin babalarının, dedelerinin ve kocasının ruhlarının tâ'zizi için *Kur'an* okutacaktır.

Mütevelli her sene medrese ve türbe için dört batman balmumu, kandillere yetişecek kadar zeytinyağı alacaktır.

Eğer kendi evlâdından mütevellilik yapacak kimse bulunmaz ve kalmazsa o vakit bu evkafın mütevelli *Lârende* Kadıları olacaktır. Vakfiyede vakfı tescil eden *Lârende* Kadısı *Şâfiî* mezhebinden *Cemâl-ed-din*'in hayatı boyunca medrese ve türbelere nâzır tâyin edildiği açıklanmıştır.

Bundan sonra vakfiyenin tarihi gelir. Bunun altında dört satır hâlinde şunlar okunur:

يشهد بما حرر و بين فيه
العبد الفقير احمد المتفقه الحنفي
متوكلاً على الله القوي

Bu satırlara göre *Lârende*'nin *Hanefî* fakihlarından *Ahmed* oğlu *Mehmed* de vakfa şahadet etmiştir.

EK 3. MELEK HATUN VAKFIYESİ

Bundan sonra *Melek Hatun*'un medresesi için yaptığı ek vakfiyesi gelir:

1 — *Melek Hatun Lârende*'nin batısında *Emekseven* امكسون yakınındaki yerinin hepsini vakfetmiştir. Bu yer sınırlandırılırken *Kalenderiyye Zâviyesi*'nin vakfı, yol ve *Melek Hatun*'un vakıf yerleri anılır.

2 — *Lârende*'nin kuzeyinde *Ziya-ed-dîn Yeri* denilen *Tayn Buzhâne-si*'nin yakınındaki tarlanın hepsi. Hududu üzerinde merhum *Emîr Şuca-ed-din Davud* Bey'in ve kadılar kadısı *Yakub*'un mülkleri vardır.

Melek Hatun bu ek vakfiye ile kendisinden evvel ölen oğlu *Karaman Bey*'in türbesi için de gelirler vakfetmiştir. Bu türbenin nerede olduğu ve ne vakit yok olduğu bilinmiyor. Bu türbe için de *Lârende*'de *Alacasuluk Köprüsü* ittisalinde *Emekseven* yolu üzerindeki ağaçlı bahçesini vakfetmiştir. Bahçenin sonorları üzerinde dere, *Dursun* oğlu *Ali*'nin ve *Yahşiyan* evlâdının mülkleri vardır.

Karaman Bey'in türbesinde her gün iki hâfız bulunacak ve haftada bir Kur'an-ı hatmedecektir.

Vakfiyenin bundan sonraki kısmının mürekkebi çok siyah kalmıştır. Ve bir kısmı da silinerek ve yıkanarak yeniden yazılmıştır. Burada medrese ve türbe için bâzı gelirler vakfedilmiş ve gelirin müstahdemlere dağıtılış şekli açıklanmıştır.

Bundan sonra ikinci vakfiye başlıyor. Bununla *Melek Hatun Alacasuluk* civarında yaptırdığı zâviyesi için vakfettiği gelirleri sayıyor:

1 — *Ârız Değirmeni* ile ittisalindeki yer. Değirmen tek taşlıdır. Yer ağaçlıdır. Sınırı üzerinde *Şeyh Ali* Bey'in bahçesi, *Emîr Hüseyin El-izhârî* oğlu *Hoca İbrahim* vârislerinin mülkleri vardır.

2 — *Şirgüva* شيركوا diye mâruf olan yerin tamamı. Sınırları üzerinde *Şirgüva Ali* Bey'in, *Davud* Bey'in, Halepli *Yakub* Bey'in mülkleri ve *Melek Hatun*'un mescidi vardır.

3 — *Yeşilhüyük* = *Yeşiltepe*'deki yer (1). Sınırları üzerinde *Melek Hatun*'un mülkü, iki tarafında kendi vakfettiği yerler vardır.

4 — *İdemud* yakınındaki yerin yarısı, sınırları üzerinde *Camî* vârislerinin, *Fahreddin* vârislerinin ve *Ali* Bey'in mülkleri ve vakıf tarlaları vardır.

5 — *Güdrekgümü* Köyü'nde içinde armut ağaçları bulunan yer. Sınırları üzerinde *Şahpaşa Hatun*'un, *Evren* kızı *Hacı Hatun*'un mülkleri ve yollar vardır.

(1) Vakfiyede bu (التل الأخضر) (*Yeşilhüyük*) şeklinde geçer. Bu gün burası *Kızilhüyük* adıyla yaşar.

EK 3. MELEK HATUN VAKFIYESİ

6 — Gene aynı köyde *Yeşilhüyük* = *Yeşiltepe* yakınındaki yerin tamamı. Hududu üzerinde *Hasan Müşrif*'in, *Hacı Kâmil*'in, *Melek Hatun*'un kendisinin nâib *Süleyman*'ın vârislerinin mülkleri vardır.

7 — *Lârende*'de *Melek Hatun*'un Hanı'nın ve üç dükkânının tamamı.

8 — Bu hana bitişik fırının tamamı.

9 — *Lârende*'nin kuzeyinde *Ece Mehmed Yeri* denilen yerin tamamı. Hududu üzerinde çayırılık, nehir, yol ve *Mehmed oğlu Şeyh*'in vârislerinin mülkleri vardır.

10 — *Lârende*'de *Yeşiltepe* — *Yeşilhüyük* (*Kızilhüyük*) yakınında zâviye yakınındaki yerin tamamı. Hududu üzerinde iki tarafında nehir *Sâ'd-ed-din*, *Mercan Ağa* mülkleri vardır.

11 — Buraya muttasıl başka bir yerin tamamı. Meşhur olduğu için sınırları yazılmamıştır.

K

KEŞİ MEDRESESİ

Koçakdede mahallesinde idi. Medreseleri ve tekkeleri *kapatan kanun* yürürlüğe girdiği zaman medresenin 35 kadar talebesi vardı. Değirmenci *Hacı Ömer Efendi* son müderrisi idi. *Nuh Paşa Câmii* imamı *Osman Özeren* ile *Siyahser Sultan* imamı kardeşi *Tahir Özer*, *Hacı Ömer Efendi*'nin oğullarıdır. Medresenin bir de mescidi vardı.

Hücrelerinin kırka, elliye çıktığı olmuştur. Çok büyük bir medrese idi. Satılmış, yerine evler yapılmıştır.

Ş

ŞAMPAZARI — DEBBAĞLAR MEDRESESİ

Medrese *Şam Pazarında* idi. Buna *Debbağhane* medresesi de derlerdi. *Konya*'da Vakıflar Müdürlüğü'nde 3 numaralı defterde bulduğumuz bir kayda göre bu medresenin 1329 H. 1911 M. tarihli bir vakfiyesi vardır.

Müderrisi *Gödet*'li *Hacı Hüseyin Efendizâde Hacı Efendi* bir anbarını bu *Debbağlar* medresesine vakfetmiştir. Medrese yıkılmıştır.

**EK 4. KARAMAN HATUNİYE MEDRESESİ'NİN GEÇİRDİĞİ
ONARIMLAR İLE İLGİLİ ALINAN KARARLAR
(VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ARŞİVİNDEN)**

T. C.
KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
TAŞINMAZ KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARI
KONYA BÖLGE KURULU

K A R A R

Toplantı No. ve Tarihi : **41-23.10.1987**
Karar No. ve Tarihi : **263-23.10.1987** Toplantı Yeri : **KONYA**

Konya ili, Karaman ilçesi, Hatuniye Medresesi'nin onarımı ile ilgili, Konya Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü'nün 16.10.1987 gün ve TÜR-RA-42.418 sayılı yazısı okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Konya ili, Karaman ilçesi, Hatuniye Medresesi'nin Konya Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü denetiminde altındaki adi onarım kapsamına giren çatıda ki taş döşemede çürüyen taşların değiştirilmesi, açılmış bulunan derzlerin yenilenmesi, çürüyen içlere sıvalarının sökülmesi, medrese bahçesinin taş dşeme tertuvarlarının su eğimlerine göre yapılmasının uygun olduğuna, onarım sonrası fotoğraflarının Kurulumuza iletilmesine karar verildi.

ASLI GİBİDİR

A. SİRİ ÖZENİR
ARASTIRMACI

B A Ş K A N
Önge (Yılmaz)

BAŞKAN YARDIMCISI
Erol (Erdogan)

Üye	Üye	Üye	Üye	Üye
Allan (Ahmet) (Bulunmadı)	Önge (Yılmaz)	Tugal (Erol)	Yazgan (Murat) (Bulunmadı)	Zoroğlu (Levent) (Bulunmadı)

Üye	Üye	Üye	Üye
Konya Müze Müdürü Erol (Erdogan)	Rölöve ve Anıtlar Müdür V. Ergün (Seadet)	Bayındırlık ve İskân Müdürü Aslangörük (Mustafa)	Vakıflar Bölge Müdür V. Akmaydalı(Hüdvendigâ)

ASLI GİBİDİR
47 ARALIK 1988
M. Vehbi UYSAL
Müze Müdürü

**EK 4. KARAMAN HATUNİYE MEDRESESİ'NİN GEÇİRDİĞİ
ONARIMLAR İLE İLGİLİ ALINAN KARARLAR
(VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ARŞİVİNDEN)**

T. C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KONYA KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU

K A R A R

Toplantı Tarihi ve No 6.1.1989 -38

Toplantı Yeri : KONYA

Karar Tarihi ve No 6.1.1989 -375

Konya İli, Karaman İlçesi, 745 ada, 10 parselde bulunan Hatuniye Medresesi, 759 ada, 8 parselde bulunan Saadettin Ali Bey Mescidi ile 745 ada, 40 parselde bulunan Nefise Sultan Mezarlığı koruma alanı ile ilgili Konya Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün 22.12.1988 gün ve 690/3612 sayılı yazısı okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Konya İli, Karaman İlçesi, 745 ada, 10 parselde bulunan Hatuniye Medresesi, 759 ada, 8 parselde bulunan Saadettin Ali Bey Mescidi ve 745 ada, 40 parselde bulunan Nefise Sultan Mezarlığı koruma alanının ekli harita fotokopisinde tesbit edildiği şekilde belirlenmesine karar verildi.

(Müspet)

ASLI GİBİDİR

B A Ş K A N
ÖNGE(Yılmaz)

Prof. Dr. Yılmaz ÖNGE
Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını
Koruma Kurulu Başkanı

BAŞKAN YARDIMCISI
KARPUZ(Haşim)

Üye	Üye	Üye	Üye	Üye
ALKAN(Ahmet)	ALP(Ayhan)	ERGÜN(Saadet)	KARPUZ(Haşim)	ÖNGE(Yılmaz)

Üye	Üye	Üye
METİN(Mehmet)	AKMAYDALI(Hüdayandığar)	
Karaman Belediy- si Elemanı.	Konya Vakıflar Bölge Müdür V.	

**EK 4. KARAMAN HATUNİYE MEDRESESİ'NİN GEÇİRDİĞİ
ONARIMLAR İLE İLGİLİ ALINAN KARARLAR
(VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ARŞİVİNDEN)**

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
KONYA KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU

K A R A R

lantı Tarihi ve No. : 14.07.1997 - 299

Toplantı Yeri : KONYA

ar Tarihi ve No. : 14.07.1997 - 2908

Karaman İli, Merkez, İmaret Mahallesi, Hatuniye Medresesi koruma alanında kalan, Karaman Müze Müdürlüğü binasına ahşap çatı ve drenaj sistemi yapılmasına ilişkin, Konya R&S ve Anıtlar Müdürlüğü'nün 11.6.1997 gün, 470/217 sayılı yazısı okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Karaman İli, Merkez, İmaret Mahallesi, Hatuniye Medresesi koruma alanında kalan, Karaman Müze Müdürlüğü binasına yapılmak istenilen ve ekte sunulan çatı projesinin ve drenaj sistemine ait projenin uygun olduğuna, Yapım sonrası fotoğraflarının Kurulumuza gönderilmesine karar verildi.

B A Ş K A N

KARPUZ(Haşim)

İMZA

Üye

BAŞ(Alı)

İMZA

Üye

Üye

ÇINAROĞLU(Ayıkut)
(Bulunmadı)

Üye

Üye

TUNÇER(Mehmet)

İMZA

Üye

BAŞKAN YARDIMCISI

ÇINAR(Kerim)

İMZA

Üye

SEZER(Kamil)

Karaman Bld.
Mimarı

(Bulunmadı)

Üye

ERGÜN(Adnan)

Konya Vakıflar
Bölge Müdürü.

İMZA

(Handwritten signature)

**EK 4. KARAMAN HATUNİYE MEDRESESİ'NİN GEÇİRDİĞİ
ONARIMLAR İLE İLGİLİ ALINAN KARARLAR
(VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ARŞİVİNDEN)**

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
KONYA KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU

K A R A R

lantı Tarihi ve No. : 20.10.2000 - 376

Toplantı Yeri : KONYA

ar Tarihi ve No. : 20.10.2000 - 3928

Karaman İli, Merkez, İmaret Mahallesi, 28-24 Db pafta, 745 ada, 10 arselde kayıtlı Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 11.07.80 gün ve A-2313 sayılı kararı ile Anıtsal 1.Grup Yapı olarak tescil edilen Hatuniye Medresesi'nin restorasyonuna ilişkin, Konya Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün 25.09.2000 gün ve B.02.1.VGM.1.16.00-04/062.42.00/2797 sayılı yazısı okunmuş, teknikleri rapor ve projeler incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Karaman İli, Merkez, İmaret Mahallesi, 28-24 Db pafta, 745 ada, 10 arseldeki tescilli Hatuniye Medresesi'nin, turistik lokanta olarak kullanımının prensipte uygun olduğuna, ancak ıslak hacimler, mekanların ısıtma, soğutma ve havalandırma tesisatlarının çözümündeki belirsizlik, avludaki mevcut taş işleme ile tesisat arasındaki ilişkinin yeterince anlaşılabilmesi (telefon, su, elektrik tesisatlarının yapılış şekline açıklık bulunmaması), sıhhi tesisat rojesinde gösterilen fosseptiğin nerede yer aldığına anlaşılabilmesi, tesisat borularının (gaz, temiz su, pis su borularının) yapıya girişlerinin detaylandırılmaması, rölöve ve restorasyon projelerinin birbirleri arasındaki uyumsuzlukları sebebiyle yerinde incelenmesinin uygun olduğuna karar verildi.

B A Ş K A N

BAŞ(Ali)

İMZA

BAŞKAN YARDIMCISI

KAPLAN(Hülagü)

İMZA

Üye

Üye

Üye

Üye

Üye

BAKIR(İbrahim)

İMZA

VARDAR(Nalan)

(Bulunmadı)

METİN(Mehmet)

Karaman Bld.

İmar Müdürü

İMZA

ERGÜN(Adnan)

Konya Vakıflar Bölge

Müdürü

İMZA

Üye

Üye

Üye

20.10.2000

**EK 4. KARAMAN HATUNİYE MEDRESESİ'NİN GEÇİRDİĞİ
ONARIMLAR İLE İLGİLİ ALINAN KARARLAR
(VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ARŞİVİNDEN)**

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
KONYA KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU

K A R A R

Toplantı Tarihi ve No. : 3.11.2000 - 378 Toplantı Yeri : KARAMAN
Karar Tarihi ve No. : 3.11.2000 - 3935

Karaman İli, Merkez, İmaret Mahallesi, 28-24 Db pafta, 745 ada, 10 parselde kayıtlı Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 11.07.1980 gün ve A-2313 sayılı kararı ile Anıtsal I.grup yapı olarak tescil edilen Hatuniye Medresesi'nin restorasyonuna ilişkin, Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün 25.09.2000 gün ve B.02.1.VGM.1.16.00-04/62.42.00/2797 sayılı yazısı ve ekleri ile Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 20.10.2000 gün ve 3928 sayılı kararı okundu, Kurulumuzun yerinde yaptığı inceleme ve görüşmeler sonunda;

Karaman İli, Merkez, İmaret Mahallesi, 28-24 Db pafta, 745 ada, 10 parseldeki tescilli Hatuniye Medresesi'nin kullanım sırasında ihtiyaç duyulan ve mimari projede ana hatlarıyla gösterilen ıslak hacim, mutfak ve diğer kullanım mekanlarının detay projeleri ve açıklama raporları ile eyvan örtü sisteminin seçenekleriyle üç boyutlu ifadesinin Kurulumuza iletilmesine karar verildi.

D A G I T I M

<p style="text-align: center;">B A Ş K A N</p> <p style="text-align: center;">BAŞ(ALİ)</p> <p style="text-align: center;">İMZA</p>	<p style="text-align: center;">BAŞKAN YARDIMCISI</p> <p style="text-align: center;">KAPLAN(Hülagü)</p> <p style="text-align: center;">İMZA</p>	<p style="text-align: center;">Üye</p> <p style="text-align: center;">BAKIR(İbrahim)</p> <p style="text-align: center;">İMZA</p>	<p style="text-align: center;">Üye</p> <p style="text-align: center;">VARDAR(Nalan)</p> <p style="text-align: center;">(Dulunmadı)</p>	<p style="text-align: center;">Üye</p> <p style="text-align: center;">METİN(Mehmet)</p> <p style="text-align: center;">Karaman Bld. İmar Müdürü</p> <p style="text-align: center;">İMZA</p>	<p style="text-align: center;">Üye</p> <p style="text-align: center;">ERGÜN(Adnan)</p> <p style="text-align: center;">Konya Vakıflar Bölge Müdürü</p> <p style="text-align: center;">İMZA</p> <p style="text-align: center;">ASLI GIBİDİR</p>
Üye	Üye	Üye	Üye	Üye	Üye

Aspen ALP
Müdür

**EK 4. KARAMAN HATUNİYE MEDRESESİ'NİN GEÇİRDİĞİ
ONARIMLAR İLE İLGİLİ ALINAN KARARLAR
(VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ARŞİVİNDEN)**

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
KONYA KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU

K A R A R

karar Tarihi ve No. : 23.2.2001 - 389

Toplantı Yeri : KONYA

karar Tarihi ve No. : 23.2.2001 - 4034

Karaman İli, Merkez, İmaret Mahallesi, 28-24 Db pafta, 745 a, 10 parselde kayıtlı, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Komisyon Kurulu'nun 11.7.1980 gün ve A-2313 sayılı kararı ile Anıtlar Komisyonu I.grup yapı olarak tescil edilen Hatuniye Medresesi'nin restorasyonuna ilişkin, Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün 13.2.2001 gün ve 02.1.VGM.1.16.00-04/062.42.00/493 sayılı yazısı, Karaman Valiliği, Kültür Müdürlüğü'nün 17.11.2000 gün ve B.O.16.PER.4.700.00-720/71 sayılı yazısı ve Kurulumuzun 20.10.2000 gün ve 3928 sayılı, 11.2000 gün ve 3935 sayılı kararları okundu, ekler incelendi, pılan görüşmeler sonunda;

Karaman İli, Merkez, İmaret Mahallesi, 28-24 Db pafta, 745 a, 10 parselde kayıtlı tescilli Hatuniye Medresesi'nin restorasyonuna ilişkin, Kurulumuzun 20.10.2000 gün ve 3928 sayılı kararı ile değerlendirilen röhlöve, restorasyon, restitüsyon ve tesisat projeleri ile 3.11.2000 gün ve 3935 sayılı kararı ile istenen detay projeleri ve raporlarının tashih edildiği şekilde (mutfak mekanındaki uygulamalarda detay projelerinin esas alınması ve baca yüksekliğinin tashih edildiği şekilde ve sıvanıp, aykırı düşmeyecek bir renge boyanması kaydıyla), eyvan örtü sistemi için sunulan seçeneklerden "TEKLİF 2" nin ve Müze güvenliğinin sağlanması konusundaki önerilen demir parmaklığın uygun olduğuna, uygulamanın Vakıflar Genel Müdürlüğü uzmanları denetiminde yapılmasına, uygulama sonrası rapor ve fotoğrafların Kurulumuza iletilmesine karar verildi.

B A Ş K A N

BAŞ(Alı)

İMZA

BAŞKAN YARDIMCISI

KAPLAN(Hülagü)

(Bulunmadı)

Üye

Üye

Üye

Üye

Üye

AKIR(İbrahim) ERDEM(Rahmi) VARDAR(Nalan)

METİN(Mehmet)

İMZA

İMZA

(Bulunmadı)

Karaman Belediyesi
İmar Müdürü

İMZA

Üye

Üye

Üye

ASLI GİZLİ

ERGÜN(Adnan)

Konya Vakıflar Bölge Müdürlüğü

**EK 4. KARAMAN HATUNİYE MEDRESESİ'NİN GEÇİRDİĞİ
ONARIMLAR İLE İLGİLİ ALINAN KARARLAR
(VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ARŞİVİNDEN)**

**T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu**

KARAR

Toplantı Yeri:KONYA

**Toplantı Tarihi ve No :26.8.2008 -192
Karar Tarihi ve No :26.8.2008 -2594**

Karaman İli, Merkez, İmaret Mahallesi, 745 adada Yüksek Kurul'un 11.7.1980 gün, A-2313 sayılı kararı ile tescil edilen, Kurulumuzun 5.2.2007 tarih, 1437 sayılı kararı ile koruma alanı belirlenen Hatuniye Medresesi ve koruma alanındaki Müze Müdürlüğü Hizmet Binasının dış avlu duvarının imar hattına çekilmesine ilişkin, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 8.11.2007 tarih, 186871 sayılı ve 5.5.2008 tarih, 79144 sayılı yazıları, Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün 18.6.2008 tarih, 1955 sayılı yazısı ve Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü uzmanlarınca hazırlanan 28.2.2008 tarih, 505 kayıt nolu rapor okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonucunda;

Karaman İli, Merkez, İmaret Mahallesi, 745 adada tescilli Hatuniye Medresesi ve koruma alanındaki Müze Müdürlüğü hizmet binasının dış avlu duvarının imar hattına çekilmesi konusunun Kurulumuz üyelerince yerinde yapılacak incelemeden sonra değerlendirilmesine karar verildi.

Başkan
Prof. Dr. Levent ZOROĞLU
İMZA

Başkan Yardımcısı
Prof. Dr. Ali BAŞ
İMZA

Üye
Prof. Dr. Mehmet AYAN
İMZA

Üye
Yrd. Doç. Dr. Rafet KISTIR
İMZA

Üye
Yrd. Doç. Dr. İlhan KOÇ
İMZA

Üye
Yrd. Doç. Dr. M. Çağlar MEŞHUR
İMZA

Üye
Yrd. Doç. Dr. Ümmügülüm TER
İMZA

Üye
Meral GÖKDOĞAN CELAL
Karaman Bld. Bşk.
Temsilcisi
İMZA

Üye
Nurettin ÖZKAN
Karaman Müze Mtd. V.
İMZA

Üye
İbrahim GENÇ
Konya Vakıflar Böl. Mtd.
İMZA

Üye
ASLI GIBİDİE

Muzaffer KOCATEPE

**EK 4. KARAMAN HATUNİYE MEDRESESİ'NİN GEÇİRDİĞİ
ONARIMLAR İLE İLGİLİ ALINAN KARARLAR
(VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ARŞİVİNDEN)**

**T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu**

KARAR

Toplantı Yeri:KARAMAN

**Toplantı Tarihi ve No :20.10.2008 - 198
Karar Tarihi ve No :20.10.2008 - 2679**

Karaman İli, Merkez, İmaret Mahallesi, 745 adada Yüksek Kurul'un 11.7.1980 gün, A-2313 sayılı kararı ile tescil edilen, Kurulumuzun 5.2.2007 tarih, 1437 sayılı kararı ile koruma alanı belirlenen Hatuniye Medresesi ve koruma alanındaki Müze Müdürlüğü hizmet binasının dış avlu duvarının imar hattına çekilmesi konusu Kurulumuzun 26.8.2008 tarih ve 2594 sayılı kararı gereği Kurulumuz üyelerince yerinde incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Karaman İli, Merkez, İmaret Mahallesi, 745 adada bulunan ve Yüksek Kurul'un 11.7.1980 gün, A-2313 sayılı kararı ile tescil edilen Hatuniye Medresesi'nin koruma alanındaki Müze Müdürlüğü hizmet binasının dış avlu duvarının imar hattına çekilmesi isteminin, Hatuniye Medresesi bahçe duvarı ve giriş merdiveni ile imar hattının birlikte gösterildiği 1/200 ölçekli aplikasyon krokisinin Kurulumuza iletilmesinden sonra değerlendirilebileceğine karar verildi.

Başkan
Prof. Dr. Levent ZOROĞLU
İMZA

Başkan Yardımcısı
Prof. Dr. Ali BAŞ
İMZA

Üye
Prof. Dr. Mehmet AYAN
İMZA

Üye
Yrd. Doç. Dr. Rafet KISTIR
İMZA

Üye
Yrd. Doç. Dr. İhan KOÇ
İMZA

Üye
Yrd. Doç. Dr. M. Çağlar MEŞHUR
İMZA

Üye
Yrd. Doç. Dr. Ümmügülşüm TER
İMZA

Üye
Meral GÖKDOĞAN CELAL
Karaman Belediye Bşk.
Temsilcisi
İMZA

Üye
Nurettin ÖZKAN
Karaman Müze Müd.
(Bulunmadı)

Üye
Yaşar KOCADAĞISTAN
Konya Vakıflar Bölge
Müd. Tem.
İMZA

**EK 4. KARAMAN HATUNİYE MEDRESESİ'NİN GEÇİRDİĞİ
ONARIMLAR İLE İLGİLİ ALINAN KARARLAR
(VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ARŞİVİNDEN)**

**T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu**

KARAR

Toplantı Yeri:KONYA

**Toplantı Tarihi ve No : 05.01.2009 -209
Karar Tarihi ve No : 05.01.2009 -2835**

Karaman İli, Merkez İlçede yer alan tescilli Ak Tekke Cami, Süleyman Bey Hamamı, Hatuniye Medresesi, Hacı Beyler Cami, Ebul Fetih Türbe ve Mescidi ile koruma alanını içine alan ve Başbakanlık Kanunlar Kararlar Genel Müdürlüğü'nün 19.1.2006 gün, 430/270 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yenileme alanı olarak belirlenen Karaman Ak Tekke Cami ve Müze Çevresi Yenileme Projesine ilişkin Kurulumuzun 2.3.2007 gün, 1487 sayılı kararı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı, Hukuk Müşavirliği'nin 31.10.2008 gün, B.16.0.HKM.0.402.641.02.13909-197446 sayılı yazısı okundu, eki dosya incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Karaman İli, Merkez İlçede yer alan tescilli Ak Tekke Cami, Süleyman Bey Hamamı, Hatuniye Medresesi, Hacı Beyler Cami, Ebul Fetih Türbe ve Mescidi ile koruma alanını içine alan ve 19.1.2006 gün, 430/270 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yenileme alanı olarak belirlenen Karaman Ak Tekke Cami ve Müze Çevresi Yenileme Projesine ilişkin Kurulumuzun 2.3.2007 gün, 1487 sayılı kararının iptali yönündeki Konya 2.İdare Mahkemesi'nin 2007/1532 Esasında açılan davada anılan mahkemenin 17.9.2008 tarihli ve K:2008/1072 sayılı kararın uygulanmasına karar verildi.

Başkan
Prof. Dr. Levent ZOROĞLU
İMZA

Başkan Yardımcısı
Prof. Dr. Ali BAŞ
İMZA

Üye
Prof. Dr. Mehmet AYAN
İMZA

Üye
Yrd. Doç. Dr. Rafet KISTIR
İMZA

Üye
Yrd. Doç. Dr. İhan KOÇ
İMZA

Üye
Yrd. Doç. Dr. M. Çağlar MEŞHUR
İMZA

Üye
Yrd. Doç. Dr. Ümmügülüm TER
İMZA

Üye
Meral GÖKDOĞAN CELAL
Karaman Bld. Bşk.
Temsilcisi
İMZA

Üye
İbrahim GENÇ
Konya Vakıflar
Bölge Müdürü
İMZA

Üye

ASLI GİBİDİR
Üye

Muammer İCTUNCU
Müdür

**EK 4. KARAMAN HATUNİYE MEDRESESİ'NİN GEÇİRDİĞİ
ONARIMLAR İLE İLGİLİ ALINAN KARARLAR
(VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ARŞİVİNDEN)**

**T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu**

KARAR

Toplantı Yeri:KONYA

**Toplantı Tarihi ve No :15.10.2010 - 283
Karar Tarihi ve No :15.10.2010 - 4091**

Karaman İli, Merkez, İmaret Mahallesi, 28-24 Db pafta, 745 ada, 10 nolu parselde bulunan, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 11.7.1980 gün, A-2313 sayılı kararı ile anıtsal I.grup yapı olarak tescil edilen ve Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 23.2.2001 gün ve 4034 sayılı kararı ile rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri onaylanan, mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait Hatuniye Medresesi'ne ilişkin hazırlanan restorasyon tadilat projesi ve raporunun değerlendirilmesi sitemini içeren, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Konya Bölge Müdürlüğü'nün 22.09.2010 gün, B.02.1.VGM.1.16.00.755.02.01/2924 sayılı yazısı okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Karaman İli, Merkez, İmaret Mahallesi, 28-24 Db pafta, 745 ada, 10 nolu parselde bulunan, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 11.7.1980 gün, A-2313 sayılı kararı ile anıtsal I.grup yapı olarak tescil edilen ve Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 23.2.2001 gün ve 4034 sayılı kararı ile rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri onaylanan, mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait Hatuniye Medresesi'ne ilişkin hazırlanan restorasyon tadilat projesi ve raporunun onaylanmasına, uygulamanın Vakıflar Genel Müdürlüğü uzmanları denetiminde yapılarak uygulama sonrasına ait rapor ve fotoğrafların Kurulumuza iletilmesine karar verildi.

Başkan
Prof.Dr.Levent ZOROĞLU
İMZA

Başkan Yardımcısı
Yrd.Doç.Dr.İlhan KOÇ
İMZA

Üye
Prof.Dr.Mehmet AYAN
İMZA

Üye
Prof.Dr. Ali BAŞ
İMZA

Üye
Yrd.Doç.Dr.M.Çağlar MESHUR
İMZA

Üye
Yrd.Doç.Dr.Çiğdem ÇİFTÇİ
İMZA

Üye
Yrd.Doç.Dr.Rafet KISTIR
İMZA

Üye
Mevlüt KAYA
Karaman Belediye Bşk.
Temsilcisi
İMZA

Üye
İbrahim GENÇ
Konya Vakıflar Bölge
Müdürü
İMZA

Üye

Üye
ASLI GIBİDİR

Muammer KOYUNCU
Müdür

**EK 4. KARAMAN HATUNİYE MEDRESESİ'NİN GEÇİRDİĞİ
ONARIMLAR İLE İLGİLİ ALINAN KARARLAR
(VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ARŞİVİNDEN)**

**T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu**

KARAR

Toplantı Yeri:KONYA

**Toplantı Tarihi ve No :28.10.2010 - 284
Karar Tarihi ve No :28.10.2010 - 4106**

Karaman İli, Merkez İlçe, 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun uyarınca yenileme alanı olarak ilan edilen tescilli Aktekte Camisi ve çevresi ile Kentsel-Arkeolojik Sit Alanı olan Karaman Kalesi yenileme alanı genişletilmesi hakkında görüş istemine ilişkin, Karaman Belediye Başkanlığı, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü'nün 30.9.2010 gün, M.70.0.KAR.4.13/2-1896 sayılı yazısı ile Kurulumuzun 8.3.2010 gün, 3583 sayılı kararı okundu, eki dosya incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Karaman İli, Merkez İlçe, "5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun" uyarınca yenileme alanı olarak ilan edilen tescilli Aktekte Camisi ve çevresi ile Kentsel-Arkeolojik Sit Alanı olan Karaman Kalesi yenileme alanlarının, tescilli Aktekte Camisi, Hatuniye Medresesi, Süleyman Bey Hamamı, Hacıbeyler Camisi ve Ebul Fetih Camisi koruma alanına isabet eden kısmının ekli haritada işaretlendiği şekli ile genişletilmesinde sakınca bulunmadığına karar verildi.

Başkan
Prof.Dr.Levent ZOROĞLU
İMZA

Başkan Yardımcısı
Yrd.Doç.Dr.İlhan KOÇ
İMZA

Üye
Prof.Dr.Mehmet AYAN
İMZA

Üye
Prof.Dr.Ali BAŞ
İMZA

Üye
Yrd.Doç.Dr.M.Çağlar MEŞHUR
İMZA

Üye
Yrd.Doç.Dr.Çiğdem ÇİFTÇİ
İMZA

Üye
Yrd.Doç.Dr.Rafet KISTIR
İMZA

Üye
Mevlüt KAYA
Karaman Belediye Bşk.
Temsilcisi
İMZA

Üye
Sinan ÖZBEY
Karaman Müze Müd.
(Bulunmadı)

Üye
Yaşar KOCADAĞISTAN
Konya Vakıflar Bölge
Müd.Temsilcisi
İMZA

Üye
ASLI GIBİDİB
Müdü
İMZA

Muammer KÖYÜNCÜ
Müdü